

MOLDOVÁN VILMOS

BIBLIAI TANTÉTELEK KÉZIKÖNYVE

evs
editura viață și sănătate
PANTELIMON 2020

© 2020 – Viața și Sănătate Kiadó, Bukarest, Románia
Minden jog fenntartva.

Második – az eredetivel egybevetett, átdolgozott – kiadás.

A hivatkozásokban az eredeti oldalszámokat tüntettük fel.

Felelős kiadó: Balla Loránd

A kiadás koordinátora: Szász Ernő

Szerkesztő: Zakariás Loránd

Közreműködtek: Barabás Andrea, Veress József és Ilyés Róbert

Tördelőszerkesztő: Szócs Erzsébet

Borító: Portik Lóránt

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
MOLDOVÁN, VILMOS

Bibliai tantételek kézikönyve / Moldován Vilmos. – Pantelimon:
Viața și Sănătate, 2020

ISBN 978-606-911-261-8

Tartalom

<i>Előszó a második kiadáshoz</i>	5
<i>Előszó az első kiadáshoz</i>	7
<i>A szerző előszava</i>	9
1. Az isteni kinyilatkoztatás: a Szentírás	11
2. A Szentháromság; az Atya Isten	23
3. A Fiú Isten: Jézus Krisztus	34
4. A Szentlélek Isten	45
5. A bűn eredete – a bűnbeesés	55
6. A megváltási terv	62
7. Az újjászületés	73
8. A hit általi megigazulás	83
9. A Tízparancsolat	98
10. A bibliai szombat és a hamis szombat	112
11. A szentély és a vizsgálati ítélet	128
12. Krisztus második eljövetele	145
13. Az ember természete	153
14. A feltámadás	166
15. Az ókori és a modern spiritizmus	175
16. A maradék egyház	187
17. A hármas angyali üzenet	198
18. A kegyelem és a két szövetség	208

19. A Próféataság Lelke	218
20. A keresztség	232
21. Emlékeztető szertartások	246
22. Keresztény sáfárság	261
23. Testünk – Isten temploma	269
24. Keresztény eszmények	280
25. A keresztény ember és a polgári hatóságok	291
26. A Hetednap Adventista Egyház szervezete	299
Bibliográfia	309

Előszó

a második kiadáshoz

Moldován Vilmos lelkipásztor élete nyugtáig tartó tudásszomját a kutatással oltotta, amelynek egyik gyümölcse ez a könyv. *A Bibliai tantételek kézikönyve* segít az Ige megismerésében – Isten jelleme, akarata és céljai megértésében. Segít a végidőre való felkészülésben, amikor csak azok állhatnak meg, akik felvértezték magukat a Szentírás igazságaival.

A könyv eredetije 1982-ben jelent meg román nyelven „Manualul Doctrinelor Biblice” címmel, a Curierul Adventist Kiadó gondozásában. Az első magyar nyelvű kiadás a szerző 1989-ben bekövetkezett tragikus halála után, 1995-ben jelent meg Faluvégi Dezső és Timis-Balázsy Sándor lelkipásztorok közreműködése nyomán. Ezúttal is tiszteletünket fejezzük ki a szerző, valamint az első kiadás megjelenéséért sokat fáradozó lelki őseink iránt.

A most megjelenő második – az eredetivel egybevetett, átdolgozott – kiadás válasz a gyülekezetek kifejezett szükségletére. Az adventista hitelvek – amelyek a Biblia tanításait tükrözik – tartalmukban nem változtak, de az itt 26 fejezetben tárgyalt bibliai igazság ma már 28 pontban fogalmazódik meg. A második magyar nyelvű kiadás – amely megőrzi az első szerkezetét és tartalmát – lényegében annyiban tér el a korábbitól, hogy az általában románból fordított idézetek szövegét helyettesítettük az eredetiből fordított, vagy magyar nyelven már megjelent szöveggel. Ez a változtatás természetesen a lábjegyzetek módosítását is eredményezte. Ezúton mondok köszönetet munkatársaimnak az áldozatos szívvel végzett lelkiismeretes munkáért!

A *Bibliai tantételek kézikönyve* a Szentíráshoz irányítja az érdeklődőt. Hogyan lesz eredményes ez?

„Ha saját nézeteid igazolásáért kutatod a Szentírást, soha nem jutsz el az igazsághoz. Kutasd azért, hogy megtudd, mit mond az Úr! Ha kutatás közben meggyőződés ébred benned, ha meglátod, hogy dédelgetett nézeteid ellentétben állnak az igazsággal, ne magyarázd félre az igazságot, hogy beilleszthesd saját hitbéli felfogásodba, hanem fogadd el a kapott világosságot! Tárd ki értelmed és szíved, hogy megismerhesd Isten szava csodálatos dolgait!” (Ellen G. White: *Krisztus példázatai*. 71. o.)

Isten áldja meg a kedves Olvasót!

Marosvásárhely, 2020. december 9.

*Szász Ernő lelkipásztor,
az Élet és Egészség Kiadó
magyar szerkesztőségének koordinátora*

Előszó

az első kiadáshoz

*„Nincsen senkiben nagyobb szeretet annál,
mint ha valaki életét adja az ő barátaiért.”*

(Jn 15:13)

Ha egyetlen mondatban kellene összefoglalni Moldován Vilmos életét és munkásságát, akkor az leghívebben a Megváltó fent idézett szavaiban tükröződne.

Ebből az önmagát felemésztő szeretetből fakadt egész munkássága a közjó érdekében. A szerző szerteágazó, fáradhatatlan alkotóvágányának csupán egyik terméke a „Bibliai tantételek kézikönyve”, amely a Szentírás alapigazságait és azok igei magyarázatát nyújtja az olvasónak.

E könyv kiváló forrásmű az adventista hit alapelveivel megismerkedni óhajtó keresztény testvéreink számára. Most, hogy magyar nyelven is megjelenik, régi, égető szükségletünkre kívánunk válaszolni, ezúton is gazdagítva a hazai keresztény vallásos irodalom kincsestárát.

Itt mondunk köszönetet a szerző családjának a jóindulatért, hogy készségesen rendelkezésünkre bocsátotta a könyv kéziratát. Hisszük, hogy az Úr Jézus tud erről, és jutalma készen van.

Kísérje tehát Istenünk áldása e most útjára bocsátott művet, s a Szentlélek világosítsa meg mindazok elméjét, akik imádságos lélekkel fogják olvasni a benne foglalt bibliai igazságokat.

Timis-Balázsy Sándor, lelkipásztor

A szerző előszava

Az utóbbi időben mindinkább érezhető volt egy olyan hitelvi kézikönyv hiánya, amely tükrözze a hetednapos adventista egyház-közösség teológiájának bibliai alapjait. E szerény munka segítséget nyújt lelkészeinknek, gyülekezeti tisztviselőinknek és minden érdeklődőnek megismerni – rövid, lényegszerű megfogalmazásban – a hitünk alapjait képező bibliai tanításokat. A figyelmes olvasó meggyőződhet arról, hogy az Adventista Egyház által hirdett igazságok a Szentírásan alapszanak, és összhangban vannak azzal a hittel, „amely egyszer s mindenkorra a szentekre bízott” (Júdás 3. – új fordítású Biblia).

Huszonhat fejezet mutatja be a fontosabb bibliai tanításokat, s ez lehetővé teszi, hogy a keresztséget kérőket – hetente egy-egy tanulmányt számítva – félévre terjedő tanulmányorozat által megfelelően felkészíthessük. Ha hetente két leckét is átveszünk, ez az idő negyedévre csökkenthető.

E kézikönyv rendeltetése tette szükségessé a kérdés-felelet kifejtés módszerének alkalmazását, szem előtt tartva, hogy csupán a hitelvet érintő legalapvetőbb kérdések szerepeljenek benne, nehogy a részletek sokaságában elveszzen a tanulmányozott igazság lényege. A kérdések után rövid magyarázatokat, megjegyzéseket találunk, olykor főleg adventista irodalmunkból.

Az ismeretek tömör közlése után *ismétlés* következik. Célja: felfrissíteni a tanultakat, a jól bevált kérdés-felelet módszerét követve itt is.

Az *Összegzendő bibliai igazságok* keretében a legfontosabb ismeretek hitvallásszerű megfogalmazására találunk. Ez segítségül szolgál nemcsak a rögzítés szempontjából, hanem a kikérdezés

formájában történő vallástétel alkalmával is, amikor a keresztséget kérők tanúságát adják alapos felkészültségüknek. Ez az összefoglalás megkönnyíti a jelöltek (katekumenek) kikérdezését vezető lelkész munkáját is. Lényegre célzó kérdéseket tehet fel, és hasonló válaszokat várhat.

A *Ránk háruló erkölcsi kötelezettségeket* tartalmazó részben a gyakorlati keresztyén életre vonatkozó ismeretek tisztázódnak, vagyis utalást találunk a tanulmányozott hitelv gyakorlati vonatkozásaira. Szükséges ez, mert „a hit is, ha cselekedetei nincsenek, megholt ő magában” (Jak 2:17). De a cselekedeteknek sincs ön-magukban értékük, ha nem táplálkoznak a hit gyökeréből.

Tulajdonképpen ezzel ér véget mindegyik tanulmány.

A *Kiegészítő teológiai jegyzetek* nem tartoznak szorosan a lelkékhez, hanem kiegészítő anyagot szolgáltatnak a lelkészeknek, hogy a tárgyalt hitelv egyéb teológiai vonatkozásait is megismerjék. Olyan teológiai kérdésekre kapunk választ, amelyeket minden egyes lelkésznek jól kell ismernie, hogy „tökéletes legyen az Isten embere, minden jó cselekedetre felkészített” (2Tim 3:17). Aki figyelmesen tanulmányozza a fejezet bibliai utalásait, az könnyen megtalálhatja a kérdések helyes megoldását, s a teológiai jegyzeteknek csupán ismertető, ismeretbővítő szerepük marad. Ezért nem fűződnek hozzájuk bíráló megjegyzések sem.

Ez a kézikönyv nem támaszt elmélyült dogmatikai igényeket. Csupán új kateketikai távlatokat kíván nyitni, a további kutatásra serkentés céljából.

Egészen természetes, hogy ez a mű sem mentes a hiányosságoktól. A jóindulatú olvasót arra kéri a szerző, hogy legyen elnéző a szembetűnő gyarlóságok tekintetében. Kéri ezt annak tudatában, hogy könyvét állhatatos imádsággal és azzal a hű vággyal írta, hogy az igazi segítség legyen az Isten szőlőjében dolgozó munkatársaknak.

1. Az isteni kinyilatkoztatás: a Szentírás

Alapszöveg: „A teljes írás Istentől ihletett, és hasznos a tanításra, a feddésre, a megjobbításra, az igazságban való nevelésre, hogy tökéletes legyen az Isten embere, minden jó cselekedetre felkészített.” (2Tim 3:16-17)

Bevezető: A Biblia – vagy más néven a Szentírás – Isten kinyilatkoztatása. A próféták és apostolok által juttatta igéjét a bűnös ember birtokába, hogy a keresztény hit és életmód egyedül megbízható zsinórmértéke legyen. Magát a „Biblia” szót nem találjuk meg az írásokban. Görög eredetű (biblion = könyv, tekercs, többes számban biblia = könyvek), s a megnevezés eredetileg egyiptomi papiruszt (byblos) jelentett, amire az ókori kéziratokat írták, másolták. E névben közelebről még a föníciai kikötőváros – Byblos – neve is tükröződik fejlett könyvipara révén, s mivel főképp onnan hozták forgalomba a mi papírunk őseit – a papiruszt. Teológiai értelemben a „Biblia” a zsidó és keresztény vallás szentnek és isteni eredetűnek tartott könyvei összességét jelenti.

I. Isten útjai, amelyeken közölte kinyilatkoztatását

1. Említsünk egy okot, amiért Isten nem beszélhetett közvetlen módon a bűnös emberrel. 2Móz 33:20; Ésa 6:5

Megjegyzés: A bűnbeesés előtt Isten közvetlenül beszélhetett az emberrel. A bűnbeesés után az Ő közvetlen jelenlétének dicsősége ítélet jöttét, halált jelentett volna a bűnös ember számára

(2Móz 33:20), ezért olyan utakat választott akaratának, üzeneteinek kinyilatkoztatására, amelyek nem veszélyeztették az ember létét, tehát alkalmasak voltak az isteni szándék véghezvitelére.

2. Melyik az a három út, amely által Isten kinyilatkoztatta Önmagát és akaratát a bűnös embernek?

a) a természet által: Róm 1:19-20

b) a Szentírás által: Tit 1:3; Jel 1:1

c) Jézus Krisztus által: Jn 1:14; 17:8

Megjegyzés: „A természet és a kinyilatkoztatás egyaránt bizonyosságot tesz Isten szeretetéről. ... Isten lénye Igéjében nyilatkozik meg. ... Isten Fia a mennyből jött, hogy nekünk az Atyát kijelentse.”¹

A görög „apokalypsis” (Jel 1:1) a latin „revelatio”-val együtt „rejtett dolgok feltárását” jelenti (például szobor leleplezését), vagy általános értelemben: addig fel nem ismert igazság, jelenség, tárgy ismertté tételét. Teológiai értelemben a kinyilatkoztatás jelenti – összefoglalva – azokat az utakat, módokat, amelyeken és ahogyan Isten közli terveit, akaratát, vagy amit tesz és tenni szándékszik.

Megjegyzendő, hogy a természet útján nyerhető kinyilatkoztatás egymagában nem elegendő ahhoz, hogy a bűnöst az Isten megismerésére vezethesse. Magában hordozza ugyanis annak a veszélyét, hogy bálványimádás üsse fel a fejét (napimádás, többistenhit, panteizmus stb.). Isten ezért gondoskodott az Igéről – a szólott és írott Igéről, valamint a testet öltött Igéről –, hogy kinyilatkoztathassa akaratát és jellemét. Tette ezt azért, hogy belevonhasson minket is fenséges megváltási tervébe.

II. A könyv eredete

1. Mi módon nyilatkoztatta ki Isten az Ő üzeneteit szolgálóinak? 4Móz 12:6-8

2. Hogyan keletkezett a Szentírás? 2Pt 1:20-21; 2Tim 3:16-17

Megjegyzés: A Biblia ihletett könyv. Az ihletés a Szentléleknek azt a természetfeletti munkálkodását jelenti, amely által Isten kinyilatkoztatja szándékát elsődleges tanúinak (prófétáknak, apostoloknak), képesítve őket arra, hogy közölni tudják embertársaikkal a kapott kinyilatkoztatásokat.

Formailag az Írások a szerzők művei, akiknek nevét ott találjuk könyveik elején. Tartalmilag azonban a Szentlélek műveit látjuk e könyvekben. Ezért szoktuk mondani, hogy a Biblia könyvei – mint írások – emberi eredetűek, de forrásukat és tartalmukat tekintve Istentől származnak.

„Isten úgy látta jónak, hogy emberi eszközök által közölje igazságait a világgal – Szentlelke által. Ő maga készített fel és tett képessé embereket az Ő művének megvalósítására. Ő irányította elméjüket, hogy megfogalmazhassák, mit mondjanak, és mit írjanak. A kincset Isten földi edényekbe helyezte, de ez semmivel sem csökkenti az igazságot, hogy az üzenet a mennyből származik. A bizonyágtétel az emberi nyelv gyarló kifejezései által jut el hozzánk, mindazonáltal Isten bizonyágtétele marad. Az Ő engedelmes, hívó gyermekei felismerik benne a »kegyelemmel és igazsággal teli« isteni erő dicsőségét.”²

III. A szentírás isteni eredetének bizonyítékai

1. Mit ismernek el maguk a Biblia könyveinek írói is? 2Móz 17:14; Jer 36:1-2; 1Thess 2:13

Megjegyzés: Egy könyv szerzőjét semmivel nem sérthetnénk meg jobban, mintha azt állítanánk, hogy könyve nem eredeti. A Biblia írói viszont ők maguk beismerik, hogy csak közvetítői a kapott üzeneteknek, és azok az ő akaratukon és értelmükön kívül álló forrásból származnak.

2. Mit gondolunk, fennmaradhatott volna a Biblia, ha szerzői különféle emberi felfogásokat, véleményeket közölnek? Mt 12:25

Megjegyzés: Ha önmagának ellentmondana, a Biblia képtelen lett volna túlélni a kételkedők vádaskodásait. Harminckilenc szerző írta ezeröttszáz év leforgása alatt. Írói különböző foglalkozásúak voltak, más-más nyelvet beszéltek, az élettapasztalat és a műveltség terén is különböztek egymástól, más-más társadalmi osztályhoz tartoztak, nem is éltek mind ugyanabban az országban, nem is ismerték egymást, a művük mégis közös, egységes, és egyazon tárgyról szól: a megváltási tervről.

3. A Bibliában található jövendölések beteljesedése felettébb bizonyítja e könyv isteni eredetét. 5Móz 18:21-22; Mt 24:35

Megjegyzés: Számos történelmi nevezetességű ókori város felvirágzását, hanyatlását, vesztét az ószövetségi próféták jóval az események bekövetkezése előtt megjövendölték. Bizonyítékul elég megemlítenünk Babilont, Ninivét, Tíruszt vagy a Médó-Perzsa-, Görög- vagy a Római Birodalom leomlását. Ilyen természetű jövendölések nem lehettek emberi természetűek. Annak az Istennek a kinyilatkoztatásait látjuk bennük, aki kezében tartja a történelem kormánykerékét.

4. Aki a Biblia igazságait hittel tanulmányozza, annak a jelleme átalakul. Ez szintén a Biblia isteni eredetét bizonyítja. Zsid 4:12; 1Pt 1:23

Megjegyzés: „Az egész Biblia nem más, mint Isten Krisztusban megnyilvánuló dicsőségének kijelentése. A Biblia a jellem átalakításának hatalmas eszköze, ha befogadjuk, elhisszük, és engedelmeskedünk neki. Ez a szellemi műveltség elérésének egyelten biztos útja.”³

IV. A Szentírás tekintélye és elégséges volta

1. Sátánnal vívott nyílt csatájában hogyan bizonyította Jézus, hogy a Szentírás az egyetlen tekintély, amelyhez életünkben igazodnunk kell? Mt 4:4,7,10

Megjegyzés: A reformáció visszaszerezte a Szentírásnak azt a kizárólagos tekintélyét, amely az első század keresztény gyülekezeteiben övezte. Zwingli Ulrich (1484–1531) az első, aki megfogalmazta a „Sola Scriptura” („Egyedül a Szentírás”) elvét. Ezzel a Szentírást ismeri el az isteni kinyilatkoztatás kizárólagos tekintélyű és csalatkozhatatlan forrásául (67. tézis, 1523). Nekünk, adventistáknak is határozottan ez az álláspontunk. Hangsúlyozzuk, hogy minden keresztény tanításnak és magának a keresztény életnek is az „így szól az Úr” talapzatán kell állnia.

„A Szentírás tanításaitól és elveitől ma is sokan messze elkenyárodnak. Vissza kell térni a nagy protestáns alapelvhez: a Biblia, és csakis a Biblia a hit és a kötelesség szabálya.”⁴

2. A Biblia egymagában képesítheti-e az embert összhangban élni Isten akaratával? 2Tim 3:16-17

Megjegyzés: A Bibliának nincs szüksége arra, hogy kiegészítsék vagy hozzátoldjanak. Egymagában elégséges, hogy szent iratai által üdvösségre vezessen.

„Lehet, hogy a földi életben nem tudunk megmagyarázni minden szövegrészt; a gyakorlati igazságok közt mégsincs egyetlen pont sem, mely homályba burkolózna. Amikor Isten gondviselése elérkezettnek látja az időt, hogy próbára tegye a világot a mának szóló igazsággal, akkor Szentlelke készíti az embereket, hogy imával és böjttel kutassák az írásokat, míg láncszemet láncszem után meg nem lelnek, és tökéletes füzérré nem kapcsolnak össze. Az üdvösséget érintő minden tényt annyira világossá tesz, hogy senkinek sem kell tévedésbe esnie, sem a sötétben botorkálnia.”⁵

3. Az írások elégséges voltát bizonyítják azok a tilalmak is, amelyek óva intenek attól, hogy hozzá ne adjunk Isten kinyilatkoztatásához, és el se vegyünk belőle. 5Móz 4:2; Péld 30:5-6; Jel 22:18-19

4. A hívő embernek naponta kell tanulmányoznia a Szentírást. Jn 5:39; ApCsel 17:11

5. Olvassuk el a következő idézeteket, és az olvasottak alapján próbáljuk megfogalmazni a Biblia értelmezésének alapszabályát. Ésa 34:16; 28:10; 1Kor 2:13-14

Megjegyzés: Ezt a szabályt Luther Márton így fogalmazta meg: „A Szentírás önmagának magyarázója” (Scriptura est sui ipsius interpretis).

„Nap mint nap szorgalmasan kell kutatnunk a Bibliát, minden gondolatot mérlegelve, és ígét ígével összevetve. Isten segítségével nekünk kell kialakítanunk nézeteinket, mint ahogy életünkért is saját magunk vagyunk felelősek Isten előtt.”⁶

Az értelmezésükben különböző körülményektől függő szövegeknél irányadó az eredeti (héber, görög) szöveg, figyelembe véve a kort is, amelyben a szöveget írták, valamint a célt és körülményeket, amelyek szükségessé tették a vizsgált szöveg megírását. Nem hagyhatjuk figyelmen kívül azok jellemző szokásait sem, akiknek szól az üzenet, sem a néprajzi, földrajzi hovatartozásukat. Biblián kívül álló hagyományok, legendák nem szolgálhatnak mérvadó bizonyítékkal, hogy azok alapján bibliai igazságként fogadjunk el valamely állítást.

Ismétlés

1. Melyik három formájában kaptuk az isteni kinyilatkoztatást?

Válasz: A természetben, a Szentírásban és Jézus Krisztusban.

2. Az ember műve a Biblia?

Válasz: Eredetét illetően a Bibliának kettős jellege van. Első a formai, az emberi, mivel emberek írták, a másik a lényegbeli, az isteni, mivel tartalma közvetlenül Istentől származik – a Szentlélek által –, aki a Biblia könyveinek íróit ihlette.

3. Említsünk néhány bizonyítékot arra, hogy a Biblia isteni eredetű.

Válasz:

a) A Biblia könyveinek szerzői elismerik, hogy műveik formai szempontból az övéik, de tartalom szempontjából a Szentlélektől ihletettek.

b) Mindamellett, hogy számos szerző írta, a Biblia mégis egységes könyv.

c) A Bibliában megírt jövendölések beteljesedtek, vagy beteljesedésük folyamatban van.

d) A Bibliában erő van, mely képes átalakítani olvasója jellemét. Emberi mű ilyen tekintetben eredménytelen.

4. Mit mondhatunk a Biblia tekintélyéről és elégséges voltáról?

Válasz:

a) Csakis a Biblia lehet a keresztény ember hitének, életének és erkölcsi kötelességének a zsinórmértéke.

b) A Bibliában kapott kinyilatkoztatás elégséges az ember üdvösségéhez, nem szükséges azt kipótolnunk. Mi több, Isten meg is tiltotta, hogy elvegyünk igazságaiból, vagy bármit is hozzá adjunk.

5. Milyen kötelezettség hárul a keresztény emberre, ha elismeri a Szentírás isteni eredetét és hívását?

Válasz: A magunk lelki javára naponként kell tanulmányoznunk a Szentírást.

6. Hogyan szól a Biblia értelmezésének arany szabálya?

Válasz: A Biblia önmagának hiteles magyarázója. Az Ige magyarázata legyen szöveghű, történelemhű és lelki.

Összegzendő bibliai igazságok

A fenti bibliai bizonyítékok alapján mi, adventisták hisszük, hogy az Ó- és Újszövetség szent írásait Isten ihlette. Ezek együtt alkotják Isten élő, elégséges és hiteles kinyilatkoztatását. Hiszszük, hogy ezek az Írások a keresztény hit és életmód egyedüli és tévedhetetlen szabályát képezik, és hogy a hagyomány nem lehet mérvadó a hit dolgában.

Ránk háruló erkölcsi kötelezettségek

Mivel a Biblia valóban Isten Igéje, tanulmányoznunk kell naponta, szorgalmasan, de nem úgy, mint más közönséges könyvet. Sosem volna szabad ima nélkül megnyitnunk, hanem csak a szükséges alázat és engedelmesség lelkületében.

„A Biblia Isten hozzánk szóló szava. Olyan bizonyosan szól hozzánk, mintha fülünkkel hallanánk. Ha megértenénk ezt, félelemmel vegyes tisztelettel nyitnánk meg Isten szavát, és buzgón kutatnánk a tanításait! Úgy tekintenénk a Szentírás olvasását, a Szentírásba való elmélyülést, mintha a végtelen Isten fogadna minket kihallgatáson.”⁷

Kiegészítő teológiai jegyzetek

A Biblia kánonja: A „kánon” szemita eredetű görög szó, és mérőeszközt (pl. palcát vagy nádszálat) jelent, teológiai szemszögből pedig bizonyos törvényt, előírást, szabályt (pl. hitszabályt), vagy közös határozatot.

A bibliai kánon kifejezés a Biblia azon könyveire vonatkozik, amelyeket ihletetteknek ismertek el. Írástudók régi hagyománya szerint a jamniai zsinat (Kr. u. 100) hitelesnek jelentette ki az Ószövetség 39 könyvét, és ezzel meghatározta az Ószövetség kánonját. A beletartozó könyvek három csoportját különböztetjük meg: a törvényt (Torah), a prófétákat

(Nebi'im), és az Írásokat (Ketubim). Az első csoportba tartozik Mózes öt könyve, a másodikba a nagy- és kis próféták, valamint a két izraelita ország történetét leíró könyvek. A harmadik csoportban találhatóak a bölcsességirodalom könyvei: Zsoltárok, Jób, Salamon írásai, valamint a kisebb történeti könyvek (Ruth, Ezsdrás stb.).

Az Újszövetség kánonja 27 könyvből áll. Legrégibb elismerésüket a Muratori kánon őrzi (Kr. u. 180 körülről való). Ebben a gyűjteményben nincs benne a Zsidókhoz írt levél; János 1. és 2. levele, valamint Péter levelei. Alexandria Szent Atanáz felsorolásában (Kr. u. 367) már ott találjuk az Újszövetségnek mind a 27 könyvét, úgy, ahogy ma ismerjük őket. Hivatalos elismerésükre a római (382), a Hippo Regius-i (393) és karthágói (397) zsinaton került sor.

Az apokrif iratok: „Apokrifosz” (görög szó), titkosat, elrejtettet, titkoltat jelent. Ebbe a kategóriába tartoznak mindenekelőtt azok a héber iratok, amelyek nem kerültek be a Jamniában alkotott kánonba, ott vannak viszont a görög változatban (a Septuagintában) az Ószövetségi iratok közt. Megemlítjük néhány apokrif irat címét: Tóbiás, Judit, Báruk, Ezsdrás (három könyve), Bél és a sárkány, Makkabeusok I-III könyve stb. Ezek a könyvek nem hitelesek, mert nem felelnek meg az ihletett könyvekkel szemben támasztott követelményeknek. Szienai Szixtus (1549) „deuterokanonikus” iratoknak nevezte ezeket. A tridenti zsinat (1546) kanonizálta őket a római katolikus egyház használatára. A protestáns felekezetek nagy családja nem ismeri el őket kanonikus könyveknek.

Megjegyzendő, hogy az Újszövetség irodalmának is megvannak a maga apokrif iratai, mint például az Egyiptomi evangélium (a II. századból) és a Péternek (II. sz.), Tamásnak, valamint a Jakabnak és Nikodémusnak tulajdonított evangéliumok (a IV. századból). Összesen kb. 50 apokrif evangéliumról tudunk. Érthető, hogy egyiküket sem ismerték el kanonikusnak, ihletettnek.

A bibliai könyvek nyelve: Isten Igéjét legtöbbször a saját nyelvünkön megjelent fordításokból ismerjük. A fordítás pedig, bármilyen sikerült legyen is, sosem ér fel az eredetivel.

I. Az Ószövetség könyveit héberül írták, noha vannak itt-ott kivételek. Dán 2:4–7:28 része például arameus nyelven van írva. Ez volt Nyugat-Babilónia és a későbbi Médó-Perzsa birodalom nyugati tartományainak a nyelve, mely utóbb (Kr. e. 198–63 közt) a szeleukita uralom alatt Palesztinában is használatos köznyelvvé vált. Az Úr Jézus korában Júdeában az arameus nyelvet beszélték. Héber nyelven olvasták ugyan a Tórát a zsinagógákban, de a fordító (me-turgemam) arameus nyelven magyarázta a szöveget, hogy a nép érthesse. Így születtek a targumok, vagyis azok az arameus, szíriai nyelven írt kéziratok, amelyek a héber Tóra szövegének fordításaiból és magyarázataiból állnak. Ezeknek a kéziratoknak nincs értékük az eredeti héber szöveg kutatásakor, de felmérhetetlen értékűek annak a nyelvnek a megismerése szempontjából, amelyen az Üdvözítő prédikált.

II. A teljes Újszövetség görög nyelven íródott, mégpedig a görögnek egy nem éppen irodalmi nyelvjárását, hanem az úgynevezett „köznyelvet” (koinét) követve, amely a görög befolyás alatti keleti tartományokat járó római katonák nyelve volt.

Lukács ír a legirodalmibb nyelven, Pál apostol nehézkes koinét használ, teletűzdelve héber és arameus hatásra létrejött kifejezésekkel. Ezt a nyelvet nehezen értette a született görög, viszont könnyen értették a palesztinaiak.

A Szentírás és a hagyomány: Hagyomány néven ismerjük azokat az egyházi tanításokat, amelyek a kereszténység kezdeti szakaszában élőszóban terjedtek, de amelyeket később írásba foglaltak. A protestáns tanítás nyomatékosan hangsúlyozza, hogy a Biblia az egyetlen hiteles forrás, amelyből Jézus Krisztus kinyilatkoztatása nyomán megismerhetjük az Istent, és hogy a hagyomány nem tekinthető az isteni kinyilatkoztatással egyenértékű forrásnak. Zwingli Ulrich, a „Sola Scriptura” elv megfogalmazója hangsúlyozza, hogy téves az a felfogás, amely sze-

rint „a Szentírásnak nem volna értéke hozzáfűzött egyházi magyarázat nélkül”. A tridentin zsinaton 1563-ban megfogalmazták azt a reformáció-ellenes tételt, hogy a Szentírás és a hagyomány egyenértékű forrása a kinyilatkoztatásnak. Majdhogynem ugyanaz a hiba lopakodott be a liberális protestáns felfogásba is, amikor az isteni kinyilatkoztatást az egyház vallotta hittel azonosította.

A Szentírás értelmezése: Ugyanaz a tridentin zsinat kizárólag az egyházat ruházta fel a Szentírás magyarázatának jogával. Megtiltotta bárki másnak a Szentírás magyarázatát. A protestantizmusban – mivel a Szentírás elsőbbsége megfelel a hit elsőbbségének (Sola Fide), a reformáció egy másik elvének – a Biblia valóban Isten Igéjévé válik a Szentlélek benső bizonyágtétele által. Ez a bizonyágtétel teszi az „ott és akkor” történeteket „itt és most” történőkké. Ez az elv az alapja az új reformátori teológia írásmagyarázatának (hermeneutikájának) és igehirdetésének (homiletikájának). Kezdeményezője Karl Barth (1886–1968) protestáns teológus volt.

Az adventisták hiszik, hogy a Szentírás leghitelesebb magyarázata szintén az ihletés ugyanazon forrásából származik, mint a Biblia, és ezért a Prófétaság Lelkének magyarázatait elébe helyezik az általánosan figyelembe vett kommentároknak.

A szó szerinti ihletés: A protestantizmus második és harmadik nemzedékének idejét az egyháztörténelem ortodox protestantizmus néven emlegeti (1600–1660). Ennek a kornak a bibliamagyarázatát a verbális inspiráció (szó szerinti ihletés) hitének fenntartása jellemzi. Azt állították, hogy mindent, még a Szentírás pontjait, vesszőit is a Szentlélek ihlette, s hogy az írók csak amolyan „élő tollak, írások” voltak. Nem ismerték el, például, hogy látomásaikat a próféták a maguk emberi nyelven írták le, vagyis hogy az isteni üzenet tartalmát, lényegét az emberi nyelv tökéletesnek igazán nem mondható kifejezései által kaptuk. Szélsőséges felfogásukkal akaratlanul is felélesztették a felvilágosodás korának bíráló szellemét, amely aztán a szent szöveg irodalmi és nyelvtani szémszögből nehézkes részeit támadta. Az eredmény persze a kételkedő,

olykor gunyoros hangnem lett, amellyel a Szentírás ihlettségére célozgattak.

A *fundamentalizmus*: Az amerikai protestantizmus e hittudományi irányzata a teológiai modernizmussal történt összecsapásból született, és főképp a tudományos tárgyú, evolúciós beállítottságú vitákból. A megnevezés a védőiratok címéből adódott: „The Fundamentals” (Az alaptételek). Teológiai síkon ez az áramlat neo-ortodoxizmus néven is ismeretes. Természetesen inkább a Szentírás iránti magatartásról beszélhetünk, semmint vallási mozgalomról. Addig mennek, hogy kifogásolják a mélyebb értelem kutatását is a héber és görög szöveg igénybevételével.

-
- 1) E. G. White: *Jézushoz vezető út*. 9–11.1. o.
 - 2) E. G. White: *A nagy küzdelem*. Bevezető. VI.3.
 - 3) E. G. White: *Bizonyágtételek*. VIII. köt., 319. o.
 - 4) E. G. White: *A nagy küzdelem*. 204.2. o.
 - 5) E. G. White: *Bizonyágtételek*. II. köt., 692.1. o.
 - 6) E. G. White: *A nagy küzdelem*. 598.2. o.
 - 7) E. G. White: *Bizonyágtételek*. VI. köt., 393.2. o.

2. A Szentháromság: az Atya Isten

Alapszöveg: „Mert hárman vannak, akik bizonyóságot tesznek a mennyben, az Atya, az Ige és a Szentlélek: és ez a három egy.” (1Jn 5:7)

Bevezető: A Szentháromság tana a Bibliában kinyilatkoztatott Istenre vonatkozik: az Atya, a Fiú és a Szentlélek személyére. A Szentháromság tanát már a kereszténység kezdetétől az Istenről formált felfogás fő és megkülönböztető alaptételének tekintették. A keresztény hit titka volt, és egyben kiindulópontja a többi tantételnek.

A pogány népek általában többistenhívők (politeisták) voltak. Az izraelita vallás az egyistenhiten alapszik, tehát monoteista. A kereszténység folytatója ennek a monoteizmusnak, de sajátos módon: egy Istent hisz, akit három személyben ismer: az Atya, a Fiú és a Szentlélek személyében.

A Szentháromság mint fogalom nem található a Biblia szövegében, viszont benne rejlik üzenetében, mondanivalójában. Egészében beszél a három Személy valóságos létezéséről és munkálkodásáról.

I. A Szentháromság tanának bibliai alapjai

1. Mit jelent ki János apostol az Istenségről? 1Jn 5:7

Megjegyzés: „A Szentírásban háromról van szó, kiknek mind-egyike valóságos Isten, de mégis csak egy Isten van és nem több.”¹

2. Mit mond az Írás Isten egyedüli voltáról? 5Móz 6:4; Ef 4:5

Megjegyzés: Isten EGY. Ezen egylényegűséget (azonos lényegűséget) értünk, és noha három személyről beszélünk, akik kifejeződése (hiposztázisai), megnyilvánulási formái ugyanannak az egylényegű személynek, nem gondolunk három Istenre. Nem mondunk le a monoteizmusról a politeizmus javára, hanem csupán elismerjük a Szentírás tanítását, amikor bemutatja az Atya Istent mint Fons Deitatis-t (az Istenség forrását), aki láthatóvá lett a Fiú-Istenben, és aki életadó erejét a Szentlélek-Isten által kiárasztja.²

3. Hogyan szemléltetik a Szentháromságot az Úr Jézus keresztségekor történtek? Mt 3:16-17

Megjegyzés: „Három élő személy alkotja a mennyei háromságot. E három fenséges hatalmasság – az Atya, a Fiú és a Szentlélek – nevében keresztelik meg azokat, akik élő hit által elfogadták Krisztust. E hatalmasságok együtt munkálkodnak a menny engedelmes alattvalóival, amikor ezek új életet akarnak élni Krisztusban.”³

4. Hogyan van jelen a Szentháromság minden egyes keresztség alkalmával? Mt 28:19

5. Keressünk bizonyítékokat az Ószövetségben a Háromság jelenlétére vonatkozóan a teremtéskor, valamint Izrael történetében: 1Móz 1:2,26; Ésa 63:7-10 (7. v.: az Atya; 8-9. v.: a Fiú; 10. v.: a Szentlélek).

6. Mit tudunk az Atya, a Fiú és a Szentlélek közti kapcsolatáról?

- a) Egyek: Jn 10:30
- b) Az Atya a Fiúban „lakozik”: Jn 14:10-11
- c) Az igazság Lelke az Atyától árad: Jn 15:26
- d) Minden, ami az Atyáé, a Fiúé is. Ami a Fiúé, az a Szentléleké is: Jn 16:13-15

II. Isten természete

1. Felfoghatjuk-e teljességgel Isten igazi természetét? Jób 11:7-8; Róm 11:33-36

Megjegyzés: Isten megismerésének van egy határa, ameddig eljuthat az emberi értelem, s ez a határ ott van, ahol az Istenről kinyilatkoztatottak véget érnek. Annyit tudunk Istenről, amennyit Ő jónak látott kinyilatkoztatni nekünk önmagáról. Ennyi elég, hogy belépjünk szövetségébe, és megérthessük megváltási tervét. Szívleljük meg az ihletett tanácsot, amelyet az alábbi idézetben kaptunk:

„Isten azért nyilatkoztatta ki magát az Ő Igéjében, hogy tanulmányozzuk szavát. Ezek megértésére törekedhetünk, de ezen túl nem szükséges behatolnunk. A legmagasabb értelem is a kimerülésig gyötörheti magát Isten természete felőli találgatásokkal, igyekezete mégis meddő marad. Isten nem bízott ránk ilyen feladatot. Emberi ész fel nem foghatja Istent. Véges ember ne is próbálja megmagyarázni Istent. Senki se bocsátkozzék találgatásokba Isten természetét illetően. Itt ékesszóló a csönd. A mindentudó Isten vitán fölül áll.”⁴

III. Az Atya-Isten

1. A természet és a Szentírás általi kinyilatkoztatáson kívül ki az, aki tökéletesen kinyilatkoztatta mennyei Atyánk személyét és természetét? Jn 14:6-10; 1:18

2. A szamaritánus nővel folytatott beszélgetésben hogyan mutatta be Jézus az Atyát? Jn 4:24

3. Soroljunk fel néhányat ama tulajdonságokból, amelyeket a Szentírás említ Istennel kapcsolatosan.

- a) Ő szeretet. 1Jn 4:8
- b) Szent. 1Pt 1:15-16

- c) Az Úr irgalmas és kegyelmes Isten... nagy irgalmasságú és igazságú. 2Móz 34:6
- d) Mindeneket ismer. Ésa 46:9-10
- e) Mindenható. Jób 22:25-26
- f) Mindenütt jelenvaló. Zsolt 139:7-10
- g) Tökéletes. Mt 5:48
- h) Változhatatlan. Jak 1:17
- i) Egyedül halhatatlan. 1Tim 6:15-16

Megjegyzés: Isten jelleme az Ő tetteiben nyilvánul meg. Különösen meg nyilvánul kettős alaptermészete: szentsége és szeretete.

Szentsége. Kifejezi – az ember természetével összehasonlítva – az Istenség felettébb különálló jellemét. Az ember teremtett lény, s az engedetlenség nyomán bűnös állapotba jutott. Ebben a tekintetben Isten szentsége az Ő távolságát, különbözőségét fejezi ki mindattól, ami bűnös és romlott. Kifejezi továbbá Isten vágyát, parancsát, hívását, amely által hívja teremtményeit, hogy dicsőítsék Őt és engedelmeskedjenek Neki.

Szeretete. Magában foglalja Isten összes jellemtulajdonságait, és azok alapját képezi. Ha a szentség Isten távolságát fejezi ki a bűnnel szemben, szeretete az Ő közelségét fejezi ki bűnös teremtményei irányában. Ez a közelség azonban semmiképp sem módosít Isten szentségén vagy tökéletességén. Ezek az Ő jellemének örök vonásai. Ha az Ő szentsége sorompó a bűnnek, szeretete híd, amely átnyúl az akadályok fölött. Míg az Ő szentsége a dicsőítést és engedelmességet követeli a bűnöstől, szeretete önmagát áldozza a bűnös emberért.

Ismétlés

1. Mit tanít a Szentírás Istenről?

Válasz: Isten egyetlen Egy, akit három személyben ismerünk a Szentírásban: az Atya, a Fiú és a Szentlélek személyében.

2. Mit mondhatunk Isten természetéről?

Válasz: Teljességében Isten természete titok számunkra. Róla, természetéről annyit tudhatunk, amennyit kinyilatkoztatott számunkra. Ezen a téren bármiféle elképzelés vagy spekuláció haszontalan.

3. Nevezzünk meg néhányat az Atya-Isten jellemvonásaiból.

Válasz: A Szentírás tanítása szerint az Atya: szeretet, szent, irgalmas, jóságos, hűséges, igazságos, igaz, mindentudó, mindenható, mindenütt jelen való, tökéletes, változhatatlan és halhatatlan (örök).

Összegző bibliai igazságok

Hiszünk az egyedüli igaz Istenben, akit az Írás három személyben nyilatkoztat ki: az Atya, a Fiú és a Szentlélek személyében, egy szóval a Háromságban vagy Szentháromságban.

Az Atya-Isten személyes, lelki Lény. Mindenható, mindeneket ismerő, mindenütt jelenvaló. Bölcsességében és szeretetében végtelen, Teremtője mindenknek s a mindenség rendjének, amely az erkölcsi és természeti törvényben fejeződik ki.

Ránk háruló erkölcsi kötelezettségek

A Szentírás személyes Isten létezését nyilatkoztatja ki: legfelsőbb és végtelen Lénynek mutatja be Őt, aki mindenknek elsődleges oka, minket is Ő teremtett, hogy az Ő társágában, közösségében éljünk. E kapcsolat szabad akaratból származó tudatos, kölcsönös szereteten alapszik. Szeretetünk, amelyet e végtelen Lény iránt érzünk, megmutatja Isten iránti alapvető kötelességeinket is:

– Válaszoljunk igennel hívására, amelyet a kinyilatkoztatás által intéz hozzánk.

– Hitünk, átadásunk és engedelmességünk által ismerjük el, hogy Ő Úr, mi pedig függünk Tőle.

– Féljük Őt (Jel 14:7; Jób 28:28), vagyis sose hiányozzék az Ő jelenlétének érzete.

– Engedelmeskedjünk Igéjének, és tartsuk meg Törvényét.

Kiegészítő teológiai jegyzetek

Az arianizmus: Arius (280–336) alexandriai pap tévtanai a leghevesebb vitákat robbantották ki a Háromság és Krisztus természete körül. Tanításait röviden így foglalhatjuk össze: az Ige (Logosz) létének kezdete van, máskülönben nem lehetne Fiú. Az Atyától született, de nem az Ő lényéből, tehát nem egyenlő az Atyával. Az egy igaz Isten nem oszthatja meg természetét, mert nem összetett lényegű lény, ami oszthatna. Nemzés által sem oszthatta meg természetét, mert a született Isten fogalma ellentmondást rejt magában. A Fiú az Atya teremtménye, átmeneti közvetítő, közbenjáró Isten és a világ közt. Isten, valamint az Ige közt végtelenül nagy a különbség, de az Ige, valamint a teremtmények közti különbség váltakozó. A Fiú akarata – akárcsak a Teremtőé – változó, hajlik a jóra is, rosszra is. Jelenlegi rangját Atyjának tetsző életével érdemelte ki. Íme, röviden Arius tévtana.

A Háromságról szóló tanítás megfogalmazása. A „Háromság” mint Istenre vonatkozó kifejezés már a harmadik század elején használatos, amint az Tertullianus írásaiból is kitűnik. A hivatalos megfogalmazás azonban a két nagy zsinatnak, a niceai (325) és konstantinápolyi (381) zsinatnak az eredménye. Atanáz (296–373) volt az, aki bibliai érvekkel kimutatta az áriánus tanok hamis voltát. E két zsinat nyomán mérvadóvá vált a következő meghatározás: „Isten egy természetű egyetlen lény, és három hiposztázisban nyilatkozik meg” (hiposztázis: megnyilatkozási forma).

Ennek a tanításnak még számos tévtannal kellett megküzdenie. A dogmatörténet a jelentősebbek közül megemlíti a szubordinacioniz-

must, a modalizmust és a monarchianizmust vagy priscillianizmust. Atanáz hagyta ránk a Háromság legteljesebb meghatározását. Ez a századok folyamán egyre bővült egészen mai formájáig, amely 860–870 körül alakult ki, és Reims vidékéről maradt ránk Quicunque Simbolum néven (quicunque = bárki ...a szimbólum első szava).

A Quicunque Simbolum (hitvallás): „Az egyetemes hit pedig ez: hogy tiszteljünk egy Istent háromságban és háromságot az egységben; sem össze nem elegyítve a személyeket, sem külön nem választva a lényeket. Mert más az Atya személye, más a Fiúé, és más a Szent Léleké, de az Atyának és a Fiúnak és a Szent Léleknek egy az istensége: egyenlő a dicsősége, egyaránt örök a felsége. Amilyen az Atya, olyan a Fiú, és olyan a Szent Lélek (is). Teremtetlen az Atya, teremtetlen a Fiú, teremtetlen a Szent Lélek (is). Végtelen az Atya, végtelen a Fiú, végtelen a Szent Lélek (is). Örökkévaló az Atya, örökkévaló a Fiú, örökkévaló a Szent Lélek (is). És mégis nem három örökkévaló: hanem egy örökkévaló. Amiképpen nem három teremtetlen, sem nem három végtelen: hanem egy teremtetlen és egy végtelen. Éppen így mindenható az Atya, mindenható a Fiú, mindenható a Szent Lélek (is). És mégis nem három mindenható: hanem egy mindenható. Ezenképpen Isten az Atya, Isten a Fiú, Isten a Szent Lélek (is). És mégis nem három Isten: hanem egy Isten. Ezenképpen Úr az Atya, Úr a Fiú, Úr a Szent Lélek (is). És mégis nem három az Úr, hanem egy az Úr. Mert valamint a keresztény igazság kötelez minket arra, hogy egyenként mindenik személyt Istennek és Úrnak valljuk, úgy az egyetemes vallás megtiltja nekünk, hogy három Istenről vagy (három) Űrről beszéljünk. Az Atya senkitől nem lett: sem nem teremtett, sem nem nemzetett. A Fiú egyedül az Atyától van: nem lett, nem teremtett, hanem nemzetett. A Szent Lélek az Atyától és a Fiútól van: nem lett, sem nem teremtett, sem nem nemzetett, hanem származik. Egy tehát az Atya, nem három az Atya. Egy a Fiú, nem három a Fiú. Egy a Szent Lélek, nem három a Szent Lélek. És ebben a háromságban semmi sincs előbb való vagy utóbb való: semmi sincs nagyobb vagy kisebb. Hanem mind a három személy együtt örökkévaló

és együtt egyenlő. Úgyhogy mindenben, amint már fentebb mondtuk: tisztelni kell mind az egységet a háromságban, mind a háromságot az egységben. Annakokáért, aki üdvözülni akar, ezenképpen értsen a Szentháromságról.”⁵

A Filioque-kérdés

A niceai-konstantinápolyi hitvallás nyugati változatában, a Szentlélekről szóló szakaszban ott találjuk a „filioque” szót, amely azt fejezi ki, hogy a Szentlélek az Atyától és a Fiútól is ered. A keleti egyházban, Jn 15:26-ra alapozva („Ki az Atyától származik...”), és különösen Fóciusz (858–886) pátriárkától errefelé úgy tekintették, hogy a „filioque” betoldás önkényes, és hamis tanítást terjeszt a Szentlélekkel kapcsolatosan. A kialakult vita aztán az 1054-es szakadás egyik fő teológiai oka lett.

A személy, a megnyilatkozási forma és az egylényegűség. Amikor helyet adunk annak, hogy Isten három isteni Személyben nyilatkozik meg, a latin szöveg olvasásakor a „személy” szó súlyos zavart kelthet tantétel dolgában. A latin nyelvben ugyanis a „személy” szó jelenthet szerepet, alakított személyt, színpadi álarcot is, míg nyelvünkben a „személy” mint külön „én, akarat és értelem” tűnik élénk. Személyiséget értünk inkább: egy egész sor tulajdonságot, amely az egyedi létet jellemzi. Nyelvünkben a „háromság” a három-istenség jelentését sugallja, holott a tantétel megfogalmazóinak szándéka épp az volt, hogy Isten egyedüli voltát hangsúlyozzák. Láttuk, hogy az előbbi meghatározás sokoldalúan fogalmaz, nehogy részekre bontsa az Istenséget, továbbá igyekszik Isten egy voltára, tökéletes egységére helyezni a hangsúlyt.

Kialakult az a vélemény, hogy a „személy” szót helyettesítsék egy a görög hiposztázis szóhoz közelebb álló fogalommal (mint pl. „létforma”), amely takarná a „személy” fogalmat, hogy ezáltal elégséges tisztelet övezze a titkot, amely nemcsak jellemző az Istenségre, hanem meg is illeti a Háromságot.

Az egylényegűség érzékeltetésére a niceai zsinaton a „homousion” görög szót választották. Összetett szó, amelynek első tagja („homo-”)

azonosságot jelent, második tagja pedig az esszenciát, az azonos lényegűséget. A „homousion” érzékelteti a lényegbeli egységet, de kifejezi azt is, hogy az azonos lényegű személyek különböznek egymástól. Nikomédiai Euszébiosz javasolta (aki egyébként jó barátja volt Ariusnak), hogy a „homousion” két tagja közé szúrjanak be egy „i” betűt (iótát), s az így kapott „homo-i-usion” nem egylényegűséget, hanem hasonló lényegűséget jelentene: a Fiú hasonló lényegű az Atyával. Ez a megformálás alapján megváltoztatta volna a Háromságról alkotott tanítást. A zsinat elvetette Euszébiosz javaslatát, de a két kifejezés közti különbség (homousion-homoiusion) a IV. században az ariánusharcok kirobantója lett.

Monarchianizmus. A II. és III. században keletkezett hitehagyó áramlat tagadta a Szentháromságot. A két monarchianista ág – a modalista és a dinamikus – közösen vallják, hogy lényegileg csakis az Atya lehet Isten. Rajta kívül nincsenek más isteni személyek. A két felfogás a következőkben különbözik egymástól.

a) *A modalista monarchianizmus.* Szmirnai Noétosz tanította elsőként (180 körül), hogy az Atya és a Fiú tulajdonképpen egyazon isteni Személyt alkotják, csak a megnyilatkozásuk más. Ő védeni akarta a keresztényeket az ellenük felhozott „diteizmus” (kétistenhit) vádjával szemben.

Ugyanakkor Praxeas Kis-Ázsiában azt tanította, hogy az Atya született és szenvedett mint Fiú. Az Atya Fiúvá lett. Praxeas tétele a monarchianizmus alapja: „monarchiam tenemus” – „mi fenntartjuk Isten egységét” (egy voltát).

Sabellius (akit 257-ben Rómában és Egyiptomban is kiközösítettek) a modalizmust az egész Háromságra kiterjesztette. A platóni trichotómiát vallva állítja, hogy amiképp az ember testből, lélekből és szellemből áll, és ez a három alkotja az ember egyetlen lényegét – vagy ahogy a nap nevében a sugarak, a meleg és a korong-forma egyetlen valóságot alkotnak –, ugyanúgy az Istenségben is (a Háromságban) az Atya, a Fiú és a Szentlélek együtt egyetlen Személyt alkotnak. A különböző megneve-

zések ugyanannak az istenségnek a különféle megnyilatkozásait jelölik: a Fiú és a Szentlélek alárendelt viszonyban van az Atya lényével szemben – csupán isteni erők, akik által az Atya-Isten formálja a világot és a történelmet. Emiatt nevezik ezt az áramlatot subordinationizmusnak.

b) *A dinamikus monarchianizmus.* Sziójgyártó Theodotus (190) azt állította, hogy Jézus csak ember volt, de keresztsége alkalmával elnyerte a kegyelem bölcsességét, s így az Atya „fogadott” Fiává, és isteni tulajdonságok részesévé vált. Theodotus tanítása később az „adoptionista” tévtan dogmájává bővült.

Szamoszatai Pál (260) antiókhiai püspök továbbfejlesztette Theodotus tanát, kijelentvén, hogy a Fiú és a Szentlélek az Atya személytelen (imperszonális) jellemzői. A Logosz nem a Fiú önnön létformája. A Logosz személytelen, akárcsak az ész az emberben. Ennélfogva a Logosz Isten bölcsessége. Ezzel Isten abszolút egyszemélyűségét védelmezi. Ennek a tételnek sebezhető pontja az, hogy mind a három személyt megnyilatkozásnak tekinti, és Istent e három megnyilatkozás mögött kell keresni mint negyedik, titkos formát. A modalizmus így „négyistenhitbe” vész, ami nem más, mint többistenhit.

A szabellianizmusnak volt még egy gazdag híve, Priscillianus, akit a zaragozai zsinat (380) Maximus császár parancsára kivégeztetett. Ez volt az első eset a kereszténység történetében, amikor az egyház az államhatósághoz fordult, hogy szabaduljon az eretnekektől.

Antitrinitarizmus, unitarizmus, szocinianizmus. Az unitarizmus vagy antitrinitarizmus a XVI. században keletkezett mint tanítás, és a reformáció egyik oldalhajtása. Hívei úgy érezték, hogy a kereszténység eltávolodott a tiszta monoteizmustól. E tanítás kezdeményezői és hívei közt megemlíthjük Fausto Sozzini (szocinianizmus), Dávid Ferenc (davidizmus) és Giorgio Blandrata nevét. Az unitarizmus különösen a liberális protestantizmus keretében vert gyökeret.

A szocinianizmus az antitrinitarizmus egyik árnyalata. Kezdeményezője Fausto Sozzini (1539–1604). Racionális okokból tagadja Jézus istenségét és az engesztelést.

A reformáció és a háromság tana. A XVI. század reformációjából született evangélikus felekezetek általában elfogadták a Háromság tanát úgy, ahogy azt a niceai (325) és konstantinápolyi (381) zsinat megfogalmazta. Az első protestáns hitvallás, a Confessio Augustana (1530) első szakaszában a következőket mondja Istenről: „Eklézsiáink egyetértőleg azt tanítják, hogy a niceai zsinatnak az isteni lény egységéről és hármas személyéről hozott határozata igaz, s hogy azt minden kételkedés nélkül hinni kell; ti. egy isteni lény létezik, amely Istennek nevezetik és valósággal Isten, örökkévaló, testnélküli, oszthatatlan, végtelen hatalmú, bölcsességű és jóságú; teremtője és megtartója minden látható és láthatatlan dolognak; mégis három egyenlő lényegű, hatalmú és örökkévaló személy: Atya, Fiú és Szentlélek. S a »személy« szót abban az értelemben veszik, amint ezt e tárgyban az egyházi írók használták, hogy ti. az nem valami másban foglalt részt vagy milyenséget, hanem olyasvalamit jelent, ami önmaga által létezik.”⁶

1) Kálvin János: *Institutio. A keresztyén vallás rendszere*. I. 13,3.

2) *Uo.*

3) E. G. White: *Külön Bizonyágtételek. B sorozat*. 1905. 7. sz. 62–63. o.

4) E. G. White: *Bizonyágtételek*. VIII. köt., 279.1. o.

5) Henrik Bullinger: *A második Helvét Hitvallás*. 201. o.

6) Tavaszy Sándor: *Református keresztyén dogmatika*. 97. o.

3. A Fiú Isten: Jézus Krisztus

Alapszöveg: „Ha elfogadjuk az emberek bizonyágtételét, az Isten bizonyágtétele nagyobb: mert az Isten bizonyágtétele az, amellyel bizonyágot tett az Ő Fiáról. Aki hisz az Isten Fiában, bizonyágtétele van önmagában. Aki nem hisz az Istennek, hazuggá tette Őt; mert nem hitt abban a bizonyágtételben, amellyel bizonyágot tett Isten az Ő Fiáról. És ez az a bizonyágtétel, hogy örök életet adott nekünk az Isten, és ez az élet az Ő Fiában van. Akié a Fiú, azé az élet; akiben nincs meg az Isten Fia, az élet sincs meg abban.” (1Jn 5:9-12)

Bevezető: Az Úr Jézus Krisztus, az Istenség második személye, önmagában az isteni kinyilatkoztatás harmadik és legteljesebb formája. A természet útján kapott kinyilatkoztatást a reformátorok általános revelációnak nevezték. A kinyilatkoztatásra, amelyet Isten az Ő Fiában adott a világnak, ők a „speciális kinyilatkoztatás” kifejezést használták.

A Szentírás bizonyágot tesz arról, hogy Isten tökéletes módon és teljességgel kinyilatkoztatta az igazságot Jézus Krisztusban (Jn 17:6-8). Ennélfogva a Biblia központi tanítása az emberiség megmentése Isten Fia által. A Biblia leghitelesebb magyarázata épp a krisztológiai magyarázat, amely által felkutatjuk Jézus Krisztus által történő megváltásunk legrejttebb vonatkozásait.

I. Az Úr Jézus Krisztus öröktől való létezése (preegzisztenciája)

1. Mit jelent ki a Biblia Jézus Krisztus (az Ige) előbbi létezéséről? Jn 1:1-3; 8:58

Megjegyzés: Amikor az Úr Jézus preegzisztenciájáról beszélünk, azt magyarázzuk, hogy az Ő élete nem Betlehemben vette kezdetét, amikor emberré lett, hanem az Istenség második személyeként öröktől fogva létezik.

„Az Úr Jézus Krisztus örök időktől fogva egy az Atyával. »Isten képmása«, az Ő nagyságának, fenségének visszatükrözője – az Ő »dicsőségének világotlata« (vö. 2Kor 4:4.6). Jézus azért jött földünkre, hogy ezt a dicsőséget kinyilatkoztassa. Eljött a bűn sötétjében bolyongó világunkba, hogy bemutassa Isten szeretetének világosságát – hogy legyen »VELÜNK AZ ISTEN«. Ezért jövedölték róla, hogy »nevét Immánuelnek nevezik.«¹

2. Betlehemi születéséről szólva mit nyilatkoztat ki a próféta Jézus Krisztus eredetéről? Mik 5:2

Megjegyzés: Krisztus előbbi létezése az Ő Istenségének a bizonyítéka. Az adventisták kezdettől így tanították. Következésképpen nem fogadjuk el azt a tant, mely szerint Mária Isten-anya, sőt „Babilon tévelygése borának” tekintjük azt.

„Babilon ápolta, melengette a mérges hittételeket, a tévelygés borát. A tévedésnek ez a kora a hamis tantételek összessége, mint például a lélek halhatatlansága, a gonoszok örök gyötrelme, Krisztus örökkévaló, tehát Betlehem előtti létezésének tagadása, a hét első napjának hirdetése és magasztalása Istennek szent, megszentelt napja helyett.”²

II. Jézus Krisztus – valóságos Isten

1. Mit nyilatkoztat ki a Biblia az Úr Jézus Krisztus isteni természetéről? 1Jn 5:20; Kol 2:9; Fil 2:6

Megjegyzés: „Krisztus nem szűnt meg Isten lenni, amikor emberré lett.”³

Noha emberi mivoltunkig megalázkodott, mégis megőrizte istenségét. Csakis Krisztus mutathatta be az Atyát az embereknek, és az apostolok kiváltsága volt több mint három éven át szemlélni Isten képének e látható megnyilatkozását.

2. Említsük meg a tanúk sorát, akik elismerték az Úr Jézus istenségét.

- a) Az Atya-Isten és a Szentlélek: Lk 3:22
- b) Maga Jézus: Mt 26:63-64
- c) A próféták: Ésa 9:6
- d) Az apostolok: Róm 9:5; Jn 20:31
- e) Az angyalok: Lk 2:10-11
- f) Az ördögök: Lk 4:41

Megjegyzés: Az Üdvözítő neve, „Krisztus” (görögül Krisztosz), a héber „Masiah” névnek felel meg. Dániel 9:25-ben olvasunk róla, főnévi formában. Mint ige („masah”) annyit jelent, mint „ken”, „felken”; főnévi formája pedig „felkentet” jelent (masiah). A Dán 9:25-ben hozzátartozó „Naghid” fejedelmet, vezért jelent. A két főnév együtt „Istentől felkent fejedelmet” jelent, tehát Papot is és Urat is egy személyben. A Septuagintában (az Ószövetség görög fordításában) a „Krisztosz” nevet alkalmazták, s ezt azután következetesen használták is az Újszövetség írói (Jn 1:42).

III. Jézus Krisztus – valóságos ember

1. Mit mond Isten Igéje az Úr Jézus testet öltésének titkáról? Jn 1:14; 1Tim 3:16

Megjegyzés: „Skenóo” – görög ige, jelentése „sátrat emel”, „sátorban lakik”. Érzékelteti, hogy Jézusnak az emberek közti lakozása rövid ideig fog tartani – csupán fenséges megmentő áldozatának meghozataláig.

2. Hogyan írja le Pál apostol azt a titokzatos eseményt, hogy az Isten Fia „Jézussá” lett? Fil 2:6-8

Megjegyzés: A fenti bibliaversben a „kenóo” igét találjuk. Egész sor jelentése van: elveszíteni valamely jogot, vagy, ahogy visszaható formában találjuk, önként lemondani valamely jogról vagy hatalomról. Jelent még hivataltól való megfosztást, lefokozást, tróntól való megfosztást stb. A szó jelentése itt az, hogy Krisztus megfosztotta önmagát olyan jogoktól és hatalomtól, amelyek isteni természetéből adódnak. Ezt akkor tette, amikor emberré lett.

Teológiai vonatkozásban szokás megkülönböztetni az Üdvözítő két nevét, mégpedig kettős természetével kapcsolatosan: *Jézus* vonatkozik az Üdvözítő történeti személyére; míg *Krisztus* az isteni személyt jelöli, és teológiai kifejezéssel élve – ez az Üdvözítő kerigmatikus neve (kerigma: gör. = üzenet, amit hirdetnek). A két név együtt említésével – Jézus Krisztus – azt a történelemben egyedülálló bibliai személyiséget jelöljük, aki egy időben Isten is, ember is.

„Az, hogy Mária fia egy időben Isten fia is lehetett, meghaladja értelmünket, és a hit világába visz át. A Szentírás nemcsak igazolja az Ő csodás születését, hanem megérteti, hogy erre szükség is volt. Pál apostol mint Isten titkát említi a testet öltést.”⁴

A testet öltés, amely nyilvánvalóvá teszi az előbbi létezés, valójában az egész Biblia kulcsgondolata. Ha tagadják, visszautasítják ezt a tanítást, minden zavarossá, ellentmondásossá válik. Ha elismerik, minden megvilágosodik, egybehangzó lesz, erővel telik. „Az Úr Jézus éppúgy Isten, mint ahogy ember, két külön természetben mégis egyetlen örök Személy. A testben megnyilatkozott

Isten tana a bibliai vallás különleges tantétele. Nélküle a vallás hideg, élettelen tetem.”⁵

„Megkülönböztetett módon, ahogy a Szentírás tárja elénk az Úr Jézus Krisztust, mint isteni természet és emberi természet birtokosát, anélkül hogy bármelyik természetén – lényeg tekintetében – csorba esnék, anélkül hogy bármelyik is megfosztódna sajátosságaitól és erkölcsi erejétől, ez a két természet egyedüli, osztatlan személynek mutatja be Őt, mint akiben a két természet életelemeiben is szétválaszthatatlanul egy, úgyannyira, hogy Ő természetes módon nem Isten és ember, hanem Isten-ember.”⁶

3. Mi volt Krisztus testet öltésének a célja? Mt 11:27; Róm 8:3

Megjegyzés: Az Istenség második személyének, Krisztusnak a testet öltése kettős célt követett:

- a) hogy kinyilatkoztassa az Atya-Istent,
- b) hogy visszaváltsa és kimentse a bűnöst a bűnnek s a bűn következményeinek hatalmából.⁷

Karl Barth protestáns teológus szintén két okot említ, amiért Isten emberré lett. Az első az, hogy emberi természetbe rejtve Krisztus „Deus incognito”-vá lett. S mivel – ez a második ok – ember nem találkozhat igazán csakis emberrel, Isten is mint ember szólította meg az embert. Igazi megismerés és megértés csakis ember és ember dialógusában jöhet létre.⁸

IV. Milyen minőségben mutatja be a Biblia az Úr Jézust

Említsünk meg hét külön tisztséget, amelyet az Úr Jézus, Isten Fia betölt:

- a) Teremtő: Jn 1:1-3; Zsid 1:1-2
- b) Törvényadó: Jak 4:12; 1Kor 10:1-4
- c) Próféta: Jn 6:14; 7:40
- d) Üdvözítő: Jn 4:42
- e) Közbenjáró (Főpap): 1Tim 2:5; Zsid 4:14

f) Ítéelő: ApCsel 10:42

g) Király: Jel 19:13,16

Megjegyzés: A „Felkent” (Messiás, Krisztus) névből kiindulva a reformátorok az Úr Jézus három hivatását különböztetik meg, amelyhez szükséges volt a felkenetés: a prófétai, főpapi, és királyi hivatást. Prófétai munkájába a reformátorok a tanítást és a gyógyítást sorolják; papi minőségébe szenvedéseit, halálát – vagyis az engesztelést; királyi hatalmának megnyilatkozásaiként feltámasztását, mennybemenetelét, az Atya jobbjára ülését, uralkodását és végső ítéletét.

Mi, adventisták, mind a hét fentebb említett tisztségét tanítjuk.

Ismétlés

1. Mit értünk Krisztus preegzisztenciáján (előbbi létezésén)?

Válasz: Azt, hogy Jézus Krisztus, Isten Fia öröktől van, tehát betlehemi születését megelőzőleg is létezett.

2. Hiszed-e, hogy Jézus Krisztus Isten?

Válasz: Hiszem, hogy Jézus Krisztus az Istenség második személye, aki által mindenek teremttettek.

3. Hogyan érthetjük az Úr Jézus kettős természetét?

Válasz: Az Úr Jézus amellet, hogy valóságos Isten, a testet öltetés révén valóságos emberré is lett. A két természet úgy van jelen személyében, hogy nem keverednek, és nem is válnak külön.

4. Sorold fel a tisztségeket, amelyeket az Úr Jézus betölt.

Válasz: A Szentírásban az Úr Jézus következő tisztségeit ismerjük fel: Teremtő, Törvényadó, Próféta, Üdvözítő, Közbenjáró, Ítéelő és Király.

Összegző bibliai igazságok

Isten örök Fia, aki által mindenek teremttettek, kinyilatkozta nekünk az Istenség igazi jellemét, megvalósította az emberiség megváltását, és meg fogja ítélni a világot. Mint öröktől igaz Isten, valóságos emberré lett: az ember Jézussá – Krisztussá. Szentlélektől fogantatott, és Szűz Máriától született. Mint Példaképünk élt; kiállta a kísértések ostromát, amit nekünk, embereknek kell kiállnunk, de nem vétkezett. Tökéletesen bemutatta Isten igazságos voltát és szeretetét. Önként szenvedett és halt meg, helyettünk és bűneinkért. Harmadnapon testben feltámadt halottaitól. Csodái révén, az ószövetségi jövendölések alapján, valamint feltámadása által bizonyosságát adta, hogy ő az Isten által küldött Messiás. Felment a mennyekbe, hogy ott a mennyei Szentélyben érettünk szolgáljon. Ismét eljön, dicsőségben, népének szabadítására és mindenek helyreállítása céljából.

Ránk háruló erkölcsi kötelezettségek

Abból a célból, hogy Istennel megbékélhessünk, mindenekelőtt el kell ismernünk, hogy Megváltóra van szükségünk. Ennek nyomán el kell fogadnunk az Úr Jézust személyes Megváltónknak, amibe beletartozik hitünk, hogy meghalt érettünk és helyettünk a kereszten a bűnnek és bűneinkért, örök váltságot szerezve, hogy bocsánatban részesülhessünk.

A golgotai keresztt világosságában felismerjük, hogy az idő, amelyet élünk, számunkra a megtérés és új életben járás ideje. Krisztus elfogadása még énünk megfeszítését, valamint felebarátaink önzetlen szolgálatát jelenti.

Az Úr Jézus tisztségeinek felismeréséből következik, hogy komolyan készülnünk kell az Ő közelgő dicsőséges visszajövetelére, amikor jutalmát vesszük mindannak, amit e testben cselekedtünk.

Kiegészítő teológiai jegyzetek

A khalkédóni hitvallás. Eutikhiosz állítása, hogy Jézusban az isteni és emberi természet egyesülése nyomán csupán egyetlen természet van jelen, zavart okozott, ezért a Konstantinápoly mellett, Khalkédónban tartott zsinat (451) a következő hitvallást szavazta meg:

„Követvén a szent atyákat, mindnyájan egybehangzólag kinyilvánítjuk, hogy egy és ugyanazon Fiút, a mi Urunk Jézus Krisztust valljuk, aki tökéletes az istenségben és aki tökéletes az emberi létben; aki valósággal Isten és valósággal ember, okos lélekből és testből való, egylényű az Atyával istenség szerint, és ugyanő egylényű velünk emberi lét szerint, mindenben hasonló hozzánk, kivéve a bűnt. Igazság szerint eleve az Atyától, emberi lét szerint pedig ugyanő az utolsó napokban érettünk és a mi idvességünkért az Istenszülő Szűz Máriától született. Ugyanezt az egy Krisztust, aki Fiú, Úr, Egyszülött, két természetből összeegyítetlenül, elválatatlanul, oszthatatlanul, elkülönítetlenül valónak ismerjük el. Az egyesülés által semmiképpen sem töröltetett el a természetek különbözősége, sőt, inkább mindenik természet megtartotta a maga tulajdonságát, és egy személybe és egy lényegbe egyesült, nem két személyre oszlott vagy vált szét, hanem egy és ugyanazon Fiú és Egyszülött, Isten Ige, Úr Jézus Krisztus; amiképpen hajdan szólották felőle a próféták, és amiképpen maga az Úr Jézus Krisztus tanított minket, és amint az atyák hitvallása előnkbe adta.”⁹

A quicumque hitvallás: „De üdvösség szempontjából szükséges hinni Jézus Krisztus testet öltésében is. Az igazi hit, amellyel bírunk, és amelyet vallanunk kell, megerősíti, hogy a mi Urunk Jézus Krisztus Isten Fia, Isten is, ember is egyaránt. Ő Isten, az Atya egyszülöttje, öröktől való; ember-anya lényéből született testben; a megjelölt időben született; valóságos Isten és valóságos ember; emberi teste van; istenségben egyenlő az Atyával, de alacsonyabb az Atyánál emberi természetében. Ő, noha Isten is, ember is, mégis egy Krisztus, és nem kettő. Egy, de nem az Istenség testté alakulása által, hanem az emberi testnek az

Istenibe fogadása által. Mindenestől egy, nem a természet összekeveredése által, hanem egy Személybe egyesülése által. Mert amiképp a test, a lélek és szellem egy embert alkot, ugyanúgy az egy Krisztus Isten is és ember is.”¹⁰

Ez a hitvallás jellemző azokra az időkre, amikor a hit evangéliumi felfogását a racionális (észokokra épülő) gondolkodás váltotta fel. Ez azt jelentette, hogy aki üdvözülni akar, annak ilyen vagy olyan megfogalmazású hitvallásokat kell elfogadnia. Vigyáznunk kell tehát, mert a tantételekre mondott „Ámen!” még nem üdvözít! Krisztus az Üdvözítő, s a tantételek célja az Ő helyes felismerésére vezetni. Nem kivétel ez alól az adventista dogmatika sem. Az idők folyamán egymást váltogató különféle hitvallások sok zavart okoztak hívő lelkekben.

Az apollinarizmus. Apollinariosz, laodiceai püspök (362) a platóni trichotomikus gondolkodásból kiindulva tanítja, hogy az ember három részből tevődik össze: anyagi testből, élet lelkéből és értelmet hordozó lélekből, szellemből. Így arra a következtetésre jut, hogy testet öltésekor Jézus nem kapott értelmet hordozó lelket (szellemet), hanem annak helyét a Logosz foglalta el, Isten Igéje. Apollinariosz ezzel megcsonkította az Üdvözítő emberi természetét.

A nesztorianizmus. Nesztóriosz, konstantinápolyi pátriárka (428–431), az antiókhiai iskola híve kijelentette, hogy Jézus és a Logosz közt csak „erkölcsi” kapcsolat van, és semmiképp sem lehet szó egylényegűségről. Ő elválasztotta Isten Fiának természetét az ember Fiának természetétől, vagyis az isteni természetet az emberi természettől (a történeti természettől). Tanítása szerint tehát az Atyának két Fia volt. Ellene állt, hogy Szűz Máriát „Isten-anyának” nevezzék (theotokosznak). Érve az, hogy Mária csak Jézus anyja, s nem Isten anyja is. Istennek nem lehet anyja – mondotta. Javasolta, hogy Máriát nevezzék inkább „Ember-nyának” (anthropotokosznak), vagy legfeljebb „Krisztotokosz”-nak, mint aki Krisztust szülte. Ellenfelei nem ismerhették fel a Nesztóriosz gondolkodásába becsúszott hibát, mert ők maguknak

sem volt világos képük Krisztus kettős természetéről. Az efézusi zsinat (431) elvetette Nesztóriosz tételeit, de csak a khalkédóni zsinat (451) tisztázhatta a két természet egymáshoz fűződő kapcsolatát.

A monofizitizmus. Eutichianizmusnak is nevezik Eutichioszról, aki hevesen harcolt a nesztorianizmus ellen. Eutichiosz annyira hangsúlyozta a két természet egységét, hogy a végén egy természet lett belőlük (monofizisz). Azt tanította, hogy az Üdvözítő emberi természete beolvadt isteni természetébe, ahogy a tenger elnyeli a piciny vízcseppet.

A doketizmus. „Dokéo” – görög szó, és annyit jelent, mint „úgy tűnni”, valamilyennek „látszani”. Innen a gnosztikus színezetű krisztológiai felfogás – a doketizmus, számos válfajával, már az apostoli idők-ből (1Jn 4:3; 2Jn 7). A doketizmus hívei szerint Jézus nem a mienkhez hasonló testben született, teste látszatra volt test, amolyan légies-szellemies, ennél fogva szenvedései és halála is csak látszólagos lehetett. E felfogás igazolni remélte, hogy a halhatatlan Örök Ige, aki nem ismerhet szenvedést, emberré válhatott és szenvedhetett. A doketizmus nem nőtt vallási ágazattá, csak lappangott különféle elgondolások formájában, míg kiveszett.

A reformátorok krisztológiája. Az Istenségről szóló tanítások tekintetében a reformátorok bibliai álláspontra helyezkedtek. Vallják Krisztus kettős természetét. Elismerik a niceai, konstantinápolyi, efézusi, khalkédóni megfogalmazásokat, valamint a Quicumque Szimbólumot. A két nagy tábor azonban – a lutheranizmus és kálvinizmus – még sok mindent nem tisztázott egymás közt krisztológiai téren. Vitára adott alkalmat a lutheránus szólás, hogy „a véges befogadhatja a végtelent”, miáltal Luther azt akarta kifejezni, hogy Krisztus emberi természete csakis a Logosz (Ige) erejében reális. Krisztus csak az Ige által az, ami a valóságban. Ezzel akarta kifejezni a két természet elválaszthatatlanságát, de végül az jött ki elképzeléséből, hogy Isten csakis Krisztus emberi lényében és az által reális Isten. Az emberi természet tehát mindenestől magába foglalja

az isteni természetet, átvévén attól az összes sajátosságokat (communicatio idiomatum). Szüksége volt Luthernek erre a magyarázatra, hogy alátámaszthassa az úrvacsorával kapcsolatos tételét, az „ubiquitas”-t (Krisztus testben mindenütt jelen lehet). Kálvin meg is kérdi: Lehet-e valóságos emberi test az, amely képes mindenütt jelen lenni? Természetesen nem! – válaszolja –, máskülönben a doketizmushoz jutunk.

Kálvin csodának mondja Krisztus testet öltését, s hozzáteszi, hogy a csodák nincsenek alávetve emberi okoskodásoknak. A testet öltésnek valóban van egy magyarázhatatlan pontja, az ugyanis, hogy az Ige tökéletesen eggyé lett az emberi természettel Krisztusban, de ugyanakkor az emberi természetén kívül is maradt. Nem tartja fenn, hogy a Logosz két részre oszlott volna: egy része a testben, másik része azon kívül lévén, hanem hogy a Logosz egy időben jelen van a testben is és rajta kívül is. A megmagyarázhatatlan, Kálvin szerint, most már az, hogy Krisztus emberi természete tartalmazza és mégsem az isteni természet teljességét. A keresztre ítélt emberi természetben megszűntek az életfolyamatok (péntektől a hét első napjának hajnaláig), de Isten, aki halhatatlan, nem szűnhetett meg létezni ez idő alatt, hanem – ahogy Kálvin mondja – csak „ad extram”, azaz a testen kívül, amely élettelenül feküdt a József sírjában. Kálvin egyaránt fenntartja a két természet külön létezését, de elválaszthatatlanságukat is. Ebből következik, hogy az Úr Jézus nem lehet jelen testben s egy időben az egész mindenségben; nem lakozhat test szerint bennünk, ámde isteni természeténél fogva (ad extram) mindenütt jelen lehet, lakozhat a szívünkben is.

-
- 1) E. G. White: *Jézus élete*. 19.1. o.
 - 2) E. G. White: *Evangélizálás*. 365.1. o.
 - 3) E. G. White: *Jézus élete*. 663.5. o.
 - 4) D. Popa: *Fiul lui Dumnezeu și Fiul Omului*. 31–32. o.
 - 5) Dr. Charles Hodge. Idézi D. Popa: *i.m.* 36–37. o.
 - 6) A. H. Strong. Idézi D. Popa: *i.m.* 36–37. o.
 - 7) D. Popa: *i.m.* 63. o.
 - 8) K. Barth: *Dogmatik*. 218. o.
 - 9) H. Bullinger: *A második helvét hitvallás*. 199–200. o.
 - 10) *Uo.* 201–202. o.

4. A Szentlélek Isten

Alapszöveg: „És én kérem az Atyát, és más vigasztalót ad néktek, hogy veletek maradjon mindörökké. Az igazságnak ama Lelkét: akit a világ be nem fogadhat, mert nem látja őt, és nem ismeri Őt; de ti ismeritek őt, mert nálatok lakik, és bennetek marad.” (Jn 14:16-17)

Bevezető: „A Szentlélek Krisztus képviselője, jóllehet teljesen független az emberi természettől. Az emberi test kötöttsége miatt Krisztus nem tudott egy és ugyanazon időben mindenütt jelen lenni. Ezért éppen a követői érdeke volt az, hogy Krisztus elmenjen az Atyához, és elküldje a Lelket utódjaként a földre. Ezután senkinek sem lehetett semmi előnye tartózkodási helyéből vagy Krisztussal való személyes kapcsolatából eredően. A Szentlélek által ettől kezdve az Üdvözítő minden ember számára elérhetővé lett. Ebben az értelemben Krisztus közelebb lehetett követőihez, mintha nem ment volna fel a mennyekbe.”¹

I. A Szentlélek személyisége

1. Hogyan bizonyítják az Írások, hogy a Szentlélek személy, nem pedig személytelen isteni erő? Az alább felsorolt személyi sajátosságok bizonyítják, hogy a Szentlélek személyében az Istenség harmadik személyéről van szó.

- a) Ismeret: 1Kor 2:11
- b) Akarat: 1Kor 12:11
- c) Gondolkodás, szándék: Róm 8:27
- d) Szeretet: Róm 15:30

e) Megszomorítható: Ef 4:30

f) Vétkezni lehet ellene: ApCsel 5:3-4; Mt 12:31

Megjegyzés: „A Szentlélek tulajdonságainak felsorolása akarva-akaratlan az Ő személyiségének kutatására késztet. Kísértést érzünk Őt inkább erőnek, befolyásnak, hatásnak felfogni. Az olyan jelképek, mint a szél, tűz, olaj, víz stb. ilyen irányba vezethetnek. Hozzájárult ehhez még az is, hogy a »Lélek« szó a görögben semleges nemű.”²

„Krisztus vére minden bűnt lemos, bármilyen legyen is az, ha a lélek megbánja és hisz, ám ha valaki elutasítja a Szentlélek munkáját, az oda kerül, ahol nincs számára megtérés, sem hit. Isten Lelke munkálkodik a szívben, s ha az ember készakarva utasítja el, és sátáninak minősíti, akkor azt a csatornát vágja el, melyen át Isten kapcsolatba léphet vele. Ha egy lélek végleg visszautasítja a Szentlelket, akkor Isten már semmit sem tehet érte.”³

„Az a veszély fenyeget, hogy a személyiséget a »test« fogalmával kapcsoljuk össze. Helyes különbséget kell tennünk személyiség és test között. Ahhoz, hogy valakiről elmondhassuk, hogy személy, nem szükséges föltétlenül emberi testre korlátozódnia.”⁴

2. Mit nevezünk Szentlélek elleni bűnnek? Mk 3:29; 1Jn 5:16

Megjegyzés: Ebben a különálló esetben, amelyre az Úr Jézus utal, a farizeusok egy csoportja az ördögnek tulajdonította a Szentlélek erejét, amely által Jézus az Ő csodáit művelte. Teljes tudatában voltak annak, hogy vádjuk hamis. A világosságnak ez a tudatos elvetése az, ami őket lépésről lépésre a Szentlélek elleni káromlásig vitte. Fontos megjegyezni, hogy a farizeusok kijelentése csupán csúcspontját jelenti egy hosszas folyamatnak: a Jézus istenségét mind világosabban alátámasztó bizonyítékok elvetésének, holott e bizonyítékok egyre erősebbekké váltak, ahogy az Úr Jézus munkássága mind előbbre haladt. Jézus kijelenti végül, hogy „bűnük meg nem bocsáttatik”.

„A Szentlélek káromlása, vagyis a megbocsáthatatlan bűn, az igazsággal szembeni fokozatos ellenállást jelenti, amelynek tetőfoka a végső, visszavonhatatlan döntés, hogy elvetik az igazságot. Ez szándékosan történik, teljes tudatában annak, hogy ezzel olyan maga-választotta útra lépnek, amely ellentétes Isten akaratával. A Szentlélek befolyásával szembeni kitartó ellenállás kiöli a lelkiismeretet, s a bűnös így alig lehet tudatában annak, hogy végzetes döntésig jutott.”⁵

„Krisztus vére minden bűnt lemos, bármilyen legyen is az, ha a lélek megbánja és hisz, ám ha valaki elutasítja a Szentlélek munkáját, az oda kerül, ahol nincs számára megtérés, sem hit. Isten Lelke munkálkodik a szívben, s ha az ember készakarva utasítja el, és sátáninak minősíti, akkor azt a csatornát vágja el, melyen át Isten kapcsolatba léphet vele. Ha egy lélek végleg visszautasítja a Szentlelket, akkor Isten már semmit sem tehet érte.”⁶

II. A Szentlélek tevékenysége

1. Soroljuk fel a Szentlélek legfontosabb munkáit:

a) Jelen volt a teremtés művében: 1Móz 1:2

b) A jellem átalakítását munkálja: Jn 3:5

Megjegyzés: „A Lélek előbb is a világban volt. Ő hatott az emberi szívekre művének lelegejétől.”⁷

c) Meggyőz a bűn tekintetében: Jn 16:8

d) Vezérel az igazság megértésében: Jn 16:13

Megjegyzés: „Isten igéjének megértésére úgy juthatunk el, ha megvilágosít a Szentlélek, aki által ezt az igét kaptuk.”⁸

e) A lelki ajándékok által a Szentlélek maga vezérli az egyházat: 1Kor 12:4-11

f) Elpecsételi a hívőket: Ef 1:13

III. A Szentlélek kitöltetése

1. A Biblia jelképes nyelvezete szerint melyik a Szentlélek kitöltésének két szakasza? Jer 5:24; Jóel 2:23

Megjegyzés: „A korai eső az »első«, vagyis az őszi eső (Jóel 2:23; Jer 5:24; Jak 5:7), amely kicsíráztatja a magot, és megerősíti a vetést a rákövetkező téli időszakra. A késői eső szó szerint a tavaszi eső. A tavasz végén hull, és felkészíti a téli vetést az aratásra (5Móz 11:14). Teológiailag, jelképesen jelenti a Szentlélek kitöltését Isten gyermekeire, hogy ezzel felkészítse Őket a világ jelképes bearatására a végidőben.”⁹

„Isten Igéjében két nagy lelki ébredésről olvasunk. Ez a kettő a korai és késői eső időszaka.”¹⁰

A korai eső a Léleknek pünkösdi napján történt kitöltetése volt, amikor elkezdődött Isten munkája. Ekkor Isten kitöltötte a szükséges erőt egyházára, hogy az teljesíthesse világszéles küldetését.

2. Milyen jelentést olvasunk a késői eső kitöltetésére vonatkozólag? ApCsel 2:16-21; 2:41

Megjegyzés: A korai esőnek, vagyis a pünkösdi eseménynek nemcsak prófétai jelentősége van a keresztény egyházban, hanem lelki jelentősége is minden egyes hívő életében. Jelképezi a Szentlélek különleges munkáját, amelyet a megtértek benső átalakításának folyamatában végez.

„Először harmat és eső száll, hogy a mag kicsírázzék, majd pedig beérik a termés, így adja Isten a Szentlelket, hogy a lelki növekedés folyamatát munkálja, fokról fokra. A termés beérése szemlélteti Isten kegyelmének bevégzett művét a lélekben. A Szentlélek ereje által Istennek erkölcsi képe tökéletesedjék a jellemben. Teljesen át kell alakulnunk Krisztus hasonlatosságára. [...] Sokan nem részesültek a korai esőben, mert nem fogadták be. Nem részesültek mindabban a jótéteményben, amelyről Isten gondoskodott számunkra. Elvárják, hogy azt a hiányukat majd a késői eső

kipótolja. Majd amikor a kegyelem a legnagyobb bőségben árad, akkor szándékoznak szívüket megnyitni, hogy befogadják. Félelmetes hibát követnek el.”¹¹

3. Mikor következik be a felüdülés a kései eső kitöltetése nyomán? ApCsel 3:19

Megjegyzés: Péter apostol az események következő sorrendjét írta le: 1) A megtérés – Istenhez fordulás
2) A bűnök eltörlése (a vizsgálati ítélet alkalmával)
3) A felüdülés (vagyis a Szentléleknek kései eső formájában történő kitöltetése)
4) Az Úr Jézus eljövetele (20. vers)

4. Milyen megfelelő felkészülés szükséges a kései eső elnyerésére? Jóel 2:12-13; Hós 6:1-3

Megjegyzés: „Szüntelen imádkozzatok s vigyázzatok. Munkálkodjatok imáitokkal összhangban. Amikor imádkoztok, higgyetek, és bizodalmatokat vessétek Istenbe. A kései eső idejét éljük, amikor Isten bőséges mértékben adja Lelkét. Legyetek állhatatosak az imádkozásban, és vigyázzatok Lélekben.”¹²

Ismétlés

1. Személy-e a Lélek, vagy csak isteni erő?

Válasz: A Szentlélek az Istenség harmadik személye. A Szentlélek nem csak erő, nem is csak az isteni erőnek akár valóságos kiáradása, hiszen az Atyáéval és az Úr Jézuséval azonos személyi sajátosságai vannak.

2. Milyen fontos munkát végzett és végez a Szentlélek?

Válasz: A Szentlélek az Atyával és az Úr Jézussal részt vett a teremtés művében. A Szentlélek átalakítja az emberek jellemét, meggyőz a bűn tekintetében, kinyilatkoztatja az igazságot. Lelki

ajándékok osztásával Ő maga vezeti az Egyházat. Elpecsételi azokat, akik Krisztus igazságába öltöztek.

3. Mi a jelentősége a két jelképes esőnek: a korai és kései esőnek?

Válasz: A korai eső és kései eső: mindkettő jelképes kifejezés. A Szentlélek kitöltetésének két szakaszát jelképezi. A korai eső pünkösöd napján töltetett ki, az apostoli korban, a kései eső pedig röviddel a kegyelemidő lezárulása előtt töltetik ki. A korai eső jelenti még a Szentlélek jellemalakító munkálkodását is.

Összegzendő bibliai igazságok

A Szentlélek – az Istenség harmadik személye – az Atyával és Fiúval együtt részt vett a teremtés művében. A Szentlélek ihlette a Biblia íróit. Jelen volt az Úr Jézus életében. Az Atya és a Fiú küldte, és „mindvégig velünk marad”. Meggyőz arról, hogy mi a bűn, munkálja az újjászületést, kinyilatkoztatja a teljes igazságot. A jelen időben is Ő vezérli az Egyházat a lelki ajándékok révén.

Ránk háruló erkölcsi kötelezettségek

„A Szentlélek isteni személy, méltó a hódolatra, hitre és szeretetre. Ha nem ismerjük el annak, aki a valóságban, egy isteni személyt fosztunk meg attól, ami megilleti Őt.”¹³

Illő tehát, hogy tiszteljük, imádjuk és engedelmeskedjünk Neki, ahogy az Atyának és a Fiúnak engedelmeskedünk.

Hallgatnunk kell a Lélek benső indítására. A bűn feletti bánkódás, a szentebb életre serkentő benső ösztönzés mind jele annak, hogy még a kegyelemben vagyunk, hiszen a Szentlélek még határozatosan befolyásolja lelkiismeretünket.

Ha nem engedünk a Szentléleknek, ha készakarva, tudatosan megmaradunk a bűnben, a Szentlélek visszavonul életünkéből. Ez a magunkra hagyatás egyenlő lehet elvettetésünkkel.

Kiegészítő teológiai jegyzetek

A niceai-konstantinápolyi hitvallás: Hiszünk „a Szentlélekben, a megelevenítő Úrban, aki az Atyától származik, aki az Atyával és a Fiúval egyaránt imádandó és egyaránt dicsőítendő, aki szólott a próféták által.”¹⁴

Pneumatomachizmus: avagy a „makedóniánusok” tana. Makedónius konstantinápolyi püspök tévtana, amely szerint a Szentlélek nem egyenlő az Istenségben az Atyával és a Fiúval, nem egylényegű személy velük. A tévtan neve: pneumatomachizmus, görög összetett szó; első tagjának (pneuma) jelentése *lélek*, második tagjái (maché) *harc*. Mint szemiaríanusok, a homoiusion jelentése alapján elfogadták, hogy a Fiú valóban Isten, de a Szentlelket „kisebbnek” tekintették az Atyánál és a Fiúnál. Spekulációiknak kimondottan gnosztikus jellegük volt, hiszen úgy gondolták, hogy a legfőbb lénytől kiáradó, rangban alacsonyabb lények annál kevésbé tökéletesek, amennyivel inkább eltávolodnak a központtól. 381-ben a konstantinápolyi zsinat elvetette tanaikat, és elismerte, hogy a Szentlélek isteni Személy.

A montanizmus. A frigiai Montanus kezdeményezte bigott, aszkéta szekta (II. század). Szélsőséges tanaik közt, a Paraklétosz (Vigasztaló) kilétének és megnyilvánulásának kapcsán sok hasonlóságot találunk köztük és a mai karizmatikus áramlatok közt. Az Üdvözítő szavaira alapozva: „Még sok mondanivalóm van hozzátok, de most el nem hordozhatjátok, de mikor eljő amaz, az igazságnak Lelke, elvezérel majd titeket minden igazságra...” (Jn 16:12-13), Montanus azt állította, hogy a gondolatok felvillanásai, benyomások, álmok többre értékelhetőek az írott Igénél. Egyik tanítványa például ezeket írja:

„Ha Krisztus eltörölte Mózes tanítását, »mert kezdetben nem így volt« (Mt 19:8), miért nem törölhetné el a Paraklétosz (Vigasztaló) azt, amit Pál a magáéból tanított, hiszen a második házasság sem volt kezdettől.”¹⁵

Ez a tévtan századokon át tartotta magát itt-ott, apró körökben.

Glosszológia: (nyelveken szólás – glossais lalein = nyelveken szólni, más nyelven beszélni, de nem nyelvek tanulása, hanem különleges lelki ajándék révén). Így a Lélek megadhatja valakinek, hogy beszéljen addig nem tanult nyelveken. Az ajándék megnyilatkozásáról a pünkösdnapi események kapcsán olvasunk, ApCsel 2:4 versében. A karizmatikusok felfogása szerint az ilyesmi ihletett elragadtatás alkalmával tapasztalható, amikor is nem valamelyes emberi nyelv szókincse és nyelvtana alapján beszélnek, de a jelenlévő próféta (tolmács) ismert nyelvre fordítja a karizmatikus beszélők érthetetlen kifejezéseit.

ApCsel 2:7-11 alapján az adventisták úgy tanítják, hogy az ajándék használatos nyelvek beszélésére képesített abból a célból, hogy az evangéliumot minden nyelven hirdethessék (Mt 24:14; Jel 14:6). Érthető, hogy csak néhány tanítvány, méghozzá csupán szűk területen beszélt anyanyelvével aligha végezhetett volna ilyen világszéles terjedelmű munkát, ha nem részesül olyan ajándékban, amely megkönnyítse a más nyelvű embertársaikkal való értekezésüket.

„A zsidók abban az időben elszórtan éltek majdnem az egész föld lakott területein, és a számkivetésben különböző nyelveket tanultak meg. Közülük sokan tartózkodtak Jeruzsálemben, hogy ott részt vegyenek a vallásos ünnepeken. Az egybegyűltek között tehát minden ismert nyelv képviselve volt. Az evangélium hirdetését ez a nyelvkülönbség nagyon akadályozta volna, Isten ezért csoda által pótolta az apostolok hiányosságát. A Szentlélek olyasvalamit tett értük, amit különben egész életükben sem vihettek volna végbe. Ezentúl tehát, miután minden nyelven tudtak beszélni, ahova működésük kiterjedt, hirdethették az evangélium igazságait külföldön is. Ez a csodálatos adomány a világ előtt erős bizonyíték volt arra, hogy megbízatásukat a menny pecsételte meg. Ettől kezdve az apostolok beszéde tiszta, egyszerű és határozott volt, akár anyanyelvükön, akár idegen nyelven beszéltek.”¹⁶

Feljegyzések bizonyítják, hogy a millerita mozgalomban, valamint az adventmozgalom kezdeti szakaszában a nyelvek ajándéka számos helyen megnyilatkozott. E. G. White megemlíti egy ilyen esetet, amely Ralph testvérrel történt (*Present Truth*, I. 5 dec. 1849).¹⁷

Egy másik alkalommal maga E. G. White tapasztalta ily ajándék jelenlétét a Hanfordban tartott sátor-konferencián (Kalifornia). Ez 1904-ben történt.

Angol nyelvű prédikációját tökéletesen megértette egyik német ajkú hallgatója, aki egyáltalán nem tudott angolul.¹⁸

Misszionáriusaink is számos esetben tapasztalták ennek az ajándéknak az áldásait.

Szem előtt kell tartanunk, hogy az egyház mai helyzete lényegesen különbözik az apostoli gyülekezet helyzetétől. A nyomdák naponta ezer és ezer nyelven jelentetnek meg iratokat. Sosem volt annyi segédeszköz idegen nyelvek könnyű elsajátítására, mint ma. E. G. White serkentette az ifjakat, hogy szorgalmasan tanuljanak idegen nyelveket.¹⁹ Segítségünkre van még a nyelvekben szaktudásra szert tett híveink egész hadserege. Ez óriási segítség az evangélium hirdetésében. Nem vagyunk azon a véleményen, hogy a világot a nyelveken szólás ajándékával kellene meggyőznünk az evangélium igazságáról.

„Nagy munka vár ránk. A világot nem a nyelvek adománya vagy csodatettek térítik meg, hanem az, hogy Krisztust prédikáljuk, mégpedig a megfeszítettet.”²⁰

Mindazonáltal nincs kizárva, hogy a munka befejezésében a nyelvek ajándéka éppoly formában fog megnyilatkozni, mint ahogyan az első gyülekezetben megnyilatkozott.

„Hő bizalommal tekintek az idő felé, amikor a pünkösdnap i események ugyanolyan erővel nyilatkoznak meg újra, mint ama napokban. Akkor, ahogy pünkösd napján is történt, a világ meghallja a hirdetett igazságot, minden ember a maga nyelvén. Adja az Úr Isten, hogy népe megtisztítsa lelke templomát minden szennytől, s oly szoros kapcsolatot tartson fenn Vele, hogy méltó legyen a kései eső elnyerésére, amikor az kitöltetik.”²¹

1) E. G. White: *Jézus élete*. 669.2. o.

2) L. R. Froom: *The Coming of the Comforter*. 35. o.

3) *Uo.* 36. o.

- 4) *Uo.* 37–38. o.
- 5) *S. D. A. Bible Commentary*. IV. 395. o.
- 6) E. G. White: *Jézus élete*. 321.3. o.
- 7) *Uo.* 669. o.
- 8) E. G. White: *S.D.A.B.C. III*. 1152. o.
- 9) *S. D. A. Encyclopedia*. 687. o.
- 10) Francis M. Wilcox: *The Early and Latter Rain*. 91. o.
- 11) E. G. White: *Bizonyságtételek a prédikátoroknak*. 506.1-507.1 o.
- 12) *Uo.* 512.2. o.
- 13) R. A. Torrey: *The Fundamentals*. I. 55. o.
- 14) H. Bullinger: *A második helvét hitvallás*. 198. o.
- 15) Tertullianus: *Monogamia*. 14,3. o.
- 16) E. G. White: *Apostolok cselekedetei*. 39.2. o.
- 17) *Earliest S. D. A. Periodicals*. 1946. aug. 20.
- 18) W. E. Read: *The Gift of Tongues. The Ministry*. 1964. aug. 20.
- 19) E. G. White: *Counsels to Parents and Teachers*. 516. o.
- 20) E. G. White: *Bizonyságtételek a prédikátoroknak*. 424.2. o.
- 21) E. G. White: *The Review and Herald*. 1886. júl. 20.

5. A bűn eredete – a bűnbeesés

Alapszöveg: „Valaki a bűnt cselekszi, az a törvénytelenséget is cselekszi; a bűn pedig a törvénytelenség.” (1Jn 3:4)

Bevezető: „A bűn »betolakodó«, amelynek jelenlétét nem lehet megindokolni. A bűn titokzatos, érthetetlen; mentetése egyenlő volna igazolásával. Ha mentséget lehetne találni rá, vagy okot a létezésére, akkor megszűnne bűn lenni.”¹

I. A bűn eredete

1. Hiba csúszott a teremtés művébe? 1Móz 1:31

Megjegyzés: „Isten szentnek és boldognak teremtette az embert. A gyönyörű föld, ahogy Isten mindenható kezéből kikerült, a bukás és átok legkisebb nyomát sem hordta magán. Csak az isteni törvények, a szeretet törvényének áthágása hozta a romlást és a halált a világra.”²

2. Mit mond a Biblia a gonoszság eredetéről? Ésa 14:12-14

Megjegyzés: „A könyörületes Teremtő Lucifert és követőit irántuk érzett szeretetében és szánalmában vissza akarta rántani a pusztulás szakadékától, amelybe már-már beleestek. [...] Lucifer makacsul védte saját álláspontját, és teljesen belevetette magát az alkotója elleni nagy küzdelembe. Így történt, hogy Lucifer, »a fényhordozó«, Isten dicsőségének részese, trónjának őre, törvényszegés által Sátánná, Isten és a szent lények »ellenségévé« és azok megrontójává lett, akiket Isten az ő irányítása és védelme alá helyezett.”³

Jó, ha megjegyezzük, honnan ered Sátán neve. Héber eredetű szó, és igei formájának jelentése: „szembeszegülni”, „ellenállni”, „ellenséges érzületet szítani, melengetni”. Az Újszövetségben (1Pt 5:8) görög megfelelője főnévi formában áll: „ho antidikosz”, ugyanazzal az értelemmel: ellenfél, szembeálló, szembeszegülő, ellenség, ördög.

3. Hogyan írja le János apostol a lázadók kivettetését a mennyből? Jel 12:7-9

II. A bűnbeesés

1. Milyen parancsot kaptak őszüleink Édenben? 1Móz 2:16-17

Megjegyzés: „A döntés lehetősége nélkül engedelmessége nem lett volna önkéntes, hanem kikényszerített. Jelleme nem fejlődhetett volna. Ez a mód ellentétben állt Istennek azzal a tervével, amely alapján más világok lakóival bánik. Ez méltatlan lett volna az emberhez, mint értelmes lényhez, és alátámasztotta volna Sátánnak azt a vádját, hogy Isten zsarnokként uralkodik.”⁴

„Őszüleink előtt nem volt ismeretlen az őket fenyegető veszély. A mennyei követek elmondták nekik Sátán bukásának történetét, és azt, hogy az ő elpusztításukat tervezi. Megismertették velük a mennyei kormányzat jellegét, amely kormányzatot a gonoszság fejedelme megpróbált megdönteni.”⁵

2. Mit ír a Biblia a bűnbeesés körülményeiről? 1Móz 3:1-6

Megjegyzés: „Miután vétkezett, Adámnak az volt az érzése, hogy a létnek magasabb régióiba emelkedett. Nem sokkal rá azonban bűnének tudata rettentő félelemmel töltötte el. Az addig lágy és kellemes levegő is mintha rettegéssel töltötte volna el a vétkes emberpárt. A szeretet és békesség, amely kapcsolataikban eddig betöltötte őket, most elillant, és nem maradt más érzés bennük, csak büntudat, jövőtől való félelem, lelki üresség.”⁶

III. Mi a bűn?

1. Hogyan határozza meg János apostol a bűnt? 1Jn 3:4

Megjegyzés: A bűn nemcsak engedetlenség, hűtlenség, hanem lázadás is. Az ember fellázadt elsősorban a maga eredeti minősége ellen: az ellen, hogy ő »teremtmeny«, »teremtett lény«. Ez ugyanis Isten iránti engedelmisségre, mindenestől Tőle függő viszonyra kötelezte (theotonomia). A fellázadt ember teljes önállóságot, autonómiát akart, ami tulajdonképpen őt a bűn – és egyben a gonosz – rabjává tette. A bűnt még úgy is meghatározhatjuk, mint Isten kormányzatának megvetését, az Ő törvényeinek behelyettesítését maga alkotta törvényekkel, vagyis az emberi vágyakat szentesítő elvekkkel. Ez emberi titanizmushoz vezet: az ember lesz az óriás, száműzve trónjáról Istent, és az emberi »ént« ültetve az Istenség helyébe. Itt a bálványimádás bizonyos formájáról van szó, noha leplezetten, mint amikor kimondottan fagott képek imáadására vonatkozik.

2. Mennyire végzetes a bűn romboló hatása? 1Móz 6:5; Róm 7:18

Megjegyzés: A bűn okozta romlás nem valahol az élet peremén mutatkozott meg, hanem a központban: a szívből indult, és hatalmába kerítette az egész emberi természetet. Nem maradt parányi részecske sem mentes az erkölcsi romlásnak e bomlasztó átkától.

3. Mi volt a bűn következménye? 1Móz 3:16-19; Róm 6:23

Megjegyzés: „Amikor Ádám és társa a lankadt virágokban és hulló falevelekben a pusztulás első jeleit látta, jobban gyászolt, mint most az ember a halottai miatt. A törekeny, érzékeny virágok halála valóban okot adott a fájdalomra. De amikor a hatalmas fák elhullatták leveleiket, ez a kép élénken emlékeztette őket arra a rideg tényre, hogy minden élő sorsa a halál.”⁷

Ismétlés

1. Felelős-e Isten a bűn megjelenéséért?

Válasz: Isten nem hibás azért, hogy a bűn felütötte a fejét. Mindeneket tökéletesnek teremtett, az embert pedig igaznak.

2. Hogyan hatolt be a bűn világunkba?

Válasz: A bűn a mennyben vette kezdetét, Lucifer lázadásával. Világunkba ősszüleink engedetlensége révén hatolt be.

3. Mi a bűn?

Válasz: A mindent kifejező bibliai meghatározás így szól: „A bűn a törvénytelenység.” A bűn egyben lázadást is jelent Isten kormányzata ellen. Jelenti az isteni jogrend megvetését, és olyan függetlenségre való törekvést, amely bálványimádáshoz vezet.

4. Melyek a bűn következményei?

Válasz: A bűn legborzalmasabb következménye a halál, de az erkölcsi süllyedés, a betegség és a földi élet minden szerencsétlensége, nyomorúsága szintén a bűn közvetlen következménye.

Összegzendő bibliai igazságok

A bűn Isten törvényének a megszegése. Amikor ősszüleink engedetlenségükkel kivonták magukat az Istentől való függés köréből, tulajdonképpen elveszítették azt a kiváltságukat, amelyet Hozzá tartozásuk biztosított számukra. Jellemükben megromlott az istenképység. A halál vált hatalmassá fölöttük, s utódaik is csak az ősszülők romlott természetét örökölhették, ennek összes következményével.

A bűn büntetése halál. Ez örök büntetés. Az Úr Jézus önként, szeretetből hozott engesztelő áldozata nélkül a bűnös nem menekülhetett volna meg a haláltól.

Ránk háruló erkölcsi kötelezettségek

Ha a bűn lázadást jelent Isten fennhatóságával szemben, akkor a megtérés kezdete az, hogy elismerjük Istent Úrnak és Teremtőnek.

A megtérés Isten törvényének elismerését hozza, és elvetését minden olyan szokásnak, cselekedetnek, amely nem egyezik az ő akaratával.

Ha a bűn az Istennel és embertársainkkal ápolandó közösség megtagadása, akkor a megtérés a szeretet kötelékének helyreállítása, méghozzá kettős irányban: függőleges vonatkozásban – Istennel, a szövetségkötés által, vízszintes vonatkozásban pedig felebarátainkkal, jelentvén, hogy szeretetből szolgáljuk őket.

Ha a bűn önszeretetet, maga felé hajlást, önimádatot jelent, akkor a megtérés Isten és felebarát iránti szeretetet, az Ő keresését és imádatát jelenti. Ha a bűn ellentmondás és széthullás, akkor a megtérés Istennel és felebarátainkkal helyreállott egység és béke.

Kiegészítő teológiai jegyzetek

A pelagianizmus: Pelagius, brit szerzetes Kr. u. 410 körül tanítani kezdte, hogy az emberiség bűnének semmi köze Ádám bűnéhez, hanem minden ember személyesen felel a maga bűnéért. A kisgyermekek ugyanabban az állapotban vannak, mint bűnbeesése előtt Ádám, tehát nem létezik romlás, sem veleszületett hajlam a bűnre. Ádám bűnbeesés nélkül is halandó lett volna. Az ember képes lehet megtartani Isten összes parancsolatát, vagyis képes nem vétkezni, mert veleszületett képességekkel, erővel rendelkezik. Csupán a megigazító kegyelem segít könynyebben megvalósítani azt, amire szabad akaratunknál fogva amúgy is képesek lennénk.

A szemipelagianizmus: Ez a felfogás középutat jelent Pelagius és Szent Ágoston tanításai között. Ioan Casian dobrudzsai származású szerzetestől ered. Elismeri ugyan az eredendő bűnt, de kevésbé hangsúlyozza annak következményeit. Teológiai szinten az ő álláspontját amolyan primitív szinergizmusnak (önerőre építésnek) tekintették, amit a reformátor Melanchton fejlesztett tovább. Casian szerint a bűnbeesés folytán az emberi akarat meggyengült, s hajlamos engedni a bűnre csábító kísértéseknek. A hitélet elején az embernek nincs szüksége Isten különleges kegyelmére. A hitben való növekedés viszont az isteni kegyelem műve. A hitélet kimenetele, valamint a hitben és a jó cselekvésben való megmaradás szintén az emberi akarattól függ. Az ember nem holt – ahogy Szent Ágoston tanította –, hanem csak beteg. A kegyelem és a szabad akarat együttműködésében az emberi akaratnak jut elsődleges szerep.

Augustinus Aurelius (Szent Ágoston 354–430) cáfolta a pelagianizmust. Ő az eredeti állapotból, a büntelenség állapotából indult ki.

Tanítását négy pontban foglalhatjuk össze:

- 1) A bűnbeesés előtt az ember képes volt vétkezni, vagy nem vétkezni.
- 2) Bűnbeesése után képtelen volt nem vétkezni.
- 3) Újjászületése után az ember képes nem vétkezni.
- 4) A megdicsőülés után nem képes vétkezni.

A bűnnek nincs önmagát létrehozó oka, hanem csakis gyengeségi oka. A bűn nem a rossz dolgok kívánása, hanem a jók elmulasztása.

Kidolgozta a kegyelem tanát is, amiért „Doctor gratiae”-nak is nevezték. Mindenképpen igyekezett egyensúlyban tartani a kegyelmet és a szabad akaratot, de belátta, mennyire képtelen helyes választ találni. Ezt írja: „A szabad akarat és az isteni kegyelem körüli vitát nehéz eldönteni. Ha az akarat szabadságát védelmezzük, nehéz elkerülnünk annak látszatát, hogy tagadjuk a kegyelmet. Ha a kegyelmet hangsúlyozzuk, belekeveredünk abba a gyanúba és veszélybe, hogy a szabad akaratot becsüljük alá.”⁸

A reformátorok álláspontja: Mindenikük elfogadja az eredeti bűnről szóló tant. „Valljuk – írja Bullinger –, hogy minden emberben van eredeti bűn.”⁹

„Ádám nemcsak az emberi természet ősatyja, hanem annak gyökere is. Az ő megromlása nyomán tehát az egész emberi nemzetség megromlott.”¹⁰

Az adventista álláspont: Hisszük, hogy Ádám bukása hozta be világunkba a bűnt, és hogy minden ember bűnös természetnek a részese. Visszautasítjuk azonban azt a gondolatot, hogy mi, emberek örökölnénk Ádám bűnéért a vétkeiséget.

1) E. G. White: *A nagy küzdelem*. 492.2. o.

2) E. G. White: *Jézushoz vezető út*. 9.3. o.

3) E. G. White: *Pátriárkák és próféták*. 39.2. o.

4) *Uo.* 49.1. o.

5) *Uo.* 52.2. o.

6) *Uo.* 57.1. o.

7) *Uo.* 62.1. o.

8) Augustinus: *Gratia Christiana*. 47., 52. o.

9) H. Bullinger: *A második helvét hitvallás*. 130. o.

10) Kálvin János: *Institutio*. II. 1, 6.

6. A megváltási terv

Alapszöveg: „Mert úgy szerette Isten e világot, hogy az ő egy-szülött Fiát adta, hogy valaki hiszen ő benne, el ne vesszen, hanem örök élete legyen.” (Jn 3:16)

Bevezető: „Az ember bukása miatt az egész menny gyászolt. Az Isten által alkotott világot, amelyet szenvedésre és halálra ítélt lények laktak, a bűn átka sorvasztotta. A törvényszegők számára nem látszott semmi menedék. Az angyalok ajkán elhalt a dicsőítő ének. A bűn okozta pusztulás az egész mennyet gyászba borította.”¹

I. Az előre kész terv

1. Mikor alkotta Isten a megváltás tervét? Ef 1:9-11; 3:9-11; Jel 13:8

Megjegyzés: Ne gondoljuk, hogy a mennyet meglepetésszerűen, felkészületlenül érte a borzalmas esemény, amit a bűn jelentett. „Megváltásunk terve nem Ádám bukása után – mint utólagos megoldás – jött létre. A megváltás terve »ama titoknak kijelentése« volt, »mely örök időtől fogva el volt hallgatva« (Róm 16:25). [...] Nem Isten akarta a bűnt, de látta előre, hogy lesz, és gondoskodott ennek a rettenetes veszedelemnek a legyőzéséről.”²

2. Hol olvasunk az első kijelentésről, amely a megváltási tervre vonatkozik? 1Móz 3:15

Megjegyzés: A bűnnel szembeni eljárásban Istennek három választási lehetősége volt: 1) beletörödni a bűnös örök halálába; 2) eltörölni a Törvényt, amely megszegőjét halálra ítélte; 3) maga

Isten fizet váltságdíjat, az embernek pedig újra felajánlja az élet lehetőségét. Ha az első megoldást választja, az ember örökre elvesz, Sátán pedig diadalt arat, mert rábizonyíthatja Istenre, hogy irgalmatlan kényúr. Ha a második megoldást választja, vagyis eltörli a törvényt, amely a bűnös halálát követelte, de amely az isteni kormányzat jogi alapját képezi, akkor a mindenség marad kormányzati elv nélkül. Ebben az esetben a bűnt szabadjára engedi: Isten világait szakadások tépik, s a gonosz örök, eltávolíthatatlan marad. Terve alapján Isten a harmadik megoldást választotta, s ezzel az embernek kegyelemidőt biztosított a megtérésre.

II. A megváltási terv célja

1. Milyen mélyreható célok vezették Istent a megváltás módozatának megválasztásában?

- a) Elsősorban az emberiség megmentése: Jn 3:16
- b) A viszály és lázadás megszüntetése a világmindenségben: Róm 8:19-21
- c) Isten igaz voltának bebizonyítása mindenek szeme előtt: Róm 3:4
- d) Isten törvényének mint az Ő akarata kifejezőjének megvédése, magasztos voltának igazolása: Ésa 42:21

Megjegyzés: Az Ésa 42:21-ben található két ige egyike a „gadal” = nagygyá lenni; a másik az „adar” = valamit tiszteltté, dicsővé, elismertté tenni. A szöveg tehát azt mondja, hogy „nagygyá és megtartandóvá teszi a Törvényt”³

„A megváltás tervének az ember megváltásán túl volt egy tágabb és mélyebb célja. Krisztus nemcsak ezért jött a földre; nem csupán azért, hogy e kis világ lakói úgy tekintsék Isten törvényét, ahogy kell. Krisztus azért is jött, hogy a világegyetem előtt igazolja Isten jellemét.”⁴

2. Lényegében mi a megváltás tervének a célkitűzése? 1Tim 1:15-16; 2Kor 5:19

Megjegyzés: „Senki más, csakis Krisztus menthette meg az elbukott embert a törvény átkától, és hozhatta ismét összhangba a mennyel. Krisztus kész volt magára venni a bűn terhét és szégyenét – a bűnét, amely annyira sérti a szent Istent, hogy miatta az Atyának és a Fiúnak el kellett válnia egymástól. Krisztus kész volt a nyomorúság feneketlen mélységébe hatolni, hogy megmentse a megrontott emberiséget.”⁵

A kifejezés, amely az Újszövetségben a megbékélést jelöli, a görög „katallage”. Ez azonban sajátos jelentést nyert a keresztény fogalomkörben. Ilyen értelemben nincs egyenértékű párja, sem a héber, sem a görög vallásos irodalomban. E kifejezés szerint Istennek Krisztusban végzett munkája annyira különálló minden mástól, hogy a leírására is külön szót, fogalmat kellett alkotni. E szó középpontjában az „allos” tő áll, amelynek jelentése: „más”. Így a „katallage” jelentése „csere, váltás, olyan szituáció, amikor más kerül az előbbi helyébe”. Keresztény értelemben: váltság, engesztelés, megbékélés.

III. Jézus Krisztus – az egyetlen Üdvözítő

1. Ki rendeltetett a bűnös ember egyedüli Üdvözítőjéül? ApCsel 4:12; Jn 14:6; 10:9; Ésa 43:11

Megjegyzés: „Az a terv, amely által az ember megváltható – és csakis általa váltható meg –, az egész menny mérhetetlen áldozatát igényelte. Az angyalok nem tudtak örülni, amikor Krisztus feltárta előttük a megváltás tervét, mert látták, hogy az ember üdvössége szeretett parancsnokuk kimondhatatlan szenvedésébe kerül. Fájdalommal és csodálattal hallgatták, amikor elmondta, hogy miként kell a menny tisztaságát és békéjét, örömét, dicsőségét és a halhatatlanságot otthagyni alászállnia és együtt élnie a földi romlottsággal, vállalva a fájdalmat, szégyent és halált.

A bűnös és a bűn büntetése közé kell állnia; de kevesen fogják Isten Fiaként elfogadni. Elhagyja a menny királyaként elfoglalt magasztos helyét, megjelenik a földön emberré alázva magát, tapasztalatból tudja meg, milyen fájdalokat és kísértéseket kell az embernek kiállnia. Erre mind szükség van, hogy segíthessen azokon, akiket Sátán megkísért (Zsid 2:18). Tanítói küldetése végén gonosz emberek kezébe kerül, és úgy sértegetik és kínozzák, ahogy csak Sátán ösztönzésére tudják. A legkegyetlenebb halállal bűnözőként ég és föld között kell meghalnia. Hosszú órákig tartó haláltusája oly szörnyű lesz, hogy az angyalok elfedik arcukat, mert nem bírják nézni. Miközben a törvényszegés bűne – az egész világ bűneinek súlya – reá nehezedik, az Atyja arcának elrejtésével járó lelki gyötrelmet is ki kell bírnia.”⁶

2. Minek kellett megtörténnie, hogy megvalósulhasson a megváltási terv? Jn 1:14

Megjegyzés: „Amikor Krisztus megalázkodott, hogy emberi természetet öltson magára, olyan jellemről tett tanúságot, amely Sátán jellemének az ellentéte. [...] Amit Krisztus megvalósított életével és halálával, az sokkal több, mint a bűn okozta rontás meggyógyítása. Sátán célja az volt, hogy az embert örökre elszakítsa Istentől, de Krisztusban szorosabb egységbe jutunk Istennel, mintha sohasem buktunk volna el. Az Üdvözítő felvette emberi természetünket, és ezzel olyan kötelékkel fűzte magát az emberiséghez, amit többé szétépíteni nem lehet. Örökre magához kötözött minket. [...] Hogy biztosítson változhatatlan béke-szándékaról, egyszülött Fiát adta, hogy Krisztus eggyé váljon az emberi családdal, és örökre megtartsa emberi természetét. Ez a záloga annak, hogy Isten megtartja szavát. [...] Fiának személyében Isten örökbe fogadta az emberi természetet, és a legmagasabbra, a mennybe helyezte. [...] Krisztusban egyesül a földi és a mennyi család. A megdicsőült Krisztus a mi testvérünk. Az emberiség magába zárja a mennyet, a Végtelen Szeretet pedig keblére öleli az emberiséget.”⁷

3. Mi képezi a megváltási terv csúcspontját? Jn 19:30

Megjegyzés: A görög „tetelestai” jelentése: elvégeztetett, befejeződött, megvalósult, beteljesedett; végcéljához ért, minden ki lett fizetve stb.

„Jézus földi élete nem fejeződött be addig, amíg munkáját el nem végezte. Utolsó leheletével így kiáltott fel: »Elvégeztetett« (Jn 19:30). A csatát megnyerte, hatalmas karjával kivívta a győzelmet (Vö. Zsolt 98:1). Győztesként zászlóját örökkévaló magaságokra tűzte ki. Nem volt-e örvendezés az angyalok között? Az egész menny ujjongott az Üdvözítő győzelmén. A Sátán vereséget szenvedett és tudta, hogy birodalma elveszett.”⁸

„Az angyalok és az el nem esett világok számára ennek a kiáltásnak, hogy »Elvégeztetett!«, nagy jelentősége volt. Azt jelentette ez számukra, éppen úgy, mint a mi számunkra is, hogy a megváltás nagy munkája befejeződött. Velünk együtt ők is részesülnek Krisztus győzelmének a gyümölcseiből.”⁹

„Az angyalok ujjonghattak, amikor az Üdvözítő keresztiére tekintettek, mert ámbár akkor még nem értettek meg mindent, most azonban megtudták, hogy a bűn és Sátán megsemmisítése biztosan örökre megtörtént; hogy a világmindenséget is örökké tartóan biztossá és félelemmentessé tette. Maga Krisztus teljesen ismerte a Golgotán elvégzett áldozat eredményeit. Mindezekre előre tekintett, amikor a kereszten így kiáltott fel: »Elvégeztetett!«”¹⁰

Ismétlés

1. Mikor alkotta Isten a megváltási tervet?

Válasz: A bűn megjelenése Istent nem érte meglepetésszerűen, sem felkészületlenül. Nem Ő határozta el, hogy helye legyen a bűn történetének, de öröktől fogva előre látta, hogy ez megtörténik. Az Isteni tanács idejében tervet készített a bűn hálójába jutottak megmentésére.

2. Soroljunk fel néhányat a megváltási terv célkitűzéseiből.

Válasz: Isten előrelátása Krisztus helyettes áldozata révén ítélte megvalósíthatónak a bűnösök megmentését. Ez úton lehetett számúzni a mindenségből a vizályt és a lázadást. Isten jelleme így méltó igazolást nyert a mindenség szemében, törvénye pedig, amely az Ő akaratát nyilatkoztatja ki, s amelynek igazságosságát és létjogosultságát Sátán támadta, most felemeltetett és megdicsőített.

3. Miért egyedül az Úr Jézus az, aki valóra válthatta mindazt, amit a megváltási terv előírányzott?

Válasz: Elsősorban azért, mert Megváltónak kellett meghalnia a bűnös helyett. Csakhogy ennek a Megváltónak egyfelől ugyanolyan szentnek kellett lennie, mint a Törvény, amelyet az ember megsértett, másfelől egyenlőnek kellett lennie az emberrel is – a törvény megszegőjével –, aki helyett mint Megváltó meghal. Az egyetlen és mindeneket kielégítő megoldás az volt, hogy a Megváltó legyen valóságos Isten is, valóságos ember is. Legyen szent, de „számláltathassék a bűnösök közé”.

Összegzendő bibliai igazságok

Mivel a teremtendő emberre kihathatott a nagy mennyei lázadás, gondviselése folytán Isten még a bűnbeesés előtt megváltási tervet alkotott. E terv alapján a bűnösnek alkalma nyílik az életre, ha elfogadja az isteni kegyelmet, és engedelmeskedik Isten akaratának. A megváltási terv előírányozta Jézus Krisztus testet öltését és megváltó halálát. Ennélfogva Isten aktív igazsága, amely a bűnös elítélését követeli, elégtételt nyer, és azzal, hogy a Szentlélek munkálkodása nyomán Isten képmása helyreáll benne, az ember újra a mennyei család tagja lehet.

Ránk háruló erkölcsi kötelezettségek

A bűn a legrettentőbb betegség. A bűnből való gyógyulás a betegség felismerésével kezdődik. A megváltási terv célkitűzései közé tartozik, hogy Isten megsértett igazságának elégtételt hozzon. A bűnös a maga részéről azzal szerez elégtételt Isten igazságának, hogy beismeri vétkességét, s egyben azt, hogy Megváltóra van szüksége.

A bűnösnek meg kell békülnie Istennel. Ez akkor történik meg, amikor elismeri Jézus Krisztust személyes Üdvözítőjének. Közélebről annak beismerését jelenti, hogy Krisztus érte halt meg, helyette halt meg, bűneiért halt meg.

Mivelhogy a kereszt a Megváltó halálát jelképezi, a bűnösnek is viselnie kell a maga keresztjét: egyetértvén azzal, hogy „megfejtessék” a bűnnel szemben.

Az idő a megváltási terv szempontjából ítélve kegyelemidő, azaz megterésre és igazságban járásra fenntartott idő.

Kiegészítő teológiai jegyzetek

A predestináció vagy eleve elrendelés: A kereszténység első századaiban Tatianus (160), Ireneus (130–200) és Tertullianus (160–220) tanításokat fogalmaztak meg a szabad akaratról. Origenész (185–254) heves védelmezője volt a feltétel nélküli predestinációnak. E tételeket Augustinus fejtegette tovább (354–430). A XVI. században Zwingli, Luther és különösen Kálvin vette át és bővítette tovább az augustinusi elméletet. Arminius (1560–1609) szembeszállt a kálvini nézettel, és helyette feltételes predestinációt hirdetett, ami függvénye a hitnek. Karl Barth (1886–1968) újrírta-javította a kálvini predestináció-tant, és leszűkítette majdnem az egésztest Krisztusnak Megváltóként való predestinálására. Innen az, hogy egyik predestináció témájú előadása után valaki megkérdezte tőle: „Ha a dolgok így állnak, akkor beszélhetünk-e még egyáltalán kálvinizmusról?”, mire Barth rögtön válaszolt:

„Akkor vagyunk igazán hívei, ha vele megyünk oda, ahová Ő ment: a Szentírás forrásához.”¹¹ Íme néhány indoklás Barth részéről:

a) E tan nem vonatkozik annyira az emberre, mint inkább Krisztusra, aki a mi kiválasztásunk tükrözője. Golgotai halálában látjuk, mit jelent elvetettnek lenni. Kiválasztásunknak is tükörképe Ő, mert helyettes halálában látjuk, Isten mennyire irgalmas hozzánk, elvetettekhez.

b) Nem a predestináció, hanem a kiválasztás volna a helyesebb kifejezés, mert ebben az evangélium szólna, nem pedig az elítélés.

c) Kálvin átlépte a megengedett határt, amikor „üdvösségre rendeltekről meg elvetettekről” beszél. „Nem mindenki teremtett ugyanazzal a feltétellel, hanem egyeseket (Isten) örök életre predestinált, másokat örök kárhozatra” (Kálvin). Itt már az elkerülhetetlen sors (fatalizmus, determinizmus) területére lépett Kálvin.

d) A kiválasztás – mondja Barth – elsősorban hitünk Fejedelmére vonatkozik, kit Isten öröktől kiválasztott, hogy Megváltónk legyen, hozzánk hasonlóan testet öltön, közöttünk lakozzék, meghaljon helyettünk és bűneinkért.

A választás továbbá az egyházra (a választottak gyülekezetére) vonatkozik, amelyre Isten öröktől fogva gondolt, hogy a megváltási terv hordozója és tanúja legyen.

Harmadsorban a kiválasztás az emberre vonatkozik, aki az elvettetés sorsára jutott, de nem Isten, hanem a maga választása nyomán. Ebben az elvettetés sorsban érinti meg az embert az evangélium, és Krisztus által visszatérhetünk, mert Ő elviselte helytelen választásunk összes következményét.

Ugyancsak Barth fejtegeti, hogy „a fatalizmussal egyenlő predestináció összeegyeztethetetlen az evangéliummal, s az emberi testben közénk lejött Krisztussal. Ha a kálvini predestináció igaz, akkor Krisztus e földre jöttekor kész, lezárt és visszafordíthatatlan helyzetet talál. Ilyen feltételek közt Ő eljött volna esetleg *egyesekekhez*, de nem a *többiekhez* is. Úgy jött volna, mint végrehajtó eszköze egy előre lefektetett határozatnak. Mi több: maga az Atya is foglya lenne önnön határozatának, az ember pedig nem volna más, mint tehetetlen és felelőtlen báb.”¹²

Hogy mit is értsünk predestináció alatt, azt a svájci reformátor, Kálvin János fogalmazta meg a legvilágosabban: „Predestinációnak tehát Istennek azt az örök rendelkezését (aeternum Dei decretum) nevezük, amellyel önmagában elvégezte azt, hogy akarata szerint mi történjék minden egyes emberrel. Ugyanis nem egyforma állapotra vannak teremtve, hanem egyeseknek örök élet van előre elrendelve, míg másoknak örök kárhozat.”¹³

Theodor Béza meghatározása szerint a predestináció „örök és változhatatlan határozat, amely sorrendben megelőzi az üdvösség vagy kárhozat bármiféle megokolását.”¹⁴

Az arminianizmus: Jacob Arminius (1560–1609) református teológiai professzor a leideni (Hollandia) teológián legkövetkezetesebb bírálója lett a kálvini predestinációs tannak. Teológiája középpontjában Isten védelmezése áll olyan vádakkal szemben, hogy Ő lenne a bűn oka. Arminius szerint bármely tan, amely azzal bizonyítaná Isten abszolút szabadságát, hogy a bűnt is Ő akarta, s hogy szabadságában áll elítélni, elvetni, sőt, már ítéletet is mondott és el is vetette a bűnöst, sértés lenne az Ő szentségével és irgalmasságával szemben.

Az Arminius és Gomarus közt Leydenben kiéleződött viták szükségessé tették a dodrechtli zsinatot (1618–1619), amelynek alkalmával a holland református egyház két ágra szakadt: remonstransokra és contraremonstransokra, vagyis azokra, akik elvetették Kálvin predestinációs tanát, és azokra, akik Kálvin hívei maradtak. Arminius elveit tanítványai „Remonstráció” (1610) címmel szedték később pontokba. Ezek közül idézünk:

1. Isten öröktől fogva elhatározta, hogy üdvözíti azokat, akik hitben maradnak, de elveti azokat, akik ellenállnak kegyelmének. A predestináció nem más, mint eleve ismerés (prestientia), a kegyelmet pedig az ember a magatartásának megfelelően kapja.

2. Jézus Krisztus mindenkiért meghalt. Megszerezte tehát kereszthalálával mindenki számára a bűnök bocsánatát és üdvösségét. Mégis, csak aki hisz, fog részesülni ebben a megbocsátásban, és senki más.

3. A bűnös ember sosem képes önmagától igazán jót gondolni, akarni vagy cselekedni, ezért újjá kell születnie a Szentlélektől: elméjének, hajlamainak, akaratának, minden képességének meg kell újulnia, hogy érthesse, gondolhassa, akarhassa és cselekedhesse azt, ami valóban jó.

4. Ez az isteni kegyelem jelenti az elejét, folytatását és véghezvitelét mindannak, ami jó, olyannyira, hogy az újjászületett ember sem képes soha jót gondolni vagy megvalósítani, vagy ellene állni a kísértésnek az előzetes segítő, lelket felébresztő kegyelem segítségével. Az ember azonban ellenállhat a kegyelemnek.

5. Akik hit által beoltattak Krisztusba, s az életadó Lélek részesei lettek, csábítás által még kiragadhatók Krisztus kezéből (elveszíthetik Krisztus kegyelmét).¹⁵

Az adventista felfogás a predestinációról: Általános vonatkozásban az adventisták Arminius felfogásához állnak közel. Uriah Smith alábbi szavai jól kifejezik álláspontunkat:

„Igaz ugyan, hogy a Biblia tanít a predestinációról, de úgy gondoljuk, hogy nem azt tanítja, amit a modern teológia ért alatta. Ahogy a Szentírás kifejti, az vigasszal, bátorítással teli tanítás. Ahogy viszont a hitvallásokban olvasunk róla, bénító, lelket kiábrándító doktrína. A Szentírásban üdvbizonyosságot sugall, míg igazi kapcsolatot tartunk fenn Istennel. A teológiában akaratunktól független viszonyt ír le, megszábotott sorsot: életet, amelyet el nem veszíthetünk, vagy halált, amelyet el nem háríthatunk.”¹⁶

Uriah Smith 1893-ban írt alábbi megjegyzése, 49 évvel Barth előtt kifejezett egy gondolatot, amelynek biztosan örvendett volna Barth is:

„A predestinációt tanítja a Biblia, de ez a predestináció egészében Krisztusban van. Aki Krisztusban van és Benne is marad mindvégig, minden bizonnal üdvözülni. Lehetetlenség, hogy valaki az ilyenek közül elvesszen. Senki sincs egyénileg arra predestinálva, hogy Krisztusban legyen. Ez egyénileg mindenkinek a maga választásától és elhatározásától függ.”¹⁷

A megváltási tervnek megfelelően Isten elhatározta, hogy megsza-
badítja a világot a bűntől és annak következményeitől. Az egyes sze-
mélyekre vonatkozó üdvösség azoké, akik elfogadják a megmentő isteni
kegyelmet.

-
- 1) E. G. White: *Pátriárkák és próféták*. 63.1 o.
 - 2) E. G. White: *Jézus élete*. 22.2. o.
 - 3) W. Gesenius: *Hebräisches und Aramäisches Handwörterbuch*. Leipzig.
1893. 13. o.
 - 4) E. G. White: *Pátriárkák és próféták*. 68.2. o.
 - 5) *Uo.* 63.2. o.
 - 6) *Uo.* 64.2. o.
 - 7) E. G. White: *Jézus élete*. 25. o.
 - 8) *Uo.* 758.1. o.
 - 9) *Uo.* 758.2. o.
 - 10) *Uo.* 764.4. o.
 - 11) Barth Károly: *Isten kegyelmi kiválasztása*. 35. o.
 - 12) Barth Karl: *Kirchliche Dogmatik*. 1942, II/2.
 - 13) Kálvin János: *Institutio*. III., 21:5.
 - 14) Juhász István: *A reformáció* (kurzus). II., 56. o.
 - 15) A. H. Newman: *A Manual of Church History*. II., 345. o.
 - 16) *The Review and Herald*. 1884. ápr. 22. 264. o.
 - 17) *Uo.* 1893. jan. 10. 24. o.

7. Az újjászületés

Alapszöveg: „Felele Jézus és monda néki: Bizony, bizony mondom néked: ha valaki újonnan nem születik, nem láthatja az Isten országát.” (Jn 3:3)

Bevezető: „Lehetetlen, hogy véges elme felfoghassa a megváltás művét. Titokzatossága meghaladja az emberi tudást, aki azonban átmegy a halálból az életre, az megérti, hogy ez isteni valóság. A megváltás kezdetét személyes tapasztalat révén ismerhetjük meg. Eredményei pedig kihatnak az örökkévalóságra.”¹

I. Miért kell újjászületnünk?

1. Mit jelent ki Pál apostol az ember bűnös természetéről? Róm 7:18-19,24

2. A bűnös önmaga megváltoztathatja-e bűnös természetét? Jer 13:23; 17:9

Megjegyzés: „Lehetetlen, hogy saját erőnkől kimenekülhessünk a bűn örvényéből, amelybe beleestünk. Szívünk hajlamai gonoszak, és mi ezen változtatni nem tudunk. »Ki adhat tisztát a tisztátalanból? Senki« (Jób 14:4). »Mert a test gondolata ellenségeskedés Isten ellen; minthogy az Isten törvényének nem engedelmeskedik, mert nem is teheti« (Róm 8:7). A nevelésnek és képzésnek, az akaratfejlesztésnek és igyekezetnek megvan a maga kellő hatásköre, de e tekintetben teljesen tehetetlen. Külsőleg kifogástalan magaviseletet előidézhetnek ugyan, de a szívet átalakítani és a cselekvés titkos rugóit megtisztítani nem tudják. Előbb

egy felsőbb hatalomnak kell a szívben működni; felülről jövő új életre van szükség, mielőtt a bűnös ember a szentség állapotába juthat. Ez a hatalom: Krisztus.”²

Az Úr szolgálóleánya válaszolt a fenti idézetben a gyakran fel-tett kérdésre: „Egy kifogástalan modorú, művelt, jó nevelésben részesült embernek is van még szüksége újjászületésre?” Emil Brunnernek a teológiában szállóigévé vált szemléltető példája ugyanarra az eredményre vezet, mint E. G. White idézete. Történt – mondja Brunner –, hogy a berlini gyorsra két utas szállt fel. Az első nyugodt, finom modorú, figyelmes, jól nevelt, eszményi útitárs. A második kibírhatatlan, durva, faragatlan, neveletlen, modortalan, önző, zajos, egyszerűen olyan ember, akivel csak egyszerűen utazz –, vagy soha.

Van valami különbség a két utas közt? – kérdezi Brunner. Kísérést érzünk sietve felelni, hogy: van! Brunner azonban határozott nemmel felel, és hozzáteszi: ...mert mindketten vonatot tévesztettek. Bécsbe akartak utazni, s a berlinire szálltak fel. Az első, megnyerő külsejével, vonzó természetével ugyanabba a helytelen irányba tartott, mint útitársa, kinek viselkedése még kifogásolható is volt. Mindkettőjüknek változtatniuk kellett a menetirányon.

A menetiránynak ezt a megváltoztatását nevezik megtérésnek vagy újjászületésnek.

II. Hogyan megy végbe az újjászületés folyamata?

1. Honnan ered a mi természetünk, hol kell változásnak bekövetkeznie? Mt 15:19; Ez 18:31

Megjegyzés: „A szív forrását kell megtisztítani, mielőtt a víz tisztán csörgedezhet belőle. Lehetetlenséget kísérel meg, aki a maga erejéből, a törvény megtartásával próbálja elérni a megnyet. Nincs biztonságban, akinek vallása pusztán törvényesség és kegyességbe burkolózás. A keresztény élet nem a régi módosí-

tása vagy továbbfejlesztése, hanem a természet átalakulása. Halál a bűnnek és az énnak: egészében új élet. Ezt a változást csakis a Szentlélek hatékony munkálkodása hozhatja létre.”³

„Amikor Isten Lelke átveszi az uralmat a szív felett, átalakítja az életet. Az ember elveti a bűnös gondolatokat, lemond a gonosz cselekedetekről; szeretet, alázatosság és béke lép a harag, irigység és összeférhetetlenség helyébe. A bánatból öröm lesz, az arcon égi fény tükröződik. Senki sem láthatja a kezet, amely leemeli a terhet, nem láthatja a mennyei udvarokból alászálló fényt. Az áldás akkor jön, amikor a lélek hittel aláveti magát Istennek. Ekkor az emberi szem számára nem látható hatalom új lényt hoz létre Isten képmására.”⁴

2. Hogyan nevezi az Üdvözítő azt a változást, amelynek végbe kell mennie életünkben? Márk 1:15

Megjegyzés: A görög „metanoia” a gondolkodásmódnak, észjárásnak, ítéleteknek, terveknek megváltozását jelenti. E szót fordítják „megtéréssel”, „megbánással” is. A „megtérés” mint újszövetségi fogalom a gondolkodásmód teljes megváltozását jelenti, ami aztán megváltoztatja a szokásokat, érdeklődési köröket (meta = túl, át; nous = gondolat, ész, értelem; metanoia: az értelem „át-alakulása”).

„A bűnbánat a bűn feletti bánkódást és az attól való elfordulást jelenti.”⁵

A megbánásnak, bánkódásnak kényszermentesnek kell lennie. Máskülönben nem vezet új életre. „Sok ember ma is félreérti a bűnbánat igazi lényegét. Sokan szomorkodnak vétkeik miatt, külsőleg javulást is mutatnak, mert félnek a bűn következményeitől. Azonban ez nem az Isten akaratának megfelelő bűnbánat. Ezek inkább a szenvedéseket fájlalják, nem magát a bűnt. Így panaszkodott és jajgatott Ézsau is, amikor látta, hogy elsőszülöttségi jogát örökre elvesztette. Bálám is beismerte bűnét, amikor Isten angyala kivont karddal állott útjában, mert életéért reszketett.

Mégsem láthatjuk náluk az igazi bűnbánatot, a megtérést, az életelv megváltozását és a bűntől való irtózást. Miután Júdás Iskáriótes Urát és Mesterét elárulta, így kiáltott fel: »Vétkeztem, hogy elárultam az ártatlan vért!« (Mt 27:4). Ezt a bűnbeismerést azonban csak a rá várakozó rettenetes kárhozat tudata és a végítélettől való rettegés csikarta ki belőle.”⁶

3. Hirtelen beállt tüneményes esemény az újjászületés? Jn 3:8; Péld 4:18

Megjegyzés: „Az ember lehet, hogy nem tudja megmondani megtérésének pontos idejét vagy helyét, vagy nyomon követni az összes körülményeket, ez azonban még nem bizonyítja, hogy megtéretlen. Valaki által, aki éppoly láthatatlan, mint a szél, Krisztus folytonosan munkálkodik a szívében. Lassan-lassan, talán az ember számára észrevétlenül, a kapott benyomások a lelket Krisztus felé vonják. Ilyen élményeket kaphat az ember, ha Róla elmélkedik, olvassa a Szentírást, vagy egy prédikátortól élőszóban hallgatja az Igét. Egyszer csak, amikor a Szentlélek határozottabban kérlel, a lélek boldogan adja át magát Jézusnak. Sokak szerint ez a hirtelen megtérés, valójában azonban Isten Lelke hosszan tartó munkájának eredménye: türelmet, időt igénylő folyamat.”⁷

III. A megtérés főbb lépcsőfokai

1. Mutass rá a megtérés néhány főbb mozzanatára:

a) Bűnös voltunk beismerése: Lk 5:8

Megjegyzés: „Mindaddig nem hagyunk fel vétkeinkkel, amíg azok bűnös voltát fel nem ismerjük.”⁸

b) A bűn fájlalása – a megbánás: Jer 31:19

Megjegyzés: „Ha a szív enged a Szentlélek befolyásának, a lelki ismeret felébred [...] A bűnös egyrészt megérti Isten igazságosságát, és rettegéssel gondol arra, hogy egykoron bűnösen és tisztátalanul kell megjelennie a szívek Vizsgálóbírája előtt.”⁹

c) A bűn megvallása: 1Jn 1:9

Megjegyzés: „Az őszinte bűnvallomásnak mindig sajátos jellege van, és személyes bűnöket ismer be. Ezek lehetnek oly természetűek, hogy egyedül Istennek kell bevallani, vagy pedig olyanok, hogy általuk embertársainknak ártottunk, és ezért tőlük kell kérnünk bocsánatot. Avagy nyilvános természetűek, és akkor nyilvánosan is be kell azokat ismernünk. De minden beismerés határozott és tárgyilagos legyen, és azokra vonatkozzék, melyeket elkövettünk.”¹⁰

d) A bűn elvetése: Péld 28:13

e) Önmagunk átadása Istennek: Róm 12:1

2) Milyen imát kellene mondanunk ilyenkor? Zsolt 51:12

Megjegyzés: „A keresztről áradó fény kinyilatkoztatja Isten szeretetét. Szeretete Hozzá vonz. Ha nem állunk ellent ennek a vonzásnak, akkor a kereszt lábához fog vezetni, mint olyanokat, akik megbánták bűneiket, és akikért a Megváltót megfeszítették. Ekkor Isten Lelke hit által lélekben új életet hoz létre. A gondolatok és vágyak összhangba kerülnek Krisztus akaratával. A szív, az elme újjáteremtődik Annak képmására, Aki azon munkálkodik, hogy egészen alárendeljük magunkat Neki. Ekkor Isten törvénye beíródik az elmébe és a szívbe, és elmondhatjuk Krisztussal: »Hogy teljesítsem a te akaratodat, ezt kedvelem, én Istenem!« (Zsolt 40:9).”¹¹

Ismétlés

1. Képesek volnánk-e mi magunk levetni bűnös természetünket?

Válasz: A Biblia tanítása szerint képtelenek vagyunk mi magunk levetni bűnös természetünket. De ez lehetséges a Szentlélek ereje által, aki az újjászületés tapasztalatában akar részesíteni.

2. Mi az újjászületés?

Válasz: Az újjászületés sajátos jellem átalakító munka, amelyet a Szentlélek végez, midőn szabaddá teszi a megtérőt előbbi bűnös természetétől, és a Krisztuséhoz hasonlatos új természetbe öltözteti.

3. Hol megy végbe ez az átalakulás?

Válasz: Az átalakulás folyamata a szívben történik, és onnan fokról fokra kihat az ember egész lényére; változást hoz létre az érzelmekben, akaratban, felfogásvilágban, szokásokban.

4. Sorolj fel néhányat a megtérés főbb mozzanataiból?

Válasz: A benső átalakulás folyamatában a bűnös a következő rendkívül fontos tapasztalatokon megy át: a) Beismeri, hogy bűnös, és hogy megváltóra van szüksége, b) Fájjalja bűneit, amelyekkel megsértette Isten Törvényét. Megvallja ezeket a bűnöket, és elhatározza, hogy többé nem cselekszi őket. Imában átadja életét Istennek, hogy az ettől fogva szent élet legyen.

Összegző bibliai igazságok

Bűnös ember akkor üdvözülhet, ha újjászületik. Ez a felfogás, jellem és élet átalakulását jelenti. Az átalakulás csakis a Szentlélek ereje által jön létre, ha hiszünk az Úr Jézus megváltó vérében.

Ránk háruló erkölcsi kötelezettségek

Ha az ember életében az újjászületést a „tapasztalatok tapasztalatának” nevezhetjük, mert általa valósul meg a legfontosabb lépés az üdvösség irányában, akkor ez a tapasztalat kell, hogy legyen „vágynak vágya” és „céljaink célja”.

Nem személyes erőfeszítések nyomán valósul meg, de elhatározásunk és odaszentelődésünk nélkül sem. Megtérésünk szempontjából csupán a kiindulási pontot és az indulási időt kell meg-

határoznunk ahhoz, hogy megtörténhessék. A kiindulási pont mindig az a bűnünk, amelyet felismertünk és megbántunk. Hő vágy ébred bennünk, őszinte ima száll fel ajkunkról, kemény elhatározás születik szívünkben, s már meg is nyílt az ajtó Jézus előtt, aki be akar térni, hogy megtisztítson.

Az időt, hogy mikor kezdődjék el az újjászületés, Isten szabta meg: „...ma, ha az Ő szavát halljátok, meg ne keményítsétek a ti szíveiteket” (Zsid 4:7).

Ha elhatároztuk, hogy új életet élünk, akkor ne elégedjünk meg a régi élet foltozgatásával. Kérjük állhatatosan az Urat, hogy újítsa meg életünket minden apró részecskéjében.

Ha az új életben várakozásunk ellenére vereségek érnek, bűnbe esünk, emelkedjünk fel újra a megtérés lépcsőfokain, mert aki el-esik, de nem kel fel azonnal, mind mélyebbre süllyed.

Kiegészítő teológiai jegyzetek

A pietizmus: A XVII. században indult. A felületesség, formaivá vált ortodox lutheranizmus hanyatló lelkisége váltotta ki; de tapasztalható benne bizonyos eltolódás a lélektől az érzelmek irányába, a hitől a felszínes kegyesség felé, az ésszerű megfogalmazástól a titokzatoság (misztika) felé. A „pietista” szó Philip J. Spener-től (1635–1705) maradt fenn. Spener 1675-ben előszót írt Johann Arndt (+1621) „Az igazi kereszténység” című könyvéhez. Később Spener külön is kiadta az előszót „Pia desideria” (Kegyes vágyak) címen, s ez a cím lett az elindult mozgalom neve. A lelki élet meglevenedése céljából Spener szükségesnek látja a Biblia naponkénti olvasását, bibliakörök szervezését (Collegium Pietatis), a papok kiképzésének új alapokra helyezését és az igehirdetés megújulását. Spener utóda, A. Hermann Francke (1663–1727) a megtérésben látja a megújulás fő létrehozóját. Szerinte a felnőtteknek nyilvánosan vallást kell tenniük elhatározásukról. Ezt a valamást aztán a mozgalomhoz való csatlakozásuk hitelesítő okmányának tekintették.

Nikolaus Ludwig Zinzendorf (1700–1760) tovább fejlesztette a pietista mozgalmat a „Herrnhut” (Az Úr oltalma) nevű falucskában. Osztályokba és korcsoportokba szervezte a gyülekezetét. A herrnhutita gyülekezetben a megtérés már nem a megújulás feltétele, hanem annak befejezett ténye. Úgy tekintették, hogy az igazságot nemcsak megérteni kell, hanem élni is. A herrnhutiták missziós tevékenységet kezdtek a pogányok közt. Zinzendorfnak jelentős befolyása volt a protestantizmusra. Csupán néhányat említsünk azokból, akik elismerték Zinzendorf pietizmusának áldásos hatását: Wesleyt, a metodizmus megalapítóját, Schleiermachert, a modern teológia atyját, Löhét, a belmisszió úttörőjét és Karl Barth-ot, a dialektikus teológia kezdeményezőjét.

Bizonyos különbségekkel és változásokkal a pietizmus újra feléled Schleiermacher után (1768–1834), de később fejlődésében már nem alapoz a kinyilatkoztatásra, hanem kétes benső tapasztalatokra. Ezekből a vadhajtásokból említünk meg néhányat, a felismerés megkönnyítésére.

a) A *modern misztikus teológia* nem annyira vallás, mint inkább keverék, és a filozófia meg pszichológia között van a helye. William James (1842–1910) tanítása szerint a vallás Isten jelenlétének és valóságának az újraélése, ahogy Rudolf Ottó is magyarázza, a misztika síkjára helyezve e tapasztalatot. E benső élményben ő két mozzanatot különböztet meg: az első a „misterium tremendum”, a megrendítő misztérium, a megrettenés, a másik a „misterium fascinans”, az elragadtatás misztériuma. Nézzünk körül és vegyük észre a társadalmunkban egyre inkább teret hódító misztikus gondolkodást, ami a keleti misztikus vallásfelfogások felé vonja a figyelmet. Ugyanezt a célt követi az úgynevezett „New Age” (Új éra, Új korszak) mozgalom is.

b) A *karizmatikus mozgalom*. Vallásgyakorlatában előnyben részesíti a benső átélést. A misztika a fanatizmussal keveredik benne. Az érzelmek vallását propagálja. Ez fontosabb számukra a kinyilatkoztatásnál, Szentírásnál. Védekezni ellene csakis a Szentírás komoly tanulmányozása által lehet.

c) *Okkult mozgalmak*: spiritizmus, teozófia és egy sor keleti felfogást tükröző vallási áramlat, amelyek, tudjuk a próféciákból, nagy szerepet

játszanak a világosság és sötétség közti küzdelem utolsó szakaszában. A spiritizmus mint vallási mozgalom azon az igényen alapszik, hogy az emberek általa kapcsolatba léphetnek a halottak lelkével. A teozófia filozófiai és vallásos rendszer is egyben. Nyugati megfogalmazásában Helena Petrovna Blavatsky (†1891) nevéhez fűződik, és kereszténység, brahmanizmus, buddhizmus és hinduizmus keveréke. Jellegzetes tanítása a reinkarnáció (ismételt testet öltés minden halál után), végül pedig a lélek misztikus egyesülése az univerzális szellemmel. Az újraéledt perzsa mazdeizmus a gondolatkoncentrációt, a gondolatoknak misztikus végtelenbe történő kivetítését, szigorú étrendi szabályokat stb. propagál. Étrendi szabályai viszont, amelyek túlnyomórészt egészségesek, keresztény kifejezéssel élve a megszentelődést, náluk purifikációt célozzák, ez pedig pogányság. Ebbe a csoportba tartozik a jógafilozófia is.

d) A *misztikus áramlatokkal* szemben áll a *liberális teológia*, amely lebecsüli és leértékeli a megtérést és a benső átalakulást, inkább amolyan „emberszabású” vallást és erkölcsöt propagál, amelyben ismeretlen a Szentlélek újjáteremtő ereje.

A Szentháromság szerepe az üdvösségben: Amikor a protestánsok kijelentik, hogy a Szentháromság a kiválasztásunk elsődleges oka, valójában elismerik, hogy az üdvösség (választás, engesztelés, újjászületés, megszentelődés) az Atya, Fiú és Szentlélek együttműködésének az eredménye.¹²

Az adventisták hite közel áll ehhez, csak bővebben kifejti mindenik isteni személynek a szerepét az üdvösségre jutásban.

Az elpecsételés: Ez a Szentlélek munkája, és felismerhetővé teszi azokat, akik a Krisztuséi, és őrzi is őket, míg üdvösségre jutnak. Az elpecsételés szétválasztja a hívőket a hitetlenektől, mivel csak azok részesülnek a pecsétben, akik elhatározták, hogy a szentséget keresik.¹³

Az adventisták elismernek egy általános elpecsételtetést (Ef 1:13), amely mindazokra vonatkozik, akik megtérés és újjászületés révén Isten gyermekeivé lettek. Az ilyenek nevét beírják az élet könyvébe (Lk 10:20;

Jel 21:27). Ezenkívül van egy speciális elpecsételés (Jel 7:1-3), amely a maradékra vonatkozik, s amely a kegyelemidő lezárulása előtt történik meg. Az általános elpecsételés eredménye elveszíthető, a speciális elpecsételés eredménye elveszítetetlen. Ez utóbbiról ugyanis a menyeyei ítélet jelenti ki: „... aki igaz, legyen igaz ezután is” (Jel 22:11). Az úgynevezett „vizsgálati ítélet” eredménye ez. Amikor Krisztus jön, már el van döntve, kik lesznek, akik „elváltoznak” dicsőségre. Ezért visszajövetele előtt megvizsgálják, kiktől mit mond Isten törvénye, valamint a könyvben feljegyzett jelentés az üdvösséget igénylők lapjain.

-
- 1) E. G. White: *Jézus élete*. 173.2. o.
 - 2) E. G. White: *Jézushoz vezető út*. 18.1. o.
 - 3) E. G. White: *Jézus élete*. 172.1. o.
 - 4) *Uo.* 173.1. o.
 - 5) E. G. White: *Jézushoz vezető út*. 23.2. o.
 - 6) *Uo.* 23–24. o.
 - 7) E. G. White: *Jézus élete*. 172.3. o.
 - 8) E. G. White: *Jézushoz vezető út*. 23.2. o.
 - 9) *Uo.* 24.2. o.
 - 10) *Uo.* 38.1. o.
 - 11) E. G. White: *Jézus élete*. 175.5. o.
 - 12) Heppé: *Dogmatik*. I., 112. o.
 - 13) *S. D. A. Bible Commentary*. VI. köt., 1001. o.

8. A hit általi megigazulás

Alapszöveg: „Megigazulván ingyen az Ő kegyelméből a Krisztus Jézusban való váltság által.” (Róm 3:24)

Bevezető: A héber „caddik” és „cödákáh”, akárcsak a görög „dikaiosüné” és „dikaióma” jelentése: igaz, jogos, helyes, hibátlan, szeplőtlen, büntelen, törvénnyel egyező. Tehát az Isten és ember közti eszményi kapcsolatot mutatja: a hívő életének tökéletes összhangját Isten akaratával és tervével.

A megigazítás Isten műve, amelyet a megtért bűnös életében hoz létre, és amely által visszahelyezi azt szeplőtlen állapotába, úgy tekintvén rá, mintha sosem vétkezett volna. Teológiai szempontból a megigazítás, feddhetetlenné nyilvánítás ugyanazt az Isteni munkálkodást jelöli. Ugyanazt a kegyelmi állapotot fejezi ki mindkettő, amelyre a bűnös eljuthat, ha hisz Jézus Krisztus engesztelő halálában.

„Semmi más, csak Krisztus igazságossága jogosíthat fel bennünket a kegyelmi szövetség áldásainak elfogadására. Sokan vannak, akik hosszú ideig vágyakoztak ezekre az áldásokra, és törekedte rá, de nem érték el, mert azt képzelték, hogy nekik is tenni kell valamit azért, hogy méltókká váljanak az elnyerésére. Nem vették le a szemüket önmagukról, és nem hitték, hogy Jézus tökéletes Megváltó. Nem szabad azt gondolnunk, hogy saját érdemeink mentenek majd meg bennünket. Üdvösségünk egyedüli reménye Krisztus.”¹

I. Az ember állapota a bűnben

1. Milyenek teremtette Isten erkölcsi szempontból az embert? Préd 7:29

2. Ehhez az erkölcsi szinthez mérve, milyen változás állt be a bűnbeesés után? Zsolt 53:4; Préd 7:20; Róm 3:10

Megjegyzés: A bűn megrontotta az eredeti állapotot. Megszüntette az ember ártatlan állapotát, és Isten törvényének méltó ítélete alá helyezte az embert. Ebben az állapotban örök pusztulás veszélye fenyegeti. A kérdés ez: visszajuthat-e az ember önerejéből az eredeti, ártatlan állapotba?

3. Miért nem vált részesévé Izrael népe a megigazulásnak? Róm 10:3; Mt 5:20

4. Miért nem lehet visszaszerezni az ártatlan állapotot a Törvény iránti egyszerű engedelmesség révén? Róm 3:20; Ésa 64:5

Megjegyzés: „Az izraeliták úgy hitték, hogy a törvény iránti szigorú engedelmisségük hozza meg számukra a megigazulást. A törvény előírta igazság szintjéhez történő külső igazodást elégségesnek hitték ahhoz, hogy az embert Isten is igaznak tekintse, az Ő kegyelmébe vetett hit nélkül. Megtérése előtt Pál apostol igaznak tartotta önmagát, mivel rendelkezett azzal az igazsággal, amelyet a törvény ad (Fil 3). Az ilyen legalista módon felfogott igazság semmi helyet nem hagy a hit igénybevételére. »Mert ha törvény által van az igazság, tehát Krisztus ok nélkül halt meg.« (Gal 2:21) »Annakokáért a törvénynek cselekedeteiből egy test sem igazul meg ő előtte« (Róm 3:20)”.²

„A törvény rámutat az ember bűneire, de nem gyógyítja ki belőlük.”³

A hajdani izraeliták úgy hitték, hogy a törvény betűjének formai betöltésével igazságra jutnak. „Az istenfélelem minden tette-

tése, emberi kitalálásaik és szertartásaik, sőt még a törvény külső követelményeinek teljesítése, amellyel dicsekedtek, sem elegendő, hogy szentté tegye őket. [...] Jézus azt tanítja, hogy a törvény betűihez ragaszkodó vallás gyakorlása nem elegendő ahhoz, hogy Isten és az ember között összhang jöjjön létre. [...] Hivalkodó látogat-istentiszteletükkel valójában a saját vágyaikat szolgálták; vélt igazságuk és életmódjuk annak a törekvésüknek volt a gyümölcse, hogy a törvényt saját elképzelésük szerint tartsák meg, s így elégtették ki önzésüket. Ezért igazságuk sem lehetett jobb, mint ők maguk.”⁴

A tükör feladata megmutatni a beletekintők állapotát, de nem képes a szennyet letörölni. Amiképp a tükör tudtára adja a szennyes embernek, hogy meg kell mosakodnia, ha tiszta akar lenni, akképpen győzi meg a törvény a bűnöst, hogy Megváltóra van szüksége, ha üdvözülni akar.

II. Hogyan nyerhető el az igazság, vagyis a feddhetetlen állapot?

1. Milyen igazságot ajánl fel nekünk Isten Jézus Krisztusban? Róm 3:21; Fil 3:9

Megjegyzés: Az izraeliták legalista erőfeszítéseikkel igyekeztek igaz állapotra jutni. Velük ellentétben, Pál apostol szerint, igazzá csakis Jézus Krisztus engesztelő áldozatába vetett hit által válhatunk. A Prófétaág Lelke kijelenti: „Az önigazultság átok. Önmagát szépítgeti az ember, s eredményét csak Sátán mutogatja, a maga dicsőségére.”⁵

2. Kell-e fizetnie valamit a bűnösnek azért, hogy Isten igazságot tulajdonítson neki? Róm 3:24; Gal 2:16

Megjegyzés: „Ingyen” (görögül: *dorean*) annyit jelent, mint ajándékképpen, meg nem érdemelten, nem kényszerből, emberi megokolás nélkül. Világosan kifejezi azt a gondolatot, hogy az igazság,

amelyet Isten ajánl fel a bűnösnek, nem érdemelhető ki, vagyis Isten nem vehető rá, hogy cselekedetekért cserébe igazságot adjon. A kegyelem kiárasztásának egyetlen indoklása az a kapcsolat, amely a bűnöst a világ Megváltójához és az Ő emberi érdemeihez fűzi.

Isten megfizette üdvösségünk árát, és ez az ár Krisztus. Ahhoz, hogy megigazítson, Isten nem szab elénk előzetes feltételeket, hanem csakis Krisztus áldozatának hit általi elfogadását. Ez annyit jelent, mint személyes Megváltóul fogadni el Krisztust. Az ünnepélyes percben, mikor Őt elfogadjuk, Isten igazaknak tekint, mintha sosem vétkeztünk volna. Fiának halálát engesztelésül számítja előbbi bűneinkre, Krisztus igazságát pedig nekünk tulajdonítja mint sajátunkat.

„Amikor a bűnös személyes Megváltójaként hisz Krisztusban, akkor Isten – biztos ígéreteihez híven – megbocsátja bűnét és ingyen megigazítja. A bűnbánó bűnös felismeri, hogy megigazulását Krisztus mint az ő helyettese és kezese tette lehetővé, aki meghalt érte, aki az ő engesztelő áldozata és igazsága.”⁶

3. Milyen körülmények közt szól még az Írás „igazság adásáról”? Lk 7:29

Megjegyzés: Két ellentétes magatartás létezik: önmagadat igazold (önigazultság), vagy Istennek adj igazat, elismervén a magad bűnös voltát az isteni igazság elfogadása révén. „Az öinigazultság nem megigazultság, és azoknak, akik ezt nem látják be, viselniük kell e végzetes tévedés következményeit.”⁷ Igazat adni Istennek azt jelenti, hogy elismerjük az Ő szent, igazságos és tökéletes jellemét. Hozzá hasonlítva magunkat, beismerjük vétkességünket, méltó voltunkat az örök halálra, s hogy ez az egyetlen, ami érdem szerint a miénk. Ezen alapszik Isten ismerete.

III. A megigazulás és az engedelmesség

1. Ha valaki egyszer részese lett a megigazulásnak, elveszítheti-e még azt? Ez 18:24; Zsid 12:15

Megjegyzés: A Biblia világosan tanítja, hogy a megigazításunkor nekünk ajándékozott kegyelem elveszíthető, ha „kiesünk a kegyelemből”. Ez azt jelenti, hogy visszatérünk előbbi életünkhöz, és szándékosan a bűnben maradunk. Ilyen lehetséges állapotra utal Pál apostol, amikor tanácsol, hogy „hiába ne vettétek légyen az Isten kegyelmét” (2Kor 6:1).

2. Hogyan őrizhetjük meg igaz állapotunkat? Jn 8:11; Róm 3:31

Megjegyzés: Mivel a bűn a törvény megszegése (1Jn 3:4), akkor az, hogy „többé ne vétkezzél”, egyenlő az Isten törvénye iránti engedelmességgel. Az adventisták hite szerint az erkölcsi Törvény iránti engedelmesség nem feltétele, hanem következménye a megigazulásnak. A keresztyén embernek kötelessége engedelmeskedni Isten Törvényének, de nem azért, hogy igazzá váljék, hanem mert a Krisztusban való hit által már megigazult. A Törvény iránti engedelmesség nem az a gyökér, amelyből megigazulás hajt ki, mint előbbi okozatból, hanem gyümölcse, vagyis bizonyítéka annak, hogy a megigazulás kész, befejezett tény lett. Ez a kegyelem munkájának természetes következménye. Luther Márton is azt írja: „A jó cselekedetek nem jelentenek lelki születést, hanem csak a lelki születés gyümölcsei. Mert a jó cselekedetek által nem leszünk Isten gyermekeivé, a mennyország örököseivé, sem pedig igazzá, szentté vagy keresztennyé. Fordítva: csak ha Isten gyermekeiként készültünk, teremtődtünk és születtünk újjá, viszünk végbe jó cselekedeteket... Ugyanígy egy fa nem a gyümölcse eredményeképpen lesz jó, hanem azért terem jó gyümölcsöt, mert jó fa, vagyis a fa előzőleg kell, hogy jó legyen.”⁸

3. Az eddig elmondottak figyelembevételével próbáld megmagyarázni Jakab apostol következő kijelentéseit: Jak 2:24 (Lásd: 14. és 17. v.)

Megjegyzés: A hitnek engedelmesség nélkül semmi haszna, amiképp az engedelmisség sem jelent semmit megigazulás nélkül. Az alábbi szemléltetés segíthet megjegyeznünk a megigazulás és az engedelmisség közötti összefüggést:

Egy esős, sáros napon az engedetlen gyermek kiszökik játszani, és belehemperedik a sárba. Bejön, de most már hiába ül benn engedelmesen, ezzel nem tisztul meg a ruhája a szennytől. Édesanyja levetkőzteti, megmosdatja, és tiszta ruhába öltözteti. Így már – ha engedelmeskedik – tisztán őrizheti meg ruháját. Most már van értelme az engedelmisségnek.

Ábrahám is hit által igazult meg. Csakhogy ő nem maradt csupán a hitnél, hanem engedelmeskedett is az Istennek. Isten parancsa szerint cselekedett, s így engedelmisségével megmaradt a hit által nyert igaz állapotban.

4. Miben függ össze a megigazulás a megszentelődéssel? 1Thess 5:23; Mk 9:49

Megjegyzés: „Kádás” (héber) és „hagiaszmosz” (görög) jelentése: bizonyos célra fenntartott, félretett, a közönségestől elkülönített, Istennek szentelt. Teológiai értelemben a megszentelődés büntelen életet jelent. Odaszentelt életre vonatkozik, amely teljes összhangban van Isten törvényével.

A megigazítás megtisztító munka: eltávolítja a személyes erkölcsi vétkességet. A Prófétaság Lelke ezt tulajdonított igazságnak nevezi.

A megszentelődés a kegyelemben történő növekedés folyamata. Jellemünk egyre inkább kiteljesedik, és megtanulunk állandóan Isten akaratával összhangban járni (Kol 2:6-7). A Prófétaság Lelke szerint Isten szüntelen igazságban részesít (ezért nevezik ezt még „részeltetett” igazságnak). A megtisztítási munka a megigazításunk. Az igazságban járás, vagyis, hogy megőrizzük igazságun-

kat, ez a megszentelődés. Megigazulni egyetlen kegyelemteljes percben is lehet. A megszentelődés viszont egy egész élet műve.

„Az életszentséget Isten kegyelemből nekünk tulajdonítja, a megszentelő igazságnak pedig részesévé leszünk. Az előbbi megadja a jogcímet arra, hogy bejuthassunk a mennybe, az utóbbi pedig alkalmassá tesz, hogy valóban beléphessünk oda.”⁹

„A megigazulást nem szabad elválasztani a megszentelődéstől, mert kísértésbe viszi a keresztény embert az »olcsó kegyelem« felé hajlani: örömmel fogadja a kegyelmet anélkül, hogy vállalná a megújult élet felelősségeit, amelyek a megigazulás nyomán következnek.”¹⁰

Ismétlés

1. Miért kell megigazulnia a bűnösnek?

Válasz: Mivel a bűn nyomán az ember elveszítette ártatlanságát, csak úgy üdvözülhet, ha visszakapja ezt az előbbi állapotát.

2. Visszanyerheti-e ártatlanságát a bűnös a törvény iránti engedelmességével?

Válasz: Nem! A törvény ugyanis rámutat a bűnre, de nem képes eltávolítani a bűnt.

3. Mit értünk hit általi megigazuláson?

Válasz: A hit általi megigazulás az isteni kegyelem munkája, vagyis az, hogy Isten elnézi bűneinket, és olyanoknak tekint, mint akik sosem vétkeztek. Ezt a kegyelmet hitünk alapján nyerjük, amely által Krisztust személyes Megváltónkként fogadjuk el.

4. Milyen kapcsolat van a hit általi megigazulás, valamint az erkölcsi törvény közt?

Válasz: A megigazulást Isten nem köti semmiféle előzetes feltételhez azon kívül, hogy fogadjuk el Krisztust Megváltónknak,

hit által. Az erkölcsi törvény iránti engedelmesség nem feltétele, hanem következménye a megigazulásnak. Meg kell tartanunk Isten Törvényét, de nem azért, hogy ezáltal igazakká váljunk, hanem, mert a Jézus Krisztusban való hit által már megigazítottunk.

Összegző bibliai igazságok

Isten törvényének megszegése nyomán az ember elveszítette ártatlanságát (igaz állapotát), és halálnak alávetett bűnös lett. A Biblia világosan tanítja, hogy az ember önerejéből nem emelkedhet újra az elveszített igaz állapot szintjére. A Törvény iránti engedelmesség nem töröl el bűnöket, mert a törvény szerepe rámutatni bűneinkre és kárhozat alá jutott állapotunkra. A cselekedetekből várt megigazulással szemben a Biblia egy jobb utat mutat. Az Evangélium tanítása szerint ez a bűnök megbocsátásának útja. Isten kész megbocsátani anélkül, hogy előzetes feltételeket szabna, vagy valamelyes érdemet kérne cserébe a hiten kívül, amellyel elfogadhatjuk Krisztust engesztelő helyettesünknek. Ő, aki nem ismert bünt, magára vette bűneinket, helyettünk szenvedte el azt, amit nekünk kellett volna elszenvednünk, holott mi szegtük meg Isten Törvényét.

Az Ő nagy jósága folytán minden a miénk, aminek csak értéke van: igazság, szentség, érdemek, és mindez Krisztusban, az Ő elfogadása révén. De meg kell jegyeznünk, hogy nem ez a mi természetünk az igaz és szent Isten előtt, hisz ez az igazság és szentség nem töltetett belénk; egy akaratnyilvánítással nekünk tulajdonított az, ami jog szerint nem volt a miénk. Hasonlóképpen a hit nyomán, amellyel elfogadtuk Krisztust Megváltónknak, az Atya úgy értelmezi, amiket Krisztus szenvedett, mintha mi, a megigazítottak szenvedtük volna el mindazokat. Következésképp minket, akik természet szerint nem voltunk sem igazak, sem szentek, az Atya úgy fogad el, mintha valóságosan igazak és szentek len-

nénk. Ez történik, amikor Krisztus érdemeit Isten nekünk tulajdoníthatja.

Ez a csere külső, jogi jellegű, és nem benső, természeti valóság. Az Atya a bűnös embernek tulajdonítja a Megváltó igazságát. Ami érdem és jellem szerint Krisztus birtoka volt, az most nekitulajdonítás révén a bűnös birtoka lesz – a megigazítás pillanatában.

Mihelyt aztán a megbocsátás és megbékélés valósággá vált, Isten azt parancsolja a bűnösnek, hogy szűnjék meg vétkezni. Engedelmeskedjék törvényének. Ezzel elkezdődik az Ő képének helyreállítása a bűnösben, és ez folytatódik a megszentelődés egész folyamán. Mintha hallanánk, amint ezt mondja Krisztus: „megtisztítottalak – tisztán megőrizlek”.

Ránk háruló erkölcsi kötelezettségek

Mivel az adventista felfogás szerint a megigazítás Isten akaratából született cselekmény, következménye kiterjed az ítéletre, üdvözülésre, megdicsőülésre, tehát eszkatologikus jelentősége van. Kitűnik ebből, hogy a megigazulás tanának hivatása felkészíteni bennünket a fenséges ítéletre, amely már folyamatban van.

Ennek a tanításnak munkálnia kell bennünk a következőket:

- a) őszinte, mélységes önvizsgálatot Isten Törvényének fényében
- b) evangélium követelte sürgős megtérést
- c) Krisztus elfogadását és a meggyőződést, hogy bűneink megbocsáttattak
- d) reformációt – az élet gyakorlati megváltozását – a Szentlélek vezetése alatt, hogy megvalósuljon az az eszményi állapot, hogy nem vétkezünk többé készakarva
- e) teljes átadást, együttműködést Istennel – a Szentlélek által – a tökéletességre, a szentségre eljutás eszményének elérése céljából

Kiegészítő teológiai jegyzetek

A lutheránus álláspont: Az „irgalmas Isten” keresésekor Luther Márton az alábbi három pontba foglalta a hit általi megigazulás alapigazságait:

1. *Iustitia dei activa et pasiva* (Isten aktív és passzív igazsága). A középkori teológia Istennek csak az aktív igazságáról beszélt, ami büntetést jelentett a bűnös számára, de semmit nem szólt a bűnös helyett szenvedő „igazságról”, amely hit által a bűnösnek tulajdoníttatik.

2. *Iustitia externa et aliena* (A külső és idegen igazság). A hit által nyert igazság külső, mert a bűnösnek tulajdonítják, tehát nem az emberrel veleszületett igazság. Idegen a bűnös embertől, nem belőle ered.

3. *Homo simul iustus et peccator* (Az ember egy időben bűnös is és igaz is.) Isten szemében igaz, de a maga szemében bűnös, mivel Krisztus igazságának öltönye alatt még ő maga létezik, a nyomorult ember, a bűn rémképének megszállottja, az, akinek semmi érdeme, amiért igazságot nyerhetne.

A Confessio Augustanában (1530) ezt olvassuk: „A bűnbocsánatot és az Isten előtti igazságosságot nem nyerhetjük el a mi érdemünkkel, cselekedetünkkel és elégtételünkkel, hanem bűnbocsánatot nyerünk, és Isten előtt igazakká leszünk Krisztus érdeméért, kegyelemből, a hit által, ha hisszük, hogy Krisztus érettünk szenvedett, és mi őérette bűnbocsánatot, igazságot és örök életet nyerünk. Akkor Isten ezt a hitet őelőtte való igazságnak tekinti és számítja be.”¹¹

A megigazult ember cselekedeteiről a lutheránus teológia kijelenti, hogy azok a hit elmaradhatatlan gyümölcsei, más néven: a Lélek gyümölcsei.

A református álláspont: Kálvin teológiájának alaptétele a „Krisztus-élmény”, ami az Istennel – Jézus Krisztus által – helyreállított kapcsolatra vonatkozik. E helyreállított kapcsolatban két fontos ajándékot kapunk: a bűnök bocsánatát és a megszentelődést, vagy ahogyan

Kálvin fogalmaz: „a megigazítást és az újjászületést”.¹² A megigazítás tana nem az Isten és ember kapcsolatáról alkotott általános vélemény, hanem az Isten találkozása a bűnös emberrel Krisztusban. Így Isten helyreállítja (Krisztus által) a kapcsolatot, amelyet az ember a bűn által megrontott.

A Heidelbergi Hitvallás. (1563) A hatvanadik kérdésre a megigazulás legvilágosabb kálvini meghatározását kapjuk.

Kérdés: Mi módon igazulsz meg Isten előtt?

Felelet: „Egyedül a Jézus Krisztusban való igaz hit által, oly módon, hogy bár lelkiismeretem vádol, hogy Istennek minden parancsolata ellen súlyosan vétkeztem, és soha azoknak egyikét sem tartottam meg, sőt, még mindig hajlandó vagyok minden gonoszra, Isten mégis minden érdemem nélkül, ingyen kegyelméből nekem ajándékozza és tulajdonítja Krisztusnak tökéletes elégtételét, igazságát (igaz-voltát) és szentségét, mintha soha semmi bűnöm nem lett volna, sőt, mintha mindenben olyan engedelmes lettem volna, amilyen engedelmes volt érettem Krisztus – de csak akkor, ha a jótéteményeket hívő szívvel elfogadom.”¹³

Meg kell említenünk, hogy az első mondat (csakis hit által) nem csupán ismétlése a „Sola Scriptura” elvnek, vagy idézése Pál apostol kijelentésének, hanem alapvető teológiai álláspontot fejez ki, amely később a dodrehti zsinat határozataiban az arminiusi vitában csúcsosodik ki: „hitért” vagy „hit által”. Az arminiusi felfogás szerint az üdvösséget „hitért és jó cselekedetekért kapjuk”, míg a dodrehti határozatok kétféle kegyelemről beszélnek. A Krisztus szerezte engesztelés nem csupán „hátere” az üdvösségnek, hanem maga az üdvösség. Jézus Krisztus üdvözítő, a hit pedig eszköze az üdvösségnek. Így az üdvösséget nem hitért kapjuk, hanem hit által. Ha nem így tanítjuk, akkor a hitből érdemet csinálunk, ami nem jelentene mást, mint megigazulást a hit érdemei által, s csak behelyettesítenénk a cselekedetektől jött érdemeket.

A református teológia szerves kapcsolatot lát a hit és cselekedetek közt, de a cselekedetek nem érdemek, hanem a hit közvetlen velejárói. A cselekedetek a keresztyén ember hálájából fakadnak. A megigazítá-

tást nem az új életért kapjuk, amelyet élünk, ahogy Kálvin is mondja: „Isten nem azért fogad minket kegyelmébe, mert a mi javulásunkra tekint, mintha a mi megtérésünk volna a megbocsátás alapja; hanem Ő pusztá könyörületességből ragad meg minket.”¹⁴

„Egyetlen indok van, ami elégséges Isten megigazító ítéletéhez: a mi közösségünk Jézus Krisztussal.”¹⁵

Az ortodox (gör. keleti) álláspont: Az ortodox alaptételt ebben a tekintetben Athanasius fogalmazta meg: „Ő emberré lett, hogy mi istenkké legyünk, de nem lényegbeli átalakulás tekintetében, hanem isteni természet részeseivé válásunk értelmében. Az ortodox teológia az eredendő bűnben csak Ádám bűnének következményeit látja továbböröklődni, nem pedig magát a bűnt, ahogy a katolikusok tanítják. Ennél fogva a keresztségben az eredendő bűn lemosásáról van szó, vagyis akaratum bűnre hajlásától szabadulunk meg, tiszta életre hajló, új gondolatok kelnek szárnyra bennünk az ó ember meghalása és az új ember megszületése által Krisztusban.”¹⁶

Megváltás dolgában nem az ember a kezdeményező, hanem csakis az isteni kegyelem, amely az ember természetes képességeit eleveníti fel. A megigazulás nem fordulópon, hanem megszentelődésben csúcsosodó folyamat. Ez a folyamat azonos az újjászületéssel, és végig tapasztalható az ember együttműködése az isteni kegyelemmel. Az üdvösségért Isten az embertől hitet és jó cselekedeteket vár el. A jó cselekedetek elsősorban azok, amelyeket Isten erkölcsi parancsolatai írnak elő, s amelyeket Mózes által adott. Nevezhetők a szívbe írt törvénynek is.¹⁷ Ezek a cselekedetek azonban nem a váltópénz szerepét töltik be, amivel az üdvösségért fizethetnénk Istennek, mint adás-vételkor, hanem eszközök, amelyek által az ember tökéletesedik, a kegyelem segítségét véve igénybe. Az egész együttvéve pedig eszköz, amely által az ember mind hasonlatosabbá válik Istenhez.”¹⁸

Az ember lelki fejlődésében az ortodox teológia a testi fejlődéshez hasonló folyamatot fedez fel. Szerinte a Krisztusban elrejtett életnek van kezdete (születése), gyermekkora, növekedése, férfikora és tökéletességre jutása, amely a megszentelődés. A teljes szentség a parancsola-

tok állhatatos megtartásával nyerhető el.¹⁹ Az élvágyak hiánya és a hő szeretet már a szent állapot félreérthetetlen bizonyítéka. „Az ember, amikor eddig jutott, felemelkedett az isteni képmásig, amely a keresztségkor állt helyre benne. Eljutott Isten hasonlatosságára.”²⁰

A római katolikus álláspont: A megigazulással kapcsolatos alapvető tantételt a tridenti zsinat fogalmazta meg (1545–1563). A római teológia három szakaszát ismeri a megigazulásnak. Ezek: 1) a kegyelem előkészítése; 2) a kegyelem osztása; 3) növekedés a kegyelemben.

1. *Az előkészítést* az „aktuális kegyelem” végzi. „Megelőző” kegyelem is a neve. A kiskorú gyermekek megigazulnak a keresztségkor, a felnőttek pedig, amikor az aktuális kegyelem felébreszti őket. Az ember szabadon választhat és együttműködhet a Szentlélekkel, kinek segítségével és kegyelme nélkül senki nem juthat el a szeplőtlenség állapotába. „A Szentlélek ihletése és előzetes segítségével által az ember hihet, remélhet, szerethet, megbánhatja bűneit, ami szükséges ahhoz, hogy a megigazulás kegyelmében részesülhessen.”²¹

2. *A kegyelem osztása.* A katolikus hitvallás a következőképp határozza meg a megigazulást: „A megigazulás az ember áthelyezése abból az állapotból, amelyben született mint Ádám fia, a kegyelem és az istenfiúkenti elfogadottság állapotába.”²² Ebben az isteni eljárásban két mozzanat különböztethető meg:

a) a megigazított embert nemcsak „igaznak tekintik”, hanem „de facto”, ténylegesen szeplőtlenné válik. Elsősorban megbocsáttatik neki az eredendő bűne. Ez a természet megváltozásával ér fel. Ettől fogva az emberben csak a bűn vágya marad mint próbára tevő eszköz.

b) a második mozzanat a megszentelő kegyelem felajánlása, amelynek nyomán szeretet hatja át az ember természetét, és teljesen megváltozik. A megszentelő kegyelem két dolgot művel: véget vet a bűnnek, és megszenteli az embert: képessé teszi a Szentlélek benne lakozására.

3. *A kegyelemben való növekedés.* Az Úr halála elégséges, hogy „kinceskamra” legyen az emberiség megmentésére, de ez az elégséges kegyelem csak akkor válik hatékonnyá, ha a megigazított ember együtt

munkálkodik a kegyelemmel. Ezt jó cselekedetek által teheti, mert ezeknek érdemszerző erejük van a katolikus teológiában.

Kétféle érdemről beszélhetünk: a) az igazságosság alapján szerzett érdemről (meritum de condigno), amely a kegyelem állapotában lévő hívő emberé; és b) a méltányosság alapján szerzett érdemről (meritum de congruo), amikor az érdemleges cselekedetet olyasvalaki végzi, aki nincs kegyelmi állapotban, de ettől még a cselekedete – erkölcsi szempontból – helyes, jó.

Az igazságosság alapján szerzett érdemek között megkülönböztetjük azokat a cselekedeteket, amelyek megfelelnek Isten és az egyház törvényeinek. Ez utóbbiak közé soroljuk a következőket: 1. az összes ünnep megtartása; 2. a liturgia (mise) meghallgatása vasárnap és ünnepnapok alkalmával; 3. a böjtidőszakok megtartása; legkevesebb egy gyónás évente; 5. legkevesebb egyszer egy évben részt venni az áldozáson (úrvacsorán).

A megigazult ember cselekedetei három célt követnek: növekedni a kegyelemben, az örök élethez és az örök megdicsőüléshez való jog megszerzése.

A kötelező jó cselekedeteken kívül (az isteni és egyházi parancsolatok alapján) a római katolikus teológia elfogadja a kötelezőn felüli jó cselekedeteket is (opera supererogatoria), amelyek közül elsőbbséget élveznek az evangélium tanácsai a Hegyibeszéd alapján (consilia evangelica): 1. Az önként vállalt szegénység; 2. a teljes absztinencia; 3. az egyházi felettesek iránti engedelmesség; 4. a nemi tisztaság. Következésképpen a Katolikus Egyház hívei két csoportra oszlanak: 1. akik a parancsolatok szerint élnek, s így érdemleges életet élnek; 2. akik az evangélium tanácsai alapján többet tesznek, mint amit az isteni és egyházi parancsolatok megkövetelnek.

1) E. G. White: *Pátriárkák és Próféták*. 431.3. o.

2) Siegfried H. Horn: *S.D.A. Bible Dictionary*. 919. o.

3) E. G. White: *A nagy küzdelem*. 467.4. o.

4) E. G. White: *Gondolatok a Hegyibeszédről*. 53–54. o.

- 5) E. G. White: *Márturii despre Sabat*. 78. o. (1899)
- 6) E. G. White: *Szemelvények E. G. White írásaiból*. I. köt., 366.3. o.
- 7) E. G. White: *Krisztus példázatai*. 279.1. o.
- 8) Luther Márton: *Asztali beszélgetések*. 5570b.
- 9) E. G. White: *Üzenet az ifúságnak*. 35.2. o.
- 10) Dietrich Bonhoeffer: *Követés*. 15. o.
- 11) Kálvin: CR 39, 120. Wilhelm Niesel idézi: *Az evangélium és az egyházak*. 1979. 190–191. o.
- 12) Kálvin János: *Institutio*. III. 11,1.
- 13) *A Heidelbergi Káté*. 1965. 56. o.
- 14) Kálvin: CR 39, 120. W. Niesel idézi: *i.m.* 189. o.
- 15) *Uo.* 190. o.
- 16) *Invățătura despre credința ortodoxă*. Craiova. 1952. 131. o.
- 17) *Uo.* 129. o.
- 18) *Uo.* 130. o.
- 19) *Uo.* 131–132. o.
- 20) *Uo.* 133. o.
- 21) Henry Denzinger: *Enchiridion Symbolorum definitionum et declarationum de rebus fidei et morum*. 813. o.
- 22) *Uo.* 796. o.

9. A Tízparancsolat

Alapszöveg: „Azért ám a törvény szent, és a parancsolat szent és igaz és jó.” (Róm 7: 12)

Bevezető: A Törvény a világmindenség rendjének alapelve és létmódja. Mint elvet, tíz pontban fejezte ki Isten, és írásban is adta: a Tízparancsolatban. Mint létmód, kifejezi azt a kölcsönös és bölcs kapcsolatot, amely mindeneket függő viszonyban egymáshoz és Istenhez köt. Ily tágabb értelemben a Törvény a világ erkölcsi, társadalmi és kozmikus rendjével egyenlő.

A Törvény azonban sajátos jelentést nyer az ember viszonylatában, mert itt kettős szempont érvényesül: egyik a külső, a másik a benső. Az ember viszonylatában a Törvény korlátozó és kényszerítő jellegű is. Bensőleg az ember kötelezettséget érez, amikor a Törvény követelményei igénnyel lépnek fel. Ez tulajdonképpen a lelkiismeret kiindulópontja.

A Törvény szabályozó jelenléte nélküli szabadság hamis képzelete csakis az ésszerűtlen gondolkodás szüleménye lehet. Hogyan élhetnénk, ha nem bízhatnánk fizikai, biológiai törvényekben, vagy az erkölcsi Törvényben, amelyhez Isten maga is igazodik?

I. Az erkölcsi Törvény eredete

1. Honnan tudhatjuk, hogy az erkölcsi Törvény örök, és Sínai előtt is létezett? Róm 7:7; 1Móz 4:7; 1Móz 26:5

Megjegyzés: „Ádám megtanította utódainak Isten törvényét. Így a törvény apáról fiúra szállt át, és megismerhették azt az egymást követő nemzedékek. [...] Noé és családja megőrizték és

megtartották a törvényt. Noé megtanította leszármazottait a Tízparancsolatra.”¹

2. Hogyan szól a Tízparancsolat? 2Móz 20:2-17

Megjegyzés: „Dekalógus” „tíz szót”, tíz ígét, mondatot, kijelentést jelent. A Dekalógus a Sínai-hegyen kapott Tízparancsolat neve. Isten a Sínain adta írott formában, de elveiben – láttuk – előbb is létezett.

3. Hogyan foglalta össze az Úr Jézus két átfogó elvbe a Tízparancsolatot? Mk 12:30-31

Megjegyzés: A két kőtábla, amelyre Isten a Tízparancsolatot írta, erkölcsi kötelezettségünk két irányát mutatja. Az első tábla, amelyen az első négy parancsolat szerepel, függőleges irányban mutatja kötelezettségeinket, vagyis Isten irányában. A második tábla, amelyen az utolsó hat parancsolat van, vízszintes irányban, felebarátaink felé mutatja kötelezettségeinket.

„Ha szereted Istent teljes szívedből, akkor az első táblát kell tiszteletben tartanod. Ha szereted felebarátodat teljes szívedből, akkor a második táblára írt kötelezettségeidnek kell eleget tenned.”²

II. Az erkölcsi Törvény és a ceremóniális törvény

1. Milyen más törvényről olvasunk még a Szentírásban? ApCsel 6:14; Ef 2:15

Megjegyzés: Az ApCsel 6:14-ben található „ethos” görög szó szokást, erkölcsöt, vallási törvényeket, ceremóniákat, bizonyos időre szóló törvényeket jelent. A zsidó papi tanács tagjai nyilván megértették, mire célzott István vértanú, amikor Mózes törvényének időre szóló, ceremóniális részéről beszélt.

2. Milyen alapvető különbség van az erkölcsi Törvény és a ceremóniális törvény közt?

Az erkölcsi Törvény	A ceremóniális törvény
1. Neve: „Isten Törvénye”: Róm 7:22,25; 1Kor 9:21	1. Neve: „Mózes törvénye”: Lk 2:22; 24:44; ApCsel 13:39; 15:5; Zsid 10:28
2. Sínai előtt létezik: 1Móz 4: 6-7; 2:2-3; Róm 2:14	2. Csak Sínaitól létezik: 2Móz 24:3-4; Gal 3:17
3. Az Úr írta kőtáblákra: 2Móz 31:18; 5Móz 10:1-4	3. Mózes könyvbe írta: 5Móz 31:24; Jn 1:17
4. A frigyládjában őrizték: 5Móz 10:5; 1Kir 8:9	4. A frigyláda mellett őrizték: 5Móz 31:24-26
5. Csakis örök erkölcsi elveket ír elő: Róm 13:8-10; Mt 22: 36-40	5. Az áldozati és istentiszteleti ceremóniákat írja elő: Zsid 10:1-8; Gal 5:2-3; Zsid 7:28
6. Előírja a hetedik nap szom- batját: 2Móz 20:8-11; 1Móz 2:2-3	6. Előírja a többi ceremóniális jellegű szünnapot: 3Móz 16:29-31; 23:6,7,11
7. Örök és változhatatlan: Mt 5:17; Zsid 8:10; Zsolt 89:35	7. Időleges. Krisztusig érvé- nyes: Kol 2:14,16,17; Ef 2:15; Gal 3:10
8. Tökéletes: Zsolt 19:8	8. Nem segített tökéletességre: Zsid 10:1; 7:16-19
9. Ma is kötelező erejű: Róm 2:13; 3:31; 7:12; 1Tim 1:8; Jak 2:8-12	9. Ma már senkit nem kötelez: Zsid 9:9-10

Megjegyzés: „Sokan vannak, akik megpróbálják összekeverni ezt a két törvényrendszert. A ceremóniális törvényről beszélő helyeket használják fel annak bizonyítására, hogy az erkölcsi törvényt Isten eltörölte. [...] A két törvényrendszer közötti különbség átfogó és világos. A szertartási törvények rendszere olyan jelképekből áll, amelyek Krisztusra mutatnak, az ő áldozatára és

papságára. Ezt a szertartási törvényt, áldozataival és rendeleteivel együtt a hébereknek addig kellett végrehajtaniuk, míg a jelkép nem találkozott a valósággal Krisztus halálában, aki Isten bárányaként elveszi a világ bűneit. Ezután az összes áldozati felajánlásoknak meg kellett szünniük.”³

III. A Törvény és az evangélium

1. Mi az erkölcsi Törvény rendeltetése? Róm 3:20; 7:7-8

Megjegyzés: „Midőn Isten kijelentette a törvényt a Sínai hegyen, megismertette az emberrel jellemének szentségét is, hogy ennek ellentétében láthassa saját bűnös voltát. A törvény azért adatott, hogy meggyőzze a bűnöst a bűnről, és értésére adja: Megváltóra van szüksége.”⁴

2. Mi az evangélium? Róm 1:16

Megjegyzés: „A görög »evangelion« szó jó hírt, jó hírért kapott jutalmat, jó hírt hozó követ jelképes megkoronázását jelenti.”⁵

Az Úr Jézus volt az, aki elsőként hirdette a népnek az evangéliumot (Mt 4:23). Ő nemcsak a hirdető, hanem az evangélium középpontja, fő személyisége is. A jó hírt, amelyet hozott, összefoglalhatjuk egyetlen mondatban: Isten eljött emberi testben, hogy megmentsse a világot (Jn 3:16).

3. Hogyan tömörítette egyetlen igébe Pál apostol mind az evangélium, mind a Törvény üzenetét? Tit 2:14

Megjegyzés: A Biblia írói sosem állították szembe egymással a Törvényt és az evangéliumot. Nem láttak ellentétet a hit és kegyelem, valamint az isteni Törvény iránti engedelmesség cselekedetei között. A tárgyilagos írásmagyarázók bibliai egységében látták mindig az evangéliumot és a Törvényt. Íme, néhány idézet:

Szent Ágoston: „A Törvényt azért adta Isten, hogy keressük a kegyelmet. A kegyelmet azért kaptuk, hogy betöltsük a Törvényt.”⁶

Karl Barth: „Úgy találjuk, hogy jóllehet a Törvény nem evangélium, mégis Törvény nélkül valójában evangéliumunk sem volna.”⁷

„A Szentírásban nem találjuk a Törvényt az evangélium mellett, hanem az evangéliumban, amiképp Isten szentsége sincs kegyelme mellett, hanem kegyelmében.”⁸

Dietrich Bonhoeffer: „Csak a hívő engedelmes, és csak az engedelmes hisz.”⁹

4. Mit mond az Úr Jézus a közte és az erkölcsi Törvény közti kapcsolat-ról? Mt 5:17-18

Megjegyzés: Kálvin: „A tudományt illetőleg Krisztus eljövételében egyáltalán nem kell a törvény megszüntetésére gondolnunk, mert örök lévén a szent és kegyes élet szabálya, változhatatlannak is kell lennie, amiként Istennek e szabályban egybefoglalt igazsága is egy és állandó.”¹⁰

„»Ne gondoljátok, hogy jöttem a törvénynek vagy a prófétáknak eltörlésére. Nem jöttem hogy eltöröljem, hanem inkább hogy betöltssem.« (Mt 5:17) Ezzel Jézus visszautasítja a farizeusok vádjait. Éppen az volt a feladata, hogy a világ felfogásával szemben érvényt szerezzen a szent törvény követelményeinek, melynek áthágásával vádolják. Ha Isten törvénye megváltoztatható vagy visszavonható lenne, akkor Krisztusnak nem kellett volna szenvednie törvényszegésünk következményei miatt. Ő eljött és elmagyarázta, hogy mi a kapcsolat a törvény és az ember között; saját engedelmes életével szemléltette az előírásokat.”¹¹

5. Mit olvasunk az erkölcsi Törvény benső szerepéről a megszentelődés folyamatában? Zsid 8:10

Megjegyzés: Említettük már, hogy külsőleg a Törvény kényszerítő hatást gyakorol. Ilyen jellegű volt a Törvény az Őszövettség idején. Az Újszövetségben, az újjászületés folyamatában a Törvény benső jellege kap hangsúlyt. Amikor a megtérést (metanoia) a gondolkodásmód, felfogásvilág, értelem, ítélőképesség

megváltozásának neveztük, akkor lelki és természetesen erkölcsi vonatkozásban gondoltuk ezt. Ítéloképességünk segít megkülönböztetni a jót a rossztól (Zsid 5:14). „A Szentlélek vezette ítéloképesség olyan, mint az iránytű a hajósoknak.”¹² Hajdan a hajósok csillagok, csillagzatok után tájékozódtak. Borús, fellegetes éjeken azonban „vezércsillag” nélkül maradtak. Az az ember, akit csak külső elvek kényszere vezet, anélkül hogy benső, személyesen szentnek tekintett erkölcsi elvei lennének, olyan, mint az iránytű nélküli hajós. Viharos, kétségeket fakasztó időkben elvesz a próbák forgatagában. Jönnek idők, amikor nem kérhetjük a Biblia, az egyház vagy a lelkész tanácsát. Egyetlen iránymutatónk akkor a Szentlélektől megvilágosított lelkiismeret maradhat, de annak forrása a szívbe írt Törvény kell, hogy legyen. Ez az igaz erkölcs. Erre vonatkozik a Törvény benső szerepe.

„A törvény Isten gondolatainak kifejezése. Ha ezeket Krisztusban elfogadjuk, a saját gondolatainkká válnak. Ez emel a természet hajlamai, vágyai fölé, olyan kísértések fölé, amelyek bűnhöz vezetnének.”¹³

Ismétlés

1. Honnan tudjuk, hogy mi Isten akarata teremtményeinek erkölcsi magaslátára vonatkozólag?

Válasz: Istennek az erkölcsre vonatkozó kifejezett akaratát a Tízparancsolatban találjuk. Ez nyilatkoztatja ki az erkölcs változhatatlan, kötelező erejű és minden időben, minden emberre vonatkozó fenséges elveit.

2. Miben különbözik az erkölcsi Törvény a ceremóniális törvénytől?

Válasz: A választ a tanulmányban már előbb bemutatott táblázat nyújtja.

3. Milyen szerepe van a Törvénynek a bűnös életében?

Válasz: Olyan szerepe van, mint a tükörnek: mutatja a való helyzetet, vagyis hogy az ember a bűnben van, és meggyőzi a bűnöst, hogy Megváltóra van szüksége.

4. Találunk-e ellentmondást az erkölcsi Törvény és az evangélium közt?

Válasz: A valóságban nincs különbség. Mondhatnánk, hogy a Törvény az Ószövetség evangéliuma, az evangélium pedig az Újszövetség Törvénye. Nem is lehetnek egymással ellentétben, és nem lehet lemondani egyikről sem a másik javára. A Törvény ma is az evangéliumban van.

5. Megváltozott-e az erkölcsi Törvény Krisztus eljövételével?

Válasz: Az Úr Jézus nem változtatta meg a Törvényt. Életpéldájával megmutatta, hogyan kell eredeti értelmében megtartani az erkölcsi Törvényt.

Összegzendő bibliai igazságok

Isten Törvényének fenséges elveit írásban a Tízparancsolatban, bemutatva pedig az Úr Jézus életében találjuk. Ezek az elvek kifejezik Isten szeretetét, akaratát és Törvényét az ember személyes életére és egymás iránti magatartására vonatkozóan. Érvényesek mindenhol, minden időben. Ezen elvek alapján kötött Isten szövetséget népével, és ezek az elvek képezik az ítélet alapját is. Az erkölcsi Törvény a Szentlélek munkálkodása révén megmutatja, hogy mi a bűn, és ráébreszti az embert arra, hogy Megváltóra van szüksége.

Az üdvösséget mindenestől kegyelemből kapjuk, nem cselekedetekkel szerzett érdemeinkért, de az isteni parancsolatok iránti engedelmisségben látszanak meg a kegyelem gyümölcsei. Ezeknek az elveknek szeretetből engedelmeskedni, ez az, ami bizonyosságot tesz az igazi keresztény jellemről. Így fejeződik ki a keresztény ember Isten iránti szeretete és embertársai iránti figyelme,

megbecsülése. A hitből fakadó engedelmesség bizonyosságot tesz Krisztus erejéről is, hogy képes átalakítani az ember életét, és ezzel a keresztény bizonyágtevést is hathatóssá teszi.

Ránk háruló erkölcsi kötelezettségek

Önmagunktól képtelenek vagyunk különbséget tenni jó és rossz között. Valaki azt mondta, hogy „a rossz a jó hiánya.”¹⁴ De mi a „jó”? Az Ószövetségben a „tôb” szó jelöli a jót. További jelentése: megfelel annak a célnak, amelyre teremtették. Az embert Isten teremtette. Mint teremtmény az ember tehát akkor „jó”, hogyha megfelel annak a rendeltetésnek, végcélnak, amelyet a Teremtő követett, amikor megalkotta.¹⁵

Isten törvények és parancsolatok formájában fejezte ki akaratát. Mindkét kifejezésforma személyesen köt minden embert. A törvények egyszer s mindenkorra kinyilatkoztatják az Ő akaratát, s egyetemes és kozmikus érvényűek. A parancsolat rendelet értelmű, Istentől származó személyes utasítás. Bizonyos körülmények közt adta Isten, érvénye időleges, hatásköre korlátozott lehet (Lásd: 2Móz 3:16; 8:1; 1Kir 13:9 stb.). Amint láttuk, a „Tíz ige”, amelyet Isten a Sínai-hegyen hirdetett, Isten Törvényét, vagyis az erkölcsi Törvényt alkotja, tehát állandó, általános és kozmikus jellegű.

Amikor a gazdag ifjú megkérdezte, mi jót kell cselekednie, az Üdvözítő határozottan az erkölcsi Törvényre utalt. Elismerte annak örök érvényét (Mt 19:16-19). Az erkölcsi Törvény szabja meg az ember kettős irányú kötelezettségeit: függőlegesen – Isten iránti, vízszintesen – embertársai iránti kötelességeit.

Mi, adventisták hisszük, hogy az egyetlen erkölcsi szabály, amelyet Isten adott, az a Tízparancsolat. Azokat az örök erkölcsi elveket tartalmazza, amelyeket az evangélium is magában foglalja. Hiszük továbbá, hogy ezek az elvek együttesen alkotják Isten örökkön érvényes erkölcsi Törvényét, s nem áll sem jogunkban,

sem szabadságunkban válogatni köztük, hogy melyiket fogadjuk el, vagy melyiket vetjük el. Hisszük, hogy az erkölcsi Törvény iránti engedelmességünk a hit megnyilvánulása, és az Isten és felebarátaink iránti szeretetből fakad.

Kiegészítő teológiai jegyzetek

Antinómianizmus: A kereszténységnek már kezdeti szakaszában meg kellett ütköznie egy pogány eredetű szinkrétikus vallási áramlattal, amelyet általánosan „gnoszticizmusnak” nevezünk. (Pál apostol is utal rá 1Tim 6:20-ban). A II. századbeli gnoszticizmusban volt olyan ág, amelyet antinómiánusnak nevezünk (anti = helyett, ellen; nomosz = törvény, tehát: törvényellenes). Az említett századból származó, hangsúlyozottan gnosztikus szellemű írások közt találjuk az ún. „Barnabás levelet” (130–138), amely kifejezetten ellenséges magatartást tanúsít a zsidókkal és általában a judaizmussal szemben. Azt állítja, hogy a zsidók már akkor kiestek a kegyelemből, amikor Mózes összetörte a Törvény kőtábláit. Tanítja továbbá, hogy nem a zsidók a szövetség népe, hanem a keresztények. Isten nem hajlandó elfogadni a zsidók szombatját, mert számára egy nap annyi, mint ezer esztendő. Az igazi szombatot a hetedik ezer esztendő idején fogják megünnepelni.

A kis-ázsiai Markión Kr. u. 144-ben olyan nézeteket fogalmazott meg, amelyekből kirekesztett minden zsidó elemet. „Antitézisek” c. munkájában felsorakoztatta az Ószövetség és Újszövetség közti állítólagos ellentmondásokat. Hite szerint a két könyvnek (Ó- és Újszövetségnek) nem ugyanaz az Isten a szerzője. Úgynevezett bibliai dualizmust tételezett fel, s az Ószövetség Istenét „Theos dikaios”-nak (igazságos, szigorú Jehovánek) nevezte, az Újszövetség Atyját pedig „Theos agathos”-nak (jó Istennek). Az Úr Jézusról azt mondja, hogy látszólagos halált halt, és tanításaival, csodáival érvénytelenítette a „szigorú” Isten Törvényét és műveit.

A reformáció idején is felütötte fejét egy antinómiánus mozgalom. Az akkori hitvitákban Luther ingadozott: hol Isten Törvénye mellett,

hol ellene foglalt állást. Korai írásaiban gyakoriak az ilyen mondatok: „Az evangélium isteni és mennyei, a Törvény földi és emberi.” „Az evangéliumi megigazulás olyannyira különbözik a Törvény igazságától, mint a menny a földtől, vagy a világosság a sötétségtől. Az evangélium világosság és nappal, a Törvény sötétség és éjszaka.”¹⁶

Ilyen kijelentések hallatán Melancthon megütközött, és sürgette a lelkipásztorokat, hogy tulajdonítsanak nagyobb fontosságot a megtérésnek és a bűnök elvetésének. Ők ugyanis megszokták, hogy mind csak a hitről beszélnek, ami megtérés nélkül, istenfélelemről szóló tanítás nélkül, Törvény tanítása nélkül a népet hamis biztonságérzetre neveli, ami rosszabb a pápai tévtanoknál. Melancthont azonnal megtámadta Johann Agricola, és ki is dolgozta 8 pontban a maga antinómiánus tanításait. Szerinte a megtérést hirdetni kell, de nem Mózes Tízparancsolatából, hanem az evangéliumból. Mózes Törvényére nincs szükség sem a megigazulás elején, sem közepén, sem végén. Mi több, a Törvény Szentlélek nélkül átok.

Luther átolvasta Agricola téziseit, és hat vitában visszautasította azokat. Most már kijelentette, hogy a Törvény valójában Istentől van, Ő ültette szívünkbe, Ő adta Mózesnek is. Ennélfogva tehát jó és szent. Luther tekintélye hallgatásra kényszerítette Agricolát. Hozzájárult ehhez a hatóságok közbelépése is.

Melancthon, látván az antinómiánizmus gyümölcseit, még nagyobb buzgósággal fogott a Törvény jelentőségének hangsúlyozásához. Szükség volt gyakorlati erkölcsi szabályokra a kereszténység kebelében. Most már a jó cselekedeteket az üdvösség feltétlen tartozékának tekintette (sine qua non). Tőle ihletődve, egyik volt tanítványa, George Major wittenbergi tanár is hirdetni kezdte, hogy a „jó cselekedetek szükségesek az üdvösséghez (senki nem üdvözik rossz cselekedetek által, valamint jó cselekedetek nélkül), anélkül, hogy ezek érdemet jelentenének az üdvösségre, mégis a hit elmaradhatatlan gyümölcsei, hiányuk biztos jele annak, hogy a hit halott.”¹⁷

A Törvény körüli vita még hevesebbé vált Agricola tanítványának, Musculusnak a belépésével, aki szélsőséges módon elutasította az

erkölcsi Törvényt. Hangoztatta, hogy „valaki csak hirdeti, hogy jó cselekedetekre volna szükségünk, az ördögtől van, követőivel együtt”.¹⁸

A lutheránus teológia ma úgy tanítja, hogy Törvény és Evangélium mindig együvé tartoztak, és együtt kell hirdetni őket... Mindkettő által munkálkodik Isten: a Törvény által végzi „idegen munkáját”, vagyis megítéli a világot; a kegyelem evangéliuma által végzi a maga munkáját. A Törvénynek különleges jelentősége van az igaz, újjászületett ember szempontjából. A reformátor tanítását valószínűleg a következő mondat fogalmazza meg a legtalálóbban:

„Azért kijelentjük, hogy a Törvényt meg kell tartani; hogy minden ember képes megtartani; s mindenkinek növekednie kell a szeretetben és istenfélelemben, ami Isten Törvénye iránti igazi engedelmességet jelent. Amikor a Törvény megtartásáról beszélünk, vagy a jó cselekedetekről, mindkettőre gondolunk: bensőleg a jó szívre, külsőleg a cselekedetekre.”¹⁹

Formula Concordiae (1577). Ez az egyik legjelentősebb evangélikus-lutheránus hitvallás. A Törvény hármas hasznáról beszél. „A Törvényt Isten három okból adta az embernek: 1) hogy általa a vad és engedetlen embereket kívülről megfegyelmezze (usus politicus); 2) hogy általa az emberek eljussanak bűneik felismerésére (usus pedagogicus); 3) hogy miután újjászülettek, de természetük még köti őket, a Törvény által legyen egy kalauz (normator), amely segítségével kormányozhassák egész életüket (usus normativus).”²⁰

A helvét reformátorok álláspontja: Nem antinómiánusok, és világos az álláspontjuk ebben a kérdésben. „Tanítjuk, hogy Isten Törvénye kinyilatkoztatja nekünk az Ő akaratát: mit cselekedjünk, és mit ne cselekedjünk; mi a jó, és mi a rossz; mi a helyes, és mi a helytelen. Valljuk tehát, hogy a Törvény jó és szent. Hisszük, hogy Istennek ez a Törvénye maradéktalanul közli velünk Isten teljes akaratát és az élet minden viszonylatában szükséges minden parancsolatát.”²¹

Kálvin az ószövetségi törvényeket egységükben szemléli. „Törvény elnevezésen nem csupán a Tízparancsolatot értem, amely ismerteti a kegyes és igaz élet szabályait, hanem értem annak a vallásformának a teljességét, amelyet Isten Mózeszel közölt.”²² Következésképpen a reformátor kijelenti – és ebben található a Törvényről szóló kálvini tanítás lényege –, hogy: „a Törvény nem azért adatott, hogy a nép üdvözüljön általa, hanem hogy táplálja a Krisztusban nyerendő üdvösség reményét bennük, míg Krisztus eljő.”²³

A Törvény hármashasznú a kálvini teológia szerint ez: 1) megféléző; 2) ítélettevő és 3) tanító.

Pietas – Probitas: Az erkölcsi Törvényt Isten két kőtáblára véste. Az elsőre Isten iránti kötelességeinket írta (az első négy parancsolatot); a teológiában ennek a táblának a neve „pietas”, és a választott nép kegyességére, istenfélelmére vonatkozott; a másik tábla neve „probitas” –, mivel a felebarát iránti jogi elveket fejezi ki.

Bálványimádás – titanizmus: Az adventisták korunknak szóló üzenetét hirdetnek a bálványimádásnak egy olyan formájával szemben, amely modern időnket érinti. „Féljétek az Istent!” (Jel 14:7) – felhívja figyelmünket azokra a hatalmas elvekre, amelyeket Isten Törvényének „pietas” táblája tartalmaz. Különösen arra a tilalomra utalunk, amely nem engedi meg, hogy az ember más istent ismerjen el az egy igaz Istennél kívül: az ég és föld Teremtőjén kívül. A felhívás kissé időszertlennek tűnhet, ha számításba vesszük, hogy a kőből, ezüsből „faragott képek”, bálványok ideje rég a múlté a vallások történetében. Valóban, úgy tűnhet, hogy az emberkéz csinálta bálványok régóta néprajzi múzeumok lakói, mindamellett nem szűnt meg a bálványimádás mint vallási forma, mint az ember istenítésének kultusza – a titanizmus.

Lényegében mi a bálvány, és mi a bálványimádás? A bálvány Isten elvilágiasítása, vagy a világ istenítése azáltal, hogy a Végtelent végesbe helyezik, vagy az abszolút Személyt személytelenségre fokozzák le, bizonyos erővé magyarázva át. Személytelen energiának ítélik, mint aminek

eredendő oka van a világ egyetemes létokában. A bálványimádás nem csupán a primitív gondolkodás képzelettorzulása, hanem a bűnnek jellemzője, mint ami miatt a bűnös ember nem akarja elfogadni az egyedül igaz Istent. A valóságot valószerűtlenné, az igazságot hazugsággá változtatja. Nem akarja elismerni maga fölött egy feltétlen, univerzumfölötti Isten kormányzatát és törvényeit. Ezért igyekszik az embert Isten-szintre emelni.

A titanizmus a modern bálványimádás egyik formája. A bűnös modern ember isteníti önmagát, és nő önmagába vetett bizalma üdvözülés tekintetében is. Kezdetben az ember csupán rokonságot ismert fel az isteni és emberi lélek közt. Utóbb azonosságot fedezett fel a maga lelke és az Abszolút lélek közt. Hozzájárult ehhez Schelling és Hegel identitásfilozófiája. Ezzel leszűkül a „minőségi” távolság is Isten és az ember között, nincs szükség „közösségre való törekvésre”, hiszen az emberi lét magában hordozza azt a közös örök eredet alapján. Ez a misztikus idealizmus az alapja a modern titanizmusnak.

A parancsolatok egysége és különbözősége: Amikor a parancsolatok egységéről beszélünk, akkor arra gondolunk, hogy mindegyike egy parancsolatban, a szeretetben összegeződik. Ez a szeretet két irányú. Amikor a parancsolatok különbözőségéről beszélünk, akkor azt emeljük ki, hogy mit jelent a szeretet bizonyos esetekben. Az ötödik parancsolat például azt mutatja, hogy mit jelent a szeretet a gyermek-szülő viszonylatában. A negyedik parancsolat azt tanítja, hogyan fejezzük ki szeretetünket Isten iránt az idő tekintetében. Az elv, amely az engedelmisség alapját képezi, a szeretet (Róm 13:10).

1) E. G. White: *Pátriárkák és próféták*. 363.2. o.

2) C. H. Spurgeon: *The Perpetuity of the Law*. 5. o. Idézi Alonzo J. Wearner: *Fundamentals of Bible Doctrine*. 87. o.

3) E. G. White: *Pátriárkák és próféták*. 365.1. o.

4) E. G. White: *Jézus élete*. 308.2 o.

5) H. G. Liddell-R. Scott: *A Greek - English lexicon*. Oxford. 1976. 704–705. o.

- 6) H. Heinz: *Dogmatik*. Bern. 1974. 128. o.
- 7) K. Barth: *Kirchliche Dogmatik*. II/1. 407. o.
- 8) *Uo.*
- 9) Dietrich Bonhoeffer: *i.m.* 26. o.
- 10) Kálvin János: *Evangéliumi Harmónia I. Máté 5:17*. 170. o.
- 11) E. G. White: *Jézus élete*. 307.4 o.
- 12) A. Schweitzer: *Die Lehre der Ehrfurcht vor dem Leben*. 1963. 39–40. o.
- 13) E. G. White: *Jézus élete*. 308.1 o.
- 14) „Malum est absentia boni” – a skolasztikusok meghatározása.
- 15) Vagyis nem beszélhetünk „jó”-ról, míg el nem ismerjük Isten korlátlan hatalmát felettünk, és alá nem vetjük Neki magunkat.
- 16) A. H. Newman: *i.m.* II. 318. o.
- 17) *Uo.* 319. o.
- 18) *Uo.* 319. o.
- 19) Philipp Melanchthon: *Apologia Confessionis*. IV. 136. o.
- 20) W. Niesel: *i.m.* 209. o.
- 21) H. Bullinger: *i.m.* XII. 142. o.
- 22) Kálvin János: *Institutio*. II. 7,1.
- 23) *Uo.* II. 7. o.

10. A bibliai szombat és a hamis szombat

Alapszöveg: „Megemlékezzél a szombatnapról, hogy megszenteljed azt. Hat napon át munkálkodjál, és végezd minden dolgot; de a hetedik nap az Úrnak, a te Istenednek szombatja: semmi dolgot se tégy azon se magad, se fiad, se leányod, se szolgálód, se szolgálóleányod, se barmod, se jövevényed, aki a te kapuidon belől van; mert hat napon teremté az Úr az eget és a földet, a tengert és mindent, ami azokban van, a hetedik napon pedig megnyugovék. Azért megáldá az Úr a szombat napját, és megszentelé azt.” (2Móz 20:8-11)

Bevezető: Az erkölcsi elvek az emberi élet egész területét érintik. Az első parancsolatok kinyilatkoztatják Isten akaratát az embernek Őhöz fűződő kapcsolatában. Célja: oltalmazni az embert a bálványimádás átkával szemben, valamint a tiszteletlenség és engedetlenség bűnével szemben, ami tulajdonképpen maga a bűn.

A negyedik parancsolat kinyilatkoztatja Isten akaratát az idő felhasználására vonatkozólag. Amiképp Ő Édenben visszatartott önmagának egy területet, amelyet az ember nem érinthetett anélkül, hogy meg ne sértené Isten fennhatóságát, ugyanúgy fenntartott önmagának egy időtartamot is, amelyet elkülönített egy bizonyos időegység meghatározásának céljából. Szándéka: megállítani az embert egész heti rohanásában, hogy ideje legyen az Istennel fenntartott kapcsolat ápolására. Ez a külön idő üdvösségünk szempontjából is rendkívül fontos számunkra.

„Sátán azért, hogy Istent kitörölje az emberek elméjéből, le akarta dönteni a szombat nagy emlékművét. Ha Sátán az embereket rá tudta volna venni arra, hogy feledkezzenek meg Teremtőjükről, akkor nem tanúsítottak volna többé semmi ellenállást a bűn, a gonosz hatalmával szemben, és biztosan megszerezte volna zsákmányát.”¹

I. A szombat eredete és célja

1. Mikor és milyen célból rendelte Isten a szombatot? 1Móz 2:2-3; Zsolt 111:4

Megjegyzés: Jól figyeljük meg a teremtéstörténetben használatos három héber szót: sábát, bárák, kadás. A sábát tevékenység megszüntetését, megállást, megpihenést jelent, de nem céltalan napot, amelyen semmi nem történik. A Teremtő megszűnt teremteni, de tevékenyen töltötte ezt az időt is. A teremtési hét csúcspontján emlékezetet szerzett.

Az Úr Jézus jelen volt a teremtéskor (Péld 8:30; Jn 1:1-3), tehát tudnia kell, mi történt azon a napon, amelyen Isten megpihent. „A szombat az emberért lőn” – mondja Ő (Mk 2:27). A „lőn” – gör. „ginomai” – cselekvést, történést, tényszerű megvalósítást jelent. A hetedik napon Isten „munkálkodott”, azaz örök emlékeztetőt szerzett. Az idő menetében emlékoszlopot állított fel. Amikor az ókori hódítók a birtokba vett területeken emlékoszlopot állítottak, ez azt jelentette, hogy az illető terület az övék. Hasonlóképpen tartotta vissza Isten – mint önmagáét – a szombatot, és kijelentette róla, hogy ez a nap nem „szabad” – nem tölthető tetszés szerint.

„Bárák” jelentése: letérdelni, áldani Istent, megáldatni az Úrtól, hódolni, dicsérni, imádni, ajándékot kapni vagy adni.² A teremtéstörténetben három áldást mondott Isten: az állatokra (1Móz 1:22); az emberre (1:28); és a hetedik napra (2:3). Az első kettő esetében az áldás élet adományozását jelenti. Az ésszerűség

sugallja, hogy szövegvizsgálatkor a harmadik esetben is hasonló jelentését kutassuk az „áldás” szónak. Amikor Isten megáldotta a szombatot, erő, életerő forrásává tette azt, hisz arra rendelte a hetedik napot, hogy teremtményei ezen a napon kapcsolatban lehessenek Vele, az élet Forrásával. Istenen kívül senkinek nincs sem módjában, sem jogában áldani. Viszont aki nem tart fenn Vele élő kapcsolatot, méghozzá Tőle rendelt módon, kockára teszi boldog, örök sorsát.

„Kadás” – jelentése: bizonyos célra elkülönített vagy fenntartott, a közönségestől elválasztott, szent.³ Nem létezik önmagában szent hely vagy idő. Egyedül Isten jelenléte szentel meg (2Móz 3:5). Amikor Ő kijelenti, hogy megszentelte a szombatot, ez azt jelenti, hogy nemcsak elkülönítette ezt a napot, hanem jelenlétét is ígérte rá. Fenntartani és ápolni kívánta kapcsolatát az emberrel, ezért önmagáénak nyilvánította ezt a napot. A többi napra külső dolgokat bocsátott az ember rendelkezésére (eget, földet, fűvet, fákat, állatokat stb.), ezen a napon azonban önmagát ajándékozta teremtményeinek, mint lehető legmagasabb ajándékot. Megköveteli viszont, hogy ezen a napon az ember se maradjon önmagáé, a maga érdekkörében. A szombat a kettős odaajándékozás napja: Isten az embernek ajándékozta önmagát, az ember pedig Istennek ajánlja fel önmagát. Ezáltal valósul meg az Isten és ember közti bensőséges kapcsolat, amely az ember részéről azt jelenti, hogy szívesen engedelmeskedik, és akarja, hogy Isten legyen az Ő életének kizárólagos Ura. E nap dolgában tanúsított engedelmisségével az ember elismeri Isten tulajdonjogát az idő felett. A szombatban azonban Isten nemcsak időt ajándékozott, hanem alkalmat is az ember szentségbeli kiteljesedésére.

2. Mit parancsolt Isten a Tízparancsolatban a nyugalomnappal kapcsolatban? 2Móz 20:8-11

Megjegyzés: „A szombat intézménye az Édenből ered. Éppen olyan idős, mint maga a világ. A pátriárkák a teremtéstől kezdve

megtartották a szombatot. [...] Amikor a törvényt kihirdették a Sínai hegynél, a negyedik parancsolat első szavai így hangzottak: »Megemlékezzél a szombatnapról, hogy megszenteljed azt« (2Móz 20:8). Ez azt mutatja, hogy a szombatot nem akkor és ott rendelte el és vezette be Isten. A szombat eredetét a teremtésnél találjuk meg.”⁴

3. Minek nevezi Isten a szombatot a közte és teremtményei közti kapcsolat tekintetében? Ez 20:12,20

Megjegyzés: „Mivel a szombat a menny és a föld Teremtőjeként mutat rá Istenre, ezért az igaz Istent megkülönbözteti a hamis istenektől. Mindazok, akik megtartják a hetedik napot, ezzel a cselekedetükkel azt fejezik ki, hogy ők Jahve imádói. Így a szombat az Isten iránti hűségünk jele mindaddig, amíg emberek élnek a földön azért, hogy szolgálják Istenünket. A negyedik parancsolat az egyetlen parancsolat a tíz közül, amelyben benne van a törvényadó neve és jogcíme. Ez az egyetlen parancsolat, amely megmutatja, kinek a tekintélye adta a törvényt. Magán viseli Isten pecsétjét, amelyet törvényére helyezett annak hitelessége és kötelező ereje bizonyítékaként.”⁵

II. A szombat az Újszövetségben

1. Milyen példát és bátorítást nyújtott az Úr Jézus a bibliai szombat megszentelésével? Lk 4:16,31; Mt 24:20

2. Az Úr Jézus követőinek milyen példáját jegyzi fel az Írás a szombat megtartásával kapcsolatosan? Lk 23:54-57; ApCsel 13:42-44; 16:12-13; 17:2; 18:4

Megjegyzés: Az első keresztény gyülekezet az Úr Jézus feltámasztása után is ugyanazon a napon jött Istennel találkozni, amelyet Isten az erkölcsi Törvényben előírt. Az Úr Jézusnak egyetlen szavából sem tűnik ki, hogy szándékában lett volna változtatni Isten

Törvényén, pontosabban azon a napon, amelyet a Teremtő a közte és teremtményei közti kapcsolat fenntartására való együttlét napjával tűzött ki.

3. Milyen alapvető különbség van a ceremóniális szombatok, valamint a Tízparancsolatban előírt szombat közt?

a) Kol 2:16-17. A ceremóniális jellegű szombatok előremutatnak az Üdvözítő eljövetele felé, míg a Tízparancsolat szombatja visszamutat a teremtésre.

b) Kol 2:14. A ceremóniális szombatokat bizonyos időre rendelte Isten, Mózes törvénye által, amelyet Mózes könyvbe írt (5Móz 31:24). E jelképszombatok az Üdvözítő halálakor beteljesedésükhöz értek (Ef 2:15). A hetedik nap szombatja azonban továbbra is érvényben maradt (Mt 24:20; Zsid 4:9).⁶

Megjegyzés: A hetenkénti szombaton kívül (3Móz 23:3) az izraelita ünnepkör hét ceremóniális szombatot írt elő az év folyamára. Ezek: a kovásztalan kenyerek ünnepének első és utolsó napja (3Móz 23:7-8); a pünkösd napja (21. v.); a hetedik hónap első napja (24. v.); ugyanannak a hónapnak a tizedik napja, amely az engesztelés ünnepe (27., 32. v.); és végül a sátoros ünnep első és utolsó napja (33-37. v.). A kétféle szombat közti különbséget jól kifejezik a következő szavak: „Az Úrnak szombatjain kívül...” (38. v.). Kitűnik, hogy a hetenkénti szombat nem tartozott a felsorolt ceremóniális szombatok közé.

III. Hogyan ünnepeljük a szombatot?

1. Milyen gyakorlati utasításokat találunk a Szentírásban a szombatra való készüléssel, szombatünnepeléssel kapcsolatosan?

a) A megelőző napon kell készülni a szombatra: 2Móz 16:23; Lk 23:54

b) A szombatot péntek este naplementétől szombat este naplementéig kell ünnepelni: 3Móz 23:32; Mk 1:32

- c) A szombatot Isten nem mulatozásra, kedvtelésre adta: Ésa 58:13-14
- d) Az igazi megünnepléshez hozzátartozik, hogy részt veszünk az istentiszteleteken: Lk 4:16; ApCsel 17:2
- e) Jó cselekedeteknek helyük van szombaton is: Mt 12:9-13

Megjegyzés: „Isten hat napot adott az embereknek a munkálkodásra, és Isten meg is követeli tőlünk, hogy minden munkánkat végezzük is el a hat munkanap alatt. [...] Azokat, akik szombaton üzleti ügyeiket tárgyalják meg és terveket készítenek, Isten olyanoknak tekinti, mint akik tényleges üzleti tevékenységet hajtanak végre. Ha a szombatot valóban szent napnak akarjuk megtartani, nem szabad megengednünk, hogy elménk világi jellegű dolgokkal foglalatoskodjék.”⁷

IV. A hamis szombat a Bibliában

1. Mit mondott meg előre az Írás arról, hogy a Törvényt meg fogják változtatni? Dán 7:25; 2Thess 2:3-12

Megjegyzés: Ahhoz, hogy Isten megváltoztathassa a hetedik nap nyugalomnapjára vonatkozó törvényt, újra kellene teremtenie a világot. A szombatnap ugyanis teremtett művének mintegy megkoronázásaként, emlékeként következett.

Az egyháztörténelem mégis azt bizonyítja, hogy az ember, isteni parancs nélkül megváltoztatta „az időket és a törvényt”. Egyben megváltoztatta a rendet és az Isten és ember viszonyát, hiszen a bűnös teremtmény törvényadónak nevezte ki önmagát. A bűnös vakmerősége annál is kihívóbb, hogy az egyház Feje, Jézus Krisztus kijelentette: „nem jött eltörölni a törvényt”, és nem is tett ilyet.

Láttuk, hogy a bűn lényege az ember függetlenségre törekvése Istennel szemben. Ez a törekvés nyilvánul meg a Törvény egyoldalú megváltoztatásában is. A második thessalonikai levélben olvassuk, hogy „a bűn embere” Isten nevében és Isten helyett fog

rendelkezni. A maga hatalmánál fogva más nyugalomnapot ír elő a helyett a nap helyett, amelyet a Teremtő rendelt e célra, és megáldott.

2. Az Újszövetség beszél a hét első napjáról, de nem mint istentiszteleti napról, sem pedig olyan értelemben, hogy helyettesítene a hetedik nap szombatját.

A hét első napját nyolc újszövetségi szöveg említi:

a) Hatszor az Úr Jézus feltámadásával kapcsolatosan: Mt 28:1; Mk 16:2,9; Lk 24:1; Jn 20:1,19. Egyik szöveg sem mondja, hogy a hét első napját ünnepelni kellene az Úr feltámadásának emlékére. Egyszerűen feljegyeznek bizonyos eseményeket, és megmondják, hogy azok időben mikor történtek. Ha a tanítványok együttléte ama hét első napján este (Jn 20:19) azt sugallná valakinek, hogy azt a napot meg kell ünnepelni, akkor ne feledjük, hogy abban az időben naplementével egy új nap kezdődött, tehát a zsidó számítás szerint már elkezdődött a hét második napja.

b) ApCsel 20:7. Pál apostol éppen utazott az asszosi félszigeten. Másnap tovább kellett mennie, és ez volt az utolsó alkalom, amikor együtt lehetett a testvérekkel. Az első keresztény gyülekezetben naponként törték meg a kenyeret (ApCsel 2:46), ez tehát nem teszi ünneppé a napot. Az eset viszont azonos Jn 20:19 versével, hisz itt is az est már a következő, azaz hétfői naphoz tartozott.

c) 1Kor 16:2. Ebben a versben még nyoma sincs gyülekezésnek a hét első napján. A munkahét első napján kellett mindenkinek félretennie odahaza az adakozásra szántakat a jeruzsálemi testvérek javára, mert náluk éhség volt. Nem kétséges, hogy természetbeni adományokról volt szó. Az apostol kívánsága az, hogy legyen minden összegyűjtve, és ne akkor gyűjtsenek sebtében, amikor ő megérkezik.⁸

3. Mit jelent ki a Szentírás az új földön ünneplendő nyugalomnapról? Ésa 66:23-24

Ismétlés

1. Milyen cézzattal rendelte Isten a szombat intézményét?

Válasz: Isten a szombatot elkülönítette és megáldotta mint heti nyugalomnapot a teremtés emlékére, hogy az ember örvendhesen a Vele fenntartott élő kapcsolatnak.

2. Miért hűségjel a szombat megünneplése?

Válasz: Mivel a szombat a teremtés emlékünnepe, akik megtartják, egyben bizonyítják is, hogy elismerik Istent Teremtőjüknek. Annálfogva, hogy a negyedik parancsolat az egyetlen, amely tartalmazza a Törvényadó nevét és címét, ez a parancsolat a legalkalmasabb, hogy Istenhez tartozásunk ismertető jele legyen.

3. Milyen alapvető különbség van a ceremóniális szombatok, valamint az erkölcsi Törvénynek a hetedik nap szombatjára vonatkozó parancsolata között?

Válasz: Mivel a ceremóniális szombatoknak jelképjellegük volt, a Megváltó eljövele felé mutattak. A negyedik parancsolat szombatja ellenben visszamutat Isten teremtői művére.

4. Hogyan kell megünnepelni a szombatot?

Válasz: A szombatot a Szentírás szerint péntek este naplementétől szombat este naplementéig kell megtartani. E napon nem végezzük szokásos munkánkat, tartózkodunk bármiféle üzlettlől, szórakozástól, kedvteléstől, ami nem egyezne e nap szentségével. A megünneplésbe beletartozik az istentiszteleték látogatása, részvétel az imaórákon, a magasztos dolgok feletti elmélkedés.

5. Van-e bibliai alapja a hét első napja megünneplésének?

Válasz: Az Újszövetségben sehol nem találjuk, hogy a bibliai szombat helyett más napot kellene ünnepeelnünk. Az Úr Jézus és

az apostolok a szombatot ünnepelték, s a hét első napjának beiktatása későbbi jelenség a keresztény hagyományban.

Összegzendő bibliai igazságok

A teremtési hét hatodik napja után a Teremtő megnyugodott a hetedik napon, és alapot vetett a szombatnak, mint a teremtés emlékművének. Isten változhatatlan erkölcsi Törvényében a negyedik parancsolat nyugalom és istentisztelet napjává írja elő a hetedik nap szombatját. Az Úr Jézus, a szombat Ura szintén így tanította és gyakorolta a szombatnapi kötelezettséget. A szombat az Istenhez és egymáshoz fűző gyönyörű kapcsolat napja. Egyben megszenteltetésünk napja, engedelmségünk bizonyosága, Isten országában töltött boldog jövődönk előíze is. A szombat az Isten és népe közti szövetség szüntelen jele. Ennek a szent időtartamnak estétől estéig, napnyugtától napnyugtáig tartó ünneplése Isten teremtői művének ünneplését is jelenti.

Ránk háruló erkölcsi kötelezettségek

Isten előírja, hogy emlékezzünk meg a szombatról, és szenteljük azt meg. Ez azt jelenti, hogy el kell különíteni, meg kell különböztetni a többi naptól. Azzal, hogy megáldotta a szombatot, Isten élet forrásává tette azt. A maga jelenlétét, Önmagát ajánlja fel e napon nekünk. Ez kötelez! – Mi sem maradhatunk a magunkéi, hanem kér, hogy helyezzük életünket az Ő oltárára.

Ő tűzte ki a találkozás idejét „meghatározott időben” (3Móz 23:4), hogy el ne tévesszük hitetlenségből az Ővele való találkozásunkat.

A szombat a hűség jele, amikor pedig a hit próbakövévé válik, szerepet játszik majd azok elpecséltetésében, akik a megdicsőült egyházat fogják alkotni. Ugyanabban az időben helyezik a hűlenekre a hitetlenség ellenjegyét vagy bélyegét.

Kiegészítő teológiai jegyzetek

Egyiptomi vagy babiloni eredetű-e a szombat? „2Móz 16:23 nyilván mutatja, hogy Izrael fiai a szombatot mint nyugalomnapot már Egyiptomban is megtartották. Mivel kétségtelen, hogy az egyiptomiak a szombat intézményét nem ismerték, és náluk legfeljebb a tizedik nap megszenteléséről lehetne beszélni, a szombatot egyiptomi eredetűnek nem tekinthetjük.”⁹

„Némely tudós azon állítása, hogy az izraeli hét egészen a fogságig a holdfázisokhoz volt kötve, és a szombat a telihold napja volt (az újhold napjának ellentéte), és csak Ezékiel szabadította volna meg a holdkultusz maradványaitól, minden alapot nélkülöz.”¹⁰

„A héber Sabat szó nyugalmat jelent. Több, mint bizonyos, hogy a szó nem babiloni eredetű, hisz a babiloniak »sappatu« napját a hó tizenötödik napján ünnepelték (mint teleholdat). A lélek nyugalmat ünnepelték, amikor sérelem ért valamely istent. Semmi köze tehát a bibliai Törvény előírásához. A pogányoknál inkább beszélhetünk az eredeti parancs különböző elváltoztatott maradványairól.”¹¹

A szombat és az őskeresztény gyülekezet: Az első gyülekezetet a kinyilatkoztatásból ismerjük, és épp azért, mert ismerjük, meglep néhány neves egyháztörténész kijelentése, kiktől az alábbiakban idézünk. „A vasárnap intézménye visszanyúlik az első keresztény gyülekezetig (a szerző a jeruzsálemi gyülekezetre utal, *a szerk. megj.*), és ez az intézmény egészében véve keresztény alkotás.”¹² Egy másik kijelentés jezsuita tudóstól származik: „Minden kétséget kizárva jogosan következtethetünk arra, hogy a vasárnap előbb megszületett a jeruzsálemi ősgyülekezetben, mint a páli közösségben.”¹³

Az első keresztény gyülekezet történetének egyik elismert kutatója tollából idézünk: „Még megünnepelték a húsvétot, a pünkösdöt, a sátoros ünnepet, fenntartották a körülmetélkedést, a hetenkénti szombat és az étkezésre vonatkozó szabályok megtartását. Néhány tudós szerint olyan erősek voltak, hogy Jeruzsálem Kr. u. 70-ben bekövetkezett

pusztulásakor a keresztény mozgalom döntő többségét alkották.”¹⁴ F. A. Regan Kr. u. 70-et, vagyis a jeruzsálemi templom lerombolásának dátumát tekinti a feltételezett fordulópontnak, amikor a szombatról vasárnapra tértek volna át.¹⁵

Akárhogy is magyarázzák azonban, igazság marad az, hogy az apostolok idejének keresztényei mindenképpen szombatot ünnepeltek. Nem létezik történeti feljegyzés, régi irat (még hamis sem!), amelyből az tűnne ki, hogy az apostoli gyülekezet más napot ünnevelt volna heti nyugalomként, mint a bibliai szombatot. Calist Botoșăneanu argeși püspök fenntartás nélkül elismeri a megcáfolhatatlan történeti tényt: „A nap, amelyen a keresztények istentiszteleteiket tartották, kezdetben a szombat volt, később pedig a vasárnap.”¹⁶

A „Telegraful român” c. folyóirat (kiadó: Arhiepiscopia Ortodoxă Româna a Sibiului) 1978. május 15-i számában a következőket olvassuk:

„A Tízparancsolat negyedik parancsa a következőképpen hangzik: »Megemlékezzél a szombatnapról, hogy megszenteljed azt. Hat napon át munkálkodjál, és végezd minden dolgodat, de a hetedik nap az Úrnak a te Istenednek szombatja: semmi dolgot se tégy azon se magad, se fiad, se leányod, se szolgálóleányod, se barmod, se jövevényed, aki a te kapuidon belől van« (2Móz 20:8-10). Az Ószövetségben a nyugalomnap a szombat volt, vagyis a hét hetedik napja. Az Újtestamentumban a vasárnap, a hét első napja rendeltetett ünnepnapul, mert a hét első napján támadt fel halottaiból az Úr Jézus Krisztus (Jn 20:1; Mt 28:1-2).”

Azon történészek számára, akik a vasárnap hívei, megoldhatatlan probléma marad a dokumentumok hiánya a hetedik napot ünneplő apostoli korszak, valamint a később jelentkező gnosztikus, szemignosztikus iratok ideje közt, amelyek először utalnak a vasárnap ünneplésére. Ezek a történészek feltételezésekre hagyatkoznak, amelyeknek viszont semmi közük a történeti igazsághoz.

A napkultusz az ókorban. Ez a kultusz a legrégebb formája a bálványimádásnak a pogány népek közt. Archeológiai ásatások bizonyítják

jelenlétét Egyiptomban, Asszíriában, a Sumér területeken, Perzsiában, Föníciában, Görögországban, Rómában, Peruban.

A rómaiak a hét első napját „Dies Solis”-nak, a Nap napjának nevezték. Ez az elnevezés maradt fenn mindmáig a német Sonntag és az angol Sunday (Nap-napját jelentő) vasárnap elnevezésekben. A Birodalom kelet felé történő kiterjedése a római vallást úgynevezett szinkrétizmusra kényszerítette (jelentése „keverék”, vagyis különféle és sokszor ellentmondásos vallási felfogások keveréke). A keleti misztériumvallások hatása érvényesült, és különösen a római katonák körében elterjedt a Mithras-kultusz (Mithras – a Nap fia, évente meghal és feltámad); születése napját december 25-én ünnepelték a „Sol invictus” (Legyőzhetetlen Nap) tiszteletére. Ennek a december 25-ére eső ünnepnek a pogány jellegét igyekezett megszüntetni Aranyszájú Szent János a IV. század végén, amikor keresztény jelleget tulajdonított ennek a dátumnak.

Az összes dokumentum, amely a II-III. századból való, és a szombatnak vasárnapra történt áthelyezéséről beszél, ilyen szinkrétista eredetű, és rendszerint Napnak, az Igazság Napjának nevezi az Úr Jézust, hogy közelebb hozza Mithrashoz és ünnepéhez.

A gnoszticizmus és a napkultusz. Az apostolok halála után a keresztény gyülekezet viszontagságos, sok bizonytalanságot tükröző időt élt át. Az egyháznak nem volt egységes hitvallása, ostromolták a görög, római, párszista meg a misztériumvallások filozófiai felfogásai. Ezt a kort nevezik a heterodoxia korának (heterodox = ellentéte az ortodoxnak, ami igazat, helyeset jelent, tehát heterodox = más, mint igazi), vagyis ez a kor más világgosságot terjesztett, mint az apostoli kor.

A gnoszticizmus mint vallásos jelenség már az apostolok idejében felütötte fejét (1Tim 6:20), ahol látjuk, hogy a „tudományból” (áltudományból) vallást fölülmúló gondolkodást formáltak. Értelmi síkra helyezték a vallást, hogy a görög filozófia „szintjére emeljék”. Ebben a gnoszticizmusban a keleti dualista (lelket és testet, világosságot és sötétséget egymással szembeállító, jó és gonosz istent feltételező) felfogások igyekeztek elnyelni, félretolni a kereszténységet.

Az egyháztörténelem három gócban jelöli meg a gnoszticizmus kiindulópontját. Az első központ Antiókhia, ahol Simon Mágus (ApCsel 8:18-24) terjeszti tanításait már az apostolok idején. Hieronymus feljegyzi róla, hogy szerinte a Törvény alacsonyabb rendű szellemek műve, és rabszolgaságba vezet. Simon heves antinómiánus volt. Követői Szíriában, Frígiában, Rómában szaporodtak el.¹⁷

A második központ Alexandria. Itt Bazilidesz tanít, aki másod-harmadkézből ugyancsak Simon Mágustól kapta tanításait. A harmadik góc Kis-Ázsiában van: a pontuszi Szinope városka, ahol Marcion (a Kr. u. 144-ben kizárt keresztény) hirdette tétéleit.

Az összes gnosztikus áramlatnak egy kiemelkedő jellemzője volt, és pedíg, hogy halálosan gyűlölte a zsidókat és mindent, ami a zsidóktól származott. Jegyezzük meg ezt, mert nagyon fontos. Epiphánusz idézi Marcion parancsát, amelyben elrendeli, hogy követői a vasárnapot ünnepeljék. Ezt olvassuk benne: „Mivel a szombat a zsidók Istenének nyugalomnapja, mi olyan napot ünnepeljünk, amely ne essék egybe a zsidók Istene rendelte nappal.”¹⁸

A Nap napjának mint heti nyugalomnapnak tiszteletét a II. századbéli gnosztikus iratok említik. Gnosztikus gondolat szüleménye, és a Mithrász-kultusz világosságmisztériumából veszi elemeit. Az a tény, hogy az első dokumentumok (a vértanú Justinus, Barnabás levele, korinthiszi Dionüszosz, szárdészi Meliton, Tertullianus) kivétel nélkül a „he tou helion legomene hemera” megnevezést használják a vasárnapra mint a Nap napjára, félreérthetetlenül mutatja, hogy gnosztikus jelenséggel van dolgunk. Felismerhetjük tehát a szinkrétista irányzat megerősödését, szó sincs itt a keresztény istentiszteleti formák beolvadásáról. Mindennek elősegítője az „új” szédítő ereje, a hitben és gyakorlatban mindenképpen különbözni akarás a zsidóktól, a zsidós maradványoktól.

A keleti, valamint nyugati egyházterületek közt lezajlott húsvét-vita (155–190) jó példa erre. Az ázsiai keresztények Nisszán hónap 14. napján ünnepelték a húsvétot (quartodecimanusok = tizennégyesek), a zsidó naptár alapján. A hét bármelyik napjára eshetett ez a dátum. A nyugati keresztények a Nisszán 14-et követő vasárnapon ünnepel-

ték a húsvétot. A vita majdnem egy évszázadon át tartott, s végül Viktor, Róma püspöke kiközösítette a keletieket. A niceai zsinat (325-ben) meghatározta, hogy a Húsvétot a tavaszi napéjegyenlőség (március 21) utáni első holdtöltét követő első vasárnapon ünnepeljék. De ha ez a dátum egybeesnék a zsidók húsvétjával, akkor a keresztény húsvétot el kell halasztani egy héttel. Zsidóellenes, gnosztikus jellegű a határozat.

Annak szemléltetésére, hogy a zsidóellenes gnosztikus hatás a Szentírás értelmezésében is káros hatásúnak bizonyult, idézzünk Origenésztől (185–254): „Abból, hogy a Szentírásnak megfelelően Isten mannát hullatott az Úr napján, de visszatartotta azt szombatnapon, a zsidóknak meg kellett volna tanulniuk, hogy az Úr napját (a miénket) előnyben részesítette. Azt mutatta meg ezzel, hogy sem az isteni kegyelem, sem a mennyei kenyér – Isten Igéje – nem hull a mennyből az ő szombatjukon. A mi vasárnapunkon azonban Isten szüntelenül hullatja a mannát a mennyből.”¹⁹ Baur Ferdinand Christian joggal jelenti ki, hogy „a gnosis szó speciálisabb értelemben névszerint oly vallásos ismeretről mondatik, mely allegóriai írásmagyarázaton alapul. Gnosis és allegória már magukban rokon fogalmak.”²⁰

A Nap napjának meghonosodása a kereszténységben: Láttuk, hogy a gnosztikusok a Nap napját választották a „zsidós” szombattal szemben. Ezzel a pogányokhoz közeledtek, és hasonlatokkal meg spekulációkkal teletűzdelt magyarázataik szülték a vasárnap-teológiát, amely mindmáig keresztény maradt formájában, de gnosztikus a tartalmában. A vasárnap meghonosításának első szakaszában gyakran használatos a „Helios” – Nap megnevezés Krisztusra (Világosságra) vonatkoztatva. Noha a keresztény egyház hivatalosan „halálos csapást” mért a gnoszticizmusra, a már bevett gnosztikus szokások hivatalos elismerést kaptak.

Egy ideig mindkét nap ünneplését gyakorolták. Az Apostoli Konstitúcióban (III-IV. sz.) ezt olvassuk: „Ünnepeljétek a szombatot, de a vasárnapot is, mert az első a teremtés emlékünnepe, a második pedig a feltámadásé.”²¹

C. F. Baur figyelemre méltó részleteket jegyez fel ezzel kapcsolatban: „Egyenlő vallásos jelentőséggel, de fordított rendben állott egymás mellett a zsidó és a keresztyén kultusz két vallásos napja, a szombat mint a hét utolsó, és a vasárnap mint a hét első napja, és ezen ellentét tudatában a vasárnapot úgy ünnepelték, hogy ezen a napon nem térdelve, hanem állva imádkoztak, és soha nem böjtöltek.”²²

A szombatról a vasárnapünneplésre való áttérés fokozatosan ment végbe. Hivatalosan Nagy Konstantinus véglegesíti ezt a folyamatot 321. március 7-i törvényével.

A laodiceai zsinat (343–381) 14. kánonja előírja az Evangélium és más bibliai részek olvasását szombatra. A 29. kánon azonban elrendeli, hogy kötelező módon dolgozzanak szombaton, s amennyire csak lehet, tartózkodjanak a munkától az Úr napján. A kánon a zsidókról kimondja, hogy „elszakadtak Krisztustól”.

Az aquileiai zsinat (386) elrendeli, hogy a „Dies Solis” megnevezést változtassák „Dies Dominica”-ra. Innen maradt fenn ez az elnevezés a hét első napjára a latin nyelvekben: domenica (olasz); domingo (spanyol); dimanche (francia); duminică (román) stb.

A karthágói zsinat (398) 64. kánonja nem ismeri el katolikusnak azt a keresztyént, aki vasárnap böjtöl. Tulajdonképpen az Apostoli Konstitúció egyik paragrafusának a felújításáról van szó: „Tudattassék bűnének annak, aki vasárnap, az Úr feltámadásának napján böjtöl... s szomorkodva tölti, mert ezen a napon örvendenie kell, nem pedig szomorkodnia.”²³

A 401. évi karthágói zsinat 5. kánonja megtiltja vasárnap és bármely ünnepnapon a színházi és cirkuszi programot.

Az Orléans-i (538) nemzeti zsinat megenged bizonyos házi munkákat, de tiltja a mezőgazdasági munkát vasárnap. Vigilius pápa átkot mond a zsidóskodó szombattartókra.

A II. trullai zsinat (692) megtilt bármiféle istentiszteletet szombaton, még a böjt idején is.

A tridenti zsinaton, 1562. január 18-án, Gaspar de Fosso – Reggio püspöke – ajkáról hivatalosan elhangzott annak elismerése a római

egyház részéről, hogy a nyugalomnap megváltoztatása nem Krisztus parancsára történt, hanem ezzel az egyháznak ama hatalma fejeződött ki, hogy még Isten parancsolatait is megváltoztathatja.

- 1) E. G. White: *Pátriárkák és próféták*. 336.2. o.
- 2) Benjamin Davidson: *The Analytical Hebrew and Chaldee Lexicon*. London. 1978. 116. o. Lásd W. Gesenius: *i.m.* 131–132. o.
- 3) Jenni-Westermann: *Theologisches Handwörterbuch zum Alten Testament*. II. 590–610. o.; Gesenius: *i.m.* 738–739. o.
- 4) E. G. White: *Pátriárkák és próféták*. 336.2. o.
- 5) *Uo.* 307.2. o.
- 6) A görög Újszövetségben így olvassuk: „Ara apoleipetil sabbatismos to lao tou Theou”. Fordítása: „Tehát megmarad a szombat ünneplése (nyugalma) Isten népe számára.” Aland és M.Black: „*The Greek New Testament*”.
- 7) E. G. White: *Pátriárkák és próféták*. 307.3. o.
- 8) A görög szövegben a „Kata mian sabbatu” héberből vett kifejezés, ami „a hét első munkanapját” jelenti. (Lásd: Liddell-Scott: *i.m.* 1579; Kiss J.: *Újszövetségi görög-magyar szótár*. 1975. 87. o.) „Hekastos hymon par heayto titheto” = „mindenki helyezze el magánál (vagyis otthon). F. Rienecker: *Sprachlicher Schlüssel zum Griechischen Neuen Testament*. 1977. 393. o.
- 9) Czeglédi–Hamar–Kállay: *Bibliai lexikon*. II. 948. o.
- 10) *Uo.* 948. o.
- 11) Hans Heinz: *Dogmatik*. Bern. 1974. 133. o.
- 12) Jean Daniélou: *The Theology of Jewish Christianity*. 1964. 342. o. Idézi Samuele Bacchiocchi: *From Sabbath to Sunday*. 131. o.
- 13) C. S. Mosna: *Storia della domenica*. Roma. 1969. 53. o. Idézi Samuele Bacchiocchi: *From Sabbath to Sunday*. 131. o.
- 14) W. D. Davies: *Paul and Jewish Christianity*. 1972. 72. o. Idézi Samuele Bacchiocchi: *From Sabbath to Sunday*. 144. o.
- 15) F. A. Regan: *Dies Dominica*. 18. o. Idézi Samuele Bacchiocchi: *From Sabbath to Sunday*. 144. o.
- 16) Calist Botoșăneanu: *Istoria bisericească*. 1902. 55. o.
- 17) Lásd: Rămureanu-Șesan-Bodagae: *Istorie Bisericească*. 1975. 128. o.
- 18) Epiphanius: *Adversus octoginta haereses. Patrologie cursus completus. Series Graeca*. Paris. 1857. XLII. 3, 4. o.
- 19) Origene: *Exodum homiliae*. 7,5; *Die griechischen christlichen Schriftsteller der ersten drei Jahrhunderte*. Berlin. 1887. 29. o.
- 20) Ch. F. Baur: *Az őskereszténység története*. 128. o.
- 21) Alfred Vaucher: *L'histoire du Salut*. 1921. 322–323. o.
- 22) C. F. Baur: *i.m.* 377. o.
- 23) L. R. Conradi: *Die Geschichte des Sabbats*. 1912. 376. o.

11. A szentély és a vizsgálati ítélet

Alapszöveg: „És monda nékem: Kétezer és háromszáz estvéig és reggelig, azután kiderül a szenthely igazsága.” (Dán 8:14)

Bevezető: „A szentély drámai módon szemlélteti, hogy Isten miképpen bánik az emberrel. Képekbe öntött történelem ez, evangélium dióhéjban, a megváltás tömör összefoglalása. Szemléltető kép, de több, mint csupán kép. Árnyék, de nem sötét, hanem magának a menny világosságának a tükröződése. Amikor tanulmányozzuk, azt kutatjuk, hogy Istennek milyen gondolatai voltak vele. Megérteni minden részletét annyit tesz, mint megmérni az Ő bölcsessége gazdagságának mélységét.”¹

Josephus Flavius (Ant. III. 7,7) kijelenti, hogy a Szentély jelképezi a földet, az eget és Isten hozzáférhetetlen lakhelyét. Alexandriai Philón véleménye szerint a Szentély az emberi erények rendszeres foglalata. Utóbb olyan véleményt is hallottunk, hogy az emberi szervezet másolata (F. Friedrich); a teokrácia jelképes leírása (Hengstenberg), a világ és a kinyilatkoztatás kicsinyített mása (Bahr); jelentős utalás a vallásos élet lépcsőfokaira (Haneberg); annak jele, hogy Izrael népét Isten magáénak választotta (R. de Vaux); de elismerik, hogy a Szentély szolgálata az Ószövetség központi mondanivalóját szemlélteti (Mowinckel).

I. A földi szentély – a mennyeknek kicsinyített mása

1. Tulajdonképpen miben állt a földi Szentély jelentősége? 2Móz 25:8-9,40; Zsid 8:5; Jel 11:19

Megjegyzés: „Így a szent sátor szolgálatában és később a templom szolgálatában Izrael népét minden egyes nap a Krisztus halálára és szolgálatára vonatkozó nagy igazságra tanította. Évente egyszer pedig gondolataikat a záró jelenetre: a Krisztus és Sátán közötti nagy küzdelemre, a világegyetemnek a bűntől és a bűnösködtől való végső megtisztítására irányította.”²

A földi Szentélynek kettős rendeltetése volt: elsősorban az a hely volt, ahol Isten kinyilatkoztatta jelenlétét, és népe között lakozott. Másodsorban a Szentély a megváltási terv feltárása, hisz a földi, emberi cselekmények az istenieket és mennyeieket példázták.

2. Hány részre oszlott a Szentély, és milyen bútorzata volt mindenik részének? Zsid 9:2-4

Megjegyzés: A Szenthelynek nevezett első részben, jobboldalt volt az Úr színe elé helyezett kenyerek asztala. Ez jelképezte, hogy az ember mind a testi, mind a lelki kenyér tekintetében Istentől függ. Baloldalt volt a vert aranyból készült gyertyatartó (2Móz 25:31). Ez jelképezi az egyházat, amely a különféle próbák közt őt ért ütések nyomán virágzott fel. A függöny előtt (2 Móz 30:6-8) volt a tömjénező oltár, amelynek füstje Isten trónja felé emelkedett. A tömjénfüst a hívek imáit jelképezte. A tömjén az Úr Jézus Krisztus érdemeit szimbolizálja, amelyek nélkül nincs ima, amely meghallgattatást nyerhetne (Jel 8:3-4; Jn 16:23).³

A Szentek Szentjében csak a szövetség ládája volt. Akácfából⁴ készült; arany borította kívül és belül. Rajta fedélként a kegyelem táblája pihent, azon a két kerub, és benn a frigyládjában pedig a Törvény táblái.

„A szövetség ládájának fedelét kegyelem trónusának is nevezték... Fölötte nyilatkozott meg a szent »sekinah«, az isteni jelenlét kifejezője. Onnan, a kerubok közül ismertette Isten az Ő akaratát. Olykor Isten közölte üzeneteit a főpappal, s ilyenkor hang hallatszott a felhőből, vagy fény borította a jobb oldali kerubot, Isten

jóváhagyásának jeleként, vagy ha árnyék borult a bal oldali kerubra, ez a helytelenítés jele volt.”⁵

„A frigyládában kegyelettel őrzött törvény az isteni igazság és ítélet zsinórmértéke volt. Ez a törvény halált mondott a bűnösre, a törvény áthágójára. A törvény felett azonban ott volt a kegyelem trónja, amelyen láthatóvá vált Isten jelenléte, és amelyből – a megengesztelődés által – Isten bocsánatot adott a bűneit megbánt bűnösnek. Krisztus munkáját, amelyet megváltásunkért végzett el, így jelképezte a szentély szolgálata: »Irgalmasság és hűség összetalálkoznak, igazság és békesség csókolgatják egymást« (Zsolt 85:11).”⁶

3. Milyen gondolatokat sugall az a tény, hogy Isten Törvénye a szövetség ládájába zárva található? Zsolt 40:8-9; Zsolt 119:11

Megjegyzés: Ha abban, hogy a Törvény a frigyládába van zárva, jelképet vélünk felfedezni, akkor továbbmehetünk a jelképek felderítésének útján. Az akácfában, amely nem rothad, felismerhetjük Krisztus emberi természetét, az aranyban pedig, amely teljesen beborította – az Ő isteni természetét. A kegyelem táblájában (nevezik engesztelés fedelének is) felismerjük az Úr Jézus közbenjárását és érdemeit, amelyek nélkül senki bűnei el nem töröltetnek. A kegyelem táblája feletti kerubokban felismerjük a menny üzenetének közvetítőit (1Pt 1:12 u.r.). Kívánnak beletekinteni a megváltási tervbe, hogy megérthessék, miképpen lehet Isten a bűnös iránt igazságos is, irgalmas is egy időben.

4. Mi szolgált istentiszteleti célt a Szentély udvarában? 2Móz 40:6-7

Megjegyzés: Az udvar a földet jelképezte, ahol az Üdvözítő meghozta engesztelő áldozatát. Az oltár a helyet jelképezi, ahol Isten Báránya megáldoztatott. A mosdómedence, amelyben a papok megmosakodtak, mielőtt szolgálatra mentek volna be a Szentélybe, újszövetségi megtisztítástunkat és a keresztséget szimbolizálja.

II. A szentély szolgálata

1. Hogyan oszthatjuk két fő csoportra a Szentélyben végzett szolgálásokat? Zsid 10:11; 9:7

Megjegyzés: A Szentélyben kétféle szolgálatot végeztek: a naponkénti és az évenkénti szolgálatot. A naponkénti szolgálat helye az udvar és a sátor első része volt. Papok és lévíták szolgáltak itt. Az évenkénti szolgálatra évente egyszer került sor, a Szentek Szentjében végezték, és csak a főpap feladata lehetett.

2. Mi tartozott a naponkénti szolgálatba?

A naponkénti szolgálatba egy egész sor áldozat tartozott:

- a) a szüntelen égő áldozat: 2Móz 29:38-42; 4Móz 28:9-10
- b) a bűnért, vétekért hozott áldozatok: 3Móz 4:27-35
- c) különféle áldozatok: békeáldozat, étel-, italáldozat, jóillattélteli áldozat stb.: 3Móz 7:12-13; 2:4; 4Móz 15:10

Megjegyzés: A szüntelen égő áldozatok az egész nemzet naponkénti odaszentelődését fejezték ki. Kifejezői voltak annak, hogy mindannyian szüntelenül függnek az Úr Jézus engesztelő véréből, amely állandóan jelen volt. Ebben a szolgálatban az esti és reggeli családi oltár példaképét kell látnunk.

A naponkénti szolgálat legfontosabb áldozatai a bűnért hozott áldozatok. A bűnt előzőleg meg kellett vallani (3Móz 5:5). Így, jelképesen, a bűn áthelyeződött az áldozati állatra. Ekkor az áldozati állatot megölték, és vérét az oltár oldalához és szarvára hintették (3Móz 4:7; 5:8-9). Ezzel az eljárással a megvallott és megbocsátott bűnöket áthelyezték a Szentélyre. Így a Szentély a megvallott bűnök hordozója lett, s előállt annak szüksége, hogy megtisztítsassék.

3. Mikor és hogyan történt a Szenthely megtisztítása? 3Móz 23:26-32; 16:1-34

Megjegyzés: A hetedik hónap tizedik napja a Szentély szolgálatának csúcspontját jelentette. Ezt a napot nevezték engesztelés

napjának.⁷ A kürtök tíz napon át hirdették a nagy eseményt, amikor a megvallott és megbocsátott bűnöket egyszer s mindenkorra eltávolították a Szentélyből. Miután a főpap eleget tett az előírt személyes tisztaság feltételeinek, sorsot vetett a két bakra. Az Úrért esett bakot megáldozták, vérével a főpap bement a Szentek Szentjébe, és meghintette a kegyelem tábláját. Egyedül volt, csupán csak Istennel, aki megbocsátotta a megvallott bűnöket. Amikor a főpap kijött az udvarra, az Azazelért⁸ esett élő bak fejére olvasta a már megvallott és megbocsátott bűnöket. Ezzel felszabadult a Szentély a bűnöktől, s ezt a bakot a pusztába küldték, hogy pusztuljon a megbocsátott bűnökkel együtt. Így törölték el a bűnöket, s tisztították meg a Szentélyt minden évben.

„A zsidó üdvrend jelentőségét még mindig nem értjük teljesen. Rítusai és szimbólumai hatalmas és mélységes igazságokat vetítenek előre. Titkaihoz a kulcs az evangélium. Igazságaiba a megváltás tervének ismerete nyomán kapunk bepillantást. Kiváltságnak, hogy felfoghatjuk e csodálatos dolgokat, de sokkal jobban is érthetnénk őket. Meg kell értenünk Isten mélységes dolgait. Angyalok szeretnének bepillantani azokba az igazságokba, amelyek feltárnak az Isten Igéjét bűnbánó szívvel kutató népnek, az átfogóbb, mélységesebb, szárnyalóbb – egyedül Istentől megkapható – ismeretért imádkozóknak.”⁹

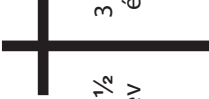
III. A mennyei szentély megtisztítása

1. Milyen kinyilatkoztatást kaptunk a mennyei Szentélyt illetőleg? Dán 8:14

Megjegyzés: Ez a jövendölés a mennyei Szentély megtisztítására vonatkozik.¹⁰ A próféciákban általában egy nap egy valóságos évvel egyenlő (Ez 4:6; 4Móz 14:34). 2300 este és reggel a bibliai nyelvezet szerint ugyanannyi napot jelent, és prófétai értelemben ugyanennyi évet. (1Móz 1:5-ben is a nap sötét és világos fele együtt alkot egy napot).

A BIBLIA LEGHOSSZABB PRÓFÉTAI IDŐSZAKA

Dániel 8:14

2300 nap (év)	
70 hét = 490 év	
7 hét = 49 év	1 hét = 7 év
62 hét = 434 év	<div style="display: flex; justify-content: center; align-items: center; gap: 20px;"> <div style="text-align: center;"> </div> <div style="text-align: center;"> 3 1/2 év </div> </div>
	3 1/2 év
	1810 év

Kr. e. 457
Kr. e. 408

Kr. u. 27

Kr. u. 31

Kr. u. 34

2. Milyen részlet-időtartamok rejlenek ebben a leghosszabb prófétai időtartamban? Dán 9:24-27

Megjegyzés: A hetven hét (490 év) a 2300 éves prófétai időszak elejére esik.¹¹ Ez a 490 év is három időszakra oszlik: $7 + 62 + 1 = 70$ hét.

A jövődőlés kiindulópontja Artaxerxes Longimanus 457-ben kiadott rendelete, amelyet Jeruzsálem újjáépítésével kapcsolatosan bocsátott ki. $7 + 62 = 69$ hétnek kellett eltelnie, míg „felkenetik a Messiás”, vagyis eljutunk Kr. u. 27-ig, amikor is az Úr Jézus megkeresztelkedett.

Az utolsó prófétai hét felénél (Kr. u. 31-ben) a szüntelen való áldozat megszűnt, amikor az Üdvözítő meghalt. A 70 hét végén, tehát Kr. u. 34-ben István vértanú megöletésével Izrael fiai végleg elutasították az evangéliumot. Isten elvetette őket, mint szövetsége népét, az apostolok pedig hirdetni kezdték az evangéliumot a pogányoknak is.

Ezzel a beteljesedéssel a 2300 prófétai évből még fennmaradt 1810 év. A hetven hét végétől, tehát Kr. u. 34-től 1810 évet számolva, a 2300 éves jövődőlés beteljesedéséhez érünk, s innen a különleges kegyelemidő kezdetéhez: 1844-hez. Ekkor kezdődött a mennyei Szentély megtisztítása, és nagy Főpapunknak, az Úr Jézusnak a mennyei Szentélyben végzendő különleges szolgálata. (A mellékelt ábra mutatja a jövődőlésbe foglalt összes időtartamot.)

IV. A vizsgálati ítélet

1. Hogyan írja le a Biblia a vizsgálati ítélet jelenetét? Jel 14:7; Dán 7:9-10

2. Kik felett ítéleznek ez alkalommal? 1Pt 4:17

Megjegyzés: „A könyvek megnyílnak az ítéletkor, és Isten megvizsgálja azoknak az életét, akik hittek, illetve hisznek Jézusban.

Védőügyvédünk a föld első lakóitól kezdve minden nemzedékben élők ügyét felhossa, és a sort az élőkkel zárja. Minden név szóba kerül, minden ügyet alaposan megvizsgálunk. Isten számos nevet elfogad, másokat elutasít. Azoknak a nevének meg nem bánt és el nem rendezett bűneit őrzi a mennyei nyilvántartás, Isten kitörli az élet könyvéből, és az emlékezés könyve jótetteiket sem tartja tovább számon.”¹²

3. Ki a Közbenjárónk ennek az ítéletnek az alkalmával? 1Jn 2:1; Zsid 9:24; 7:25

Megjegyzés: „Ebben a leírásban nem Krisztus második adventjéről van szó, hanem arról, hogy Jézus a mennyben az Öregkorúhoz megy, hogy átvegye a hatalmat, a dicsőséget és az országot, amelyet – közbenjárói munkája befejeztével – ad neki az Isten. A prófécia szerint ez az esemény lesz a 2300 nap végén, azaz 1844-ben, és nem a második advent. Nagy Főpapunk a mennyei angyalok kíséretében belép a szentek szentjébe, és ott megjelenik Isten színe előtt, hogy elkezdje az emberért végzett szolgálatának utolsó szakaszát – a vizsgálati ítéletet és az engesztelést mindazokért, akiről bebizonyosodik, hogy részesülhetnek áldásaiban.”¹³

4. Milyen ítélethirdetés jelzi majd a vizsgálati ítélet és a kegyelemidő végét? Jel 22:11-12

Megjegyzés: „A vizsgálati ítélet lezárulásakor mindenkinek eldől a sorsa – életre vagy halálra. A kegyelemidő röviddel azelőtt ér véget, hogy az Úr megjelenik az ég felhőiben. [...] Az igazak és a gonoszok ekkor még élnek halandó életüket a földön. Az emberek ültetnek és építenek, esznek és isznak, mit sem tudva arról, hogy a mennyei templomban elhangzott a végső, megmászhatatlan döntés. [...] Csendben, észrevétlenül, mint éjfélkor a tolvaj, jön el a döntő óra, amelyben minden ember sorsa megpecsételődik; és Isten végleg visszavonja kegyelmét a bűnöstől.”¹⁴

Ismétlés

1. Milyen jelentősége van a földi Szentélynek és a vele kapcsolatos szolgálatoknak?

Válasz: A földi Szentélynek szemléltetnie kellett a mennyei Szentélyben folyó megváltási munkát. Szolgálatai szemléltették az emberiség megváltásával kapcsolatos hatalmas igazságokat.

2. A földi Szentély szolgálatának melyik két fő szakaszát különböztetjük meg?

Válasz: A földi Szentélyben főképp kétféle szolgálatot különböztetünk meg: a naponkénti és az évenkénti szolgálatot.

3. Milyen célt követett a mindennapos szolgálat?

Válasz: A mindennapos szolgálat révén a megvallott bűnök az áldozati állat vére által a Szentélyre helyeződtek, a bűnös pedig bocsánatot nyert ezekre a bűnökre.

4. Milyen célt követett az évenkénti szolgálat?

Válasz: Az évenkénti szolgálat a hetedik hónap tizedik napjára esett. Célja az volt, hogy eltávolítsák a Szentélyről a megvallott és megbocsátott bűnöket. Ezt az eljárást nevezték a Szentély megtisztításának.

5. Mikor történik a mennyei Szentély megtisztítása?

Válasz: Dán 8:14 jövendölése szerint a mennyei Szentély megtisztításának a leghosszabb bibliai időjövendölés végén, vagyis a 2300 év végén kellett elkezdődnie. Ez az időpont 1844.

6. Milyen munka folyik a mennyben ez idő alatt?

Válasz: Ez idő alatt a vizsgálati ítélet folyik. Ez az ítélet „Isten házának” gyermekeire vonatkozik. Azokon kezdődött, akik Krisztusban elaludtak, és a végén az élő szentekkel folytatódik. Ebben az

időszakban az Úr Jézus mint Nagy Főpap szolgál: a maga érdemeit és igazságát ajánlja fel híveinek, akik Őt személyes Megváltójuknak fogadták, hogy bűneik megbocsáttassanak és eltöröltessenek.

Összegzendő bibliai igazságok

A mennyben létezik Szentély – „az igazi”, „nem kézzel csinált”. Isten készítette azt, hogy Krisztus szolgáljon benne éretünk. Hozzáférhetővé teszi számunkra egyénileg az Ő engesztelő keresztségének áldásait. Felemeltetett mint Nagy Főpapunk, és mennybemenetele után megkezdte közbenjárói szolgálatát. A 2300 éves próféciai időszak végén engesztelő művének második, és egyben utolsó szakaszába lépett. Ez a vizsgálati ítélet szakasza, amelyet a földi Szentélyben, a nagy engesztelési napon, a Szentély megtisztítását célzó szolgálatok jelképeztek.

Az ószövetségi előkép-szolgálatban a Szentélyt állatok vérével tisztították meg. A mennyieket az Úr Jézus vérenek tökéletes áldozatával tisztítják meg. A mennyei lények szeme előtt folyó vizsgálati ítélet dönti el, hogy a Krisztusban elhunytak közül ki méltó, hogy része legyen az első feltámadásban. Az is megállapítást nyer, hogy az élők közül ki állhatatos Krisztusban, megtartván Isten parancsolatait és a Jézus hitét. Ezek azok, akik Krisztusban készen vannak, hogy őket az Ő örök országába vihesse. A vizsgálati ítélet kimutatja és megvédelmezi Isten igazságát is, midőn Ő üdvözíti a Krisztusban hívőket. Ez az ítélet kijelenti, hogy Isten hűségesei elnyerik az Ő országát. Az ítélet vége pedig jelzi, Krisztus második eljövetelét megelőzőleg, az embereknek szánt próbaidő lejártát.

Ránk háruló erkölcsi kötelezettségek

A Dán 8:14-ben meghatározott 2300 éves időszak lejártát mutatja, hogy most már csupán kegyelemből van időnk, s ez a ke-

gyelemidő véget ér, mihelyt Nagy Főpapunk befejezi közbenjárói szolgálatát a mennyekben.

A vizsgálati ítélet dönt afelett, hogy melyik név marad, és melyiket törlik ki az élet könyvéből. Ez a különleges idő különleges felkészülést követel. Mivel a nagy engesztelési napon csak a megvallott és megbocsátott bűnöket távolították el, világos, hogy bűneink megvallása és elhagyása jelenti helyes felkészülésünket. Ilyen magatartás jellemzi azt, amit általában ébredésnek és reformációnak nevezünk.

Isten üzenete valóság, és istenfélelemre hív, ez pedig elfordulást jelent a gonosztól. Gyakorlatilag azt jelenti, hogy megszűnünk szándékosan vétkezni.

A szív a Bibliában nemcsak személyiségünk és életünk központja, hanem minden gonosznak is a forrása. Mindenekelőtt tehát a forrást kell megtisztítani. Szívünk szentélyünknek a frigidája lehet, ha a Szentlélek átalakítja és beleírja Isten Törvényét. Így a szív örömét leli, ha teljesíti Isten akaratát. Íme, miért kell figyelmeznünk Isten hívására: „Fiam, add nékem a te szívedet!”

Kiegészítő teológiai jegyzetek

Az akhaimenida királyok parancsai. Két parancs hangzott el a templom újjáépítésére vonatkozólag. Az elsőt 537-ben II. Círus (Nagy Círus) adta (Ezsd 1:1-11), de a munkálatokat megakadályozták. A második parancs I. Dáriusé 519-ből. Ennek nyomán a templomot befejezték, és 515-ben felszentelték, de a város falai még hosszú ideig romokban maradtak. A Jeruzsálem újjáépítésére vonatkozó parancs, amelyre Dániel 9:25 vonatkozik, Artaxerxes Longimanustól származik 457-ből, és ez a dátum jelenti a megjövendölt prófétai időszak kiindulópontját.

Hogy könnyebben megérthessük a jövendölés eseményeinek történeti hátterét, felsoroljuk az akhaimenida birodalom királyait Palesztina uralkodóival együtt, akik az Izraelnek szánt 490 éves időszakban uralkodtak.

- Kr. e. 585–550. Asztüagész, Nagy Círus nagyapjának uralkodása.
559–530. II. (Nagy) Círus, I. Kambüszész fiának uralkodása.
539. II. Círus elfoglalja Babilont.
537. Az első – II. Círus által kiadott – rendelet a jeruzsálemi templom újjáépítésére.
530–522. II. Kambüszész uralkodása.
522–486. I. Dáriusnak – Histaspes fiának – uralkodása.
519. A második – I. Dárius által kiadott – rendelet a templom újjáépítésére.
518. Az akhaimenida birodalom újjászervezése. Bevezetik az arameus (szír) nyelvet mint a birodalom nyelvét. A satrapiák megszervezése. A dareik nevű perzsa aranypénz verése.
515. A jeruzsálemi templom befejezése és felszentelése.
486–465. I. Xerxes (Ahasvéros, Eszt 1:1), I. Dárius fiának uralkodása. A Görögország elleni harmadik hadjárat.
465–425. I. Artaxerxes (Longimanus) uralkodása.
457. Artaxerxes parancsa Jeruzsálem újjáépítéséről.
424–404. II. Dárius (Nothos) uralkodása.
408. Jeruzsálem újjáépítésének befejezése.
404–359. II. Artaxerxes (Mnemon) uralkodása.
359–338. III. Artaxerxes.
336–330. III. Dárius (Codomanus); a harcok Nagy Sándorral. Az isszoszi csata (333). A gaugamélai csata (331). III. Dárius meggyilkolása (330).
330. Nagy Sándor meghódítja az akhaimenida birodalmat.
321. Nagy Sándor halála.
311. A Macedón Birodalom felosztása a négy diadokhosz közt.
311–198. A Ptolomaiosz-dinasztia uralkodása Palesztinában.
198–142. Palesztina a szír szeleukidák alatt.
167–142. A makkabeus háborúk.
142–63. Izrael független állam.

63. Pompeius elfoglalja Jeruzsálemet. Palesztina római tartomány.
- 40–4. Nagy Heródes uralkodása.
- Kr. e. 4 – Kr. u. 6. Heródes Arkhelaosz – Júdea, Idumea és Samária helytartója.
- Kr. e. 4 – Kr. u. 39. Heródes Antipás, Galilea és Perea helytartója.
- Kr. e. 4 – Kr. u. 34. Heródes Fülöp – zsidó negyedes fejedelem Bataneában.
- Kr. e. 4. Krisztus születése.
- Kr. u. 27. Az Úr Jézus keresztsége.
- Kr. u. 31. Az Úr Jézus megfeszítése.
- Kr. u. 34. István vértanú halála.

A keresztény időszámítás nehézségei. A napjainkban használatos dátumozás Dionysius Exiguus (+566) római szerzetes műve. Ő elsőnek érezte szükségét egységes időszámításnak a történelemben, és Krisztus születését vette kiindulópontul. Nem álltak rendelkezésére biztos adatok, azért műve nem tökéletes. Arra a következtetésre jutott, hogy Krisztus a Róma megalapításától számított 754. esztendőben született (ab urbe condita, rövidítve a.u.c.). Így 754 a.u.c. lett a Krisztus utáni első év. Josephus Flavius feljegyzéseiből kiderül, hogy Nagy Heródes, aki Krisztus születése után is uralkodott (Máté 2:19-22), meghalt néhány évvel 754 a.u.c. előtt, pontosabban 750-ben a.u.c. Ez a dátum annál is valószínűbb, mert Josephus Flavius csillagászati jelenséget is feljegyzett az adat mellett. Heródes ugyanis halála előtt halálra ítelt két rabbit, s azok kivégzésének éjszakáján holdfogyatkozás történt. A csillagászok kiszámították, mikor volt látható Jeruzsálem szögéből holdfogyatkozás, és annak dátumát a 750 a.u.c. március 12-ről 13-ra virradó éjjelben állapították meg. Heródes majdnem két héttel a húsvéti ünnepek előtt halt meg, amely abban az évben április 12-re esett. Heródes halálának valószínű időpontja tehát Kr. e. 4. április 1-je. Máté evangéliumából tudjuk, hogy az Úr Jézus röviddel Nagy Heródes halála előtt született.

A speciális vagy partikuláris ítélet. Mind a katolikus, mind az ortodox teológia tanítja, hogy a halál után mindjárt helye van egy speciális (katolikus megnevezés) vagy partikuláris (ortodox megnevezés) ítéletnek. Ez utóbbi így szól: „E partikuláris ítélet alkalmával megvizsgálják, hogy milyen állapotban került ki az ember a földi életből. Ha ez az állapota jó, akkor az angyalok boldogságra viszik lelkét, ha pedig rossz, akkor a gonosz lelkek viszik kínra”¹⁵

Kimondottan a vizsgálati ítélet tanát csak az adventisták tanítják, de nem úgy, hogy kinek-kinek halála után azonnal és külön-külön mérlegre helyezik jó és rossz cselekedeteit.

A speciális és partikuláris ítéletnek egyébként inkább logikai, semmint bibliai alapja van. Akik a lélek halhatatlanságában hisznek, azoknak el kell helyezniük valahová a lelket a halál és a feltámadás közti időre. Hozzászámítva azt is, hogy a jövődő boldogság függ e földi élet eredményétől, lennie kell egy közbevetett ítéletnek.¹⁶

Az adventmozgalom úttörői és a Szentély tana. A millerita mozgalomban úgy értették, hogy a Dániel 8:14-ben foglalt jövődölés beteljesedése Krisztus visszajövetelére vonatkozott. Az elején Miller úgy érvelt, hogy a Szentély az egyháznak felel meg. „Miller Vilmos és társai azt hitték, hogy Dániel 8:14 szenthelyének megtisztítása a föld tűztől való megtisztítását jelenti, mielőtt a szentek lakhelyévé válna. Ez Krisztus eljövetelekor esedékes.”¹⁷ Ezt jelentette a Szentély megtisztítása Miller számára. Ő a 2300 év végét 1843/44 tavaszára számította a zsidó évszámítás szerint. Samuel Snow (1806–1870), kongregacionalista, meggyőzte a milleritákat (kevésbé Millert), hogy a Szentélyt 1844. okt. 22-én tisztítják meg a hetedik hónap tizedikén tartott Yom Kippurim napján.

Az 1844. okt. 22-ét követő bús reggelen néhány millerita imádkozott Hiram Edson (Port Gibbson) (1806–1882) majdnem üres csürében. Imádkoztak, hogy az Úr értesse meg velük, mi történt. Hiram Edson O. Crosierral (1820–1913) elhatározta, hogy meglátogatnak néhány testvért. Épp Edson kórókalangyái közt haladtak, mikor ez hirtelen megtorpant. Crosier, hogy megtudja, mi történt Edsonnal, hamar

visszatért, s mélyen elgondolkozva találta útítársát. „Az Úr válaszolt a reggeli imánkra – szólott Edson. – Világosságot nyújtott csalódásunkkal kapcsolatosan.”¹⁸ Megértette, hogy Nagy Főpapunk nem akkor jött ki, hanem akkor ment be a mennyei Szentek Szentjébe, hogy megtisztítsa azt a bűnöktől.

Edson, Crosier és F. B. Hahn ezt követően néhány hónapig tanulmányozták a Szentély tanát. Crosier volt az első, aki írásba is foglalta kutatásuk eredményeit.¹⁹ H. Edson csatlakozott a New England-i adventista csoporthoz, amelynek J. Bates és J. White is tagja volt. Edson hozta a mozgalomba a Szentély megtisztításáról szóló kinyilatkoztatás tanát.

A vizsgálati ítéletről szóló tanítás. Edson a Szentély megtisztításának csak két jellegzetességét említi cikkében: a megvallott bűnök megbocsátását és a többi bűn Azazel bakjának fejére történt áthelyezését. A többi részlet feltárása a következőkre várt:

1849-ben E. G. White így részletez: „Láttam, hogy Jézus mindaddig nem hagyja el a Szentek Szentjét, amíg minden egyes lélek sorsa végleg el nem dőlt, akár örök életre, akár kárhozatra.”²⁰

J. N. Loughborough (1832–1924) egyik 1854-ben közölt cikkében egybeköti a Szentélyről szóló tanítást az első angyal üzenetével (Jel 14:7). A következő évben Uriah Smith (1832–1903) részletesen ismerteti a Krisztus visszajövetelét megelőző ítéletet, tanítását a Szentély megtisztítására alapozva.²¹

A tanítást J. White (1821–1881) egészíti ki 1857-ben. Ő használja először a „vizsgálati ítélet” megnevezést. A Szentély tanának legteljesebb leírását E. G. White „Nagy Küzdelem” c. könyvében találjuk, a „Vizsgálati ítélet” c. fejezetben.

Megjegyzés az ókori idők számításmódjához. A Krisztus születése előtt kezdődő, és az Ő születése után végződő esemény időtartamát nem lehet egyszerű kivonással kiszámítani.

Például Kr.e. 457-től 490 évet kell számítanunk. Ha 490-ből kivonunk 457-et, 33-at kapunk. Elveszett egy év. Miért? Azért, mert időszá-

mításunk előtt is van egy első év, és Krisztus születése után is. Két első év van tehát. 490 – 457 tehát valóban 33, de ehhez hozzá kell adnunk a két első évből még egyet, s így lesz pontos a Kr. utáni 34. esztendő a 490 év végén.

-
- 1) Robert B. Thurber: *Bible Truth Series*. 38. o. Idézi Alonzo J. Wearner: *Fundamentals of Bible Doctrine*. 74. o.
 - 2) E. G. White: *Pátriárkák és próféták*. 538.3. o.
 - 3) Zsid 9:4-ből úgy érthetnénk, mintha a tömjénező oltár a Szentek Szentjében, a függönyön belül lett volna. 2 Móz 30:6-8 versei azt mondják, hogy ezen az oltáron naponta égettek jó illatú tömjént. Kitűnik, hogy a Szent Sátor első részében állt, de a Szentek Szentjét szolgálta, mivel füstje behatolt oda is.
 - 4) Ez az akácféle (*Spina Aegyptica*) a Sínai-félsziget könnyű, de kemény, sötétbarna, söt, fekete akáca. Gyantájából készül a gumiarábikum.
 - 5) Meglepő, hogy E. G. White a „sekina” megnevezést használja, amely nem található a Héber Bibliában, hanem pl. Onkelos Targumjában, 2Móz 25:8 fordítása kapcsán, így: „Az én sekinámat hagyom, hogy közöttetek lakozzék.” – Jenni Westermann: *i.m.* II. 909. o.
 - 6) E. G. White: *Pátriárkák és próféták*. 349.2. o.
 - 7) A héberben a „Yom Kippurim” jelentése „engesztelés napja” (többes számban), ami az esemény általános voltára utal. E nap neve a *káfar* igéből származik, és az értelme: elfedezni a bűnt, megbocsátani, engesztelést szerezni, megtisztítani. – B. Davidson: *i.m.* 593. o.
 - 8) Az Azazelért esett bak neve két szóból tevődik össze: éz = bak, és ázal = eltávolodni. Davidson Hengstenberget idézve azon a véleményen van, hogy itt egy démon kell lennünk – a sötétség urát, a puszták urát. Oda küldték a bűnökkel megrakott bakot. B. Davidson: *i.m.* 593. o.
 - 9) E. G. White: *Krisztus példázatai*. 133.1. o.
 - 10) Héberben: „vönicödaq qodes” (Dán 8:14 b). Itt a „cadaq” (igaz, igaznak tekintett, szeplőtlen, tiszta) niph'al imperfectumban áll, és a szenvedő igemódunknak felel meg. Gesenius is így értelmezi, mikor Dán 8:14-et fordítja: „A szenthelyet visszahelyezik szeplőtlen, folttalan, tiszta állapotába.”
 - 11) Dán 9:24-ben a „nechtak” igét találjuk („chatak” jelentése: levágni, szabni, felosztani). A szó káldeai eredetű, és csak itt található a Bibliában (*hapaxlegomena*). Értelme: egy meghatározott darabot levágni egy nagyobb darabból. Gesenius értelmezése szerint 70 hét határozott levágásáról van szó, vagyis időbeni határozott elkülönítéséről: „a te néped számára” – W. Gesenius: *i.m.* 303. o.

- 12) E. G. White: *A nagy küzdelem*. 483.1. o.
- 13) *Uo.* 479.3. o.
- 14) *Uo.* 499. o.
- 15) *Ortodox hittételek*. 165. o.
- 16) *Uo.* 167. o.
- 17) E. G. White: *Bizonyságtételek*. I, 58. o.
- 18) *SDA Encyclopedia*. 1966. 364. o.
- 19) *A Day Star* c. folyóirat 1846. febr. 7-i száma.
- 20) *The Present Truth*. 1849. aug. 1.
- 21) *Review and Herald*. 1854. február 14.

12. Krisztus második eljövetele

Alapszöveg: „Az én Atyámnak házában sok lakóhely van; ha pedig nem volna, megmondtam volna néktek. Elmegyek, hogy helyet készítssek néktek. És ha majd elmegyek, és helyet készítek néktek, ismét eljövök, és magamhoz veszek titeket; hogy ahol én vagyok, ti is ott legyetek.” (Jn 14:2-3)

Bevezető: „A Biblia egyik legsúlyosabb, ugyanakkor legnagyobb igazsága az, hogy Krisztus második eljövetelével lezárul a megváltás csodálatos munkája. [...] A második adventről szóló üzenet a Szentírás alapvető tanítása. Attól a naptól kezdve, hogy az első emberpár fájó szívvel elhagyta az Édent, a hit gyermekei arra várnak, hogy a Megígért eljöjjön, megtörje a pusztító hatalmát, és visszavigye őket az elveszett Paradicsomba. Az ősidők szent emberei sóvárogva várták, hogy a Messiás dicsőségben megjelenjék, és reménységüket valóra váltsa.”¹

I. Krisztus eljövetelének ígérete és célja

1. Milyen ígéretet hagyott nekünk Jézus az Ő visszajövetelére vonatkozólag? Jn 14:1-3; Jel 22:12,20

Megjegyzés: Krisztus visszajövetelére 1846 helyen tesz ígéretet a Biblia: az Ószövetség 1527 szövegben, az Újszövetség 319 szövegben.² Ez egyben a keresztény vallás legjellegzetesebb tanítása és éltető ereje is.

2. Mi a célja Krisztus visszajövetelének? 2Tim 4:1; 1Thess 4:16,17

Megjegyzés: „Kétségkívül hiszünk benne, hogy Krisztus hamar eljön. Nem mesebeszéd ez nekünk, hanem valóság. [...] Nem azért jön, hogy megtisztítson bűneinktől, sem hogy eltávolítsa jellemünkből a hiányosságokat, vagy meggyógyítsa vérmérsékletünk és természetünk nyomorékságát. [...] Amikor az Úr eljön, a szentek csak még szentebbek lesznek. Akik tisztán tartották meg testüket és lelküket, megszentelten és ártatlanul, azok elnyerik majd a halhatatlanság utolsó simítását.”³

II. Krisztus visszajövetelének ideje és módja

1. Krisztus visszajövele valóságos lesz-e, vagy csak lelkileg értendő? ApCsel 1:9-11; Jel 1:7

Megjegyzés: „Krisztus második eljövele olyan valóságos lesz, mint az első volt, és látható, mint a mennybemenetele, de sokkal dicsőségebb. Urunk visszajövetelének elszellemiesítése annyi, mint »Ismét eljövök« ígérete értelmének nyilvánvaló kiforgatása, mely megsemmisíti az egész megváltási tervet; mert minden korok hűségeseinek a jutalmát ebben a legdicsőségebb eseményben adja.”⁴

2. Meghatározható-e előre az Úr eljövelelnek pontos ideje? Mt 24:36,42,44

Megjegyzés: „Mivel nem tudjuk Krisztus visszajövetelének pontos idejét, Isten azt parancsolja meg nekünk, hogy vigyázzunk. »Boldogok azok a szolgák, kiket az Úr, mikor hazamegy, vigyázva talál« (Lk 12:37). Akik vigyázva várnak az Úr érkezésére, nem hiú reménykedéssel várákznak. [...] Akik vigyázva várákznak az Úrra, megtisztítják lelküket az igazságnak való engedelmeskedésükkel. Ezek az éber vigyázást komoly munkálkodással kapcsolják össze.”⁵

III. Krisztus eljövételének jelei

1. Noha nem ismerjük pontosan az Úr eljövételének időpontját, honnan tudhatjuk mégis, hogy közel van?

Az Üdvözítő felhívja figyelmünket néhány jelre, amely előre hirdeti ígéretének beteljesedését.

- a) A természetben végbemenő jelenségek: Mt 24:29
- b) A vallási életben szembetűnő jelek: Mt 24:23-26
- c) Az evangélium hirdetése: Mt 24:14
- d) Az emberek jellemének megromlása: 2Tim 3:1-5
- e) Az egészség általános romlása: Mt 24:7
- f) Az emberek lelkiülete: Lk 21:26
- g) Isten angyalai, valamint az elbukott angyalok munkálkodása: Jel 7:1-3; 16:14

Megjegyzés: „Sátán gyönyörködik a háborúban, mert a háborúval felkelti a lélek legádázabb indulatait. Áldozatait bűnnel és vérrel átítatva sodorja az örök pusztulásba. [...] Sátán az elemeket is felhasználja, hogy segítségükkel lelkeket gyűjtsön csűrűbe. Kikutatva a természet laboratóriumának titkait, latba veti minden képességét, hogy – amennyire csak Isten engedi – úrrá legyen az elemeken. [...] A mindenütt és ezer formában előforduló tengeri és szárazföldi balesetekben és szerencsétlenségekben, a hatalmas tűzvészekben, vad tornádókban és félelmetes jégverésekben, viharokban, árvizekben, ciklonokban, szökőárakban és földrengésekben Sátán keze van. Elsöpri az érő termést, aminek következménye éhínség és nyomor. Halálos fertőt lehel a levegőbe, és emberek ezreit elviszi a ragály.”⁶

Isten, valamint a gonosz erői közti összecsapás legleplezetlenebb részletei tárulnak szemünk elé. Isten angyalai visszatartják még a szeleket, ami a Biblia nyelvezetének megfelelően azt jelenti, hogy jóakarató emberek tevékenysége által Isten még fenntartja a békét a földön. Sátán eszközei viszont igyekeznek befolyásolni a felelőtlen, háborút kedvelő embereket, hogy világszéles küzde-

lembe sodorjanak, pusztítsák az emberiséget és az isteni intézményeket, és bármiféle nemes megvalósítást világszerte.

2. Mivel eredetükben ismeri ezeket a jelenségeket, mit javasol nekünk üdvösségünk biztosítása szempontjából az Úr? Mt 24:44

Megjegyzés: „Hogyan lehetünk készen? Mindenekelőtt meg kell vallanunk bűneinket, és le kell mondanunk róluk. Győzelmet kell aratnunk minden rossz felett életünkben. Tanulmányoznunk kell az Írásokat, azok révén összhangba kell hoznunk életünket az összes felismert igazsággal. Másokkal fenntartott kapcsolatainkat az arany szabály igazgassa. Ha így teszünk, akkor igazán készen leszünk örömmel, boldogan fogadni az Úr Jézust.”⁷

Ismétlés

1. Mit jelent egyházunk megnevezésében az „adventista” jelző?

Válasz: Az „adventista” szó a latin „advenio” igéből származik. Jelentése: jönni, megérkezni, ideérni. Kifejezi egyházunk hitét Krisztus dicsőséges második eljövetelében.

2. Mi a célja Krisztus visszajövetelének?

Válasz: „Az Úr Jézus nemsokára visszatér, hogy megfizessen mindenkinek a jóért vagy rosszért, amelyet cselekedett, míg e testben élt.”⁸

3. Szemmel látható módon jön el Krisztus, vagy csak lelki értelemben?

Válasz: Krisztus eljövetele látható, személyes és valóságos lesz, amilyen a mennybemenetele is volt.

4. Megjelöli-e a Szentírás Krisztus eljövetelének pontos idejét?

Válasz: A Biblia tanítása szerint Krisztus visszajövetelének sem a napját, sem az óráját nem lehet tudni előre. Az a tanács tehát számunkra, hogy legyünk készen bármely percben.

Összegző bibliai igazságok

Krisztus második eljövele az egyház legboldogabb reménysége. Az evangéliumnak is ez képezi a csúcspontját. Az Üdvözítő eljövele szó szerint értendő, személyes, látható és az egész világot érintő esemény lesz. Amikor Jézus eljön, a meghalt igazak feltámadnak, s az élő szentekkel együtt megdicsőülve a mennybe emeltetnek. A legfontosabb jövendölések majdnem mindenikének a beteljesedése, a földön uralkodó jelenlegi körülményekkel együtt hirdeti, hogy az Úr Jézus nemsokára jön. Magának az eseménynek az ideje nincs megjövendölve, ezért készen kell lennünk minden időben.

Ránk háruló erkölcsi kötelezettségek

Krisztus követői a kezdet kezdetétől éltek a keresztény igazságokat. A boldog reménység teljesedésének vágyát az első gyülekezet köszöntése is kifejezi: „Maranatha!” – „Az Úr jön!” (1Kor 16:22). Az Úr Jézus Krisztus eljövételébe vetett hit ad értéket az élet minden percének. Ugyanakkor különleges felelősséget is ró ránk az idő felajánlotta alkalmak legjobb kihasználása tekintetében.

Az advent reménység nemcsak a hit sajátos pontjait határozza meg, hanem cselekedeteinket, sőt egész magatartásunkat is az életben vállalandó felelősségek tekintetében. Meggyőződésünk az, hogy eszkatológia nélkül keresztény erkölcsről nem is lehet beszélni. Ezt három pontban támasztjuk alá:

a) Az eljövendő Krisztus segítsége és ereje nélkül képtelenek volnánk keresztény életet élni és kereszténynek maradni.

b) Az Úr Jézussal való találkozásunk gondolata nélkül elnyelne bennünket e bűnnel telt világ. Képtelenek lennénk felemelkedni a mennyek és lelkiek irányába. Nem tudnánk legyőzni a testi természet hajlamait, amelyek gátolnak abban, hogy életünk Szentlélek által megszentelt létté váljék.

c) Krisztus eljövételének reménysége nélkül a fájdalmak, betegségek, kudarcok forgatagában nem látnánk naponkénti küzdelmeink végső kimenetelét, és megelégednénk e gyarló élet egyszerű táplálásával. Az advent reménység világosságában azonban tudjuk, hogy „munkánk nem hiábavaló az Úrban”. (1Kor 15:58).

Az élet megrázó eseményeinek közepette az advent reménység háborítatlan békével és biztonságérzettel jutalmaz. Életünk keserű tapasztalatai teljes súlyukkal ránk nehezdedhetnek, de az advent reménység azt súgja, hogy Sátán hatalma megtört, és Krisztus mindenk felett győz. Nincs szükségünk tehát sem idegcsillapítókra, sem képzeleteink világába átlengető kábítószerekre, sem bebeszélni önmagunknak, hogy minden rendben van, mivel reménységünk nem a valóságtól való menekülésben gyökeredzik, hanem Isten kegyelmében és ígéreteiben.

Ez a reménység szüntelen friss erőt ad, hogy ne csüggedjünk sem a gonosz ereje, sem önmagunk gyöngesége, hanem Isten élő és valóságos ígéreteiben horgonyozzunk.

A parancs, hogy bármely percben legyünk készen, azt jelenti számunkra, hogy szívünket kettős irányban tartjuk nyitva: Isten felé és embertársaink felé, vagyis békeességben élünk Istennel és felebarátunkkal egyaránt.

Kiegészítő teológiai jegyzetek

Bibliai eszkatológia, paruszia: a végidők eseményeinek tana (gör. „eschatos” = utolsó, végső). Krisztus visszajövele áll a bibliai eszkatológia fénypontjában. A görög Újszövetségben a „paruszia” szót találjuk rá, ami megjelenést, érkezést, visszajövetelt, adventet, ittlétet jelent (Mt 24:3).

Egy másik eszkatologikus kifejezést 2Pt 3:10-ben találunk: „hemera Kyriou” = az Úr napja; vagy János 6:39-ben: „eschaté heméra” = az „utolsó nap”. Mindenik esetben jelentése az, hogy az Úr visszajön dicsőségben, hogy „ítéljen eleveneket és holtakat”.

Az egyháztörténelem tanúsága szerint az eszkatologikus várakozások a lelki élet magaslatain hordozták a keresztényeket (pl. az apostoli idők, reformáció, pietizmus, advent mozgalom). Mondhatjuk, hogy az igazi kereszténység tulajdonképpen az eszkatologikus kereszténység. A kereszténység ezen a hitpontra áll vagy bukik. Ebben áll a reménység, amelyet a világnak nyújthat. Eszkatológia nélkül a keresztény vallás is csak kultúrvallás lenne, embercsinálta, múzeumba való – egy a többi vallás között.

A paruszia ideje. Az Úr eljövételének pontos ideje mindig kutatás tárgya volt a keresztények közt. Az apostoli kor nemzedéke biztos volt, hogy tanúja lesz ennek a fenséges eseménynek. Pál apostol első levelét, amelyet a Thessalonikabeliekhez írt, félre is értették: úgy gondolták, hogy most azonnal jön Jézus, még napjaikban. Ezért kellett az apostolnak még egy levélben megírni, hogy „nem jön az el addig, mígnem bekövetkezik előbb a szakadás” (2Thess 2:1-3).

A második században a montanisták propagálták a chiliasmust (millenarizmust). Tertullianus is közéjük tartozott. A III-IV. században néhány író újra említi Krisztus mihamarabbi visszajövetelének gondolatát (Metodius, Lactantius, Comodianus), de általában minden időben voltak keresztények, akik kitűzött dátumra várták Jézus eljövételét.

Tychonius szerint az Úrnak 381-ben kellett eljönnie. Hippolütosz 500-ra várta; a középkori keresztények az ezredfordulóra. Gioacchino da Fiore, cisztercita szerzetes 1260-ra tette a millennium kezdetét; követője, Arnold de Villanova pedig 1335-re. A világ végét Konrad Schmidt 1369-re, Felix Hammerlin 1492-re, a dominikánus Parisiensis 1569-re, a franciskánus Hilter 1651-re várta. N. Cusa kardinális a paruzsiát 1734 utánra, M. Stiefel protestáns lelkész, akárcsak Melchior Hofmann, 1533-ra. Luther Márton a XVI. század végére feltételezte a végét. Bengel szerint a millennium 1836-ban fog kezdődni. William Miller 1844-re számította az Úr eljövételét.

Az Úr elrejtette visszajövetele dátumát, hogy minden percben várjuk Őt (Lk 12:37). Mindenképpen jobb szüntelen – és helyesen – várni Őt,

mint semmiképpen, ahogy J. H. Newman mondja: „Ezerszer jobb hinni, hogy Krisztus jön, amikor nem jön, semmint egyszer azt mondani, hogy nem jön, amikor valóban jön... Inkább legyek az, aki Krisztus iránti szeretetből, de ismeret hiányában valamelyes égi jelenséget Krisztus jövőtele jelének tekint, semmint az, aki rakva tudománnyal, szeretet híján csak mosolyog ekkora tévedésen.”⁹

1) E. G. White: *A nagy küzdelem*. 299.1. o.

2) René Pache: *Die Wiederkunft Jesu Christi*. 5. o.

3) E. G. White: *Bizonyságtételek*. II. köt., 355. o.

4) „*Mi az igazság?*” *Útmutató a Biblia otthoni tanulmányozásához*. 324. o.

5) E. G. White: *Jézus élete*. 634.2. o.

6) E. G. White: *A nagy küzdelem*. 589–590. o.

7) R. H. Pierson: *Though the Winds Blow*. 1968. 137. o.

8) *Hetednap Adventista Hitvallás*. 1947. 30. o.

9) Idézi: H. Heinz: *i.m.* 261. o.

13. Az ember természete

Alapszöveg: „Megjelentetett pedig most a mi Megtartónknak, Jézus Krisztusnak megjelenése által, aki eltörölte a halált, világosságra hozta pedig az életet és halhatatlanságot az evangélium által.” (2Tim 1:10)

Bevezető: Afrika alsó csücskét régen „Cabo Tormentoso”-nak (Kínok Fokának) nevezték. A hajósok úgy tartották, hogy aki túlmerészkedik rajta, az az óceán biztos áldozata lesz. A bátor Vasco da Gama azonban legyőzte a hajósok előítéleteit: körülhajózta Afrikát, és utat nyitott India felé. Amikor fűszerekkel megrakodva visszatért, az afrikai földrész déli nyúlványának nevét „Cabo da Boa Esperanza”-ra, Jóreménység fokára változtatta.

Az ókorban élők hite szerint a sír a kínok helye volt. Előítéletek és az ismeretlentől való félelem uralkodott el rajtuk, ha a halálra gondoltak. Ám amióta meghalt és feltámadt Krisztus, a halál többé nem a nagy ismeretlen, a sír pedig nem a kínok helye, hanem a feltámadásig tartó nyugalomé.

Ennek a tanulmánynak a célja megszüntetni a hagyományos előítéleteket, amelyek az embernek a halál utáni állapotával kapcsolatos balhiedelmeiből adódnak. Célunk megnyitni a bibliai távlatokat, amelyek reménységet, világosságot árasztanak, és megszabadítanak az ókoriak poklának és a középkoriak tisztítóhelyének rettegett képeitől.

I. Az ember teremtése

1. Milyen mintára formálta Isten az embert, amikor megteremtette? 1Móz 1:26

Megjegyzés: „Isten képe az eredeti minta, amelyre az ember teremtetett” (1Móz 1:26). Ez nem a testi hasonlatosságra vonatkozik, hanem az értelemnek, szabadságnak, jó és rossz közötti különbségtétel képességének az ajándékára, ami megkülönbözteti az embert minden más földi teremtménytől. Ezek az ajándékok, amelyek révén az ember hasonlatos Istenhez, lehetővé teszik az ember részéről, hogy megismerhesse, szerethesse és szolgálhassa Istent – Teremtőjét.

Móz 1:26-ban két kifejezés (*dömut* = kép; *celem* = hasonlatosság) mutatja a Teremtő és teremtménye kapcsolatát. „Isten képe” (*Imago Dei*) kifejezi azt a fenséges igazságot, hogy az embernek nem valamelyes alacsony, hanem magas származása van: az ókori hódítókhoz hasonlóan, akik szobraikat emelték a birtokba vett területeken, tulajdonjoguk kifejezésére. Ugyanígy az Isten képe is az emberben azt mutatja, hogy az ember világa olyan terület, amelyet Isten „elfoglalt”.

Félreértések elkerülése végett a Teremtő megmagyarázza, hogy hasonlatosságánál fogva az ember még nem „egyenlő” Istennel – lényegileg –, hanem csak hasonlatos Hozzá. Így tette világossá Isten a Közte és „a teremtés koronája” közti különbséget.

2. Mondjuk el, hogyan teremtette Isten az embert. 1Móz 2:7¹

Megjegyzés: Ádám teremtésénél két munkaszakaszt különböztetünk meg: az anyagi test megteremtését, és az életelem lehelését a magatehetetlen anyagba. Ugyanazt az „élő lelket” (nismát chaiim) kapták a többi élőlények is (1Móz 1:30). Fontos megjegyeznünk, hogy az ember élő lélekké LETT, nem pedig élő lelket KAPOTT. Az „élő lélek” (nefes chaiiáh) nem alkotó része az embernek, hanem az egész ember jellemzése mint élő test. A Biblia

nem beszél halhatatlan lélekről vagy tudatos szellemi életről a halál után.

„A lélek általában magát az embert jelenti, aki akkor lett emberré, amikor az isteni lehelet megelevenítette a föld porából alkotott testet. Hasonlóképp bármikor, amikor egy gyermek születik, új lélek születik, mindenik lélek egy-egy lény, egyedi, mindenestől más, mint a többi lény bármelyike. Az élő lény külön egyediségének gondolatát a legközelebről talán a héber »nefes« szó fejezi ki. Ilyen használatában nem egy személy részét jelenti, hanem a személyt magát.”² Számos esetben így is fordítják a Bibliában.

Jelenleg számos neves teológus kezdi újraértékelni a lélek halhatatlanságát valló hagyományos nézetet. Erről tanúskodik az alábbi idézet is:

„Csaknem az egész keresztény hagyomány a halhatatlan lélekben látja az ember istenképének megkülönböztető jegyét. Ma, a Biblia alaposabb ismerete révén látjuk, hogy ez a tanítás nem keresztény eredetű, hanem Platóntól származik. ... Nem kétséges, hogy a lélek halhatatlanságának tana platóni eredetű, tehát nem bibliai. Abból a felfogásból adódik, hogy az emberi lélek isteni eredetű. A Szentírás azonban nem beszél halhatatlan lélekről, hanem azt jelöli az ember örök rendeltetéséül, hogy örökké Isten társaságában legyen. Nem önmagában levő, lényegi halhatatlansága van az embernek, hanem rendeltetésébe beleértendő örök élete.”³

II. Az ember természete

1. Milyen állapotba jutott az ember a bűnbeesés után? Róm 6:23; 1Kor 15:53-54

2. A Szentírás szerint csakis kié a halhatatlanság? 1Tim 6:16; 1:17

Megjegyzés: E szavaknak: „halhatatlan, halhatatlanság” nincs megfelelőjük az Ószövetségben. Az Újszövetség csak Istenről

mondja, hogy halhatatlan – tehát természetének lényege meg nem semmisülhet (1Tim 1:17; 6:16).⁴

Az, hogy „halhatatlan”, többet rejt magában, mint csupán azt, hogy „nincs alávetve a halálnak”. Az, akiről kimondjuk, hogy halhatatlan, „élete van önmagában”, nincs szüksége az élet külső forrására. Ezt az igazságot Üdvözítőnk szavaiból ismerjük: „Mert amiként az Atyának élete van önmagában, akként adta a Fiúnak is, hogy élete legyen önmagában.” (Jn 5:26)

Ha ebből a szempontból közelebbről akarjuk megvizsgálni az élőlényeket, akkor három élőlénycsoportot különböztethetünk meg: a) halhatatlankok – az Istenség személyei; b) örök élettel megáldottak – az angyalok, az el nem bukott lények és akik üdvözülni fognak; c) a halandó, örök halálnak alávetett lények.

Az adventista teológiában szigorúan ragaszkodunk a bibliai meghatározásokhoz. Nem küszöböljük ki a „halhatatlanság” fogalmát, de csak bibliai vonatkozásban használjuk.⁵ Mozgalmunk kezdetén úttörőink szívesen használták a „feltételes halhatatlanság” kifejezést. Ez mutatja, hogy a halhatatlanság nem veleszületett természetes adottsága az embernek, vagy akár az ember lelkének, hanem Isten ajándéka mindazoknak, akik teljesítik az üdvösség feltételeit.

III. Az ember állapota a halálban

1. Milyen kifejezéseket használ a Biblia a halál beálltára? Zsolt 146:4; 104:29; Préd 12:9

Megjegyzés: Az élő ember (élő lélek) úgy jött létre, hogy a kész testbe Isten életnek leheletét lehelte. A halál ennek a fordítottja: az élő ember élet lehelete nélkül marad, tehát holt tetem. „Kimegyen a lelke” – nem az ember megy ki belőle. A holt tetem sem az ember. A halál pillanatában az ember megszűnt létezni.

Szemléltetésül két példa:

A villanyégőben a wolframszál árammal telítődik, és létrejön a világosság. Ha lekapcsoljuk, nem kap áramot. Hová lett a világosság? – Megszűnt létezni.

Másik példa: vegyünk néhány deszkadarabot és szegeket. Összeszegezzük a deszkákat, és lesz egy ládánk. Később kihúzzuk a szegeket, külön rakjuk őket, összeszedjük a deszkadarabokat, és külön tesszük őket. Hová lett a láda? Sehová. Megszűnt létezni. A szeg nem láda, a deszka sem láda. A kettő, míg együtt van, addig létezik a láda.

Így történik az emberrel is, amikor meghal. Míg a testben életnek lehelete van, emberről beszélünk. Ha már nincs benne életnek lehelete, nem létezik többé az ember, mint ahogy nem létezett azelőtt sem, hogy ember lett.

Ha azt feltételezzük, hogy a halál pillanatában kilehelt lélek öntudatos, tud magáról, és tájékozódik időben és térben, tudatában van önnön emberi „én”-jének, és hogy a halál után mint ilyen, létezhet test nélkül, s a test csupán ideiglenes fogháza volt, akkor feltételelezhető, hogy az ember születése előtt is létezett, tehát örök léte volt és van. Ezzel már istenné tettük az emberi lelket. A keleti pogány babonák világába léptünk, és ettől még a lélekvándorlás hite sincs messze.⁶

2. Hogyan írja le a Biblia az ember állapotát a halálban? Préd 3:19-21; 9:7-8,12

3. Minek nevezi a halált az Újszövetség? Jn 11:11-14; 1Thess 4:13-15

Megjegyzés: „Az álom (alvás) pihenésre szánt időleges és természetes állapota az élő szervezetnek. Célja a fáradságérzet megszüntetése és új erő gyűjtése. Az alvás ideje alatt az ember teljesen, vagy részlegesen öntudatlan. Az életfunkciók lecsökkennek. Olykor álmok tarkítják ezt a pihenési formát.”⁷

Mivel ezt az ébredéssel végződő, öntudatlan állapotot álomnak nevezzük, a Biblia is a feltámadás „ébredésével” végződő „halál álmát” szintén – és éppen emiatt – álomnak nevezi.

„Azon a sarkalatos tévedésen alapszik a halálban is megmaradó öntudat tana, hogy az ember természeténél fogva halhatatlan. Ez olyan dogma, amely az örök gyötrelem tanához hasonlóan ellentmond a Szentírás tanításainak, a józan észnek és az emberiségnek.”⁸

Ismétlés

1. Hogyan teremtette Isten az embert?

Válasz: A Biblia világosan tanítja, hogy az ember halandó, és egyedül Istené a halhatatlanság. Isten nemcsak, hogy nincs alávetve halálnak, hanem önmaga életének is elsődleges oka és forrása. A halhatatlanság nem természetes adottsága az embernek, vagy az ember lelkének, hanem Isten ajándéka lesz, ha teljesítjük az üdvösség feltételeit.

2. Milyen az ember állapota a halálban?

Válasz: A halál pillanatában az ember azzá válik, amiből lett: az élet lehelete felett Isten az Úr, a test pedig visszatér a porba. A Biblia álomnak nevezi a halált. Nincs benne öntudatos lét, a halott nem emlékszik, nem érez és nem gondolkozik. A feltámadásig az ember semmiféle formában nem létezik.

Összegzendő bibliai igazságok

Isten az embert a maga képére és hasonlatosságára teremtette. Egyéni és egyedi léttel áldotta meg, szabad ítélőképességgel és akarattal ruházta fel. Testnek, léleknek, értelemnek egysége mint lény, és mindenestől Istentől függ mind lét, mind erkölcs tekintetében. Bűnbeesésével az ember eme függő állapota ellen lázadt

fel, de ezzel elszakadt az élet Forrásától, és így halálnak alávetett lényé vált. A halál a bűn következménye. A halál az élet megszűnése az ember összes elemében. Megszűnik az élet, és elporlad a test, megszűnik az érzés, az értelem, oda az öntudat, a személyes vonások. Ezt az állapotot a Biblia a halál álmának nevezi, amely a feltámadásig tart, amikor Isten az embert teljesen újraalkotja. Isten, aki egyedül halhatatlan, aki nem függ az élet külső forrásától, akinek élete van önmagában, biztosít, hogy az üdvözültek jutalma örök élet lesz.

Ránk háruló erkölcsi kötelezettségek

Múló létünkben, de mint akiknek örök életlehetősége nyílik, olyan következtetések adódnak, amelyek értelmet adhatnak a földi életnek. A keresztény ember ebben az életben egyedülálló alkalmat lát, hogy Isten kegyelmében részesüljön, és örök üdvösségre tegyen szert. Figyelme két célkitűzésre irányul: keresni az ajándékként felajánlott üdvösséget, és másodszer, hogy tisztességesen eleget tegyen kötelességeinek, amelyeket e múltó élet rótt rá, vagyis, hogy „világ világossága” legyen.

Az ilyen embernek a halál nem az utolsó, elkerülhetetlen, végzetes szerencsétlenség, hisz van reménysége. Ha meggondoljuk, az élet szüntelen múlik, az ember sorsa pedig visszafordíthatatlan a halál után, azaz semmin nem lehet változtatni. Szükséges tehát szüntelen készen lenni, mintha most kellene találkozunk a visszatérő Jézussal.

Kiegészítő teológiai jegyzetek

Bibliai antropológia: (gör. anthropolosz = ember; logosz = beszéd) a Biblia emberről, az ember természetéről és létformájáról szóló tanításainak összességét jelenti.

Generacionizmus: egyes ókori teológusok tanítására vonatkozik (pl. Tertullianusz), amely szerint a szülők teremtik meg holt elemekből a gyermek testét és lelkét. Ezt a tanítást a katolikus egyház elvetette, és a kreacionista felfogással helyettesítette.

Kreacionizmus. Az előbbi tannal szemben ez a hivatalos katolikus álláspont. Kifejti, hogy Isten egyedileg teremtett minden egyes lelket a semmiből, és ezek a nemzéskor a földi sejtek egyesülése révén egy-egy olvadnak, egyedüli emberi lényt hozva létre. A lélek nem létezik a testtel alkotott lényegbeli egysége előtt. Látjuk, hogy ez a megfogalmazás azok ellen szól, akik a léleknek az ember születése előtti örök létezésében hisznek, vagy a lélekvándorlás tanának hívei. A katolikus álláspont az, hogy a lélek teremtése a szülői sejtek egyesülésének pillanatában történik, nem pedig a születéskor, vagy a gyermek tudatra ébredésekor. Ez a tan nem tagadja, hogy a szülők maguk az újszülött elsőleges okai, csak állítja, hogy Isten hozzájárulása felülmúlja az ember „létrehozó szerepét”⁹

Az ember többed volta (pluralizmusa). A katolikus felfogásra utalunk az ember teremtését illetően:

1. Az ember, a maga mivoltában eredeti egységét illetően valóságos és leépíthetetlen pluralizmusra van rendelve. Az ember mindamelllett egy – eredetét és rendeltetését tekintve.

2. Mégis, az emberben valóságos pluralizmus rejlik. Test és lélek alkotja, és egyik összetevő sem helyettesíthető a másikkal. Amit az emberben lélek-szellemnek nevezünk, az nemcsak létmegnyilvánulási formája az embernek. Az ember ennek nemcsak anyagi kifejeződése, és az anyag sem kifejeződése a léleknek.

3. Az embernek szellemi természetű lelke van, az nem tevődik össze semmiből, egylényegű mint alkotóelem, s a maga lényének megfelelő életet képes adni. Ez a lélek nem ejt csorbát az emberi lény egységén, de lényegében különbözik az anyagtól, független az anyagtól... és lényegében halhatatlan.¹⁰

Íme, röviden a lélekről alkotott katolikus felfogás.

A trichotomizmus. Azt a felfogást jelenti, amely 1Thess 5:23 alapján az embert három alkatrészből állónak tekint. A Károli-fordításban nem érződik a hármasság, mert a test mellett csak „lelket” említ, amit görögben „pneuma” és „psyché” külön elnevezéssel olvasunk. Megjegyezzük, hogy mindkét megnevezés ugyanarra az egy valóságra utal. Ugyanígy a „test” megnevezésére is a görögben két szó használatos: a „szóma” meg a „szarksz”. A „szóma” kifejezi az anyagi testet, a „szarksz” pedig erkölcsi szempontból a „bűn testét”. Itt is a „pneuma” magát a lelket jelenti, a „psyché” pedig az élet megnyilvánulásait.

A kommentárban ezt olvassuk 1Thess 5:23 kapcsán:

„Pál apostol itt nem nyújt tanulmányt az ember természetéről, de biztosít, hogy nincs oly részecskéje a megtért embernek, amelyet ne érintene Isten megszentelő ereje.”¹¹

A pneuma-lélek. Jelentése: „kilehelés, lehelet, szél, élet lehelete, lélek, szellem, mint az ember egy része, a belátás, érzés, akarat központja, érzület, szellemi lény (Isten, angyalok)... 1Thess 5:23: az ember immateriális része a lélek és a szellem, a psyché és a pneuma. A test, lélek, szellem trichotomikus megkülönböztetések az Írás alapján válnak általánossá... Az emberre vonatkozó helyeken az ószövetségi »ruah« fordítása, isteni eredetű, az ember benső éneje (1Kor 5:3; Kol 2:5). Az élet princípiuma, az életnek gyökere, az életerő, az életelv, az élet isteni kezdete; az életnek a pneuma a gyökere, a psyché a hordozója... Az embernek nincs alacsonyabb lelki és magasabb szellemi része, mindegyik az immateriális részt foglalja magában... A bűn mindkettőt megmérgezte, mindkettő, ill. mindkét formájában megváltásra szorul, a testtel együtt, tehát a test, lélek, szellem egészét alkotó egész ember.”¹²

A psyché-lélek. Jelentése: „lehelet, lélek, élet (az élet elve)... lélek – mint az érzések székhelye (Máté 26:38)... A testtel kapcsolatban fordul elő. Test nélküli »psyché«-ről nem hallunk; a léleknek lényegéhez tartozik, hogy testtel együtt legyen; ezért osztozik a test gyarlóságai-ban és megváltásra szorul. Többször szinonim a pneuma-val, máskor viszont nem lehet azzal azonosítani (Zsid 4:12; 1Thess 5:23). A psyché

itt az individuális élet, amelyben a pneuma mint az isteni élet princípiuma nyilvánvaló lesz; tehát a psyché a »szóma«-ban, mint szervezetben meglévő élet (Máté 6:25); viszont a »szóma« a psyché által megélelített organizmus, amelyben az élet alanya a psyché. Az »én« az ember immateriális része a földi kapcsolat szempontjából.”¹³

A lélek halhatatlanságáról. Ez filozófiai gondolat, és Platón „Phaidon” c. műve terjesztette el. Platónnál a lélek létezett az ember születése előtt is, és a test kalitkájában csak lakozik. Ez a lélek szerinte oszthatatlan, tehát az ő filozófiája szerint halhatatlan. Halandó csak az, ami összetett: tehát az ember, mivel részekből van, halandó. A halál pillanatában a lélek elhagyja a testet, mert nem azonos vele. A test megromlása nem ronthatja meg a lelket is, amiképpen egy hangszer megrongálódása nem teheti tönkre a zenedarabot, amelyet eljátszottak rajta.¹⁴

Oscar Cullmann felhívja figyelmünket, hogy Platón hatása érezhető számos neoplatonikus egyházatyánál is.¹⁵

Noha a gnosztikusok a görög bölcsességhez igazodtak, a II. században még nem érződik a platóni hatás. A vértanú Justinus (150) elítéli azokat, akik hiszik, hogy a halál után a lélek felszáll, és javasolja, hogy az ilyeneket ne tekintsék keresztényeknek. Szardeszi Szent Meliton (190) az első halálról azt mondja, hogy az „hosszas hallgatás”. Tatianus (170) azt állítja, hogy a lélek önmagában nem maga az élet, hanem része van az életben, amelyet Isten ad. Arnobius az utolsó az egyházatyák sorában, aki még fenntartja, hogy a lélek csak feltételesen lehet halhatatlan. A léleknek platóni, állítólagos halhatatlansága Arnobius szemében „körmönfont spekuláció”.

Athénagorasz és Tertullianus (200) az elsők, akik határozottan tanítják a lélek halhatatlanságát. Ezt a gondolatot Origenész fejtette ki részletesen (185–254). Ők az egyházatyák leghívebb neoplatonistái.

A reformátoroknak nem volt egységes nézetük az ember természetét illetően. Luther ingadozik az igazság és jelképes beszéd közt. Nem rendszerezte ebbéli tanítását. Egy helyen a lélek halhatatlanságáról szóló tant „a szörnyszülött mesékhez sorolja, amelyek Róma dekrétu-

mainak szemétdombján teremnek.”¹⁶ Kálvin következetesen vall a lélek halhatatlansága mellett. H. Bullinger szintén, amint a Helvét Hitvallásban is olvassuk: „Elítéljük mindazokat, akik gúnyolják vagy fondorlatos érveléseikkel tagadják a lélek halhatatlanságát, vagy azt állítják, hogy a lélek alszik, vagy részévé válik Istennek.” (VII-5).

Egyik erdélyi reformátorunk, Dévai Bíró Mátyás (1500–1545) 1531-ben könyvet írt „De dormitatione sanctorum” (A szentek elalvásáról) címmel. A megigazulást és az üdvözülés módját fejtegeti benne. Kijelenti, hogy a mennyben egyetlen Közbenjáró létezik, a középkori szentek pedig a többi halottakkal együtt a sírjukban alszanak Krisztus viszájöveteleig.

Századunkban jelentős haladás tapasztalható az ember természetének bibliai magyarázatában. Jeles teológusok lemondtak a platóni felfogásról, és a bibliai tanításhoz tértek vissza. Megemlítendő: Karl Barth, Emil Brunner, Rudolf Bultmann, Oscar Cullmann, Hans Walter Wolff, André Nygren, R. Niebuhr, P. Tillich stb.

Eszenyeiné dr. Széles Mária kolozsvári jeles teológus idézetével zárjuk ezt a részt:

„Téves az a platóni filozófia hatására kialakult felfogás, hogy az embernek halandó »teste« és halhatatlan »lelke« volna. Az ember a földön a test (bászár) és a lélek (nefes) egységében él. Amikor a Teremtő viszávonja tőle az életnek lehetőségét, az ember holt tetemmé válik, és »viszázatér a porba, amelyből vétetett.«”¹⁷

Az ember természetével kapcsolatos adventista tantétel kialakulása

A legtöbb millerita hitte, hogy az embernek természeténél fogva halhatatlan lelke van. Az első, aki behatóbban tanulmányozta az erre vonatkozó bibliai álláspontot, a kongregacionalista, majd metodista prédikátor George Storrs volt (1796–1879). Henry Grew egyik írásától ihletve az ember végső sorsát és a halottak állapotát kezdte tanulmányozni. Arra a következtetésre jutott, hogy az ember nem hordozza önmagában halhatatlanságát, hanem az Krisztus ajándéka lesz a parúzia alkalmával, a gonoszok pedig „második halállal halnak meg”. 1842-ben

Storrs hat prédikációt tartott erről a kérdésről. Ugyanabban az évben csatlakozott a millerita mozgalomhoz, egy évvel később pedig Angliában kinyomtatták hat prédikációját. Charles Fitch (1805–1844) kongregacionalista, presbitériánus, majd millerita lelkipásztor befolyására az advent mozgalomhoz csatlakozott, és annak meghatározó alakjává vált. 1844. január 25-én Charles Fitch is elfogadta a feltételes halhatatlanság tanát, példáját pedig más millerita vezetők is követték. A nagy csalódás után Storrs eltávolodott a millerita mozgalomtól, amelyben a meszimizmus hatásait vélte felfedezni.

Maga Miller nem fogadta el Storrs és Fitch tanításait, Ellen Harmon szülei viszont igen. James White jövődöbeli felesége egyik könyvében egy 1844 nyarán elhangzott beszélgetésről számol be, melynek ez volt a fő témája. Nem sok idő múlva a család kivált a methodista gyülekezetből.

Az 1844. október 22-én bekövetkezett nagy csalódás után egy kis haladás volt tapasztalható a feltételes halhatatlanság tanának megfogalmazásában. 1845. április 29-én a New York államban található Albanyban tartott konferencián elhangzott, hogy a szentek nem a haláluk alkalmával, hanem a második eljövétel után kapják meg örökségüket. 1847-ben már E. G. White, James White és J. Bates is határozottan vallják a lélek feltételes halhatatlanságát, és azt, hogy a halottak öntudatlanok a halálban, a gonoszok kínja pedig nem örök.

A leghatározottabb álláspontot R. F. Cottrell (1814–1892) és James White fogalmazták meg a *Review and Herald* folyóiratban publikált cikkeikben (22.XI.1853 és 21.II.1856), amikor kialakult a ma ismert bibliai hitalapelv.

-
- 1) A „jácár” ige formálást, alakítást jelent. Ádámot Isten „adamah”-ból, vagyis földből alkotta. A föld neve is, Ádám neve is ugyanabból a tövből való: „föld”. „Nismat chaiim” – az élet személytelen lehetetére értendő. „Nefes chaiiáh” – élő lelket jelent, az értelmes lélek ez, a személyiség egyetlen jelölője. A „nefes” megnevezés 754-szer fordul elő a Bibliában, de egyszer sem olvassuk, hogy halhatatlan volna. (Jenni-Westermann, *i.m.* II, 71). A „lélek” (ruah) szó, amely 378-szor fordul elő az Ószövetségben, egyszer sincs halhatatlanként említve.

- 2) Siegfried H. Horn: *S.D.A. Bible Dictionary*. 1960. 1036–1037. o.
- 3) Geréb Pál: *Szisztematikus teológiai kurzus*. 1974–1975. II. 32. o.
- 4) Neill-Goodwin-Dowle: *i.m.* 152. o.
- 5) Az Újszövetségben csak az „athanasia” szónak van „halhatatlanság” értelme. Kétszer fordul elő: 1Kor 15:54 és 1Tim 6:16 verseiben. Az „aphthartos” és az „aphtharsia” viszont 13-szor, és „romolhatatlant, romolhatatlanságot” jelent (Róm 1:23; 2:7; 1Kor 9:25; 15:52-54; 1Tim 1:17; 2Tim 1:10; 1Pt 1:4,23; 3:4). A Biblia sehol nem mondja, hogy a halhatatlanság az ember tulajdonsága volna: hogy önmagunkban halhatatlanok lennénk.
- 6) Sansara = a keleti vallásokban lélekvándorlást jelent, az élet és halál sorozatos egymásra következését.
- 7) *Dicționar explicativ al limbii române*. 1975. 876. o.
- 8) E. G. White: *A nagy küzdelem*. 545.2. o.
- 9) K. Rahner – H. Vorgrimler: *Kleines Theologisches Wörterbuch*. 1961. 215. o.
- 10) *Uo.*
- 11) *S.D.A. Bible Commentary*. VII. 257. o.
- 12) Kiss Jenő: *Újszövetségi Görög-Magyar szótár*. 1975. 138. o.
- 13) *Uo.*
- 14) *Platón válogatott művei*. 1893. II. 105–107. o.
- 15) Oscar Cullmann: *Immortality of the Soul or Resurrection of the Dead?* New York. 1958. 19–20. o.
- 16) E. G. White: *A nagy küzdelem*. 488. o.
- 17) E. Széles Maria: *Ótestamentumi Biblika Theologia*. 1976, 1. 29. o.

14. A feltámadás

Alapszöveg: „Monda néki Jézus: Én vagyok a feltámadás és az élet: aki hisz énbenem, ha meghal is, él.” (Jn 11:25)

Bevezető: „Ha pedig Krisztus fel nem támadott, akkor hiábavaló a mi prédikálásunk, de hiábavaló a ti hitetek is... És amiképpen hordtuk a földinek ábrázatját, hordani fogjuk a mennyeknek ábrázatját is.”¹ Ezek a bibliaversek az üdvösség történetének két hatalmas tényét állítják szemünk elé: Krisztus feltámadását és az Általa üdvözültek feltámadását. Az elsőről Pál apostol kijelenti, hogy az evangéliumot nem lehet elválasztani annak az igazságnak a hirdetésétől, hogy az Üdvözítő él. Hitünk alapja nem oly vallásalapító, aki elporladva fekszik sírjában, hanem Jézus Krisztus, aki él a mennyekben. Erről az igazságról tanúskodik az üres sír.

A másik ige azt jelenti ki, hogy a mennyeknek ábrázatát fogjuk hordozni, vagyis a második Ádámét. Krisztus megváltó műve mindenestől belevont minket az üdvösség történetébe, ugyanis Ő közénk jött, hordozta ábrázatunkat, hogy a mennybe vihessen, és az Ő ábrázatát hordozhassuk. A két Ádám közti hasonlóság és különbség által Pál apostol ismerteti rendeltetésünket. Magasztos emberi természetének részeseiként Krisztus az Ő természetébe vésett be (Ésa 49:16), s ez többet jelent létünk és átalakulásunk szempontjából, mint bármi külső törvény, szabály vagy kényszer.

Pál apostol megdöbbenő gondolattal fejezi ki ezt az alapvető igazságot, amikor azt mondja: „... a Krisztus ti köztetek (ti bennektek) van, a dicsőségnek ama reménysége” (Kol 1:27).

„»Bizony, bizony mondom néktek: Aki énbenem hisz, örök élete van annak« (Jn 6:47). A szeretett János által, aki hallotta

e szavakat, a Szentlélek kijelentette a gyülekezetnek: »Ez az a bizonyágtétel, hogy örök életet adott nekünk az Isten, és ez az élet az ő Fiában van. Akié a Fiú, azé az élet« (1Jn 5:11-12). Jézus ezt mondta: »Én feltámasztom azt az utolsó napon« (Jn 6:54). Krisztus egy testté lett velünk, hogy mi egy lélek lehessünk Vele. Ezen egység ereje által kell majd előjőnnünk a sírból. Ez nem csak Krisztus erejének megnyilatkozása által történik, hanem hit által az Ő élete a miénk lesz. Aki meglátja Krisztus igaz jellemét, és szívébe fogadja Őt, annak örök élete van. Krisztus a Lélek által lakozik bennünk, és Isten Lelke, ha hittel befogadjuk szívünkbe, az örök élet kezdete.”²

I. A feltámadás ígérete

1. Milyen reménység éltette a híveket minden időben? Jób 19:23-27; Róm 8:11

2. Milyen biztosítékunk van a halottak feltámadására vonatkozóan? 1Kor 15:12-20

Megjegyzés: „Jézus feltámadása előképe volt mindazok végső feltámadásának, akik Őbenne aludtak el. A feltámadott Üdvözítő arckifejezését, modorát, beszédét a tanítványai valamennyien jól ismerték. Amint Jézus feltámadt a halottak közül, éppen úgy azoknak is fel kell majd támadniuk, akik Őbenne aludtak el és alusznak. Ráismerünk majd barátainkra, mint ahogy a tanítványok is megismerték Jézust. Lehet, hogy életük folyamán megváltoztak, s megbetegedtek vagy megcsúnyultak, de Jézus visszajövetelekor tökéletes egészségben és testi-lelki arányosságban támadnak fel. Azonosságukat azonban megdicsőült testükben is tökéletesen megőrzik. Akkor »úgy ismerünk majd, amint minket is megismernek« (1Kor 13:12). Orcájukon, amelyet a Jézus arcáról fénylő világosság tesz sugárzóvá, felismerjük a megkülönböztető vonásait azoknak, akiket szeretünk.”³

3. Milyen ígéreteink vannak a feltámadásra vonatkozólag? Hós 13:14; Jn 5:25-29; ApCsel 24:15; 1Kor 15:21-22

II. Egy vagy több feltámadás lesz?

1. Kik azok, akiknek részük lesz az első feltámadásban? 1Thess 4:16; Lk 14:14; Jel 20:6

Megjegyzés: Az Úr Jézus határozottan mutat az igazak feltámadására, mint ami nem egy és ugyanaz a gonoszok feltámadásával. A Biblia szorgalmas kutatója más bizonyítékokat is talál az Újszövetségben az első feltámadás valóságára nézve.

2. Mikor támadnak fel azok, akiknek nem volt részük az első feltámadásban? Jel 20:5,13

Megjegyzés: „Az ezer esztendő végén Krisztus a megváltottak és az angyalok kíséretében ismét eljön a földre. Félelmetes méltósággal száll alá, és életre szólítja a gonoszokat a végítéletre. Hatalmas sereg jön elő, megszámlálhatatlan, mint a tenger fővénye. Micsoda különbség van köztük és azok között, akik az első feltámadáskor léptek ki sírjukból! Az igazakat Jézus hervadhatatlan ifjúsággal és szépséggel ruházza fel, a gonoszok pedig a betegség és a halál nyomait viselik. [...] Most is éppúgy gyűlölik Krisztust, és szívük éppúgy lázad ellene, mint amikor sírba szálltak. Nem lesz több kegyelem-idejük a múlt hibáinak helyrehozására. Ennek semmi értelme nem lenne. Az élethosszig tartó törvényszegés nem lágyította meg szívüket. A második próbaidő alatt is megkerülnék Isten kívánalmait, és lázadást szítanak a menny ellen, akárcsak az elsőben.”⁴

3. Beszél a Biblia részleges feltámadásról is? Dán 12:2; Jel 1:7; Mt 26:64

Megjegyzés: „Részleges feltámadásról olvasunk Mt 27:52-53 verseiben, az Úr Jézus halálával és feltámadásával kapcsolatosan. Az adventhit szerint, az igazak feltámadását közvetlenül meg-

előzőleg szintén lesz majd hasonló, részleges feltámadás. Akkor egyesek örök életre támadnak fel, mások végső kárhozatra. Elítélteésekor az Úr Jézus megjövendölte, hogy az igazság nagy ellenzői, akik hamis vádak alapján halálra ítélték Őt, „meglátják (az embernek Fiát) jönni az ég felhőiben” (Mt 26:64); Jel 1:7-ben pedig határozott jövendölés mondja, hogy akik átszegezték, azok is meglátják Őt eljönni az ég felhőiben. Szükséges tehát, hogy beteljesedésképp helye legyen egy külön feltámadásnak. A Prófétaság Lelke kiszélesíti ennek az eseménynek az értelmezését, és bevonja ebbe a feltámadásba azokat a híveket is, akik a három angyal üzenetének idején hunytak el.

„Sírok nyílnak meg, és »sokan azok közül, akik alusznak a föld porában, felsejkennek, némelyek örök életre, némelyek pedig gyárlázatra és örökkévaló utálatosságra« (Dán 12:2). Azok, akik a harmadik angyal üzenetébe vetett hittel haltak meg, megdicsőülten jönnek elő sírjukból, hogy meghallják, amikor Isten békeszöveget köt törvénye megtartóival. Azok is, »akik Őt általszegezték« (Jel 1:7), akik gúnyolódtak és nevettek Krisztus haláltusáján, és akik a leghevesebben támadták igazságát és népét, feltámadnak, hogy meglássák Krisztus dicsőségét és a hűségesek megdicsőítését.”⁵

III. Az ezer év (millennium)⁶

1. Mennyi idő választja el egymástól a két általános feltámadást? Jel 20:5

2. Mi történik a földön az ezer év alatt, és hogyan nyert jelképes kifejezést ez a földi Szentély szertartásaiban? 3Móz 16:21-22; 26:34-35; Jel 20:1-3

Megjegyzés: Az ezer év alatt egész sor eszkatologikus esemény megy végbe. Tévesen magyarázzák azok, akik az ezer évre fellendülés, béke, kegyelem idejét hirdetik. Az ezer év kezdetét és végét

Krisztus eljövetele, valamint a két általános feltámadás jelöli. Az ezer év elején Krisztus eljön az ég angyalaival, hogy „Isten országába” vigye övéit, az ezer év végén ismét eljön az üdvözült szentekkel és a szent várossal (Jel 21:1-4).

Amiképp az Azazelért esett bakot a pusztába vitték, ugyanúgy Sátánnak is hordoznia kell a szentek megbocsátott és eltörölt bűneit, jelképes fogságában, a Mélységben.⁷ Sátán megkötöztetése jelképesen azt fejezi ki, hogy képtelen valamit is tenni, hisz „a földön nincs már egyetlen ember sem, akit kísérhetne, egy sem, akit lázíthatna vagy gyötörhetne.”⁸

„A világ megtérésének és Krisztus lelki uralmának tanát az apostoli egyház nem vallotta. A kereszténységnek kb. a XVIII. század kezdetéig nem ez volt az általános véleménye. Mint minden más tévedésnek, ennek is veszedelmes következménye lett. E tanítás szerint az Úr eljövételét a messze jövőben kell várni. Ezért az emberek figyelme elterelődött a Krisztus közeledtét hirdető jelekről. Magabiztosak voltak, pedig ennek nem volt semmi alapja. Sok ember elhanyagolta a felkészülést, amely szükséges az Istennel való találkozáshoz.”⁹

3. Mikor ítélik meg azokat, akik visszautasították az üdvösséget? Jel 20:11-12; 1Kor 6:2-3; Júd 6

Megjegyzés: Az adventista teológiában az 1844-ben kezdődött, valamint az ezer év alatt végbemenő ítélet megkülönböztetésére az előbbit „vizsgálati ítéletnek”, az utóbbit pedig „végrehajtó ítéletnek” nevezik.

4. Mit mond a Biblia az ítélet végrehajtó szakaszának eredményeiről? Jel 20:13-15; 21:8,4

Megjegyzés: „A nagy küzdelem véget ért. Nincs többé bűn, és nincsenek bűnösök. Az egész világegyetem megtisztult. A végtelen nagy teremtettséget tökéletes harmónia és boldogság tölti be. Tőle, aki mindent teremtett, árad az élet, a fény és az öröm

a határtalan téren át. Élők és élettelenek – a legparányibb atomtól a legnagyobb csillagig – tökéletes szépségükkel és felhőtlen boldogságukkal hirdetik, hogy Isten a szeretet.”¹⁰

Ismétlés

1. Mi lesz a halottak végső sorsa?

Válasz: A halottak, függetlenül életük erkölcsi tartalmától, végül mind feltámadnak. Nem lelkileg értendő, vagy az utódokban történő feltámadásról van szó, hanem valóságos, testben történő feltámadásról.

2. Egy vagy több feltámadás lesz?

Válasz: Két általános feltámadás lesz: az első az igazak feltámadása, Krisztus eljövetelkor, a második az ezer év végén, amikor feltámadnak mind, akik visszautasították a kegyelmet. Utóbbiak kárhozatban részesülnek.

3. Lesz még részleges feltámadás is az általános feltámadáson kívül?

Válasz: Lesz, Krisztus eljövetelét megelőzőleg, a kegyelemidő lezárulását követő események alkalmával. Feltámadnak azok, akik megfeszítették az Úr Jézust, a hűségesek közül pedig azok, akik a hármasszövegben üzenetbe vetett hitben haltak meg.

4. Mire vonatkozik a millennium (ezer év) megnevezés?

Válasz: Millenniumon azt az ezer éves időtartamot értjük, amely elválasztja Krisztus eljövetelének időpontját a szent város alászállásának időpontjától. Ez idő alatt a föld pusztá lesz, Sátán jelképesen megköttöztetik, a szentek pedig résztvevő alanyai lesznek az ítélet végrehajtó szakaszának.

5. Mi következik a végrehajtó ítélet nyomán?

Válasz: A végrehajtó ítélet nyomán mindazoknak, akik visszatartották az üdvösséget, a második halálban lesz részük. A föld és a mindenség megszabadul a bűn összes következményétől, így a békeség és összhang örökre helyreáll a világegyetemben.

Összegző bibliai igazságok

Amikor Krisztus, a mi életünk megjelenik, először feltámadnak a megholt igazak, dicsőségben, és az „elváltozott” élő igazakkal együtt elragadtatnak az Úr elé. A második feltámadásra, vagyis a gonoszokéra, ezer évvel később kerül sor.

A millennium Krisztus ezer éves uralkodását jelenti a szentekkel a mennyben, az első és második feltámadás közti időszakban. Ez idő alatt a megholt gonoszokat ítélik. A föld teljességgel puszta lesz, egy élőt sem látni sehol, csak Sátánt és angyalait. Az ezer év végén Krisztus a szentekkel és a szent várossal alászáll a földre. A gonoszok feltámadnak, Sátánnal és angyalaival körülveszik a szent várost, de az Úrtól jövő tűz megsemmisíti őket, és megtisztítja egyben a földet is. A mindenség örökre megszabadul a bűntől és bűnösöktől.

Ránk háruló erkölcsi kötelezettségek

Most még a földi Ádám képét hordozzuk, a bűntől érintett lények gyarlóságaival együtt. Krisztus szenvedései, halála és feltámadása által Isten kizárólagos utat készített engesztelésül bűneinkre, hogy valaki csak elfogadja hit által ezt az engesztelést, örök élete legyen. Krisztus feltámadása Isten diadala a gonosz erői felett. Azoknak, akik elfogadják az Ő kegyelmét, végső diadalt ígér a bűn és halál felett.

A hívek, akik naponta alávetik magukat a megszentelő kegyelem bennük történő munkálkodásának, egyre hasonlóbba lesznek Krisztus képéhez, Ahhoz, aki hit által a szívükben lakozik,

mint a „dicsőség reménysége”. Ők örökre az Ő képére alakultak át.

Krisztus, a Feltámadás és az Élet zörget a szív ajtaján (Jel 3:20). Bebocsátást kér. A döntés, hogy beengedik-e vagy sem, az emberi lét legfőbb megoldandó feladata. Hit által Krisztust a szívünkbe fogadni az örök élet kezdetét jelenti.

Kiegészítő teológiai jegyzetek

A *millennizmus*: Szentháromság-ellenes és törvényellenes vallási mozgalom. Tagjai egy teokratikus földi állam hívei, amely az ezer év alatt jönne létre a földön. Kezdetét Krisztusnak 1914-ben, lélekben történt állítólagos eljövele jelentette. Tanításuk alapján az embereknek az ezer év alatt még egy alkalmuk nyílik az engedelmességre, tehát az örök életre. Az államrend intézményeit antikrisztusiaknak bélyegzik. Nem hiszik a lélek természetes halhatatlanságát, de máskülönben sincs meghatározott szabályuk a Biblia értelmezésére.

Premillennizmus – postmillennizmus: a premillennista tanítás szerint Krisztus eljövele megelőzi az ezer esztendő. A postmillennizmus szerint Krisztus az ezer esztendő végén jön el. A XIX. század premillennistái két külön csoportba oszlottak:

1. A *literalistákra*: földi, ezeréves birodalomban hittek, amikor az Izraelre vonatkozó ószövetségi jóvendöléseknek be kell teljesedniük. Ugyanez a meggyőződésük az úgynevezett futuristáknak és diszpenzacionalistáknak is.

2. *Milleritákra*: William Miller és hívei elutasították a literalisták Izrael-vonatkozású értelmezéseit. Mindamellet hitték, hogy a gonoszok halála, a természet és a föld megújulása, az Új Jeruzsálem alászállása mind az ezer esztendő elején történik.

Az adventisták csak az időtartam szó szerinti értelmezésében premillennisták. Krisztus visszajövetelét a millennium elején várják. Anynyiban egyetértenek a milleritákkal, hogy az ezer esztendő alatt csak

a szentek lesznek életben mint üdvözültek, megdicsőítettek és halhatatlanságba öltözöttek, de a milleriták hitével ellentétesen úgy hiszik, hogy ezek a szentek a „mennyei országában” lesznek, és nem a földön fognak uralkodni az ezer esztendő alatt.

1) 1Kor 15:14, 49.

2) E. G. White: *Jézus élete*. 388.1. o.

3) *Uo.* 804.1. o.

4) E. G. White: *A nagy küzdelem*. 662. o.

5) *Uo.* 637.1 o.

6) „Millennium” – mille annus – ezer éves időszakot jelent, „chilia eté” gör. chilia = 1000, etos = év – szintén.

7) „Mélység” – görögül „abyssos”. Héber megfelelője – „töhom” – 1Móz 1:2-ben olvasható.

Lehetséges fordításai: szakadék, feneketlen mélység, alvilág. H. G. Liddell – R. Scott: *i.m.* 4. o.

8) F. C. Gilbert: *Practical Lessons*. 293. o. Idézi Alonzo J. Wearner: *Fundamentals of Bible Doctrine*. 243. o.

9) E. G. White: *A nagy küzdelem*. 321.2 o.

10) *Uo.* 678.3. o.

15. Az ókori és a modern spiritizmus

Alapszöveg: „És ha ezt mondják tinéktek: Tudakozzatok a holtidézőktől és a jövőmondóktól, akik sipognak és suttognak: hát nem Istenétől tudakozik-e a nép? Az élőkért a holtaktól kell-e tudakozni? A tanításra és bizonyágtételre hallgassatok! Ha nem ekként szólnak azok, akiknek nincs hajnalok.” (Ésa 8:19-20)

Bevezető: „A gonosz lelkeket, akik megteremtésükkor büntelenek voltak, Isten pontosan olyan természettel, hatalommal és dicsőséggel ruházta fel, mint a szent lényeket, jelenlegi követeit. De bűnbe estek, majd szövetkeztek Isten meggyalázására és az emberek elpusztítására. Sátánt e lázadó és a mennyből vele együtt kivetett társai a századok hosszú során át támogatták az Isten tekintélye ellen vívott harcában. A Szentírás tájékoztat összeesküvésükről és kormányzatukról, különböző rendjeikről, értelmességükről, ravaszságukról, és az emberek békéje és boldogsága ellen szőtt gonosz terveikről.”¹

A spiritizmus: Misztikus felfogás, amely szerint a holtak lelkei tovább élnének, megőrizvén valamelyes ködszerű anyagiságukat, és akikkel bizonyos sajátos módon (pl. médium által) kapcsolatba lehet jutni.²

I. A spiritizmus eredete

I. Hogyan folyt le Édenben az első spiritiszta párbeszéd? 1Móz 3:1-6

Megjegyzés: „Az első spiritiszta médium az Éden kertjében a kígyó volt. Sátán ezt a ravasz lényt választotta médiumnak, hogy általa megrendezze az első spiritiszta jelenetet. Három dolgot

kell feltétlenül észrevennünk ebben az ihletett leírásban. Az első: Sátán hatalmába kerítette a kígyó testét, és uralma alatt tartotta, amíg akarta. A második: úgy vette hatalmába ezt a teremtményt, hogy amíg hatalmában volt, az elveszítette az őt jellemző vonásokat és átvette egy másik lény tulajdonságait és jellemét. A harmadik: hatalmában tartva a kígyót, Sátán azt a benyomást kelthette egy el nem bukott lényben, hogy állattal beszél, holott személyesen az ördöggel beszélt. Sátán csaláshoz folyamodott, hogy egy tiszta lényt bűnre kényszeríthessen.”³

II. Az ókori spiritizmus

1. Milyen spiritiszta megnyilvánulásokról szólnak az Írások? 5Móz 18:10-11; 2Móz 7:11

Megjegyzés: „A spiritizmus a lelkekről szóló tan... az a hit, hogy az emberek kapcsolatot teremhetnek a lelkekkel. Spiritizta az, aki hisz Istenben, a természetes halhatatlanságban, a lelkekkel felvehető kapcsolatokban, függetlenül attól, hogy keresztény, zsidó vagy buddhista. Ilyen értelemben voltak spiritiszták a görög bölcsek, az egyiptomi vagy brahmán papok.”⁴ Ezt a beismerést tette a XIX. század híres médiuma, Adelma Wurmbbrand.

2. Hogyan írja le a Biblia az egyik ókori spiritiszta megnyilvánulást? 1Sám 28:6-19

Megjegyzés: A Bibliában leírt eset semmiben sem különbözik a modern spiritizta szeánszoktól. Két kérdés merül fel a spiritizmus kapcsán: Mi a valóság? – és kik a szereplők? Valóságosak-e a spiritizta jelenségek, vagy csak szemfényvesztésről, csalásról van szó? Erre a kérdésre próbál válaszolni a Camille Flammarion Intézet metafizikai múzeuma, ahol kiállítás szemlélteti a szigorúan tudományos módszerekkel folytatott vizsgálatok eredményeit. Minden a Francia Akadémia tudósainak felügyelete alatt történt, Henri Bergson vezetése alatt. A csalásokkal előidézett

jelenségek kizárása után fennmaradt tények valóságosaknak bizonyultak. De kik a szereplők? Ezek kétségesek, mert a lelkek megnyilvánulásai sokszor szándékosan rejtett azonosságú személyek által történtek. A tudományos nyomozás soha nem fogja kideríteni ezek kilétét. Ekkor jön segítségünkre a Kinyilatkoztatás, és félrehúzza szemünk elől a függönyt: leleplezi a személyeket, akik láthatatlanul ott húzódnak a spiritiszta megnyilvánulások mögött.

„Vannak, akik azt az álláspontot képviselik, hogy Sámuel ténylegesen jelen volt a Saullal való beszélgetésen. A Biblia elegendő bizonyítékkal látja el azokat, akik ennek az ellenkezőjére következtetnek. Ha Sámuel – amint azt néhányan állítják – már a mennyben volt, akkor őt onnan kellett megidézni. Ezt pedig vagy Isten, vagy Sátán hatalma cselekedte meg. Senki sem hiheti egy pillanatig sem, hogy Sátánnak hatalma volt arra, hogy Isten szent prófétáját lehívja a mennyből egy elhagyott asszony varázsigéinek megtisztelése céljából. Arra sem következtethetünk, hogy maga Isten hívta le őt a varázsló barlangjába. Nem, mert az Úr már nem volt többé hajlandó a Saullal való érintkezésre sem álmok, sem az Urim vagy a próféták által (1Sám 28:6). [...] Maga az üzenet elegendő bizonyíték az eredetére. Célja nem az volt, hogy Sault bűnbánatra készítse, hanem, hogy siettesse a romlását. Ez pedig nem Isten műve, hanem Sátáné.”⁵

3. Mi volt Saul bukásának az oka? 1Krón 10:13-14⁶

Megjegyzés: E. G. White azt mondja, hogy Sátán csalta törbe Sault (PP 680). Tertullianus és Szíriai Efraim véleménye szerint Sault akkor gonosz lelkek tartották hatalmukban. Luther szerint a látomány démoni kísértet volt. Kálvin azt mondja, hogy a látomány nem maga Sámuel volt, hanem egy szellem. A Károli-fordítás szerint Saul meghalt, mert „az ördögöset” is megkereste, hogy megkérdezze. Nincs okunk kételkedni abban, hogy Saul ugyanazzal az álarcos „tanácsadóval” beszélt, aki Édenben mint kígyó jelent meg. A kinyilatkoztatás tehát rámutat a „szereplőkre” is.

III. A modern spiritizmus

1. Milyen figyelmeztetés szól nekünk az utolsó idők sátáni csalásaival szemben? 1Tim 4:1-2; Mt 24:26

2. Mit olvasunk a Bibliában az ördögi lelkek tevékenységéről? 2Kor 11:14-15; 2Thess 2:9

Megjegyzés: Michael Weekman Hydesville-i (New York állam) lakost a kétségbeesésig zaklatták 1847-ben bizonyos furcsa kopogtatások. Amikor már képtelen volt elviselni ezeket, elköltözött, és helyébe John D. Fox családja költözött. A lányok egyike válaszolni kezdett a kopogtatásokra, és felismerte, hogyan társaloghat az ismeretlen „idegennel”. A felfedezett „kulcs” alapján rájöttek, hogy egy Charles B. Rosma nevű, számukra ismeretlen személyről van szó. Nagy volt meglepetésük, amikor megtudták, hogy az illetőt épp az ő házukban gyilkolták meg valamikor. A Fox család Rochesterbe költözött, de a kopogtatások oda is elkísérték őket. A Fox-lányok egyike híres médium lett, a család üzelmeiből pedig kinőtt a modern spiritizmus.

A modern spiritizmus fejlődésében három szakaszt különböztetünk meg. Az első a szokott fizikai és pszichológiai jelenségek szakasza, amelyekről 1848 óta a Fox lányok tevékenységéből tudunk. 1893-mal kezdődik a második szakasz, a spiritizmus vallásos kibontakozása. Az utóbbi évtizedekben tanúi vagyunk a spiritizma jelenségek parapszichológiai és extraszenzoriális vizsgálatának. Ez a harmadik szakasz.

IV. Proféciák a spiritizmus szerepéről

1. Mit mond a Szentírás a spiritizmus szerepéről a gonosz lelkek utolsó nagy összeszövetkezésében? Jel 16:13-14

Megjegyzés: Az adventista kommentárok ezekben a „lelkekben” mindig a spiritizmus végső, hármas szövetségét ismerték fel.

„A spiritizmus útján meglepő dolgok fognak történni. Betegek gyógyulnak meg, és sok tagadhatatlan csoda történik. És mivel a gonosz lelkek úgy tesznek, mintha hinnének a Bibliában, és tisztelik az egyházat, az emberek isteni erő megnyilatkozásaként fogják elfogadni a munkájukat.”⁷

„Egyesek abba a kísértésbe esnek, hogy Istentől származónak tartják e csodákat. Betegek gyógyulnak meg a szemünk láttára. Csodák történnek előttünk. Készen állunk-e az előttünk levő próbákra, amikor Sátán hazug csodái leplezetlenebbül lépnek a színre? Sokakat csapdába fog ejteni és fogságba hurcol. Ha eltérnek Isten világos rendeleteitől és parancsolataitól, ha hisznek a meséknek, sokan egyengetik maguk előtt az utat, hogy beveggyék e hamis csodákat. Most valamennyien törekedjünk felfegyverkezni a küzdelemre, melyben rövidesen részt kell vennünk. Az Isten szavába vetett hit, az ige imádkozó szívvel való kutatása és gyakorlatba átültetése lesz Sátán hatalma ellen a pajzsunk, és Krisztus, az ő vére által győzőkké tesz bennünket.”⁸

„A világot nem a nyelvek adománya vagy a csodatettek térítik meg, hanem az, ha Krisztust prédikáljuk, mégpedig a megfeszítettet.”⁹

2. Milyen magatartást tanúsítson a hívő a spiritiszta gyakorlatokkal szemben? 3Móz 19:31; 20:6,27; Ésa 8:19

Megjegyzés: „Kevés embernek van helyes fogalma a spiritizmus megtévesztő hatásáról és a befolyásával járó veszélyről. Sokan csupán kíváncsiságból barátkoznak vele, de nem hisznek igazán benne. A gonosz lelkek hatalma előtt való meghódolásnak még a gondolata is rémülettel tölti el őket. De tiltott területre merészkednek, és a nagy hatalmú pusztító akaratauk ellenére uralkodik rajtuk. Csak egyszer hallgassanak rá, többet nem engedi ki őket a fogságából. Képtelenek saját erejükben elszakadni az igéző, csábító varázslattól. Csak Isten hatalma – a hittel elmondott imára válaszként – tudja megszabadítani ezeket a törbe csalt lelkeket.”¹⁰

Ismétlés

1. Mi a spiritizmus, és hogyan nyilatkozott meg az ókorban?

Válasz: A spiritizmus a halhatatlanság misztikus tana és a lelkekkel fenntartott kapcsolat gyakorlása. Az ókorban varázslások és holtak lelkeivel felvett kapcsolatok révén nyilatkozott meg.

2. Krisztus visszajövelete előtt milyen szokatlan vallási jelenségek ütök fel a fejüket, hogy megpróbálják Isten gyermekeinek hitét?

Válasz: A Biblia előre mondja, hogy hamis lelkek jeleket, csodákat, csodás gyógyításokat végeznek. A veszély abban rejlik, hogy a világ nem ismeri e csodák forrását, s ezért isteni eredetűeknek ítéli őket – mi több, elfogadják a tanításokat is, amelyek e csodák nyomában jönnek.

3. Milyen tant igyekszik bizonyítani a spiritizmus?

Válasz: Azzal, hogy kapcsolatot teremt az úgynevezett „holtak” lelkével, a spiritizmus bizonyítani igyekszik a lélek halhatatlanságát. Feleleveníti az ősi hazugságot: „Bizony nem haltok meg!”

4. Milyen magatartást tanúsítson a hívő a kétes eredetű vallási megnyilvánulásokkal szemben?

Válasz: Az Üdvözítő figyelmeztetett: ne higgyünk nekik, ne menjünk hozzájuk, ne hallgassunk a hamis tanokra, ne higgyünk a hamis megnyilvánulásokban.

Összegzendő bibliai igazságok

Tantételek szempontjából a spiritizmus két hamis tant eleve-nít fel. Ezeknek csapdájába esett az ember Éden kertjében. Az egyik az ember istenítésének kilátása, a másik a halál valóságá-nak, mint az Isten ellenes lázadás következményének tagadása. Az alattomos állítás, hogy „bizonyal nem haltok meg”, álcázva

és látszólag ártatlanul bizonyítást nyer, ha a halottak lelkeivel beszélni lehet.

A spiritizmus nem törekszik versenyezni a jelenlegi vallásokkal. Nem jelentkezik ellenlábasként. Bizonyos „érdektelenség” látszatát keltve be akar itatódni az összes vallásba, beleértve a nem keresztény vallásokat is. Hatalmába akarja keríteni az összes elmét, és irányítani akar a kulisszák mögül a vallásos élet színterén. Mi több, mint a vallások szövetségese fog megjelenni az egyháztörténelem utolsó felvonásaiban.

Milyen szerepet fog betölteni a spiritizmus az új vallási szövetkezésben? – Felajánlja azt, amit századok óta hiányolnak a keresztény vallásokban: a csodák szenzációját.

Ránk háruló erkölcsi kötelezettségek

Erkölcsi szempontból egy modern jelenség tanúi vagyunk. Ennek a teológiában is érezhető a hatása, éspedig, hogy a keresztény jócselekedetekre helyezték a hangsúlyt, nem tulajdonítva jelentőséget a vallás dogmatikai, hittani kereteinek. Így elveket áldoznak fel szociális eredményekért, vagy pusztá érzelmi fellobbanásokért, zajos látványosságokért.

Ilyen beállításban a spiritizmus mint „modern” vallás jelentkezik.

Nincs dogmája (merev tantétele), hanem csak emberileg jónak ítélt erkölcsi tanításai. Magától értetődik azonban, hogy a spiritizmust elsősorban nem az erkölcs érdekli, hanem magának a halottidézésnek a gyakorlása. Ehhez viszonyítva az alkalmi erkölcsi tanácsok – ezek is sokszor egymásnak ellentmondanak – csupán álcázásul szolgálnak.

A kereszténység a felvilágosodás kora óta ki van téve a racionalista támadásoknak. Tényeket, bizonyítékokat, adatokat követeltek a kereszténységtől, amelyekkel igazolja létjogosultságát. Napjainkban új természetű támadások érik a kereszténységet: nem

kérnek tényeket, bizonyságokat tőle, hanem felajánlják neki a tényeket, bizonyítékokat, természetfeletti csodákat. A világ ráéhezt a mind nagyobb szenzációkra. Őszinte lelkek, akik nem horgonyoztak a biztos „így szól az Úr” kijelentésbe, könnyű prédájául esnek az ellenségnek.

Ilyen körülményekre vonatkozóan fogalmazta meg Üdvözítőnk a komoly figyelmeztetést: „Ne menjetek oda!... Ne higgyétek!” (Mt 24:26). Az első mondat a gyakorlati erkölcsi álláspontot fejezi ki a spiritizmusmal szemben, a második mondat pedig a dogmatikai (hitelvi) álláspontot a spiritizma csalásokkal szemben.

Kiegészítő teológiai jegyzetek

Az okkultizmus: az az elmélet, amely szerint a természetben léteznek titokzatos, természetfeletti erők, amelyekkel beavatottak (médiumpok) kapcsolatba jöhetnek (occultus, latinul = rejtett, titkos, ismeretlen). Az összes ókori nép történetében ismeretesek az okkult gyakorlatok (az egyiptomiaknál, babilóniaiaknál, perzsáknál, görögöknél, rómaiaknál stb.). Isten arra tanította az izraelitákat, hogy az ilyen gyakorlatokat „utálatosságoknak” nevezzék (5Móz 18:9-13). Pál apostol levelei bizonyítják, hogy az okkultizmusnak a keresztény gyülekezetbe történő beszivárgása elleni harc az apostol egyik fő törekvése volt. A középkorban a másik szélsőségbe estek. VII. Inocentius pápa pástorlevelet adott ki a varázslók ellen (1484-ben), aminek szomorú következményei voltak. Akit félre akartak tenni, azt varázslónak bélyegezték. A racionalizmus korában volt, aki védelmébe vette az okkultizmust: Swendenborg és Young-Stillling. Kant fanatikusnak, eszelősnek bélyegezte a svédet, de Goethe nagyra becsülte.

A Hydesville-i furcsa jelenségek idején Andrew Jackson Davis 1847-ben, Swedenborg hatása alatt, egy könyvet adott ki. Úgy tekintik, hogy a modern okkult tudomány és vallás ezzel a művel és a Fox-lányok aktivitásával kezdődik. Hamarosan elszaporodtak az okkult „templomok” vagy körök, társaságok, parapszichológiai kutatási, pszichikai kísérleti inté-

zetek. Conan Doyle remélte, hogy az okkultizmus zászlaja alatt az összes vallást egyesítheti. A hívek számát nehéz pontosan megállapítani.¹¹ Úgy tartják, hogy csak Rio de Janeiróban kb. 7000 okkult „templom” van. Az egész világon száz milliónyira tehető a hívek száma, de ha hozzávesszük a nem keresztény vallásokat is, akkor megdöbbentő számadathoz jutunk. A pszichológia és parapszichológia előnyomulása az élet és tudomány minden területén már az okkultizmus uralmáról tesz bizonyosságot.

Az okkultizmus tudományos arculata. Az utóbbi évtizedekben olyan kísérletek terjedtek el, amelyek az érzékszerveinkkel nem követhető érzékeléseket próbálják felderíteni (parapszichológia, metapszichológia, pszichotronika stb.) A cél: az agy úgynevezett energiáival távközlést létesíteni telepátia útján, valamint a kívülről (az űrből jövő) közléseket felfogni. Angliában 1882 óta, Amerikában 1885 óta léteznek hasonló célkitűzésű kutatóintézetek. Mindegyikük arra épít, hogy az ember nem „agy-központú”, hanem „lélek-központú” lény, tehát mérhetetlenül tágabb az információs köre.¹² Említsünk meg néhányat a már általános gyakorlattá vált foglalatosságok közül:

a) *A mesmerizmus.* Friedrich A. Mesmer, bécsi orvos nevéhez fűződik. Mesmer a test magnetizmusát tanulmányozta. Szerinte a megbetegedés az univerzális áramok egyensúlyának megbomlása nyomán következik be, az egyensúlyt pedig magnetikus beavatkozással lehet helyrebillenteni.

b) *A hipnózis:* álommal rokon, mesterségesen, szuggesztióval, vagy más úton létrehozott öntudatlan állapot.¹³ Erkölcsi szempontból eléggé vitatott a hipnózis létjogosultsága. Amikor a hipnotizált személy tudatalatti világa nyitva áll a külső szuggesztióknak, és személyes akaratát más személy akarata helyettesítheti, tehát a hipnotizált alany valójában elveszíti személyiségét, végül milyen erkölcsi támpontja maradhat? Spiritiszta gyógyítások alkalmával a beteg lelkivilágát szellemek hada özönli el, anélkül hogy az illető ehhez tudatosan hozzájárulhatna, vagy ellene állhatna, hisz önkívületi állapotban van. Dr. J. W. Provonska „Az orvosi hipnózis erkölcsi velejárói” címmel tartott előadásában figyelmeztet:

„Amikor amúgy is minden oldalról előzőnlő szuggesztiókkal telített légkör vesz szüntelen körül, minden olyan kísérlet, amely növeli a szuggesztiók erejét, sietteti az ember legdrágább tulajdonának az elvesztését, és sietteti ama nap eljöttét, amikor a szabadságot kényszer váltja fel, amikor az ember egyszerűen a beavatottaktól és démonoktól irányított »tárgy« lesz.”¹⁴ Ilyen kilátások előtt szembe kell szállnunk a hipnózissal, mint emberek elszemélytelenítését célzó gyakorlattal. Megengedjük, hogy a hipnózist őszinte emberek is gyakorolják és őszinte szándékkal, de ha tanulni akarunk a történelem élő tankönyvéből, akkor be kell látnunk, hogy a cél nem szentesítheti az eszközöket.

c) *A telepátia*: gondolatok távoli személyeknek való közlése. E gondolatok érzékszerveink segítségével nélküli felfogása.

d) *A telekinézis*: élettelen anyagból levő tárgyak mozgatása azok érintése nélkül.

e) *A levitáció*: tárgyak, személyek lebegnek a levegőben, bármiféle ismert ráhatás nélkül.

f) *A materializálódás*: akkor áll elő, amikor a jelenlévő szellemeknek parancsolnak, hogy jelenjenek meg anyagi, látható, érzékelhető formában. Ismertek Geley professzornak, a párizsi Metafizikai Intézet igazgatójának kísérletei, amelyeket Kluskival, a spiritiszta médiummal végzett, amikor is azt kérték a lélektől, hogy egy gőzserű ektoplazmában materializálódjon, majd dugja be a kezét az előre elkészített, parafinnal teli edénybe. Így keletkeztek a híres „metafizikai kesztyűk”, amelyek a Metafizikai Múzeumban vannak kiállítva.¹⁵

g) *Apport*: azt az okkult jelenséget nevezzük így, amikor is egy helyiségben spiritiszta tevékenységek eredményeként megjelenik egy-egy tárgy, ami azelőtt nem volt ott.

A keleti okkultizmus. A nyugati felfogásvilágot két hihetetlenül elmentéses vonás jellemzi: a technikai megvalósítások előtti teljes hódolat, és a balga kíváncsiság a hiedelmek és a keleti vallásos gondolkodás irányában. A keleti okkult vallások áthatják a nyugati vallásokat. A két világháború közti időszakot Krishnamurti indiai teozófus-filozófus

gondolatai, a jóga, Zarathustra, Otto Hannish mazdadnanista tanításai uralták nyugaton. Most a buddhizmusra és a Védákra került a sor, meg az indiai guruk missziós akcióira. Jelen vannak ezek már a nyugati politikai, gazdasági, szociális, tudományos, vallásos élet minden szintjén. Az önüdvözítés, lélekvándorlás, emberistenítés stb. gondolatait már keresztények sokasága vallja.

A teozófia. Az ókori gnoszticizmushoz hasonlatosan filozófiai és vallásos úton igyekszik megismerni Istent, s főképp okkult tudományok által. A modern teozófia alapítója, Elena Petrovna Blavatski (1831–1891) a buddhizmusból, hinduizmusból, jógából, keleti misztérium-vallások tanításaiból hordta össze vallását, amelynek központi témája a lélekvándorlás.

Egy egész sor teozófiai jellegű vallásos mozgalom létezik a világon. Megemlítjük a legfontosabbakat:

a) A New Thought a metafizikai gyógyítások kultusza, amelyet Phineas Parkhurst Quimby (1802–1866) alapított, és amelynek hívei mesmerizmus, szuggesztió és spiritizma módszerek által gyógyították a betegeket. Korunk karizmatikus mozgalmi is a Quimby által kikövezett utat járják.

b) Christian Science. 1862-ben Mary Baker Patterson gyógyulása érdekében jelentkezett Quimbynél. E tapasztalata fordulópont volt az életében, és ő maga is gyógyítónak vált. 1875-ben fektette le az alapjait a Christian Science (Keresztény tudomány) nevű gyógyító mozgalomnak, amelynek kifejezetten okkult jellege van.

c) A Unity School of Christianity nevű mozgalmat Charles és Myrtle Filimore alapította 1889-ben. Hitvallását és gyakorlatát tekintve a mozgalom a New Thought és a Christian Science között helyezkedik el.

d) A Liberális Katolikus Egyházat Charles Leadbeater alapította 1917-ben. Megnevezése helytelenül „katolikus”, ugyanis egy panteista, reinkarnációt hirdető mozgalomról van szó.

e) Az „I am” Movement („Én vagyok” Mozgalom) alapítója Guy W. Ballard és felesége, Edna (1934). Az ázsiai brahmanizmushoz hasonlóan a lélekvándorlást hirdeti.

Ezek az okkult mozgalmak Nemzeti Szövetség – újabban az Új Gondolkodás Nemzetközi Szövetsége – megnevezés alatt egyesülni próbáltak egymással. Ahogy azt L. E. Froom nagyon helyesen megjegyezte, ezek az okkult, teozófiai, karizmatikus, spiritiszta mozgalmak „lélektani kopogtatások az egyházak ajtaján.”¹⁶

-
- 1) E. G. White: *A nagy küzdelem*. 513. o.
 - 2) *Dicționar enciclopedic român*. 1966. IV, 474. o.
 - 3) C. B. Haynes: *Spiritualism Versus Christianity*. 14, 16. o. Idézi Alonzo J. Wearner: *Fundamentals of Bible Doctrine*. 226–227. o.
 - 4) Adelmá Vay-Wurmbrand: *Aeonok*. 1926. 91–92. o. A könyvet a szerző transzállapotban írta meg. Irányító lelke az édesanyja, Catalina Vay bárónő volt. Adelmá könyvét a spiritizmus egyfajta katekizmusának tekintik.
 - 5) E. G. White: *Pátriárkák és próféták*. 683. o.
 - 6) 1Krn 10:13 szó szerint: „Felkereste a halottidézőt, hogy választ találjon.” Halálbüntetés járt érte. (3 Móz 20:27)
 - 7) E. G. White: *A nagy küzdelem*. 588.2. o.
 - 8) E. G. White: *Bizonyágtételek*. I. köt., 302.2. o.
 - 9) E. G. White: *Bizonyágtételek a prédikátoroknak*. 424.2. o.
 - 10) E. G. White: *A nagy küzdelem*. 558.2. o.
 - 11) Hans Heinz: *i.m.* 175. o.
 - 12) LeRoy Edwin Froom: *Fellow Travelers of Spiritualism*. 1963. 8. o.
 - 13) Paul Popescu-Neveanu: *Dicționar de psihologie*. Editura Albatros. 1978. 312. o.
 - 14) *Medical Arts and Science*. XIV/4. 130. o.
 - 15) Szirmai Kornél: *Okkultisták – Médiumok*. 60–61. o.
 - 16) L. E. Froom: *i.m.* 56. o.

16. A maradék egyház

Alapszöveg: „De ha késném, hogy tudd meg, mi módon kell for-
golódní az Isten házában, mely az élő Istennek egyháza, az igaz-
ságnak oszlopa és erőssége.” (1Tim 3:15)

Bevezető: A megváltási terv előírányozta, hogy az egyház mentő
eszköz legyen a bűnös ember számára, akárcsak Noé bárkája az
özönvíz idején. Az ószövetségi időkben Isten ebből a célból vá-
lasztotta Izrael népét, hogy az Ő népe legyen, vagyis Isten gyü-
lekezete.¹ Isten az elhívó, Ő szervezte meg az egyházát, és azt az
igazság oszlopává és erősségévé, talapatává tette a világban.

I. Az egyház az írásokban

**1. Milyen megnevezéseket használ a Szentírás az egyházra vonatko-
zóan?**

- a) Krisztus teste: 1Kor 12:27
- b) Épület; templom: Ef 2:21-22
- c) A Bárány menyasszonya: Jel 19:7
- d) Isten nyája: 1Pt 5:2

Megjegyzés: „Az egyház Isten elrendelt eszköze emberek meg-
mentésére. Szolgálatra hívta el, és azzal bízta meg, hogy hirdesse
az evangéliumot a világnak. Isten terve már kezdettől fogva az volt,
hogy egyháza az Ő tökéletességét és erejét tükrözze a világ előtt.
A gyülekezet tagjait Isten a sötétségből hívta ki csodálatos vilá-
gosságára, hogy hirdessék nagy dicsőségét. Az egyház a letétemé-
nyese Krisztus kegyelmi kincseinek; végül pedig kinyilatkoztatja

a »mennyei fejedelemségek és hatalmasságok előtt« (Ef 3:10) Isten felmérhetetlen szeretetét.”²

2. Milyen eszközt választott Isten arra, hogy általa megmutassa a bűnösöknek, mit kell tenniük, ha üdvözülni akarnak? ApCsel 9:6

Megjegyzés: „Jézus így erősítette meg gyülekezete tekintélyét, és így hozta össze Sault kiválasztott eszközeivel e földön. Krisztusnak megvolt már a gyülekezete e földön, mint képviselője, és az volt a feladata, hogy megmutassa a megtérő bűnösnek az élet útját.”³

„Az egyház Isten erős vára és menedékvárosa, melyet fenntart ebben a hűtlen világban. Az egyház minden hitszegése árulás az ellen, Aki megvásárolta az emberiséget egyszülött Fiának vére által.”⁴

II. Az igazi egyház jellemző vonásai

1. Melyek azok a jellemző vonások, amelyek alapján felismerhetjük Krisztus igazi egyházát?

- a) A jövendölések beteljesedéseképpen jelenik meg: Jel 10:8-11
- b) Megtartja Isten összes parancsolatát: Jel 12:17
- c) Megtartja a Jézus hitét: Jel 14:12
- d) Hite a Szentíráson alapszik: Lk 11:28; Gal 1:8
- e) Megtalálható nála a Prófétaság Lelke: Jel 12:17; 19:10
- f) Világraszóló üzenete van: Jel 14:6-7; Mt 24:14

Megjegyzés: „Jézus a bűnösök barátja, és szíve megindul szenvedéseiken. Övé minden hatalom mennyen és földön, azonban tiszteletben tartja az általa elrendelt eszközöket, amelyek az emberek üdvösségére és felvilágosítására szolgálnak. Ezért a bűnösöket a gyülekezethez utalja, amelyet a világosság közvetítőjévé tett a világ számára.”⁵

III. Az utolsó egyház a próféciaiban

1. Hogyan írja le a jövődőlés az utolsó egyházat? Jel 3:14-22

Megjegyzés: Laodikeia – két szóból tevődik össze: lao = nép, és dike = jog, bírósági ítélet, elítélés, büntetés, elítélő isteni igazság. Az adventisták mindig elismerték ebben a jelképes névben az ítélet hirdetésére vonatkozó jelenvaló igazságot. (Jel 14:7-8) A Laodicea nevet viselő profetikus időszak az utolsó reformációra vonatkozik, vagyis a reformációs folyamat befejezésére.

„Bármily gyöngének és gyarlónak látszik is a gyülekezet, bizonyos értelemben Isten mégis legnagyobb figyelmében részesíti; kegyelmének színhelye, ahol készségesen nyilvánítja ki emberi szíveket átalakító hatalmát.”⁶

2. Miért nevezzük az egyházat „maradéknak”? Róm 9:27; 11:5; Jel 12:17

Megjegyzés: Az egyetemes egyház azokból áll, akik igazán hisznek Krisztusban, de a vég idején, a hitehagyás általánossá válásakor a maradékot elhívja Isten, hogy megtartsa az Ő parancsolatait és a Jézus hitét. Ez a maradék jelenti ki az ítélet megkezdődését, hirdeti a Krisztus általi üdvösséget, és közli a világgal az igaz Bírójöttének közelségét.

Az adventisták nem gondolják azt, hogy ők az egyedüli őszinte hívők a földön, de hiszik, hogy Isten látható egyházát alkotják. Azt is hiszik, hogy Istennek vannak még más juhái is, amelyekről elismerik, hogy nyájához tartoznak: őszinte lelkek, akik számára a Jelenések 18:4 versének üzenetét küldi. „A pogányok között vannak olyanok is, akik tudatlanul imádják Istent, akikhez a világosság még nem jutott el valamiféle emberi közbenjárás, segítség útján. Nos, ezek mégsem pusztulnak el. Bár Isten írott törvényét nem ismerik, de hangját már hallották, amikor szólt hozzájuk a természetben, és így tették meg azt, amit a törvény megkövetelt tőlük. Munkálkodásuk nyilvánvaló bizonyítéka annak, hogy a Szentlélek

már megérintette szívüket, és felismerték, hogy Isten saját gyermekeinek ismerte el őket.”⁷

IV. Krisztus egyházának vezetése

1. Valójában ki vezeti az egyházat? 1Kor 12:28,11

2. Elismeri-e az Újszövetség a papi rendet úgy, mint az Ószövetség? 1Pt 2:9

Megjegyzés: Krisztus egyházában nincs papi rend, hanem csak időleges szolgálatra megválasztott tisztviselők. Ha pedig papságról kell szólnunk, akkor az a Krisztusban megkeresztelt hívek egyetemes papsága. Ezeknek mindegyike egyenjogú, és mindenkire ugyanaz a kötelesség hárul.

3. Milyen hatalommal ruházta fel egyházát Az, aki annak Feje? Mt 18:17-18

Megjegyzés: „Isten szava nem ad engedélyt, hogy egyetlen ember szembeszegüljön a gyülekezet döntésével, sem hogy a gyülekezet nézeteivel szemben is hangoztassa a véleményét. Ha nem lenne gyülekezeti fegyelem és kormányzás, a közösség részekre forgácsolódna, képtelen lenne megmaradni egységes testületnek.”⁸

Ismétlés

1. Mi a Krisztus egyháza?

Válasz: „Krisztus egyháza az újjászületett hívek közössége. Tagjai Isten Igéje szerinti életre törekszenek: hűségesek Isten parancsolatainak és a Jézus hitének megtartásában.”⁹

2. Melyek az igazi egyházat jellemző ismertetőjegyek?

Válasz: Az igazi egyház ismertetőjegyei a következők: a) megjelenését bibliai jóvendülésnek kell igazolnia; b) meg kell tartania Isten

összes parancsolatát; c) rendelkeznie kell a Jézus hitével; d) hite kimondottan a Szentírásón alapszik; e) rendelkezik a Prófétaság Lelkével; f) időszerű, egyetemes értékű üzenetet közöl a világgal.

3. Hogyan nevezi a jövendölés az utolsó gyülekezetet?

Válasz: Az utolsó, vagyis a hetedik gyülekezet neve Laodicea, ami „igaz népet”, vagy „a népek megítélését” jelenti. Használatos még „a maradék egyház” megnevezés is.

4. Ki vezeti a Krisztus egyházát?

Válasz: Krisztus egyházát a Szentlélek vezeti, a tagoknak adott lelki ajándékok által.

5. Mit jelent ki az Írás az egyház tekintélyéről?

Válasz: Krisztus tekintéllyel ruházta fel egyházát, és azt el kell ismerni, és tiszteletben kell tartani. Mivel az egyház tekintélye a Szentírásból ered, ennek a tekintélynek mindig az Írás fedezete alatt kell maradnia.

Összegzendő bibliai igazságok

Az egyház a Krisztust Úrnak és Üdvözítőnek elfogadó és valló hívek közössége. Mint Isten ószövetségi népének utódait, Ő hívott a bűnből, és közösséget alkotunk azért, hogy Őt imádjuk, az Igére taníttassunk, részesüljünk az úrvacsorában, szolgáljuk az emberiséget, és hirdessük az örökkévaló evangéliumot. Az egyház Krisztustól nyerte tekintélyét, a testet öltött Igétől és az Írásokból, az írott Igéből. Az egyház Isten családja: Ő gyermekeivé fogadott, s mint egyházának tagjai az új szövetség alapján élünk. Az egyház Krisztus teste, a hit gyülekezete, Krisztus maga lévén a Fej.

Az egyháznak két arca van: egyik a látható, amely az általunk látott szervezet, a másik a láthatatlan, amelyet egyedül Isten lát. Mi nem láthatjuk egészében az egyházat, mert benne búza és

konkoly van együtt. De körülötte is vannak még őszinte lelkek, akik az Igéből eddig nyert világosság szerint élnek. Nem volt alkalmuk többet megismerni, s az Úr – kegyelméből – népéhez tartozóknak ismeri el őket (Jel 18:4). Az Ige kinyilatkoztatja, hogy eljön az idő, amikor az Úr egyesíti a két táborban levőket. A látható egyházat megtisztítja a rostálás által, a kívülálló, őszinte lelkek pedig felismerik a világosságot, amelyet az üzenet közöl velük, és csatlakoznak Krisztus látható egyházához.

Az egyház a menyasszony, amelyért meghalt Krisztus, hogy megszentelje és megtisztítsa azt. Amikor eljön, Atyja előtt bemutatja dicső egyházát. Minden idők hívői – az Ő véérének árán – szeplőtelenek lesznek, sömörgözés nélküliek, szentek és feddhetetlenek.

Ránk háruló erkölcsi kötelezettségek

Az egyház nem öncélú, hanem csupán eszköz a bűnösök megmentésére. Menedékváros a bűnösök számára, mentőcsónak a habok közt vergődőknek.

Az egyház rendeltetésénél fogva nem a világ ellen irányul, hanem a világ érdekében létezik, az emberiség javára. Az az eszményi állapot tehát, hogy világ világossága legyen, nemcsak előjoga, hanem kötelessége is. Ha az egyház szem elől téveszti nagy megbízatását, és ahelyett, hogy szolgálna, uralomra tör, akkor ízét veszített só lesz áldás helyett.

A szolgálat érdekében létrejött szervezet segíti az egyházat hivatása betöltésében. De ha visszaél a szervezet nyújtotta előjogokkal, s a szervezet öncélúvá válik, az egyház bürokrácia áldozata lesz, s a szervezet bálványá nő.

Az egyházban nincsenek független szervezeti egységek, sem ranglétra-szerű előléptetések. Tisztviselőit a Szentlélek rendeli szolgálatra. Szervezeti úton választják őket, az Úrtól kapott lelki ajándékaik alapján.

Krisztus egyházában egységnek és békességnek kell uralkodnia. A fegyelem megőrzése az egyház feladata, nem pedig a tisztviselőé, vagy tisztviselőké. Az egyház fegyelme nem hatalmaz fel büntetésvégrehajtó jogokra, nem válhat kényszerítő eszközzé, amikor segíteni akar a tévedők megtérésében. Az egyház tagjainak kötelességük egymást segíteni, testvéri magatartást tanúsítani egymás iránt, ahogy azt Mt 18:15-17 is tanítja.

Az egyházban fegyelemnek kell lennie a tanítás terén is. A ki nyilatkoztatást az egyház kapta, a Biblia értelmezése tehát az egyház feladata, és nem egyénileg a tagoké. Ebből kifolyólag a kevésbé világos, vagy teljesen egyéni nézeteket nem szabad az evangélium hirdetésébe keverni. Mivel azonban az egyházban általános a papság, az evangélium hirdetését sem kell csupán a prédikátorokra hagyni.

Az egyháznak jogában áll fegyelmezni azokat, akik egyebet hirdetnek, mint amit az egyház addig az Írások alapján elfogadott.

Az egyház tagjainak kötelessége összhangban élni a Biblia előírásaival, tisztelni a szervezetet és rendet az egyházban, engedelmeskedni a határozatoknak, és őszinte tiszteletet tanúsítani azok iránt, akik üdvösségükön fáradoznak (Zsid 13:17).

Kiegészítő teológiai jegyzetek

Az ekkleziológia: teológiai tudományág, amely az egyházzal szemben tanításokat vizsgálja és tanítja.

Az igazi egyház felismerésének jegyei. Ezek tanulmányozása az ekkleziológia legfontosabb fejezete. Íme, néhány álláspont:

a) *A római katolikus egyház álláspontja.* A hitvallásoknak megfelelően az egyház egy (a római), szent (szentségek kiszolgálója), katolikus (univerzális, egyetemes, közönséges) és apostoli (az apostoli folytonoságon alapuló, egy fő uralma alatt álló). A II. vatikáni zsinat az ökuméniáról kijelentette: „A különvált testvéreknek ehhez a katolikus egyházhoz kell »satlakozniuk, akik valamilyen módon már Isten népéhez

tartoznak.«¹⁰ A római felfogás szerint az egyház üdvözítő institúció. Az üdvösség elnyerése az egyházhoz tartozásban van biztosítva.¹¹

b) *Az ortodox egyház álláspontja.* Az egyház egy, szent, egyetemes és apostoli. Egy – mert egy fejnek csakis egy teste lehet. Az egyház kinyújtja időben az Úr Jézus testet öltését és áldozatát az ortodox úrvacsorai szolgálatban. Szent – nem tagjainak szentsége révén, hanem a megszentelő eszközök (titkok) révén. Egyetemes – mert az egész világra kiterjed, magába foglalja az egész világon minden időkből és minden nép közt élt tagjait, és Krisztusban egyesíti őket. Apostoli – mert benne bizonyítható az apostoli folytonosság és hagyomány. „Az egyház az apostoli folytonosságot a hierarchia (papi rend) által biztosítja. A kereszténység hierarchikus. Az egyház különbséget tesz pásztor és nyáj között, papság és nép, szolgák, vagyis munkások és megmunkálendő mező között.”¹²

c) *A lutheránus álláspont.* Itt az egyházra vonatkozó minden írásban a reformátor befolyása érződik. „A keresztény egyház ott van, ahol az evangéliumot tisztán hirdetik. Amiképpen a zászlóról ismerjük fel, hogy milyen uralkodó és milyen hadsereg van a harctéren, ugyanúgy az evangéliumból ismerhetjük fel biztosan, hogy hol van Krisztus és az ő serege.”¹³ Egyik 1539-ben megjelent cikkében (A zsinatokról és egyházról) Luther hét jegyét említi az igazi egyháznak: Isten Igéje, a keresztség, az úrvacsora, az egyházi fegyelem, a prédikátori szolgálat, az ima, valamint a kereszt és a szenvedés.¹⁴ Melancthon csupán három jegyet említi: a hamisítatlan evangélium összhangját; a szakramentumok (szentségek) helyes használatát és az igeszolgálat hallgatását.¹⁵

d) *A református egyház álláspontja.* Kálvin János két ismertetőjegyről beszél: az igehirdetésről és a szakramentumokkal való életről.¹⁶ Guy de Brès a Confessio Belgicában három ismertető jegyet említi: a) az Ige tiszta hirdetését; b) a szentségekkel való, Ige szerinti éleést; c) az igazi fegyelmet az egyházban. Itt meg kell említenünk Karl Barth nagyon is időszerű megjegyzését: „Az egyházat szüntelenül próbára teszi a kérdés, hogy igazi egyház-e, vagy hamis. Ez a fenyegető kérdés pedig akkor a legsúlyosabb, amikor az egyház kijelenti magáról, hogy ő az igazi.”¹⁷

Ebből kiindulva a neoreformátor egyetlen bizonyítékát látja annak, hogy az egyház Istené: „Az egyetlen dolog, ami megalapozza és fenntartja az egyházat, és amiben az egyház lehet kicsiny, vagy lehet igazán nagy, az, hogy az ember hallgat Istenre (engedelmeskedik). Engedelmeskedik (hallgat Rá), mert Isten szól. Ahol ez így történik, ott van az egyház, akkor is, ha csak ketten, vagy hárman vannak jelen, s ezek nem is tartoznak a felsőbb osztályhoz, hanem egyszerű emberek, vagy talán az emberiség megvetettjei. Ahol az Írás beszél, és az ember engedelmeskedik az Igének, magát Istent hallja, és az Ő hatalmas cselekedeteit látja. Ahol követik Isten tanúbizonyságát, ott van az egyház. Ezen a kapcsolaton kívül nem létezhet az egyház.”¹⁸

A látható és a láthatatlan egyház. Ez a megnevezés Augustinus-tól származik, és átvették a reformátorok is. Luther a benső és külső egyházzól beszél: „Az egyháznak két arca van – mondja –, számbeli és jelentésbeli, látszólagos és valóságos, névleges és tényleges, benső és külső.”¹⁹ „A látható és láthatatlan egyház megkülönböztetése... hajlamossá tette a protestantizmust egy veszélyes tévedésre. E tévedés szerint mindaz, amit eddig az egyházzól elmondtunk, a hit egyházára, az igazi egyházra vonatkozik, az pedig láthatatlan. Ez az egyház, amelyben élünk, nem tévesztendő össze azzal. Bár rész jut neki az igazi egyházból is, ez mégis csupán egy szociológiai valóság ebben a világban. A Barmeni Nyilatkozat azt mondja, hogy az egyház, éppen a megkegyelmezett bűnösök egyháza, az a gyülekezet, amelyben Jézus Krisztus jelen van és munkálkodik. Az egyház éppen ebben a kérdéses létmódjában a Jézus Krisztus egyháza. De csak akkor Krisztus egyháza, ha igehirdetésében és életében egyedül Krisztus Igéjét hirdeti és Neki szolgál.”²⁰

A küzdő és győzedelmes egyház. A teológiában ez úgy értendő, hogy a jelenlegi a küzdő egyház, a végső pedig a megdicsőült, vagyis győzedelmes egyház. A különbség lényegében az, hogy a küzdő egyházat gyakran megalázták, megtörték, látszólag megsemmisítették. De a küzdő egyház nem egy és ugyanaz a győzedelmes egyházzal. A hűséges híveket

kiközösítettek az egyházból, és máglyán égették el őket. Mégis, ezek győzedelmeskednek a győzedelmes egyházzal együtt, mert hívek voltak mindhalálig. Amikor Girolamo Savonarolát 1498. május 23-án kivégezték, a vasonai püspök eltévesztette a kiközösítő szöveget. Ezt mondta: „Separo te ab Ecclesia militante atque triumphante”. „Elválasztalak téged a küzdő és győzedelmes Egyháztól”. Savonarolának a halál árnyékában is volt még annyi humora, hogy kiigazítsa a püspök mondását: „Monsignore, téved, csak azt kell mondania, a küzdőtől. A győzedelmestől csak Isten választhat el.”²¹

Ecclesia reformata semper reformanda. „A reformált egyházat szüntelen reformálni kell”, ez a reformáció tétele, amely kifejezni szándékszik a reformátorok meggyőződését, hogy a reformáció folyamatát nem lehet befejezettek tekinteni, hanem állandó reformálásra kell törekedni, mígnem a Szentírással teljes összhangra jutunk.

Reform és reformáció: Teológiai szempontból a két szónak külön-külön értelme van. A reformáció a hitnek az a megújulása, amelyben a vitatott elvek igazságát az egyház egysége fölé helyezték. Fontosabb volt az elv, mint az egység. A reform olyan megújulás, amelyben a reformálási folyamat nem sérti az egyház egységét.

-
- 1) Kahal – a héberben gyülekezetet jelent. Az ószövetség görög fordítása (Septuaginta) az eklklésia szót használja. Jelentése: az elhívottak gyülekezete.
 - 2) E. G. White: *Apostolok története*. 9.1. o.
 - 3) *Uo.* 122.2. o.
 - 4) *Uo.* 11.2. o.
 - 5) *Uo.* 122.3. o.
 - 6) *Uo.* 12.1. o.
 - 7) E. G. White: *Jézus élete*. 638.2. o.
 - 8) E. G. White: *Bizonyságtételek*. 3. köt., 428.2. o.
 - 9) *Statutul de organizare și funcționare al Cultului A.Z.Ș., Mărturisirea de credință*. 11. cikkely. 29. o.

- 10) Wilhelm Niesel: *i.m.* 54. o.
- 11) Antoine Casanova: *A II. vatikáni zsinat.* 1971. 273. o.
- 12) *Învățătura de credință creștină ortodoxă.* 147. o.
- 13) Luther Márton: *WA (Weimarer Ausgabe)* 11. 408. o.
- 14) *Uo.* 50. 624. o.
- 15) Melancton: *CR XXIII.* 37. o.
- 16) Kálvin János: *Institutio.* IV. 1, 10.
- 17) K. Barth: *Gotteserkenntnis und Gottesdienst.* 166. o.
- 18) K. Barth: *Teologische Fragen und Antworten.* 166. o.
- 19) Luther Márton: *i.m.* 43, 428. o.
- 20) Wilhelm Niesel: *i.m.* 21. o.
- 21) Piero Misciatteli: *Savonarola.* Bp. 1936. 251. o.

17. A hármias angyali üzenet

Alapszöveg: „És láték más angyalt az ég közepén repülni, akinél vala az örökkévaló evangéliom, hogy a föld lakosainak hirdesse az evangéliomot, és minden nemzetségnek és ágazatnak, és nyelvnek és népnek.” (Jel 14:6)

Bevezető: Látomásában János apostol három angyalt látott, akiknek meghatározott időben meghatározott üzenetet kellett hirdetniük. A szövegből három igazság derül ki a hirdetett evangélium jellegével kapcsolatosan:

a) *Örök.*¹ A környező világ és az emberek eszmevilága sokat változott az idők folyamán, az evangélium mégis változatlan maradt. Mindig egyetlen evangélium létezett a bűnösök megmentésére, és ez marad meg, amíg létezni fognak megmentendő emberek. Sosem fogja felváltani egy másik evangélium.

b) *Világszéles.* Mivel az angyalnak hirdetnie kellett az evangéliumot minden nemzetnek és ágazatnak és nyelvnek és népnek, ez azt mutatja, hogy üzenete az egész világnak szól, ahogy azt Mt 24:14 is megfogalmazza.

c) *Kiemelkedő.* János apostol az angyalt az ég legmagasabb pontján (a zeniten)² látta hirdetni az evangéliumot. Üzenete tehát minden más üzenet fölé emelkedik.

„Isten különleges értelemben őrállókul és világosság hordozóiul helyezte a világba a hetedik napi adventistákat. Rájuk bízta a pusztuló világnak szóló utolsó figyelmeztetést. Isten szavából rájuk ragyog a csodálatos világosság. Rájuk bízta a legünnepelebb, legfontosabb feladatot, az első, második és harmadik angyal üzenetének hirdetését.”³

I. Az első angyali üzenet

1. Mit jelent ki az első angyal üzenete? Jel 14:7

2. Mit jelent félni Istent? Ésa 8:12-13; Jób 28:28

Megjegyzés: „Féljétek!⁴ – A felszólítás nem arra utal, hogy rettegünk kellene valakitől, aki ránk nézve veszélyes. Itt szent félelemről van szó, amely arra buzdít, hogy el ne mulasszuk a kötelező tiszteletadást. Féljétek! – Isten teljes odaadást, hűséget, akarata iránti engedelmességet kér.”⁵

3. Milyen ítéletről mondja az angyal, hogy „eljött”? Dán 7:9-10

Megjegyzés: Mivel az „eljött” ige múlt idejű,⁶ a Jelenéseket pedig az apostol a maga korában írta, ez azt jelenti, hogy a kijelentés arra az időre vonatkozott?

Pál apostol Félix helytartónak „eljövendő ítéletről” beszélt (ApCsel 24:25), az athéni filozófusoknak pedig egy napról, „amelyen megítéli majd” Isten a föld kerekességét (ApCsel 17:31). A Rómabelieknek is egy olyan napról ír, „melyen az Isten megítéli az emberek titkait” (Róm. 2:16). Péter apostol pedig azt írja az elbukott angyalokról, hogy Isten „a sötétség láncaira adta őket, hogy fenntartassanak az ítéletre” (2Pt 2:4). Nyilvánvaló, az apostolok idejében senki nem hirdethette, hogy: „eljött az Ő ítéletének órája”.

Itt az angyal mégis múlt időben jelenti be az ítélet kezdetét, tehát az az üzenet hirdetésével egy időben kezdődött. De mikor? Kétséget kizáróan az angyal a mennyben elkezdődött ítéletről beszél, vagyis a mennyei Szentély megtisztításáról (Dán 8:14). A 11. tanulmányban láttuk, hogy az 1844-ben kezdődött el.

4. Mit kell tenniük az őszintén üdvözülni vágyóknak? Zsolt 95:3-7

II. A második angyali üzenet

1. Mit hirdet a második angyal üzenete? Jel 14:8

Megjegyzés: „Az általános vélemény az, hogy az 1Pt 5:13-ban említett »Babilon«⁷ Rómára vonatkozik, ahol a keresztényeket üldözték. Minden valószínűség szerint János apostol is Rómára gondol, amikor Jel 14:8; 16:19; 17:5; 18:2 versében Babilon megbüntetéséről beszél. Megjegyzendő, hogy Róma itt a kihívóan gonosz, érzéki, az örökkön Isten ellen lázongó embert jelképezi.”⁸

„A »Babilon« szó a »Bábel« szóból ered, és zűrzavart jelent. Babilon a Szentírásban a hamis vagy hitehagyó vallások különböző formáit jelöli.”⁹

A Prófétaság Lelke fontos meghatározását nyújtja azoknak a bibliaellenes tévtanoknak, amelyek Babilon jelképes „borát” alkotják.¹⁰

2. Teljes és általános bukásról szól ez az üzenet?

Válasz: Nem. Mind a Prófétaság Lelke, mind a kommentárok a „leomlott, leomlott” ismételt kijelentésben folyamatos és egyre növekvő hitehagyást látnak.

Megjegyzés: „De a bukás még nem volt teljes. [...] De még mindig nem mondható, hogy »leomlott... Babilon« [...] A Babilont képező egyházak lelki sötétsége és Istentől való elidegenedése ellenére Krisztus követőinek nagy serege még mindig soraikban található. Közülük sokan nem értik a korunknak szóló különleges igazságokat. Nem kevés azoknak a száma, akik elégedetlenek jelenlegi állapotukkal, és nagyobb világosság után vágynak.”¹¹

Magasra kell értékelnünk olyan teológusok őszinte törekvéseit, akik a maguk egyházában sürgetik a Szentírás tekintélyének megerősítését. Szemünk előtt bukkannak fel biztató jelek. Karl Barth neoreformátori teológiája legkevesebb három pontban igazított Kálvin tanain: a predesztináció, a lélek halhatatlansága és a gyermekkereszttség kérdésében.

III. A harmadik angyali üzenet

1. Milyen üzenetet hirdet a harmadik angyal? Jel 14:9-12

Megjegyzés: A harmadik angyal három fontos igazságot hirdet:

a) Hallgatólagosan beszél a hűségeselek hovatarozásának jeléről, nyíltan pedig a hűtlenség bélyegéről; b) kijelenti az engedtlenség következményeit, vagyis azt, hogy mivel jár, ha valaki szándékosan a bűnben marad; c) kinyilatkoztat két jelet a legfontosabbak közül, amelyek alapján felismerhetők azok, akiket Isten „szenteknek” tekint. Megmondja, kik tartoznak Isten látható egyházába, és hogy mi jellemzi Őket.

2. Melyik az a jel, amelyről felismerhető Isten népe? Ez 20:12,20

Megjegyzés: Bármely pecsétnek hordoznia kell az intézmény nevét, hogy min alapszik a hatalma, és meddig terjed ki a jogköre. A szombat is hordozza ezeket a kötelező jegyeket. Így lehet Isten pecsétje. Megjelöli a törvényadó nevét: ISTEN. Megmondja, hogy min alapszik az Ő hatalma: TEREMTŐ. Jelzi, hogy meddig terjed ki a jogköre: ÉGRE ÉS FÖLDRE.

Léteznie kell hasonlóságnak a pecsét és „ellen-pecsét”, vagy bélyeg között is. Ha az igaz pecsét egy nap, akkor az ellen-bélyegnek is egy napnak kell lennie. Ha a pecsét ünnepnap, akkor a bélyegnek is ünnepnapnak kell lennie. Ha a pecsét az istentisztelettel függ össze, akkor a bélyegnek is ezzel kell összefüggésben lennie.

„Isten azonban rányomta pecsétjét uralkodói igényeire. Mindkét nyugalomnap¹² magán viseli szerzőjének jelét, a kitörölhetetlen pecsétet, mely meghatározza mindkét nap felhatalmazóját.”¹³

3. Mit tudunk a jel vagy a bélyeg gyakorlati viseléséről?

Válasz: „Még senki sem vette fel a fenevad bélyegét. A próbadő még nem jött el. Minden egyházban vannak igaz keresztények. Senki sem kárhoztatható addig, amíg nincs világossága, és nem látja a negyedik parancsolat kötelező érvényét.”¹⁴

Megjegyzés: „Nem mindenkit pecsételnek el, aki szombatüneplőnek vallja magát. Még akik másokat tanítanak az igazságra, azok között is sokan akadnak, akik nem nyerik el homlokukra Isten pecsétjét.”¹⁵

Ismétlés

1. Melyik az első angyal üzenetének három leglényegesebb pontja?

Válasz: a) Igazi istenfélelem szükségessége, ami hűséget és tökéletes engedelmisséget jelent Isten iránt; b) a vizsgálati ítélet kezdetének kijelentése; c) az intellektus, hogy fogadjuk el Istent Teremtőként, és ilyen minőségében imádjuk Őt.

2. Mit jelent ki a második angyal üzenete?

Válasz: A második angyal kijelenti, hogy Isten elutasítja a hamis vallásosságot, ami tulajdonképpen folytatása az Ellene indított lázadásnak, hisz a Szentírásban kijelentett isteni akarattal ellentétes tanításokat és gyakorlatokat ír elő.

3. Melyek a harmadik angyal üzenetének alapgondolatai?

Válasz: A harmadik angyal üzenete szintén három alapigazságot jelent ki: a) hallgatólagosan kijelenti, hogy a bibliai szombat az Istenhez tartozásunk jegye, és nyíltan rámutat a hamis nyugalomnapra, mint az Isten pecsétjével ellentétes bélyegre, b) felhívja az üzenet elutasítókat, hogy milyen következményekkel jár a kegyelem elutasítása, c) hangsúlyozza a kettőt az igazi egyház ismertető jegyei közül: Isten parancsolatainak a megtartását és a Jézus hitét.

Összegzendő bibliai igazságok

Istennek minden időben gondja volt megismertetni az emberekkel az Ő kegyelmének arra az időre vonatkozó időszerű üze-

netét. Ez beletartozik az Ő kegyelmi üzenetébe, és ennek alapján kapott megbízatást a maradék egyház, hogy világszerte hirdesse a Jelenések 14-ben található hármias angyali üzenetet.

Az első angyal üzenete megjelöli az ítélet eljöttének óráját, ami jelzi a leghosszabb prófétai időszak végét is (Dán 8:14). Ettől az időponttól kezdődően nincs többé meghatározott hosszúságú idő-prófécia, vagyis „mért idő” (Jel 10:6). Az Istentől kapott idő kegyelemből van, hogy hirdethető legyen az utolsó figyelmeztető üzenet.

A második angyal üzenete a lelki Babilon leomlásának jelképes kifejezései által elvetettnek nyilvánítja a hamis vallásosságot. Az Istentől történő elidegenedés folytonosan növekvő és eredményeiben felhalmozódó folyamat. Tetőfokát abban az eseményben éri el, amelyről a harmadik angyal üzenete beszél.

A harmadik angyal üzenete sürgeti a hit megreformálásának teljes véghezvitelét. Ez az Isten törvényei iránti tökéletes engedelmisséget jelenti, s az Ő örök erkölcsi Törvényének betűje és tartalma szerinti elismerését. Ez jelenti a választóvonalat az engedelmisség és az engedetlenség között. Ekképpen a negyedik parancsolat, amely már a teremtéstől az Istenhez való tartozás jele, most az engedelmisség jeleként értelmezendő, míg emberi ellentéte az engedetlenség bélyege lesz.

Az üzenet rámutat még a maradék egyház két fő jellemzőjére: engedelmeskedik Isten összes parancsolatának, és megtartja a Jézus hitét.

Ránk háruló erkölcsi kötelezettségek

A három angyal üzenete meghatározott kötelezettségeket ró az emberre. Az ítélet órájának eljötté sürgeti a megbékélést Istennel. Tiltja, hogy a keresztények tovább iganak Babilon jelképes borából. Bábel tornyának építői Istenig akartak jutni, de saját elképzelésük szerint, s ezért lett Babilon (az istenek kapuja) az Istentől való elszakadás és a lelki értelmű bálványimádás jelképe. Ugyanezt

a hibát követte el a középkori kereszténység, és ismétli ma a misztikus titanizmus: kapu akar lenni, mely közvetlenül Istenhez nyílik, de nem lehet több, mint babiloni zűrzavar. A vizsgálati ítéletről szóló tanítás biztosít, hogy van Közbenjárónk: Ő a mi ajtónk Isten felé. Nagy Főpapunk Ő, Jézus Krisztus.

Bábel tornyának építőit a lázadás lelkülete hevítette. A bűn lázadás. Az egyház, ha nem hirdeti az Isten parancsolatai iránti feltétlen engedelmességet, Isten elleni lázadás állapotában tartja a híveket. Ilyen esetre mondja Isten az üzenet által, hogy nem fogadja el az ellene szegülő vallásosságot, hanem az istentisztelet oltárára hozott „idegen tűznek” tekinti azt.

Mivel a bűn évezredek óta harcban áll Istennel, a bűnösnek döntenie kell, ki mellett akar állni ebben a küzdelemben. A harmadik angyal rámutat azokra a megkülönböztető jegyekre, amelyeket mindenik fél visel a bűnnek ebben a harcában. Az üzenet döntésre hív, lelkiismereti alapon, és megmutatja a választás következményeit is. Ebben az időben a maradék egyházat Isten iránti tökéletes hűség jellemzi, ami az Ő parancsolatainak és a Jézus hitének megtartásában fejeződik ki.

Mégis, az engedelmisség jegye ma még nem jelent próbakövet, de azzá lesz, mihelyt a hívőket próba elé állítják, hogy válasszanak: az emberi eredetű egyházi rendeleteknek engedelmeskednek-e, vagy az Isten parancsolatának.

Kiegészítő teológiai jegyzetek

A jelképes Babilon. Hóseás próféta óta (Kr. e. VIII. század) az Istenről való eltávolodás és bálványimádás bűnét jelképesen lelki paráznaságnak nevezték. (Lásd: Hós 1:2; 2:1,4). A Jelenések könyve ezt a jellemzést általánosítja azokra az egyházakra, amelyek elvilágiasodtak a hittételek dolgában és a gyakorlati vallásos élet terén is (Ez 16:15-21; Jakab 4:4). A misztikus Babilonnak „parázna” a neve, és ez a név pontosan illik hozzá (Jel 17:1). Erről a Babilonról olvassuk, hogy uralkodik

a világon, és hét hegyen épült város, ami földrajzilag is bizonyítható (Jel 17:9).¹⁶

A kereszténység kezdeti korában mind a zsidók, mind a keresztények Rómát értették a lelki Babilon alatt (1 Péter 5:13). Számos római katolikus szövegértelmező is Rómára vonatkoztatja a Babilon nevet (Bellarmine kardinális, Bossuet püspök stb.). Azt a tényt, hogy Péter apostol első levele 5:13 versében megemlíti, hogy Babilonból ír, katolikus szövegmagyarázók felhasználják arra való bizonyítékkul, hogy Péter apostol Rómából írt, tehát ott van a Péter székhelye. A legtöbb katolikus kommentátor azonban a pogány Rómát érti a Jelenések könyvében elítélt üldöző Babilon alatt.

A Babilonnal kapcsolatos kijelentések eszkatologikusak, vagyis a keresztény kor végső eseményeire irányítják a figyelmet. Olyan kereszténységről van szó itt, amely elárulta és emberi tanításokkal helyettesítette az evangélium elveit. Philipp Jacob Spener, a pietizmus atyja írta: „Meggyőződésem, hogy a római Babilon visszanyeri előbbi hatalmát, még mielőtt végső ítéletre menne. Félek, hogy a népek legtöbbször ismét megengedi, hogy a kétszáz évvel előbb lerázott jármot a nyakába tegyék, mert megfélemlíti őket Babilon ereje, és rettegnék annak vérengző természetétől.”¹⁷

A kegyelemidő. A hetednapos adventisták Jelenések 10. fejezetére alapozzák létjogosultságukat. Az itt (6. v.) említett angyal esküjét, hogy „idő többé nem leszen”, egyesek úgy értelmezik, hogy a „várakozás ideje lejárt”. A fejezetet záró 11. vers fontos üzenetet tartalmaz: „Ismét prófétaítnod kell néked sok népek és nemzetek és nyelvek és királyok felől”. Ez a vers egybeesik Jel 14:6 versével. Kezdetben az adventisták ezeket a szavakat az 1840-44 közt hirdetett üzenetre értették (a milleriták), mivel akkor ért véget a megszabott „idő”,¹⁸ a 2300 éves jövendölés (Dán 8:14). Ezzel a dátummal lezárult minden meghatározott időszak¹⁹, és nincs prófécia, amely e dátumon túl megszabott időtartamot jövendölne.²⁰

Ebből a gondolatsorból következik, hogy a jelenlegi időt különleges kegyelemidőnek nevezzük, és mivel a hossza nincs megszabva,

bármikor véget érhet. Az adventista úttörők is ilyen értelemben használták ezt a kifejezést.²¹

Az Isten pecsétjével ellenes bélyeg emberi rendelés. Középkori teológusok elismerték az egyháznak ama jogát, hogy akár isteni parancsokat is megváltoztasson. „A tridenti zsinat alkalmával, 1562. jan. 18-án Gaspare del Fosso reggioi érsek a következő kijelentést tette: »Avagy nem az egyház helyezte-e a vasárnapot a szombat helyére, amelyet maga Isten rendelt?... Az egyház hatalmának alapján az Úr Törvényének előírása, amely a Szentírásba van foglalva, megváltoztattatott és áthelyezett vasárnapra. Ez a változtatás nem Krisztus parancsa alapján történt (mert Ő azt mondta, hogy nem eltörölni, hanem betölteni jött a Törvényt). Az egyház hatalmának alapján történt a változtatás.«²²

-
- 1) Aionios (gör.) = örök, maradandó, tartós, kezdet nélküli, vég nélküli, háttérmentes.
 - 2) Mesuránema (gör.) = csúcspont, zenit, az ég közepe, a nap delelőpontja.
 - 3) E. G. White: *Bizonyságtételek*. 9. köt., 19.1. o.
 - 4) Phobeomai = félni, gondot fordítani valamire, aggódni, nagy figyelmet tanúsítani, tisztelni.
 - 5) *S. D. A. Bible Commentary*. VII. 827. o.
 - 6) Erchomai = jönni, visszatérni, megérkezni, feltűnni (az igeidő a cselekmény azonnali történésére utal)
 - 7) Babilon (1Móz 11:9 – istenek kapuja) nagy jelentőségű mezopotámiai város. Jelentése lehet még: összezavarni (bilbel = megtévelyteni, félrevezetni).
 - 8) Neill-Goodwin-Dowle: *i.m.* 30. o.
 - 9) E. G. White: *A nagy küzdelem*. 381.1. o.
 - 10) E. G. White: *Bizonyságtételek a prédikátoroknak*. 17. o.
 - 11) E. G. White: *A nagy küzdelem*. 389–390. o.
 - 12) A szerző a bibliai és a hamis szombatra utal.
 - 13) E. G. White: *Bizonyságtételek*. 6. köt., 352.1. o.
 - 14) E. G. White: *Evangelizálás*. 234.2. o.
 - 15) E. G. White: *Bizonyságtételek*. 5. köt., 213.2. o.
 - 16) H. Heinz: *i.m.* 251. o.

- 17) *Letzte Desiderata*. III. 475. Idézi H. Heinz, *i.m.* 253. o.
- 18) Alexander Souter: *A Pocket Lexicon to the Greek New Testament*. Oxford. 1925. 285. o.
- 19) Kiss Sándor: *Újszövetségi görög-magyar szómagyarázat*. 1956. 458. o.
- 20) Liddell-Scott: *i.m.* 2008.
- 21) *S. D. A. Bible Commentary*. VII. 798. o.
- 22) Félix Bungener: *Histoire du Concile de Trente*. Paris. 1854. II. 43. o. Idézi Jean Vuilleumier: *Apocalipsul*. 195. o.

18. A kegyelem és a két szövetség

Alapszöveg: „Mert kegyelemből tartattatok meg, hit által; és ez nem töletek van: Isten ajándéka ez; nem cselekedetekből, hogy senki ne kérkedjék.” (Ef 2:8-9)

Bevezető: A kegyelem¹ Isten meg nem érdemelt örök szeretete és irgalma, amellyel a bűnbeesett emberiséghez fordult, midőn Jézus Krisztusban elhatározta, előkészítette és véghezvitte az emberiség megmentését.

A szövetség² két fél közt létrejött megegyezés, amelyben meghatározzák a feltételeket, valamint a szövetségből mindenik félre háruló kötelezettségeket.

„Isten szövetsége a személyek közti kapcsolatok mélyebb formája. Nem csupán szerződés, és nem is szabad összetéveszteni az alkudozáson alapuló egyezségekkel. A kegyelem szövetségében az egyház élete a választott nép isteni kiválasztásának titkában gyökerezik, és Isten örök országa felé, az emberiség történetének végső rendeltetése felé mutat. Épp ebből az Istennel való bensőséges és személyes kapcsolatból adódik az ígérettel tetézett ajándék jellege, ami maga után vonja a lekötelezettséget, azaz felelősségteljes részvételt az Istennel létrejött szolgálatközösségben. Ez az, amiért Isten dicső tetteinek kezdete (a teremtés) és végcélja (eszkatológia) közé a Biblia nemzedékről nemzedékre drámai harc képében ékeli be mindazt, amit Istenről és népéről mond. A cselekményt három jelenetben követhetjük nyomon: 1) Isten igazságos kormányzata, népének lázadása (a Törvény és a mi bűnünk); 2) megítéltetésünk és megváltásunk Isten kegyelme alapján (Krisztus és megújult lényünk); 3) Isten Lelkétől való újjáte-

remtetésünk azáltal, hogy visszatérünk a szövetségben foglalt felelősség vállalásához (az egyház, annak megbízatása, valamint keresztény elhívatásunk).”³

„Amiként a Biblia két törvénnyel ajándékoz meg bennünket: egy változhatatlan és örökkévaló törvénnyel és egy ideiglenes, átmeneti törvénnyel, azonképpen szövetség is kettő van. A kegyelem szövetsége volt az első, amelyet Isten Éden kertjében kötött az emberrel, amikor a bűneset után azt az ígéretet adta, hogy az asszony magva a kígyó fejére tapos majd. Ez a szövetség minden embernek bocsánatot és Isten támogató kegyelmét ajánlotta fel a jövőre a Krisztusban való hit és az engedelmség által. Az örök életet is megígérte nekik az Úr azzal a feltétellel, hogy hűségesek maradnak Isten törvényéhez. A pátriárkák így kapták meg az üdvösség reménységét.”⁴

I. A régi szövetség

1. Mikor és kivel kötötte Isten a régi szövetséget? 2Móz 19:4-8

Megjegyzés: A Biblia két nagy fejezetből áll: az Ó Testaméntumból (Ószövetség) és az Új Testamentumból (Újszövetség). A kettő nem ellentétes, hanem kölcsönösen kiegészíti egymást. Az Ószövetség leírja Izrael népének mint Isten népének kiválasztását. Az Újszövetség az újtestamentumi egyház kiválasztására utal, vagyis Krisztus testének létrehozására.

2. Mi jellemzi legfőképp a régi szövetséget?

- a) emberi ígéreten alapult: 2Móz 24:3,7
- b) állatok vérével szentesítették: 2Móz 24:4-8; Zsid 9:19-22
- c) a Törvény volt a szövetség alapja: 2Móz 34:28; 5Móz 9:9
- d) feltételhez volt kötve: 5Móz 31:16-17

Megjegyzés: Az Ószövetségben a választott népet az „am” szó jelöli, szemben a „gój” szóval, ami pogány népet jelent. Isten kijelentette, hogy mivel népe hitehagyó lett, visszavonja annak

választott népi kiváltságát. Ebben a vonatkozásban a legkifejezőbb jövendölést a Hóseás próféta gyermekeinek adott neveken találjuk: Jezréel (Isten szétszór), Lo-Rukhámáh (nem szeretett) és Lo-Ammi (nem az Én népem), Hós 1:4-9 verseiben. A hitehagyás mértékét mind keményebben fejezi ki a három név egymás után helyezése, a kiváltságos „választott nép” megnevezéstől (am) a „nullapont-helyzetig” (H. W. Wolff), vagyis addig, hogy többé nem az Én népem (Lo-Ammi).

II. Az új szövetség

1. Kiben fejeződik ki a kegyelem örök szövetsége? Ésa 42:1-7

Megjegyzés: „Mielőtt a világ alapjait lerakták, az Atya és a Fiú egyesült egy szövetségben, hogy megváltsák az embert abban az esetben, ha Sátán leigázná. Ünnepelesen elkötelezték magukat az emberi nemzetség megváltására és arra, hogy Krisztus legyen lekötelezésük keze. Ezt a fogadalmat Krisztus teljesítette. Amikor a kereszten így kiáltott fel: »Elvégeztetett!« (Jn 19:30), akkor az Atyához fordult, az Atyát szólította meg. Krisztus megállapodásuknak teljesen eleget tett. Most kijelenti: Atyám, elvégeztetett. Megcselekedtem akaratomat, ó, én Istenem! Befejeztem a megváltás munkáját. Ha életemmel és cselekedeteimmel eleget tettem igazságodnak, akkor »Atyám, akiket nékem adtál, akarom, hogy ahol én vagyok, azok is énvelem legyenek« (Jn 17:24).”⁵

2. Ki tartozott még a kegyelemnek ebbe a szövetségébe? Hós 6:7; 1Móz 9:12-13; 15:18

3. Mi jellemzi legfőképp az új szövetséget?

- Jobb ígéreteken alapszik: Zsid 8:6-9
- Krisztus vére szentesítette: Lk 22:20; Zsid 7:22
- Az erkölcsi Törvény maradt ennek a szövetségnek is az alapja: Zsid 8:10

Megjegyzés: Miben különbözik a két szövetség az alapjukat illetően? A régi szövetséget lényegében „kötéltáblára írt törvényként”, az új szövetséget pedig „szívbe írt törvényként” értelmezhetjük.

„Tökéletes engedelmissége által Krisztus lehetővé tette minden embernek, hogy engedelmessé váljon Isten parancsolatainak. Ha alárendeljük magunkat Krisztusnak, szívünk egyesül az Ő szívével, akaratunk beleolvad az Ő akaratába, lelkünk eggyé lesz az Ő lelkével, gondolatainkat foglyul ejti, és az Ő életét éljük. Ez történik, ha Krisztus felöltöztetett igazságába. Ezután, ha az Úr reánk tekint, nem fügefalevél-öltözetünket látja, sem mezítelenségünket, sem büntől torzult vonásainkat, hanem a maga igaz voltának palástját, amely a Jahve törvénye iránti tökéletes engedelmisség.”⁶

4. A két szövetség közötti alapvető különbségek:

A régi szövetség

1. Izrael népével kötött.
2. Megszabott időre kötötték.
3. Állatok vérével szentesítették.
4. Emberi ígéreten alapult.
5. Közbenjárója ember volt.
6. A kötéltáblákra írt Törvény a jellemzője.
7. A szövetség külső jele a körülmetélkedés.
8. Időleges ceremóniális előírásokat tartalmazott.

Az új szövetség

- Az Atya és Fiú közt kötött.
Örök időkre kötötték.
Krisztus vére szentesítette.
Isten „jobb” ígéretein alapult.
Isteni Közbenjárója van.
A szívbe írt Törvény a jellemzője.
A szövetség külső jele a keresztség.
Emlékeztető rendelkezéseket tartalmazott, amelyek az engesztelés magasztos eseményére mutatnak.

III. Üdvösség – kegyelemből

1. Hogyan lehet üdvösségre jutni? Ef 2:8-9

Megjegyzés: „A kegyelemnek, az ingyen, fenséges kegyelemnek köszönhetünk mindent. A szövetség kegyelme rendelte el elhívásunkat. Megváltásunkat, megújulásunkat és örökbefogadásunkat, hogy Krisztus örökös társaivá legyünk – mindezt a kegyelem viszi véghez. Hirdessük hát e kegyelmet másoknak is!”⁷

2. Isten Törvényének megtartásával érdemet szerzünk-e az üdvösség elnyerésére? Lk 17:10

Megjegyzés: „A kegyelem által elnyerhető örök élet feltételei ma is ugyanazok, mint az Édenben voltak: igazságban való tökéletesség, összhang Istennel és engedelmesség törvényének alapelvei iránt. Az Újtestamentum elvárásai a jellemmel kapcsolatban ugyanazok, mint az Ószövetségben lévők: és nem elérhetetlenek. Isten minden egyes parancsolatában és rendelkezésében ígéretek jelennek meg, pozitív alapelvekké téve azt. Isten gondoskodott róla, hogy hozzá hasonlókká lehessünk, és elvégzi az átalakítás munkáját mindazokban, akik makacsságukkal meg nem akadályozzák ezt, meghíúsítva kegyelmének munkáját.”⁸

A középkori szerzetesség érdemeket remélt szerezni az önsanyargatással. Az isteni igazságosságban próbáltak jogot formálni az örök életre. Érdemeik elismerését várták úgyannyira, hogy szemükben még az evangélium is rideg előírásokká vált, amelyek betartása érdemekkel jutalmazott. A szerzetes Luther Márton viszont éjjel és nappal tusakodott egy irgalmas Isten létezésének reményében. És meg is találta. Amikor az isteni kegyelem bevilágított meggyötört lelkébe, a kegyelemről kapott új látomásában még Isten Törvénye is kegyelemnek tűnt szemében. Megértette, hogy bármit is tenne a bűnös az Isten kegyelemmel teljes szeretetének viszonzásául, soha, semmivel és semmiképpen ki nem érdemelné az üdvösséget. Az üdvösség ugyanis kegyelemből

van mindazoknak, akik Krisztus által fogadták el a megváltást, és alávetették magukat a kegyelem művének.

Ismétlés

1. Mit értünk Isten kegyelmén?

Válasz: A kegyelem Isten meg nem érdemelt örök szeretete és irgalma, amellyel a bűnbe esett emberiséghez fordult, midőn Jézus Krisztusban elhatározta, előkészítette és véghezvitte az emberiség megmentését.

2. Mit jelent a kegyelem szövetsége?

Válasz: A kegyelem szövetsége a Szentháromság Személyei közt öröktől létrejött egyezség, amely által elkötelezték magukat, hogy a bűn behatolása esetén megmentik a bűnöst az üdvözítő kegyelemben való részesítése által.

3. Egyetlenegy szövetség létezik?

Válasz: Nem, ugyanis a Szentírás beszél régi- és új szövetségről is.

4. Kik voltak a résztvevő felek a régi szövetség megkötésekor?

Válasz: a régi szövetség megkötése Isten és Izrael népe között történt.

5. Ha az új szövetség „örök”, miért mondják róla mégis, hogy „új”?

Válasz: A régi szövetséget Sínainál kötötték és szentesítették. Az új szövetség öröktől köttetett, de Krisztus halála szentesítette, időben tehát Sínai után. Mihelyt az új szövetség érvényre jutott, a régi érvénye megszűnt.

6. Hol a helye az erkölcsi Törvénynek a két szövetségben?

Válasz: Az erkölcsi Törvény mindkét szövetségben Isten köve-

telményeit tartalmazza. A régi szövetségben kőtáblákra vésve látjuk, az új szövetségben a megváltottak szívébe és elméjébe van írva.

7. Ha az üdvösség kegyelemből van, miért kell még alávetnünk magunkat Isten Törvényének?

Válasz: Az Isten iránti engedelmesség a kegyelemben való részesülés bizonyítéka. Máskülönben Isten kegyelme „olcsó” kegyelemmé alacsonyodna. Hozzáférhető lenne hit általi elfogadása nélkül.

8. Ebben az esetben az Isten parancsolatainak való engedelmesség nem válik-e mégis személyes érdemmé az üdvösségre?

Válasz: Semmiképpen, mert ha tökéletes mértékben teljesíténénk is az Isten parancsait, csak annyit tennénk, amennyit kötelesek vagyunk megtenni. Mi több, ha engedetlenségünk folytán vétkeznénk, kiesnénk a kegyelemből.

Összegzendő bibliai igazságok

A kegyelem szövetsége mint teológiai fogalom a keresztény tanítások előterébe kerül azonnal, mihelyt az egyház komolyan részt vállal az Isten és a bűn közötti drámai küzdelemben. Könnyen megérthetjük ezt, ha hozzátesszük, hogy a szövetség szónak szövetségi értelme is van. Amikor tehát az egyház helyén van, a kegyelem szövetségében talál a helyes választásra, és vállalja a szövetség célkitűzéseiben ráháruló feladatokat.

A kinyilatkoztatás testamentumoknak nevezett két szövetségre oszlik. Lényegbeli különbség nincs köztük. Különbözik mégis rendeltetésük és érvényességük időtartama. Az Ótestamentum úgy viszonyul az Újtestamentumhoz, mint az előkészület a befejezett cselekményhez, mint az ígélet a beteljesedéshez, vagy az árnyék a valósághoz. Valójában mégis – lényegileg – egyetlen szövetség létezik, a kegyelemé, amely azonban hatását tekintve az üdvösség

történetének több szakaszán át bontakozott ki. A kettő egysége éppoly elválaszthatatlan, mint domborműnél a kiemelkedő és bemélyedő részletek. Az Ótestamentum a messiási ígért hordozója, az Újtestamentum a beteljesedés boldog híre. Az Ótestamentum csúcspontja Esaiás 53, az Isten szenvedő szolgájáról szóló jövendölés, de ugyanez jelenti az Újtestamentum evangéliumának is a legmélyebb pontját (Ef 3:18), ameddig a kegyelem Istene leereszkedett, hogy megmentse az embert.

A kegyelem szövetsége különbözik minden alkudozáson alapuló megegyezéstől. Isten az adományozó fél, az ember az elfogadó. Ebben a szövetségben nem a kötelezettség és kölcsönös részvállalás elve kormányoz, mint a „do ut des”⁹ esetében, amely a római pogány vallás elve volt. Az ember mint a kegyelem szövetségének részes fele nem képes sem „megváltani”, sem „megérdemelni” az üdvösséget. Helyzeténél fogva csupán döntenie kell, hogy elfogadja, vagy elutasítja az Isten örök szövetségében neki felajánlott kegyelmet.

Az adventisták hite szerint az isteni kegyelem elfogadása önkéntes, szabad elhatározás gyümölcse. Elfogadásának – vagy jobban mondva munkálkodásának – nyilvánvaló volta pedig a hitet bizonyítja, amely által Krisztust személyes Üdvözítőnknek fogadtuk. Mindkét esetben kiindulópontnak az Isten akarata iránti szeretet tekinthető. Mindazonáltal sem a hit, sem az engedelmisség nem lehet érdemszerző.

Ránk háruló erkölcsi kötelezettségek

A kegyelem általi üdvösség gondolata elkerülhetetlenül a hit és cselekedetek viszonyának vizsgálatához vezet. A hit mint teológiai kategória a dogmatika területére tartozik, míg a cselekedetek az etika területére. Az Újtestamentumban a hit képviselője Pál apostol, aki maga – mondhatjuk – az Újszövetség dogmatikusa is, míg Jakab apostol a cselekedetek tanítója, tehát az etika területének

képviselője. Mégsem mondanak ellent egymásnak, ahogy számos teológus feltételezi, mert ketten a keresztény élet két különböző jellegzetességét domborítják ki. Jakab halott hitről beszél, olyanról, amely meghalt, mielőtt megszületett volna, míg Pál holt cselekedetekről, amelyek nem hitből fakadnak. Érthető, hogy mindketten az üdvözítő kegyelem elfogadásának szükségességét hangsúlyozzák.

A kegyelem szövetségéről szólva itt is felmerül a szövetségbe való befogadás kérdése. Az Ószövetségben a körülmetélkedés jelentette az Isten szövetségébe való gyakorlati belépést. Az Újszövetségben az alámerítkezés, vagyis a keresztség foglalta el ennek helyét. A keresztség tehát nyilvános megvallása az isteni kegyelem elfogadásának. Az úrvacsorában való részesülésük által a hívek időről időre megújítják a megkötött szövetséget. Valahányszor megnyilvánul a hit a részvételben, mindannyiszor megbizonyosodik a hívő, hogy a kegyelem szövetségének keretei közt van.

Említettük, hogy a kegyelem elfogadásának bizonyítéka a hit és az engedelmség. Erkölcsi szempontból a hit kifejezi Isten fennhatóságának elismerését, az engedelmség pedig az isteni kormányzatba való beilleszkedés bizonyítéka.

Kiegészítő teológiai jegyzetek

A föderális teológia. Már az V. században, hatalmas művében (*De civitate Dei*) Aurelius Augustinus megalapozott egy teológiát, amely a „kegyelem szövetségében” értelmezi a keresztény életet. A gondolatot újravizsgálta a nagy svájci reformátor, Kálvin János, ugyancsak egy hatalmas mű keretében (*Institutio Religionis Christianae*, 1536), amely hatással volt ebben az értelemben a Heidelbergi Kátéra (1536) és a Westminsteri Confessióra (1647) egyaránt.

Ennek a teológiának a legnevesebb képviselője Johann Koch, latin nevén Cocceius (1603–1669). „Isten szövetsége és testamentuma tanításának summája” c. művében (1648) elsőnek kísérli meg komolyan levezetni a szent történelem egységét a kegyelem szövetségének távlatá-

ban. Cocceius három szövetséget különböztet meg: 1. foedus operus – a bűnbeesés előtti; 2. foedus gratiae – a bűnbeeséstől Krisztus dicsőséges visszajöveteléig tartó; és 3. foedus gloriae – öröktől fogva tartó szövetség. Cocceius felfogása szerint a kegyelem szövetsége szintén három időszakra oszlik fel: a) ante legem – a bűnbeeséstől a törvényadásig; b) sub legem – Mózesről Krisztusig; c) post legem – Krisztus első eljövételétől a második eljövetelig. Cocceiust békés szellemű, rokonszenves férfiúként jellemezték, még nagy ellenfelével, Gisbert Voetiusszal (1588–1676) folytatott vitáiban is, amelyek a szombat-vitában érték el hevük tetőfokát (1655). Allegorikus értelmezésből kiindulva, Cocceius a szombat parancsolatában a „foedus gloriae” ellentétét (antitípusát) látta. Azt erősítette, hogy a negyedik parancsolat ótestamentumi értelemben való megtartása az öngazultságba való esés veszélyét hordozza magában, és így holt cselekedetnek tekintendő. A skolasztikus kálvinizmus teológusai megrótták Cocceiust, és eretneknek bélyegezték.¹⁰ Fontos megemlítenünk, hogy a jelenlegi református teológia ezen a ponton mégis inkább Cocceius híve, semmint Voetiúsé.

-
- 1) Kegyelem: chesed (héb.), charis (gör.) = kegyelem, jóindulat, kedvesség, meg nem érdemelt ajándék, megkülönböztető kegy, előny biztosítása, segítőképző figyelem; isteni kegy, kiváltságos állapot; elismerés, hálás lelkület, leereszkedő gondoskodás.
 - 2) Szövetség: bərit (héb.), diathéké (gör.) = testamentum, szövetség, meg egyezés, szerződés, határozat. Az Ószövetségben a „bərit” 287-szer fordul elő (leginkább 1 Mózes [27-szer], 5 Mózes [27-szer] és Jeremiás könyvében [24-szer]). Az Újszövetségben a „diathéké” 33-szor található meg.
 - 3) Allen O. Miller: Marvin Halverson-Arthur Cohen. *A Handbook of Christian Theology*. London-Glasgow. 1960. 69. o.
 - 4) E. G. White: *Pátriárkák és próféták*. 370.2. o.
 - 5) E. G. White: *Jézus élete*. 834.2. o.
 - 6) E. G. White: *Krisztus példázatai*. 311.4. o.
 - 7) E. G. White: *Bizonyágtételek*. 6. köt., 268.3. o.
 - 8) E. G. White: *Gondolatok a Hegyibeszédről*. 76.2 o.
 - 9) Add és vedd – olyan értelemben, hogy ha az ember eleget tett vallási kötelezettségének, pl. áldozatot hozott, akkor az istenség is köteles teljesíteni földi szövetségének kívánságát.
 - 10) A. H. Newman: *i.m.* II, 576. o.

19. A Próféataság Lelke

Aranyszöveg: „És próféta által hozta fel az Úr Izráelt Egyiptomból, és próféta által tartatott meg.” (Hós 12:13)

Bevezető: „A jövendölés az ismeret csodája. Nevezhető olyan jövendő dolgok kijelentésének, leírásának vagy megmutatásának, amelyek felülmúlják az emberi felfogóképesség határait. Mivel felülmúl bármilyen emberi képességet, leghathatósabb bizonyítéka marad az Isten és ember közti természetfeletti kapcsolatnak, és bizonyítja az Isten részéről nyújtott kinyilatkoztatások igaz voltát is.”¹

A kinyilatkoztatásról szóló fejezetben láttuk, hogy Isten, mivel szólni kívánt a bűnös emberhez, kénytelen volt dicső akarátának kinyilatkoztatását az emberi nyelv tökéletlen kifejezéseinek „ruhájába” öltöztetni. Azokat, akik Isten nevében szóltak, prófétáknak hívták. Az Ószövetségben a prófétát „nabi”-nak nevezték,² az Újszövetségben pedig „prophétes”³ volt a nevük. Bibliai értelemben „próféta” megnevezésen többet értünk a szótári jelentésnél, ugyanis a jövendő dolgok megjelentése csak egy részét képezte a próféta munkájának, és nem mutat rá ennek az elhívásnak a sokrétűségére.

I. A prófétai ajándék a Bibliában

1. Mennyire volt jelentős személyiség a próféta az Ószövetségben?
5Móz 18:18

Megjegyzés: Az ószövetségi prófétáknak különleges szerepük volt Istennek az Izrael népéhez fűződő kapcsolatában. Egyedül-

álló, határozott küldetésük volt, s az mindenben különbözött a keleti vallások történetéből ismert összes többi vallási személyiség tevékenységétől.

A próféták tevékenységének három szakaszát különböztethetjük meg:

a) A kezdeti szakaszban találjuk a következő neveket: Ábrahám, Mózes, Sámuel, Hulda, Nátán, Gád, Ahija, Semája stb. Ebben az időben a prófétát „nézőnek” nevezték (1Sám 9:9).⁴ Ez az első szakasz kb. 700-800 évet ölel fel.

b) A második szakaszban találjuk a csodatevő prófétákat: Illyést, Elizeust, a Kr. e. IX. században.

c) A VIII. századtól kezdődik az író próféták kora. A héber kánon ezeket „kései” prófétáknak nevezi.

2. Mi indította Istent arra, hogy prófétákat használjon fel? Péld 29:18

Megjegyzés: „Isten mindig is következetesen megbünteti a bűntettet. A régi időkben elküldte prófétáit, hogy figyelmeztessék a bűnöst, megintsék vétkeiket, és bejelentsék a kiszabott büntetést.”⁵

A babiloni fogság után néhány századon át „hallgattak a próféták”. Ez volt az ószövetségi és újszövetségi kánon közti időszak. Az első nagy próféta, aki megtörte a hosszas prófétai csendet, Keresztelő János volt. „János prédikálása éppolyan mélyen megragadta a népet, mint amennyire magára vonta a vallási hatóságok figyelmét. [...] Régen volt Izraelnek prófétája, régen volt szemtanúja olyan reformációnak, amilyen most bontakozott ki.”⁶

3. Az egyháznak adott lelki ajándékok közt ott szerepel a prófétaság ajándéka is. 1Kor 12:10-11,28; Róm 12:6

Megjegyzés: Az apostoli gyülekezet prófétái nem voltak feltétlenül hivatalos szolgálattal felruházott személyek a gyülekezetben. Az Ószövetség szabad prófétáihoz hasonlóan a Szentlélek hívta el és ihlette őket szent feladatra, a Krisztus testének építésére.

4. Melyik az a három cél, amelyért Isten felélesztette a prófétai ajándékot az apostoli gyülekezetben? 1Kor 14:3.

Megjegyzés: A „prophetazo” igének van „Írásokat magyaráz” jelentése is, mint ami a Szentlélek közvetlen ihletésére történik (lásd a 3. sz. lábjegyzetet). Ezt azonban nem szabad egy szintre helyoznünk az Ige hirdetésével. Prédikáláskor a siker az emberi tényezőnek az istenivel történő együttműködésétől függ, ugyanis előzetes felkészülést feltételez. A prófétai ajándék megnyilatkozásához nem szükséges szellemi felkészültség. Az ajándék feltétele inkább az erkölcsi-lelki felkészültség: az emberi eszköz feltétel nélkül adja át és vesse alá magát Istennek!

Igaz, vannak ellenvélemények, de a prófétai ajándéknak az apostoli gyülekezetben való bőséges megnyilatkozása után Isten terve mégis az maradt, hogy ez az ajándék létezzék a következő századokban is. Jóllehet különbség mutatkozott a megnyilvánulások erejében, de hiányozni sosem hiányzott. Elégséges történelmi bizonyíték áll rendelkezésünkre, egészen a XVIII. századig, hogy a prófétaajándék jelen volt és megnyilatkozott Isten szolgáinak körében. Az isteni ihletés mondja: „Isten minden nemzedék idején elküldte szolgálóit megfeddni a világ s az egyház bűneit. Isten lelke szállt rájuk, arra készítette őket, hogy végezzék a rájuk bízott munkát.”⁷ Nem beszélhetünk teljes prófétai csendről az első és tizenkilencedik század között, hanem inkább arról van szó, hogy a prófétai tevékenység ebben az időszakban kevésbé látványos módon nyilatkozott meg. Istennek mindig voltak szolgálói, akik által végrehajtotta terveit és munkáját.

II. A prófétai ajándék megnyilatkozása a maradék egyházban

1. Milyen jövődőlés szól a prófétai ajándék megnyilatkozásáról a maradék egyházban? Jel 12:17; 19:10. u. r.

Megjegyzés: A prófétai ajándék jelenléte közvetlenül a maradék gyülekezetre értendő. Már kezdettől, még a millerita mozgalom idejéből szólnak jelentések a prófétai ajándék megnyilatkozásáról. 1842-ben Boston (Mass.) városában, a millerita mozgalom egyik ékesszóló prédikátora, a jeles felkészültségű William Foy két látomást kapott Krisztus visszajövetelét illetően. Egy ideig másokkal is közölte a látomásokban kinyilatkoztatottakat. 1844-ben kapta a harmadik látomást, amelyben egy a mennyei szent város kapujáig vezető lépcsőt látott. Mivel a látomás érthetetlennek tűnt számára, és képtelen volt felismerni a közölt világosságot (ő ugyanis Krisztus azonnali eljövetelének hitéhez ragaszkodott), lemondott prófétai elhívásáról és végül a munkáról is. 1845-ben W. Foy hallott a három angyal üzenetével kapcsolatos látomásokról, de röviddel azután betegség vetett véget életének.⁸

Ez idő tájt Poland városkában (Maine) egy Hazen Foss nevű ifjú rendíthetetlenül hitte, hogy az Úr a hetedik hónap tizedik napján visszajön. Méltóságteljes megjelenésű, megnyerő beszédű, alapos felkészültségű férfiú volt. Néhány héttel az „éjféli kiáltás” befejezte előtt az Úr meglátogatta és látomásban megmutatta neki az advent nép Isten városa felé való haladását, a rájuk váró veszedelmekkel együtt. Néhány figyelmeztető üzenetet is kapott, amelyeket közölnie kellett volna. Látta a próbákat és az ellenszegülést, amelyek rá várnak, ha híven továbbítja a látottakat. W. Foyhoz hasonlóan három lépcsőfokot látott, amely valóban a szent városhoz vivő ösvényhez vezet Isten népét. Szilárd meggyőződése lévén, hogy az Úr néhány napon belül visszajön, képtelen volt megfejteni a látomás három lépcsőfokának értelmét. Természeténél fogva büszke lévén, lerázta magáról a felelősséget. Nem volt hajlandó másokkal is megosztani a látomást. A látomás megismétlődött másodszor is, azzal a meghagyással, hogy ha továbbra is vonakodik a látottak közlésétől, Isten visszavonja a megbízatást, és azt az egyik legalázatosabb gyermekére ruházza, aki hűségesen közli, amit az Úr neki megmutatott. Hazen Foss ezúttal is ellenállt.

Ezután következett egy harmadik látomás, amelyben tudomására jutott, hogy szabad, és a megbízatás a gyengék leggyengébbikére ruházódik át, egy olyan személyre, aki teljesíti az Úr parancsát.⁹

2. Hogyan igazolódott a Pálnak adott kijelentés, valamint a Hazen Foss-nak nyújtott látomás Ellen G. Harmon választása révén? 1Kor 1:27-29

Megjegyzés: Isten a maga eszközét választotta célja eléréséhez, amikor szószólójául olyan személyt választott, aki nemcsak hogy egészen átadta magát Neki, hanem akinek még az élete is állandóan hajszálon függött. A leggyengébb volt a gyengék között. Hazen Foss utolsó látomása után két hónappal, az ifjú hajadon, Ellen G. Harmon (Portland, Maine), csupán 17 éves korában kijelentéseket kezdett kapni az Úrtól.¹⁰

Első látomását 1848 decemberének egyik reggelén kapta Haines családjában, a reggeli áhítat idején. A látomás részletes leírását elolvashatjuk a *Tapasztalatok és látomások* c. könyvben (64–68. o.).

Ellen-Gould Harmon (házassága révén White) 1827. nov. 26-án született egy Gorham városbeli (Maine) metodista családban. Alig tizenegy éves volt, amikor átadta magát az Úrnak, és egy évre rá megkeresztelkedett a metodista gyülekezetben. 1836-ban, kilenc éves korában komoly sérülést szenvedett, ami egész életére befolyásolta egészségét. Egy lány megdobta egy kővel, ami az orra tájékán találta el, mire elájult, és ettől fogva valahányszor megerőltette magát, érezte, hogy eszméletét veszti. Iskolai tanulmányait is félbeszakította. Szüleivel együtt elfogadta a millerita mozgalom üzenetét, átélte az 1844. okt. 22-i nagy csalódást, és utána elhívást kapott, hogy munkálkodjék a nagy csalódás szülei fájdalomiból alig felépült maradék gyülekezet építésén, intézésén, vigasztalásán. 1846. aug. 30-án házasságra lép James Springer White-tal (1821–1881), a Hetednap Adventista Egyház egyik alapító tagjával. 87 éves korában bekövetkezett haláláig mintegy 100.000 oldalnyi írás, könyvek, kéziratok kerültek ki kezéből. Csak kinyomtatott 54 kötete 30.000 oldalt számlál. Elmshaven-

ben (St. Helene, Kalifornia), 1915. júl. 16-án hunyt el, és júl. 24-én, szombaton helyezték nyugalomra férje mellé, Battle Creek-ben.

Ellen G. White csendesen nyugszik sírjában. Törékeny, könnyen szenvedésre hajló lényé elnémult, írásai azonban több mint 300 nyelven, több millió példányban tanúskodnak Jézus Krisztusról, Megváltónkról. Valóban az volt, akinek Edith Dean nevezte: „Isten szószólója.”¹¹

3. Mi bizonyosodott be a Prófétaság Lelkének munkássága révén? 1Kor 1:6-8

Megjegyzés: Kezdetben a bibliamagyarázatok sorozatát (*Pátriárkák és Próféták, Próféták és királyok, Jézus élete, Apostolok története, Nagy küzdelem*) tekintették Prófétaság Lelkének, ma ezen a néven említjük Ellen G. White összes írását.

4. Milyen követelmények alapján ismerhető fel a prófétai ajándék?

- a) Üzenetei összhangban vannak a Szentírással: Ésa 8:20
- b) Vallja Krisztus istenségét és testet öltését: 1Jn 4:2-6
- c) A próféta élete és gyümölcsei rámutatnak a kinyilatkoztatás forrására: Mt 7:15-20
- d) Nem önmagát magasztatja fel, hanem Krisztust: 2Kor 10:5
- e) Nem kendőzi, hanem dorgálja a bűnt: Jer 23:16-17
- f) Prófétai minőségét jövendöléseinek beteljesedése bizonyítja: 5Móz 18:21-22; Jer 28:9

Az adventisták bizonyosak abban, hogy Ellen G. White munkássága és írásai felettébb kielégítik ezeket feltételeket.

III. Az Írások tekintélye és a Prófétaság Lelkének tekintélye

1. Lehet-e bővíteni a bibliai kánont az Írásokkal egyenértékű iratokkal? 5Móz 4:2; Péld 30:5-6; Jel 22:18-19

Megjegyzés: A hetednapi adventisták a reformáció lényegét az

egyetlen eredeti tekintélyhez, a Szentíráshoz való visszatérésben látják. Ez a „Sola Scriptura” reformatori elvben nyert kifejezést, és az adventisták szigorúan ragaszkodnak ehhez a princípiumhoz. Álláspontunkat az alábbi idézetekkel támasztjuk alá: „A Szentírás tanításaitól és elveitől ma is sokan messze elkanyarodnak. Vissza kell térni a nagy protestáns alapelvhez: a Biblia és csakis a Biblia a hit és a kötelesség szabálya.”¹² „A Szentírást Isten akaratának hiteles, tévedhetetlen kinyilatkoztatásaként kell elfogadnunk.”¹³

E. G. White nem tartotta írásait a Szentírás toldalékának. Íme, mit mond: „J. testvér azzal szereti megzavarni az emberek gondolkodását, hogy úgy tünteti fel a dolgokat, mintha az Isten által a biznyságtételeken át nyújtott fény hozzáadás lenne az Isten szavához; ám ezzel hamis megvilágításba helyezi a dolgot. Isten jónak látta így hívni fel népe figyelmét Igéjére, hogy félreérthetlenebbé teye azt előttük.”¹⁴

A Prófétaaság Lelkének jelentősége a Hetednap Adventista Egyházban nem csodákban rejlik, amelyek tekintélyét bizonyítanák; sem az iratok hatalmas tömkelegében; sem a módban, ahogyan megírták, vagy az ékes nyelvezetben, amelyben elmondták, hanem abban a páratlan világosságban, amellyel a hívek figyelmét a bibliai kinyilatkoztatásra irányítja, azzal a céllal, hogy felkészítsen egy népet Isten Fiának eljövetelére.

Ismétlés

1. Hogyan tervezte Isten, hogy állandósítja a vezetést egyházában?

Válasz: Isten nem létesített ranglétrát, hanem a lelki ajándékok által, amelyeket a Szentlélek osztogat az egyházban, szolgálakat hívott el bizonyos szolgálatokra, Krisztus testének építésére.

2. Mi célból adta Isten a próféta ajándékot?

Válasz: A próféta ajándékot az egyház építésére, tanácsolására és vigasztalására adta.

3. Kinek a személyében nyilatkozott meg ez az ajándék a maradék egyházban?

Válasz: A prófétai ajándék a végidők egyházában Ellen G. White prófétai munkásságában nyilvánult meg, aki a leggyengébb volt a gyengék közül. Általa az Úr bizonyágtételeket, dorgálásokat, tanácsokat és világosságot küldött az Írásokban kinyilatkoztatott nagy igazságok megértéséhez, főképp a maradék egyház idejére és munkásságára vonatkozóan.

4. Milyen kapcsolat van a Biblia és a Prófétaság Lelke között?

Válasz: Összhangban azzal, amit maga E. G. White is mondott, nem hiszük, hogy írásai a Biblia toldalékai volnának, és hogy egyenértékűek lennének a bibliai kánonnal. Az adventisták viszont hiszik, hogy a Prófétaság Lelke a Szentírás ihletett és hiteles kommentárja, és ebben az értelemben bibliai tekintélyt képvisel. A „kicsiny világosságnak” nevezzük, amely a nagyobb világosságra vezet, vagyis a Bibliához.

5. Hogyan viszonyul egymáshoz a Szentírás és a Prófétaság Lelkének tekintélye?

Válasz: Mivel a lelki ajándékok elismerése a Biblia tekintélyén alapszik, ennél fogva a Prófétaság Lelke tekintélyének is a Szentírásból származik az elismerése. Az adventisták hite szerint a Bibliának elsődleges tekintélye, a Prófétaság Lelkének pedig másodlagos, vagyis az Írásoknak alárendelt és azoktól ellenőrzött tekintélye van.

Összegzendő bibliai igazságok

Az Úr minden időben lelki ajándékokat adott egyházának, hogy mindenik tagja részt vehessen a szeretetszolgálatban, hívek és kívül valók javára egyaránt. Mivel a Szentlélektől származnak, ezek az ajándékok biztosítják az egyház számára a szükséges képes-

séget, tehetséget és hozzáértést az Istentől rábízott feladat elvégzéséhez.

A Szentlélek ajándékainak egyike a prófétai ajándék. Ez egyike azoknak az ismertetőjegyeknek is, amelyekről a maradék egyház felismerhető. Egyházunkban ez az ajándék E. G. White munkásságában nyilvánult meg. Mivel ő az Úr szószólója, írásai állandó és felső tekintélytől jóváhagyott forrásai az igazságnak. Építik, tanácsolják, vigasztalják az egyházat, bármilyen körülmények közé jutna világszéles küldetése terén. A Prófétság Lelke nem a Biblia toldaléka: alárendelt szerepe van, vagyis a Biblia indokolja és ellenőrzi a Prófétság Lelkét.

A keresztény kor egyik legvitatottabb kérdése épp a tekintély meghatározása volt. Amikor tekintélyről beszélünk, mindig valamely egyházi méltóságnak egy másikhoz való viszonyára gondolunk, és azt mérjük, melyikük van közelebb a „fejhez”, Krisztushoz. Az egyházban mind a Szentírás, mind a Prófétság Lelke, mind pedig a szolgálatra elhívottak Istentől nyerik tekintélyüket. Szükséges azonban meghatározni a tekintéllyel felruházottak egymás közti viszonyát, hogy ki kinek van alárendelve. Így elkerülhető a helytelen, bibliaellenes fölérendelés vagy egyenértékűség hangoztatása.

Az adventisták hite szerint a keresztény egyházban a Szentírásnak van elsődleges, feltétlen, közvetlen és elismerendő tekintélye. Ez lévén a vezérelv, amikor a Prófétság Lelkét a Bibliával összemérjük, és a Prófétság Lelkének másodlagos, feltételes és közvetett tekintélyt tulajdonítunk. Ez azonban inkább formai, nem pedig tartalmi megítélés, hiszen a Prófétság Lelke semmi olyat nem mondhat, aminek ne lenne fedezete a bibliai „így szól az Úr!” elvben.

Az adventistáknak nincs két Bibliájuk, hanem csak egy, amelynek leghitelesebb és legeredetibb magyarázata a Prófétság Lelke. Az Adventista Egyház tehát, mint a reformáció folytatója, nem vetette el a reformátori „Sola Scriptura” elvet, hiszen a Prófétság

Lelkének keretében megnyilatkozó prófétai ajándék nem csorbítja a Biblia tekintélyét. Azzal, hogy elismerjük, hogy a Szentírás hitelesíti a Próféataság Lelkét, már tanúsítottuk, hogy a Szentírás elsőbbséget élvez a tekintély terén. A Biblia Isten kinyilatkoztatásának elsődleges bizonyossága.

Ránk háruló erkölcsi kötelezettségek

A Próféataság Lelkét illetően három álláspontra helyezkedhünk: lebecsüljük, túlbecsüljük vagy a Biblia szemszögéből értékeljük. Az első esetben hitetlenséget tanúsítunk az egyházban jelenlévő lelki ajándékkal szemben; a második esetben üti fel a fejét a fanatizmus, amely elferdíti a hitet, következésképpen nagyon veszélyes viszonyulási mód; a harmadik esetben helyesen értékeljük ezt az ajándékot. Ugyancsak itt kell megemlítenünk, hogy a Próféataság Lelke helyes alkalmazásának egyik fő feltétele az, hogy mint saját magunk tanácsolóját fogadjuk el. Másokat elítélni, támadni ellenkezik magával a céllal, amelyre Isten ezt az ajándékot adta.

Nem szabad megfeledkeznünk arról, hogy Sátán ezt az ajándékot sem tévesztette szem elől. Tulajdonképpen sehol nem ejtett több áldozatot, mint épp a lelki ajándékok terén. Módszere az, hogy utánozza és elferdíti az igaz ajándékokat. Az Üdvözítő figyelmeztetett a végidők hamis prófétai megnyilvánulásaira (Mt 24:11,24). A lelkék ellensége megpróbál álarcot tenni, s mint „világosság angyala” megjelenni (2Kor 11:13-15). Valójában ritka az az értékes pénzérme, amelynek ne lenne hamis változata is. Ez viszont éberségre int, hogy megkülönböztessük az igazit. A hamis próféták jelenléte bizonyítja, hogy lennie kell igaz prófétának is. Az őszinte hívő a Szentírás alapján felismeri a hiteles megnyilatkozásokat, és megkülönbözteti Őket a hamisaktól.

Kiegészítő teológiai jegyzetek

„Prófétaság Lelke” = „To pneüma tes propheteias” (gör.) (Jel 19:10), ebben a formában csak egyszer fordul elő az Újszövetségben. Szakki-fejezéssé vált az adventista teológiai nyelvezetben, és azokat a kinyilatkoztatásokat jelöli, amelyeket Isten E. G. White által ajándékozott az utolsó egyháznak. A Spicer¹⁵ megjegyzi, hogy mindenik tényező gyökere, amelyből az adventmozgalom kinőtt, 1844-re nyúlik vissza. New Hampshire-ban (New England) egy hívő csoport ünnepelni kezdte a szombatot. 1844 októberében egy másik csoport kapott világhírességet a Szentélyre és a vizsgálati ítéletre vonatkozóan. 1844 decemberében, Portlandben (Maine) megnyilatkozott a Prófétaság Lelkének ajándéka. Íme, az igazság három erős tartóoszlopa a maradék egyház hitvallásában.

Hazen Foss hitetlensége és elvettete. Már láttuk, miképpen szólította meg Isten ezt a férfit, és ő hogyan utasította vissza az elhívást. H. Foss elmondta, hogy azokban a napokban különös érzés fogta el, és egy hangot hallott kiáltani: „Te felettébb megszorítottad az Úr Lelkét”.¹⁶ Erre megpróbálta elmondani egy millerita gyülekezet előtt a látomását, de semmilyen részletére nem tudott visszaemlékezni. Néhány sikertelen kísérlet után kétségbeesetten kiáltotta: „Nincs már! Nem mondhatok semmit. Az Úr Lelke magamra hagyott.”¹⁷ Decemberben E. G. Harmon első látomását kapta, anélkül hogy valamit is tudott volna H. Foss esetéről. 1845 februárjában E. G. Harmont Portlandban találjuk, ahol a hívek megkérik, mondja el látomását. Erre az alkalomra meghívták H. Foss-t is, ő azonban nem mutatkozott nyilvánosan, hanem a becsukott ajtón kívülről hallgatta az ifjú hajadon fejtegetéseit. Másnap Ellent meghívták Foss nővérehez, és ott találkozott Hazennel, a prófétai ajándék előbbi jelöltjével. Ellen White később lejegyezte, hogy e találkozó alkalmával mit mondott neki Foss: „Ellen, az Úr nekem egy üzenetet adott, hogy közöljem népével. Ám én, amikor megtudtam, hogy ez mivel jár, visszautasítottam. Büszke voltam; nem tudtam elviselni levert állapotomat. Zúgolódtam Isten ellen, s a halálotat kíván-

tam. Akkor éreztem, hogy megmagyarázhatatlan érzés kerít hatalmába. Mától fogva halott vagyok a lelki dolgok tekintetében. Hallottalak beszélni az elmúlt este. Tudom, hogy a látomás elvételétől tölem és neked adatott. Engedelmeskedj Istennek, mert ellenkező esetben kockára teheted a lelkedet. Én elveszett ember vagyok. Te Isten választottja vagy. Légy hűséges kötelességed teljesítésében, s a koronát, amelyet elnyerhettem volna, te kapod meg.”¹⁸ Borzalmas szavai ezek egy olyan embernek, aki meg volt győződve, hogy elvettetett. Foss 1893-ig élt, de nem ébredt benne érdeklődés a lelkiek iránt. Hazen Foss-nak az ifjú E. G. Harmonhoz intézett őszinte, bátorító szavain kívül megemlíthetjük még fontos hozzájárulását a prófétai ajándék felismeréséhez E. G. Harmon munkásságában: nem titkolta el, hogy a tőle elvett ajándékot Isten ennek a hajadonnak adta, „a leggyengébbnek a gyengék közül”

E. G. White adottságai és munkamódszere. Hiányos iskoláztatása miatt hatalmas munkássága számos kérdést vetett fel, és sok bírálat érte. Egyesek azt feltételezték, hogy még írni sem tud helyesen. Egy ausztráliai hölgy E. G. White prédikációja után elkérte tőle jegyzeteit, hogy odahaza megvizsgálja, helyesen ír-e angolul. Mikor visszahozta őket, az illető bevallotta: „A kritikusaitól azt hallottam, hogy nem tud helyesen írni angolul. Ám itt az ön tulajdon keze írását láttam, és helyes angolsággal ír. Az ön bírálói igazságtalanok.”¹⁹ Mikor és hogyan tanult meg helyesen írni, ha nem volt alkalma rendszeresen tanulni? Nem titok – és csoda sem történt. Férje volt a tanára, s a hosszú utazásokat a kéziratok stilizálásával hasznosították. „Rengeteget utaztunk – írta egyszer. – Olykor éjszaka nyújtott az Úr világosságot, máskor nappal, egy-egy nagy gyülekezet színe előtt. A látomásban kapott utasításokat híven lejegyeztem, mihelyt időm és erőm volt dolgozni. Utána átvizsgáltuk az anyagot a férjemmel, kijavítottuk a nyelvi hibákat, kihúztuk a fölösleges ismétléseket. Végül gondosan lemásoltuk az érdeklődő személyeknek, vagy előkészítettük a nyomtatásra.”²⁰

Meglephet valakit, hogy E. G. White szövegeit javították. Avagy nem szó szerinti ihletés alapján írt-e? Munkamódszeréről ő maga világosít fel: „A szavak, amelyekkel lejegyzem, amit láttam, az enyémeik,

kivéve azokat, amelyeket az angyal mondott nekem, s amelyeket mindig idézőjelbe tettem.”²¹

Noha egészsége gyenge volt (jobb tüdeje majdnem teljesen tönkrement), irigylésre méltó szorgalom jellemezte. Mikor írt? Íme, mit mondott 1896-ban, 69 éves korában: „Sohasem örvendtem jobb egészségnek, mint jelenleg, és sohasem írtam többet. Hajnali háromkor kelek és napközben sem alszom. Gyakran már egykor felébredek, sőt, ha nagyon nyugtalanít valami, éjfélkor felkelek, hogy leírjam aggodalmam.”²²

Élete utolsó évtizedeiben E. G. White csak egy bizonyos típusú papírt használt és piros tintát. Nem engedte meg, hogy idegen kéz belegazítson az írásaiba. Halála előtt rendezte és lepecsételte kéziratait, és azokat a White Alapítvány biztonsági szekrényeiben őrzik, óva bármilyen külső, romboló hatástól.

Ellen G. White prófétai örökösei. Az „Úr szószólójának” elhunytá után az egyházon belül és kívül többen jogot formáltak a prófétai ajándékot illetően az utód címre. Ismeretes Margaret H. Rowen közbotrányba fulladt kísérlete. Odáig ment, hogy hamis iratokat csempészett E. G. White jól őrzött kéziratái közé, de a csalást könnyen leleplezték.

„Jönnek-e még próféták?” – Sokan felvetették ezt a kérdést még az Úr szószólójának életében. E. G. White válaszát az isteni vezetésbe vetett bizalom hatotta át: „Ha megtartatik életem, ha nem, írásaim mindenkor beszélni fognak, mindaddig végezvén munkájukat, amíg az idő megmarad.”²³ Ez mégsem zárja ki annak lehetőségét, hogy az Úr, ha szükségesnek látja, próféták által újra megnyilatkozzon. A hiteles ajándék felismerésének szabályai ugyanazok maradnak. Legyünk azonban résen, egyelőre hemzsegnék a hamis próféták!

1) T. H. Horne: *Handbook for Bible Students*. 1922. 416. o. Idézi Alonzo J. Wearn: *Fundamentals of Bible Doctrine*. 302. o.

2) Nabi a „nabah” igének egy szabálytalan melléknévi igeneve. Jelentése: magasnak lenni. A „nabi” kifejezés 315 alkalommal fordul elő az Ószövetségben (Jeremiás könyvében 95 alkalommal). A „nabah” az Ószövetségben soha nem jelenik meg a „qal”, csak a „nifal” és „hitpaal” igeragozásban. A „nifal” igeragozásban nibbáh azt jelenti, hogy: kitörni, előtörni, feltörni.

- A „hitpael” igeragozásban pedig a hitnebah a már hallottak közlését jelenti. Ebben az esetben a prófétai cselekvés alanya Isten, tárgya pedig az Isten által választott, ihletett és elküldött ember. Az akkád „nabu”, valamint a görög „anghelos” ugyanezt a dolgot fejezi ki, mindkettő jelentése *küldött, vagy meghatalmazott.*
- 3) Prophémi, egy hely- és időhatározóból, valamint egy igéből tevődik össze: „pro” = előre, „phémi” = beszélni, mondani. „Propheteia” = prófétai tevékenység, prófétai elhívás, prófétai ajándék; prófécia, egy jóslat közlése, prófétai kinyilatkoztatás. „Prophetazo”: „Az Újtestamentumban a Szentírást értelmezni, vagy a Szentlélek befolyása alatt beszélni és prédikálni.” (Liddell-Scott: *i.m.* 1539. o.)
 - 4) Roeh, a ráállni = látni igéből; vagy chozen a chazah = látni, ébren lenni igéből; látás-érzékelés-belső észlelés.
 - 5) E. G. White: *Bizonyágtételek.* 4. köt. 12.2. o.
 - 6) E. G. White: *Jézus élete.* 132–133. o.
 - 7) E. G. White: *A nagy küzdelem.* 606. o.
 - 8) J. N. Loughborough: *The Great Second Advent Movement: Its Rise and Progress.* 1909. 145–147. o.
 - 9) *Uo.* 182. o.
 - 10) *Uo.* 202. o.
 - 11) Edith Dean: *Great Women of the Christian Faith.* Idézi D.A. Delafield: *Ellen G. White.* Hamburg. 1963. 16. o.
 - 12) E. G. White: *A nagy küzdelem.* 204.2. o.
 - 13) E. G. White: *A nagy küzdelem.* Bevezető, VII. 1.
 - 14) E. G. White: *Bizonyágtételek.* 4. köt., 246.3. o.
 - 15) William A. Spicer: *The Gift of Prophecy in the Seventh-day Adventist Church.* 1937. 12–13. o. – William Ambrose Spicer (1865–1952) hetedik napot ünneplő baptista családban született. Fiatal korától felkarolta a hitet, majd dr. J. H. Kellog titkára lett a Battle Creek-i szanatóriumban. Azután Angliába távozott, ahol S. N. Haskell titkaraként dolgozott. Visszatérve az Amerikai Egyesült Államokba mint szerkesztő és osztálytitkár dolgozik. 1898-ban Indiába utazik mint misszionárius, ő lévén az egyedüli felszentelt munkás Ázsiában. 1903-ban a Generál Konferencia titkárává választják, majd 1922-től A. C. Daniels testvér utóadaként a G. K. ellenőki tisztét tölti be 1930-ig. Az „Időnk a próféciák fényében” című könyv szerzője, mely román nyelven is megjelent.
 - 16) *S. D. A. Bible Encyclopedia.* 1966. 417. o.
 - 17) *Uo.* 418. o.
 - 18) *Uo.* 418. o.
 - 19) W. A. Spicer: *i.m.* 38. o.
 - 20) *Uo.* 39. o.
 - 21) *Review and Herald.* 1857. október 8.
 - 22) E. G. White: *Étrendi és táplálkozási tanácsok.* 489.2. o.
 - 23) E. G. White: *Szemelvények E. G. White írásaiból.* 55.5. o.

20. A keresztség

Alapszöveg: „Eltemettünk azért Ő vele együtt a keresztség által a halálba: hogy miképpen feltámasztatott Krisztus a halálból az Atyának dicsősége által, azonképpen mi is új életben járjunk.” (Róm 6:4)

Bevezető: A keresztség evangéliumi rendelés. Jelképezi, hogy mit jelent meghalni, eltemettetni és feltámadni Krisztussal, és kifejezi, hogy a keresztelendő ünnepélyesen lemond a bűnről, önként vállalja énjének megfeszítését, és így a kegyelem szövetségébe lépve, Krisztus testének élő, bűntől megtisztított tagjává válik.

Belső jelentőségével a keresztség szüntelen tanítja, hogy az evangélium az Úr Jézus halálában, engesztelő művében és feltámadásában gyökerezik. Ennélfogva a keresztségnek kettős jelentősége van: egyrészt hirdeti mint jelkép az evangélium mibenlétét, másrészt meggyőzi a bűnöst, hogy a „Krisztus-élmény” által Isten új életet biztosít számára.

A keresztséget mint cselekményt jelölő ige az Újszövetségben a görög „baptizo”. Jelentése: alámeríteni, vízbe teljesen bemeríteni, bemerülni, elfedni, valamit folyadékkal eltakarni. Ez az egyetlen módja a keresztségnek az Újszövetségben, ahogyan az Úr Jézus korában és az apostoli egyházban is gyakorolták.

I. A keresztség az Írásokban

1. Mit fejezett ki jelképesen a mosdómedence a szentélyszolgálatban?
2Móz 30:17-21; Zsid 9:10

2. Kik kereszteltek először az újszövetségi keresztséggel, és kitől kapták ezt a megbízatást? Mk 1:4; Jn 1:33

Megjegyzés: A Holt-tengeri tekercsek bizonyítják, hogy nemcsak Keresztelő János, hanem a qumráni gyülekezet is gyakorolta az alámerítéssel történő keresztséget.

3. Ki rendelte el a keresztséget a keresztény egyházban? Mt 28:19

Megjegyzés: „A keresztség és az úrvacsora szertartása két hatalmas oszlop, egyik a gyülekezeten kívül, a másik azon belül.”¹

4. Jóllehet az Úr Jézusnak nem volt bűne, milyen követendő példát adott nekünk? Mt 3:13-15; Jn 13:15

Megjegyzés: „Jézus keresztsége nem saját bűneinek megvallása volt. Azonosította magát a bűnösökkel, ugyanazt az utat járta, amelyet nekünk kell megtennünk, ugyanazt a munkát végezte, amely a mi feladatunk. Szenvedésekkel teli élete, türelmes állhatatossága keresztsége után szintén példaként áll előttünk.”² „Jézus hívja őket, hogy tegyék meg a lépéseket, melyeket a bűnösöknek kell megtenniük, hogy az ő gyermekeivé legyenek. Életével nyújtott példát arra, hogy vessék alá magukat a keresztség szertartásának. Mindenben ő a példaképünk.”³

II. Mit fejez ki a keresztség?

1. A keresztség a bűntől való megtisztulást, a bűn Jézus vére általi lemosását fejezi ki. ApCsel 22:16; Jel 1:5 u. r.

Megjegyzés: „A bűntől való tisztulás jeléül alámerítette őket a Jordán vizében. Ezzel a jelentős szemléltető tanítással azt mutatta be, hogy akik Isten választott népének tartják magukat, bűntől szennyezettek; szívük és életük megtisztítása nélkül aligha lehetnek részesei a Messiás országának.”⁴

2. A keresztség értelme: Krisztussal együtt meghalni, Vele eltemetetni és feltámadni. Róm 6:3-4; Kol 2:12

Megjegyzés: „Az újjászületés nem megszokott élettapasztalattal az embereknek. Emiatt van annyi zavar a gyülekezetekben. A Krisztus nevét felvevők közül sokaknál –túlságosan sokaknál – hiányzik az odaszentelődés és megszentelődés. Megkereszteltek, de élve temetkeztek el. Nem haltak meg önmagukkal szemben, s ezért nem is támadtak fel új életre Krisztussal.”⁵

3. A keresztség a kegyelem országába és Isten családjába történő befogadás jele. Jn 1:12; 1Kor 12:13; Lk 10:20

Megjegyzés: „Krisztus az alámerítkezést a lelki országába szóló belépés jeléül avatta. Az istenség személyei jelen vannak minden keresztségen, hogy magukhoz fogadják azokat a megkereszteltet, akik lemondtak a világról, és helyette Krisztusnak adtak ott-hont lelkük templomában. A megkereszteltet Isten családjába lépnek, és nevüket bejegyzik az élet könyvébe, amely a Bárányé.”⁶

4. A keresztség a kegyelem szövetségébe történő befogadás külső jele. Mt 28:19⁷; Ef 2:12-13

Megjegyzés: „A keresztelendők nyilvánosan kijelentik, hogy nem élnek többé öntelt, a maguk kedvteléseit kereső életet. Krisztus örömét leli azokban, akik ezt a rendelését annak emlékeztetőjeként tekintik, hogy ünnepélyes szövetségekötés által elkötelezték magukat Istennek. Az Atya, a Fiú és a Szentlélek, e végtelen, mindeneket ismerő Hatalmasság fogadja azokat, akik igazán szövetségi kapcsolatba lépnek Istennel.”⁸

III. A keresztelés feltételei

1. Mi a legfontosabb feltétele annak, hogy valakit keresztségre jóváhagyjanak? Mk 16:16; ApCsel 16:31

2. Milyen előkészület szükséges azok részéről, akik meg szeretnének keresztelkedni? Máté 28:20

Megjegyzés: „Sokkal alaposabb felkészülésre van szükség a keresztelendők részéről. Sokkal hűségesebben kell tanítanunk őket, mint ahogy azt eddig tettük.”⁹

3. Mi bizonyítja, hogy a hitvallomás igaz, őszinte? Lk 3:8. e. r. Jak 2:17

Megjegyzés: „Senki sem támaszkodhat kizárólag a hitvallásra, mint annak bizonyítékára, hogy megmentő kapcsolatban áll Krisztussal. Ne csak mondjuk, hogy hiszünk, hanem gyakoroljuk is az igazságot. Szavainkkal, magaviseletünkkel és jellemünkkel bizonyítjuk Istennel való kapcsolatunkat.”¹⁰

4. Mi a keresztelés bibliai formája? Róm 6:4; Jn 3:23; ApCsel 8:36-39

Megjegyzés: Már a bevezetőben láttuk, hogy a keresztiséget jelölő szó a „baptizo”, amely az „alámeríteni”, „bemeríteni” igéből származik.¹¹ Valahányszor „keresztiség”-et olvasunk a Szentírásban, sose feledjük, hogy az eredetiben „alámerítés” olvasható.

5. Honnan tudhatjuk, hogy a keresztiség milyen formáját gyakorolták az apostoli gyülekezetben? ApCsel 8:26-40

Válasz: a) A keresztiség feltétele a Jézus Krisztusba vetett hit, és a bűnök megvallása volt; b) a keresztelendőt alámerítették a vízbe, annak kifejezéséül, hogy meghalt a bűnnek, és megváltozott életet él; c) mindennapi életével a keresztelendőnek már a keresztiség előtt bizonyítania kellett, hogy jellemében változás történt.

Magától értetődik, hogy csakis olyan személyt volt szabad megkeresztelni, aki képes volt gondolkodni, önállóan dönteni, felelősségének tudatában volt, és képes volt felmérni az esemény jelentőségét.

Ismétlés

1. Mi a keresztség?

Válasz: „A keresztség egy olyan személy szövetsége Istennel, akit a Szentlélek meggyőzött Isten parancsolatainak megtartására vonatkozóan, és aki tudatában van annak, hogy mit jelent az óember eltemetése és feltámadása Krisztusban.”¹²

2. Hogyan történik a keresztelés?

Válasz: „A keresztelés az Atya, a Fiú és a Szentlélek nevében, a keresztelendőnek egyszeri vízbe merítésével történik.”¹³

3. Ki keresztelhető meg?

Válasz: Megkeresztelhető bárki, aki betölti az Istentől rendelt feltételeket, és pedig: megtért, hisz és engedelmeskedik Istennek. A keresztelendőnek megtéréshez méltó cselekedetekkel kell bizonyítania szándékát, hogy új életet kíván élni.

Összegző bibliai igazságok

A keresztség által megvalljuk a Jézus Krisztus halálába és feltámadásába vetett hitünket; bizonyítjuk, hogy meghaltunk a bűnnek, és elhatároztuk, hogy új életben járunk. Ekképpen elismerjük Krisztust Urunknak és Üdvözítőnknek, népének és egyházának tagjává válunk. A keresztség jelképezi, hogy eggyé lettünk Krisztussal, bűneink megbocsáttattak, és Szentlélekben részesültünk. Vízbe merítéssel történik, miután bizonyítottuk, hogy megtértünk a bűnből. Keresztségre csak akkor kerülhet sor, miután megismertük és elfogadtuk a Szentírás igazságait.

Ránk háruló erkölcsi kötelezettségek

A keresztség szövetségében mint lelki élményben három mozzanatot különböztetünk meg: a megtérést, vagyis a szövetségkötés előkészítését; az óember megfeszítését (ez a keresztség fő eleme); és az új ember feltámadását, ami a hosszú átalakulás kezdőpontja.

A megtérés az isteni kegyelem csodája. A lelkiismeret felébredésével kezdődik, amikor Isten Igéje hat rá, s a Szentlélek serkenti. E felébredés célja és tartalma a megtérés: vagyis az az elhatározás, amely mindenestől megváltoztatja az addigi életmenetet.

Az óember megfeszítése az elkövetett bűnök mély fájlásának az eredménye. A megtérés ítéletmondás önmagunk felett, múltban elkövetett bűneink felett, és határozott döntés, hogy többé ne folytassuk bűnös életünket. Kétségbeeső helyzetében a bűnös belátja erkölcsi érdemtelenységét, és hogy képtelen önmagától jobba lenni, ami arra bírja, hogy maradéktalanul és minden feltétel nélkül az Isten kegyelmére bízza magát. Ennek eredménye lesz, hogy a Szentlélek megfékezi a bűnös természet indulatait, szenvedélyeit, és helyreáll a lelkiismeret érzékeny vigyázása a megfeszített régi természet felett.

Az újember feltámadása áttérést jelent az önrendelkezésről (autonómia) a teljesen Istentől való függésre (theotómia). Három dologról ismerhető fel az újember feltámadása: a) az önmegtagadásról; b) arról a hő vágyról, hogy új életet éljen; c) az Isten akaratára iránti feltétlen engedelmségről, amihez kapcsolódik a bűntől megóvni képes Istenbe vetett megingathatatlan bizalom.

A keresztség nem egy olyan egyházi szertartás, amely hatékony lenne hit nélkül, csupán a formai megvalósítás miatt. Mint minden szövetségkötésben, a keresztségben is benne van a szerződő felek egymás iránti hűsége, s ha valaki visszatérne a szándékos, állandó bűnös életre, ez a szövetség is elveszítené érvényét (Zsid 6:4-6).

Kiegészítő teológiai jegyzetek

„*Megtartatol te és a te egész házadnépe*”. Mivel a Szentírásban egyetlen szöveg sem létezik, amely gyermekek kereszteléséről szólna, egyesek arra az öt újszövetségi esetre hivatkoznak, amikor a kereszteni hitre térők „egész házánépének” megkereszteléséről van szó. Azt állítják, hogy itt az említett családok gyermekeinek megkeresztelése is feltételezhető. Vizsgáljuk meg hát közelebbről a leírásokban elénk tárt körülményeket.

1. *Kornélius*. Az angyal kijelentette Kornéliusnak, hogy „megtartatol te és a te egész házadnépe” (ApCsel 11:14). Míg Péter apostol beszélt, a Szentlélek alászállt mindazokra, akik „hallgatják vala e beszédeket” (10:44). A csoda láttán Péter apostol parancsolt, hogy kereszteljék meg azokat, „akik vették a Szentleket” (10:47-48). Lehetetlen, hogy a szöveg komoly vizsgálója észre ne venne néhány jelentős körülményt, például, hogy megkeresztelték azokat, akik Szentlélekben részesültek, továbbá: a Szentlélek leszállt azokra, akik hallgatták az Igét. Tegyük fel, hogy jelen voltak anyák is, csecsemőikkel együtt (ami egyébként nagyon is valószínű), de mondhatnánk-e, hogy ezek a kisdedek „hallgatják vala e beszédet”? Hallgatni a beszédet ugyanis a megtérés vágyát feltételezi, tehát értelmi tevékenységről van szó, amit aligha feltételezne valaki csecsemők esetében.

2. *Lidia*. „Megkeresztelkedék mind házánépével együtt” (ApCsel 16:15). Előzőleg Pál apostol beszélt az összegyűlt asszonyoknak (13. v.). Lidiának „az Úr megnyitá szívét, hogy figyelmezzon azokra, amiket Pál mond vala” (14. v). Itt is bebizonyosodik, amit Tertullianus mond, hogy „az ige hirdetése megelőzi a keresztséget”, vagyis hogy a keresztség az igehirdetés következménye. Hogyan lehetséges ez csecsemők esetében?

3. A *filippibeli tömlöcztartó*. „Megkeresztelkedék azonnal, ő és az övéi mindnyájan” (ApCsel 16:33). Előzetesen azonban Pál és Silás „hirdeték néki az Úrnak ígését... s mindazoknak” (32. v.). Ha „mindazoknak”, akkor – gondolják egyesek – csecsemőknek is. A keresztség után a töm-

löctartó „egész házanépével örvendezé” (34. v.). Nem lenne túlságosan sok azt feltételezni, hogy csecsemők is örvendeztek a keresztségkor az Istenbe vetett hitnek?

4. *Krispus*. „Hitt az Úrban, egész házanépével egyben”, „és megkeresztelkedének” (ApCsel 18:8). Hihettek-e a csecsemők, hogy megkereszteljék őket?

5. *„Megkereszteltem, azonban Stefána háza népét”* (1Kor 1:16) mondja Pál. Igen ám, de levele végén hozzáteszi, hogy „Stefána háznépe” a „szentek szolgálatára adta magát” (16:15). Ez viszont már sok lenne egy csecsemő részéről!

A gyermekkeresztség az egyháztörténelemben. Adolf Harnack véleménye az, hogy „nem található biztos nyoma a gyermekkeresztségnek abban az időben” (II. század). „A személyes hit szükséges feltétel volt.”¹⁴ Még egy érdekes megállapítást csatol ugyancsak ő: „Origenész (III. sz.) könnyen érvelhetett a gyermekkeresztség mellett, hiszen ő magában a születésben is bűnös árnyalatot látott, sőt, még előzetes életben elkövetett bűnöket is feltételezett. A gyermekkeresztség legrégibb »bizonyítékai« tehát filozófiai magyarázatokba¹⁵ nyúlnak vissza”. A gyermekkeresztség bevezetéséről Loofs így ír: „A gyermekkeresztség első ízben Ireneusnál van megemlítve, de neki ellentmond Tertullianus. Origenész szerint pedig apostoli szokás.”¹⁶ De hallgassuk meg, mit mond Tertullianus (160–220) a gyermekkeresztségről. „Az Úr ugyan azt mondta: »Ne akadályozzátok meg, hogy hozzám jöjjenek!« (Mt 19:14; Lk 18:16). Jöjjenek hát, amikor már felnőttek, amikor már tanulnak, hogy amikor jönnek, tanuljanak; akkor legyenek keresztények, amikor Krisztust meg tudják ismerni! Az ártatlan életkor mi nek siet a bűnbocsánatra? A világi dolgokban is óvatosabban járnak el, hogyan bízzanak isteni dolgot arra, akire még földi ügyet sem bíznak? Tudják kérni az üdvösséget, hogy úgy lássanak, mint aki adsz a kéréőknek!”¹⁷

Ciprianus (253) véleménye szerint az újszülötteleket másod- vagy harmadnap volt szükséges megkeresztelni. Mégis, sokan az egyházatyák kö-

zül felnőtt korban keresztelkedtek meg. Milánó püspökének, Ambroziusnak elődei már jó száz éve keresztény hitre tértek. Ő maga mégis 34 éves korában keresztelkedett meg. Hieronimus szülei dalmát keresztények voltak. Fiuk húszéves korban keresztelkedett, Nazianzi Gergely püspök fia pedig 30 éves korában (de azért úgy vélte, hogy hároméves gyermek megkeresztelhető, mert kifejlődött már a beszélőképessége). Aranyszájú Szent János érett szónok volt, amikor megkeresztelkedett. A gyermekek megkeresztelésének szokása mégis egyre terjedt, s a karthágói zsinat (418) második kánonja határozottan leszögezi: „Aki azt mondja, hogy az újszülött kisdedeket nem kell megkeresztelni – legyen anatóma.”¹⁸

a) *A középkorban.* A gyermekkeresztelés terjedése ellenhullámot váltott ki: a gyermekkorban megkereszteltek érett korban szükséges újrakeresztelését kezdték kérni és gyakorolni. Az ilyenek ellen Nagy Theodosius (379–395), II. Theodosius (408–450) és Justinianus (527–565) súlyos rendeleteket adott, egészen a kivégzésig menően. Az érett korban gyakorolt „hit-keresztséget” azonban már nem lehetett eltörölni. Ismeretes, hogy a waldenseknél, katároknál, bogumiloknál, arnoldistáknál az exkommunikáció és üldözés – sőt, sokak kivégzése – ellenére is fennmaradt egészen a reformáció idejéig. Ismeretes Bambergi Szent Ottónak, Pomeránia apostolának története. Ő 1124 körül felnőtteket keresztelt alámerítéssel. Pierre Abélard tanítványa (Pierre de Bruys) húsz évet prédikált Dél-Franciaországban, újrakeresztelve híveit. 1126-ban égették el máglyán.¹⁹ Arnold de Bresciát szintén emiatt vetették máglyára 1155-ben Itáliában. Az ő követőit nevezték arnoldistáknak. A bohémiai testvérek – a waldensek lelki testvérei – szintén érett korban keresztelkedtek egészen 1535-ig. Ők újrakeresztelték a római egyházból hozzájuk csatlakozókat.²⁰

A gyermekek keresztelésének szokása kiszélesedett Európa hitre térítése után, a reformáció idején pedig már bevett szokás volt. (1300 körül bevezették a meghintéssel történő keresztséget az alámerítés helyett). A keresztelés formáinak megfelelően a szakramentum teológiája is változást szenvedett, pl. a víznek különleges jelentőség jutott a spekulatív teológiában. „Így – írja Harnack – a szakramentumról alkotott

felfogás mágikumokkal telt, és ez csak tovább fokozódott.”²¹ Fennen hirdették, hogy a keresztség nyomán a gyermek megszabadul az eredendő bűntől.

b) *A középkori keresztség misztikus elemei.* Érthető, hogy a keresztség sem volt mentes a századok folyamán virágzó misztikus hiedelmektől és gyakorlatoktól. Külső megszentelődés gondolata tapadt a keresztséghez. Már a vértanúk gyülekezetében szokássá vált az olajjal való megkenés keresztség után, valamint a kézzel való keresztelés. Bevezették a fehér ruhát, nemcsak mint a szertartás kellékét, hanem viselését is húsvét és pünkösöd között, mintegy az elnyert tisztaság kifejezésére. Kb. a IV. századtól szokássá váltak a keresztelési gyertyák, az újonnan megkereszteltek benső megvilágosodásának jelképéül. A középkor lassan szétválasztotta a kézzel való keresztelést a keresztségtől. Az előbbi kizárólag a püspök hatáskörében maradt. A gyermekkeresztség általánossá válása folytán ebből nőtt ki az új szakramentum, a „bérmálás”, amelyet a történelmi protestantizmus „confirmatio” néven vett át. A lyoni zsinat 1274-ben, majd a firenzei 1439-ben, később a tridenti 1562-63-ban egybehangzóan a hétéves legalacsonyabb életkorra szabályozta a bérmálás (konfirmáció) idejét.

c) *A keresztség és a reformáció.* A felnőtt korban történő keresztelés – természetes módon – feléledt, mihelyt megszilárdult a „Sola Scriptura” keresztény elv. Az újrakeresztelő mozgalom mint a reformáció mellékága jelentkezett, és számos vértanú áldozatot követelt. Ne csodálkozzunk azon, hogy egyes csoportok elveszítették a türelmüket, és erőszakra erőszakkal válaszoltak.

Zwingli kezdetben ellene volt a gyermekkeresztségnek, később jóváhagyta, és elítélte a felnőttkeresztséget. Luthernek sem volt szilárd álláspontja e kérdésben. Írásaiból egymásnak ellentmondó elveket lehet kiolvasni. Előbb hangsúlyozta a hit szükségességét mint a keresztség sine qua non feltételét (Grossen Katechismus, a gyermekkeresztségre vonatkozó rész). „Ahol nincs hit, a keresztség gyümölcstelen jel marad” – mondja. Akkortájt megbékélt az alámerítéssel történő kereszteléssel is, később azonban, akárcsak az úrvacsoráról szóló tanítás

kérdésében, fokról fokra eltávolodott a kezdeti állásponttól, és mindinkább közeledett a katolikus szakramentum-teológiához.²² Addig ment, hogy elismerte a hit jelenlétét a csecsemőknél, persze anélkül, hogy ezt a csecsemő kifejezhetné. Úgy érvelt, hogy mi sem vagyunk keresztyének, amikor alszunk. Ezekre a lutheri eszme-futtatásokra utal Karl Barth, amikor megjegyzi: „Ami hiányozna mégis a gyermek hitéből – még ha a legkisebb mértékben alapozhatnánk is rá –, az maga a tény, hogy nem nyilváníthatja ki ezt a hitet, és a keresztséget sem kérheti. E kettő pedig nem választható el a keresztségtől anélkül, hogy kényszer-cselekménnyé ne válna.”²³

Kálvin következetesen védte a gyermekkeresztséget. A körülméltetés, valamint a gyermekkeresztség közti közös vonásokból indult ki, és azt tartotta, hogy a keresztség által Isten befogadja a gyermeket a kegyelem szövetségébe. A Heidelbergi Katekizmusban a következő érvelést találjuk: „Meg kell-e kereszteni a kisdedeket is? Felelet: Meg, ugyanis ők is éppúgy beletartoznak Isten szövetségébe és egyházába, mint az idősebbek... ennél fogva a keresztség által mint a szövetség jegye által a keresztyén anyaszentegyházba őket is be kell avatni, és a hitetlenek gyermekeitől meg kell különböztetni...”²⁴

d) *A keresztség az újreformátori teológiában.* Az előítélettől mentes bibliai exegézist követve, az újreformátori teológia, vagyis Karl Barth dialektikus teológiája új szakramentális teológia kialakulásához vezetett. Ennek hatását még a jelenkori katolikus teológia is megérezte. Már az ősi, hagyományos egyházakban is felvetődik a kérdés – és egyre hangsúlyozottabban –, hogy megkeresztelhetők-e a kisgyermekek, akik képtelenek személyes hitvallást tenni?

Barth utolsó teológiai tárgyú könyve épp a bibliai keresztségről értekezik. Előrelátta, hogy könyve milyen ellenállásba ütközik még a maga egyházának kebelében is, ezért az előszóban megjegyzi: „Mintha előrelátnám, hogy ez által a munkám által ismét visszanyerem azt a magányomat, amelynek ezelőtt ötven évvel örvendtem... Legyen úgy! Eljön az idő, amikor ebben a kérdésben is nekem adnak majd igazat”.

A következőkben hadd idézzünk néhány gondolatot Karl Barth következtetéseiből.

„A gyermekek alámerítése (baptismus infantium) azok keresztsége, akiknek a vallásos cselekmény előtt nincs mit mondaniuk, mert semmit nem mondhatnak, és meg sem kérdezhetjük őket, hogy volna-e valami mondanivalójuk! Megkeresztelik őket, anélkül hogy megkérdeznék: kéri-e ezt, vagy felkészültek-e rá. Nincsenek felelősségük tudatában. Röviden: a keresztség ebben a formában teljesen passzív, mert mindössze arra alapoz, hogy e gyermekek keresztyén szülőktől származnak. Jelenben a keresztségről szóló tanítás az összes nagy egyházban – a református egyházat is beleértve – nemcsak hiányos, hanem egészében az űrben lebeg, a keresztség gyakorlása pedig a tantételeket tekintve önkényes. Valójában sem exegetikailag, sem dogmatikailag nem bizonyítható, hogy a keresztségben a rendelésnek megfelelően a keresztelendő csupán tárgya volna a cselekménynek. Ellenkezőleg, ő aktív részese ennek az aktusnak, aminél fogva függetlenül attól, hogy mennyi idő, nem lehet „gyermek”²⁵

Barth úgy érvel, hogy személyes vallástétel és beavatás híján a gyermekkeresztségnek kényszerítő jellege van, vagy ahogy ő mondja: „ordít a kiegészítés (Erganzung) és utánpótlás (Nachholung) után, ami a konfirmációval jön, és ami a keresztség szövetségének hitelesítője. Beszélhetünk tehát teljes keresztségről és csupán fél keresztségről.”²⁶

Azok után az okok után kutatva, amelyek ezt a Bibliától idegen gyakorlatot érvényre juttatták, Barth úgy ítéli meg, hogy a gyermekkeresztség legnyomósabb oka magától a keresztségtől egészen idegen területen keresendő. Minden erővel arra törekedtek, hogy a „Corpus Christianum” fennmaradjon a „népszerű vallás” köntösében, azaz államvallásként, tömegvallásként. Természetesen ez nem lehet törvényes alap a gyermekkeresztséghez, ezért el kell törölni, és a keresztséget a maga törvényes alapjára kell visszahelyezni. A helyesen értelmezett keresztség nem lehet más, mint annak keresztsége, aki szabadon dönthet e cselekmény tekintetében. Egy gyermek erre képtelen lenne.²⁷

Paul Althaus, midőn Barth teológiája ilyen tárgyú exegetikai következtetéseit taglalja, elismeri, hogy a gyermekkeresztséget az Újszövetség nem írja elő, és nem is bizonyítja: „Karl Barth joggal támadja a gyermekkeresztséget”²⁸

„*Ex opere operato*”: „A cselekmény önmagában hat”, hangzik Optatus, afrikai püspök hírhedt tézise. Ő a IV-V. sz.-i donatista szakadás történetűdoosa. Szerinte a szakramentum hatékonysága magában a szentégi cselekményben rejlik, és eltörölhetetlen (*character indelebilis*) annak tekintetében, aki részesül benne (pl. a keresztség, bértmálás, pappá szentelés stb). A protestantizmus elvben elveti ezt a tételt, de gondolkozunk csak el a következő kijelentés súlyán (az idézetet egy református rendszeres teológiai kurzusból vettük): „A keresztség egyszeri, és beolt az univerzális keresztény egyházba. Az egyszer felvett keresztség ereje megmarad az egész életre.”²⁹ Ha meggondoljuk, hogy a szerző a gyermekkeresztségre céloz, hadd kérdezzük meg jogos aggodalommal: mégis „*ex opere operato*”?

1) E. G. White: *Bizonyágtételek*. 6. köt., 91.1. o.

2) E. G. White: *Jézus élete*. 111.2. o.

3) E. G. White: *Bizonyágtételek*. 4. köt., 42.3. o.

4) E. G. White: *Jézus élete*. 104.4. o.

5) E. G. White: 148. *Kézirat*. 1897. Idézi *S. D. A. Bible Commentary*. VI. 1075. o.

6) *I.m.* 27a. 1900. Idézi *uo*.

7) Az „*eis to*” prepozíciós szerkezet ebben a szövegben helyhatározót vezet be, a cselekmény helyét vagy irányát mutatva. A kommentárok véleménye szerint bemezíteni a Szentháromság nevében azt is jelentené, hogy „helyet ajánlani fel”, tehát „befogadni” a mennyeknek országába.

8) E. G. White: 148. *Kézirat*. 1897. Idézi *S. D. A. Bible Commentary*. VI. 1075. o.

9) E. G. White: *Bizonyágtételek*. 6. köt., 91.4. o.

10) *Uo*. 91.4. o.

- 11) A Septuagintában ez a kifejezés először 2 Kir. 5:14-ben fordul elő. A héber szöveg („vaiitbol haiordan sebet pöamim” – és belemerült a Jordánba hétszer) a „tabal” igét használja, ami a görögben alámeríteni (baptizein, inf.) értelmű, és az Újszövetségben a keresztség szakkifejezése – Gese-nius: *i.m.* 307. o.
- 12) *Statutul A.Z.Ş., Mărturisirea de credinţă.* 7. cikkely. 28. o.
- 13) *Uo.* 7. sz. 28. o.
- 14) Adolf Harnack: *Dogmengeschichte.* I, 150. o.
- 15) *Uo.* 358. o.
- 16) *Uo.* 212. o.
- 17) Tertullianus: *De baptismo.* XVIII. 5. o.
- 18) Walter Eberhardt: *Des Christen Lehre und Leben.* Berlin. 1960. 314. o.
- 19) A. H. Newman: *i.m.* I, 560. o.
- 20) *Uo.* I, 597. o.
- 21) Adolf Harnack: *Dogmengeschichte.* III, 544. o.
- 22) Johannes Warns: *Die Taufe.* Kassel. 1922. 72. o. „Luther ezzel visszatért a sakramentum katolikus fogalmához”. Meg kell említeni, hogy Luther következtelen álláspontja mind az úrvacsora, mind a keresztség tekinté-ben sok sebet ejtett a reformáció ügyén, és hozzájárult a protestantiz-mus taglalódásához.
- 23) Karl Barth: *Die kirchliche Lehre von der Taufe.* Zürich. 1943. 34. o.
- 24) *A Heidelbergi Káté.* 59–60. o. (74. kérdés)
- 25) Karl Barth: *Die kirchliche lehre von der Taufe.* Zürich. 1943. 29. o.
- 26) *Uo.* 34–35. o.
- 27) *Uo.* 39. o.
- 28) Paul Althaus: *Die christliche Wahrheit.* Gütersloh. 1952. III, 348. o.
- 29) Geréb Pál: *i.m.* II, 112. o.

21. Emlékeztető szertartások

Alapszöveg: „Mikor pedig evének, vevé Jézus a kenyeret és hálát adván, megtöré és adá a tanítványoknak és mondta: Vegyétek, egyétek, ez az én testem. És vevén a poharat és hálát adván, adá azoknak, ezt mondván: Igyatok ebből mindnyájan; mert ez az én vérem, az új szövetségnek vére, amely sokakért kiontatik bűnöknek bocsánatára.” (Mt 26:26-28)

Bevezető: „Jézus ott állt az Ó- és Újszövetség fordulópontján, a két szövetség két nagy ünnepének találkozásánál. Krisztus, Isten hibátlan Báránya elkezdte bűnázdozatként bemutatni magát, hogy ilyen módon véget vessen a jelképek és istentiszteleti szertartások ama rendszerének, amely négyezer év óta az ő halálára mutatott. Amikor tanítványaival megette a húsvéti vacsorát, ennek a helyettesítése szerezte ezt a szolgálatot, amelynek nagy áldozata emlékjelül kellett szolgálnia. A zsidó nemzeti ünnep érvénye örökre megszűnt. Azt a szolgálatot, amelyet Krisztus akkor és ott elrendelt, figyelembe kellett és kell venni minden követőjének, minden országban és minden korszakban az idők végezetéig.”¹

„Az Úrvacsorát Jézus annak a nagy szabadításnak a megemlékezésére rendelte el, amit Ő eszközölt ki halála eredményeként. Amíg Krisztus másodszor is eljön hatalommal és dicsőséggel, ezt az isteni elrendelést kell ismételten megünnepelnünk. Ez az az eszköz, amellyel Krisztus nagy művét frissen kell megtartanunk emlékezetünkben.”²

I. Az úrvacsora elrendelése³

1. Ki és mikor rendelte el az úrvacsorát? Mk 14:12,22-25; 1Kor 11:23

Megjegyzés: „A hónap tizennegyedik napján este ünnepelték a pászkát, amelynek magasztos benyomást keltő szertartásai az egyiptomi szolgaságból való szabadulásra emlékeztettek, és előremutatnak a bűn kötelékéből megszabadító áldozatra. Amikor a Megváltó feláldozta életét a Golgotán, a páska jelentősége megszűnt, és helyébe az úrvacsora szertartását rendelte el, mint ugyanannak az eseménynek az emlékeztetét, amelynek a páska volt az előképe.”⁴

2. Mi volt mindkét rendelkezésnek a kettős jelentősége? 2Móz 12:26-27; 1Kor 11:26

Megjegyzés: Mindkét rendelkezés kettős irányba mutat. A húsvét az egyiptomi rabságból való szabadulásra mutatott, de Isten Bárányára is, akinek jönnie kellett, hogy elvegye a világ bűneit (Jn 1:29). Az úrvacsora a golgotai eseményt juttatja eszünkbe, amely megszabadított a bűn rabságából, de előre is mutat, a Bárány megnyegzőjére, amikor a megváltási terv egészében megvalósul.

II. Az úrvacsora jelentősége

1. Melyek az úrvacsora elemei, és mit fejeznek ki? 1Kor 11:23-25

Megjegyzés: „Krisztus még mindig csendben az asztalnál ül, amelyre már feltették a húsvéti vacsorát. A kovásztalan kenyér, amelyet a húsvéti időszakban használtak, előtte volt. Az erjedetlen húsvéti bor szintén ott volt az asztalon. A kenyeret és a bort Krisztus jelképként alkalmazza saját szeplőtlen áldozata ábrázolására. Sem a kenyeret, sem a bort nem rontotta meg az erjedés, a bűn és a halál jelképe. Őt ábrázolták, »a hibátlan és szeplőtlen bárányt, a Krisztust« (1Pt 1:19).”⁵

Az izraeliták nem vonják kétségbe, hogy a kovásztalan kenyerek hetében a tanítványok asztalán a kenyér kovásztalan volt.

Lehetett-e esetleg a bor erjedt? Tudjuk, Keresztelő János nem ivott részegítő italt (Lk 1:15). Az esszeusok sem. A qumráni tekercsek-ből tudjuk, hogy az elvekre épülő lemondás széleskörű gyakorlat volt. Íme egy részlet a qumráni gyülekezet alapszabályzatából:

„És midőn az asztalt az evéshez tálalják fel, vagy a mustot (tiros) az iváshoz, a kóhen (pap) nyújtsa ki elsőnek a kezét, hogy a többiek előtt áldhassa meg a kenyeret vagy a mustot.”⁶

2. Az úrvacsorában Krisztus valóságos anyagi testét nyújtják-e a híveknek? Jn 6:53-55⁷

Megjegyzés: Az adventisták hite szerint a kenyér és bor külső, látható jele a benső, láthatatlan kegyelemnek. Az isteni kegyelem nem a szakramentum anyagi elemeiben rejlik, hanem az ígértben, amely a cselekményhez fűződik, amely az úrvacsorában résztvevők hitének közvetítésével válik hathatóssá.

3. Az úrvacsora felújítja a kegyelem szövetségét, amelybe Isten befogadott. Lk 22:20

Megjegyzés: Jézus az úrvacsora két elemét a maga halálával kötötte egybe, halálát pedig az újszövetséggel, amelyet Isten általa kötött népével. Ez a szövetség nem lehetett más, mint amiről Jer 31:31-34 is említést tesz, leglényegesebb pontja lévén a bűnök bocsánata.⁸

„Azzal, hogy Krisztus tanítványaival együtt vett részt a kenyér és a bor elfogyasztásában, elpecsételte magát számukra Megváltójukként. Rájuk bízta az új szövetséget, amelynek az útján mindazok, akik elfogadják Őt, Isten gyermekeivé lesznek, és közös örökösök Krisztussal. Ezzel a szövetséggel minden áldás, amit a menny az élet számára csak adományozhat, sőt az eljövendő élet is már az övék. A szövetség okmányát Krisztus vérével kellett ratifikálni, megerősíteni. A szent úrvacsora vételekor a tanítványok tartásuk előtt azt a végtelen áldozatot, amit Krisztus

mindegyikünkért személy szerint meghozott, annak az áldozatnak egy részeként, amit az egész emberi nemzetségért hozott.”⁹

4. Az úrvacsora életre kelti Jézus Krisztus közeli eljövételének reményességét. 1Kor 11:26

Megjegyzés: „Az úrvacsorai szolgálat Krisztus második eljövételére mutat. Célja az volt, hogy épp ezt a gondolatot tartsa ébren a tanítványokban... Nehézségeik közepette vigasztalást találtak az ígéletben, hogy Uruk visszajön. Sosem szabad elfelednünk ezt. Már csak magáért a tényért is, hogy Ő meghalt érettünk, tekintünk örömmel második eljövetele felé. Áldozata reménységünk középpontja. Hozzá kell fűznünk hitünket.”¹⁰

III. Az úrvacsorára való készülés

1. Az úrvacsorára való felkészülés céljából Jézus elrendelte az alázat szertartását. Jn 13:3-5,12-17

Megjegyzés: „Az úrvacsora együvé tartozik a tanítványoknak adott új paranccsal, éspedig, hogy úgy kell szeretniük egymást, ahogy Ő szerette őket, vagyis a szolgálat szellemében, és ennek példáját tanítványai lábának megmosásában mutatta be.”¹¹

„Az egyetlen nagyság az alázatosság nagysága. [...] Urunk cselekedete útján ez az alázatra tanító szertartás megszentelt szolgálat lett. A tanítványoknak figyelembe kellett ezt venniük, hogy mindig megtarthassák elméjükben Krisztusnak az alázatosságról és a szolgálatról adott leckéjét. Ez a szertartási előírás a Krisztus által rendelt Úrvacsorára való előkészület.”¹²

„Az Úrvacsorát megelőző elrendelt cselekménynek el kell távolítani az utunkból ezeket a félreértéseket, meg kell szabadítani bennünket önzésünktől, és le kell szállítania bennünket önmagunk felmagasztalásának magaslatáról, le egészen szívünk megalázkodásáig, ami egyedül vezet el bennünket odáig, hogy szolgáljuk embertársainkat.”¹³

2. Milyen lelki előkészületre van szükség az úrvacsora előtt? 1Kor 11:28-29

3. Legjobb előkészület: a magunk állapotának megvizsgálása. 1Kor 11:31

Megjegyzés: „Krisztus jelen van a Szentlélek által, hogy ráüsse a pecsétjét az általa rendelt cselekményre. [...] Senki se zárja ki magát az úrvacsorából csak azért, mert valaki, aki nem méltó arra, hogy éljen az úrvacsorával, szintén jelen van. [...] Előfordulhat, hogy méltatlan szívek és kezek készítik elő és osztják ki a szent jegyeket, de Krisztus is ott van, hogy szolgáljon gyermekeinek. [...] Mindazok, akik mellőzik az isteni kiváltságnak ezeket az alkalmait, nagy veszteséget szenvednek. Az ilyenekről lehet találon elmondani, hogy »tiszták vagytok, de nem mindnyájan« (Jn 13:10).”¹⁴

Ismétlés

1. Hitük megerősítése céljából milyen emlékeztető szertartást gyakorolnak a hívek?

Válasz: Az egyház tagjainak egyesítése és erősítése céljából a hívek részt vesznek az úrvacsorán, amely az Úr halálára emlékeztető jelkép, nem pedig a bűnbocsánatban való részesedés eszköze.

2. Melyek az úrvacsora anyagi elemei, és mit jelképeznek?¹⁵

Válasz: Az úrvacsorát kovásztalan kenyérrel és erjedetlen borral szolgálják, annak kifejezéséül, hogy akit jelképeznek, az bűntelen volt.

3. Milyen kettős jelentősége van az úrvacsorának?

Válasz: Elsősorban arra emlékeztet, hogy az Üdvözítő halála révén szabadultunk meg a bűn rabságából, másodsorban pedig feléleszti az Úr közeli eljövételének reményességét.

4. Milyen rendelést kell betartani az úrvacsorát megelőzően?

Válasz: A megalázkodási szertartást, amely a testvérünk iránti szeretetet és nagybecsülést a legalázatosabb szolgálattal felajánlásával fejezi ki.

5. Hogyan kell készülnünk az úrvacsorára?

Válasz: Az előkészület komoly önvizsgálatból, bűneink megvallásából és embertársainkkal adódott nézeteltéréseink eloszlításából áll.

Összegzendő bibliai igazságok

Az úrvacsora az Úr Jézus testében és vérében való részesedés jelképe, és a Benne mint Urunkban és Üdvözítőnkben való hitünket fejezi ki. A közösségnek ebben a kifejezésében Krisztus jelen van, hogy találkozzék népével, és erősítse azt. Örömteli részvételünkkel hirdetjük az Úr halálát, míg eljön. Az úrvacsorai előkészületbe beletartozik az önvizsgálat, a bűnök megbánása és megvallása. A Mester a lábmosás szertartását is elrendelte, mint a tisztaság megújításának jegyét, mely kifejezi az egymás iránti szolgálatkészséget a keresztyén szolgálat szellemében, és egyesíti a szíveket a szeretetben.

Az adventisták hite szerint a látható, jelképes jegyeknek minél tökéletesebben ki kell fejezniük a láthatatlan valóságot, amelyre vonatkoznak. Ennélfogva a kenyérnek kovásztalannak, a bornak erjedetlennek kell lennie.

Ránk háruló erkölcsi kötelezettségek

Isten az embert a Vele és embertársaival való közösségbe teremtette. A bűn megrontotta ezt a közösséget, és elszigetelte az embert. Krisztus halála megbékéltette az embert Istennel, következésképpen helyreállította a közösséget. A megbékélés valóságos,

ha az ember hit által elismeri, hogy a megváltás árát Jézus személyesen kifizette érte.

Az úrvacsora feleleveníti az emlékezetben a megbékélés valóságát. A hit által magához vett emlékeztető jegyek a hozzájuk tapadó krisztusi ígéretek által lehetővé teszik a hívő számára, hogy részévé váljon annak az életnek, amelyet az Üdvözítő felajánl. Ha valaki elmulaszt részt venni az úrvacsorán, vagy megfelelő előkészület nélkül vesz részt azon, kivonja magát a közösségből, vagyis a Krisztussal való közösség felajánlotta lelki erő és életerő áldásaiból. A büszke ember, aki képtelen megalázkodni, e luciferi bűnhöz való ragaszkodásával rést üt a szeretet közösségén, s nem lesz része az engesztelés megbékéltető művében felajánlott krisztusi életben sem.

Sem a méltatlanoknak nevezettek részvétele, sem az úrvacsorai jegyeket kiszolgáltató eszközök képzelt vagy valóságos érdemtelensége nem lehet ok a távolmaradásra, amikor a Megváltónkkal való közösségünk felújításáról van szó.

Kiegészítő teológiai jegyzetek

A sakramentális teológia. Az anglikán egyház imakönyvében a sakramentumok klasszikus meghatározására találunk (Common Prayer Book). Így hangzik: „A sakramentum külső, látható jegye a benső, láthatatlan kegyelemnek”. Ez a meghatározás szemlélteti az egész teológiai gondolkodást Augustinustól a középkori skolasztika teológusaiig. A protestáns teológusoknak csupán annyit kellene még hozzáadniuk, hogy a sakramentum különbözik a többi szent dologtól, ugyanis a sakramentumokat Jézus Krisztus rendelte bizonyos céllal, szavaival vagy jelképes cselekedetei által. A sakramentumoknak akkor van érvényes hatásuk, ha azokban az egyház, a megfelelő cselekmény végzésére rendelt és elismert szolgálai által, a Szentírás szavai szerint részesíti a híveket.

a) *A sakramentumok száma.* Lombardiai Péter és Aquinói Tamás nyomán a középkori egyház hét sakramentumot (szentséget) ismert el,

az anglikánok hatot, a reformátorok, adventisták és más protestánsok kettőt: a keresztséget és az úrvacsorát.

b) *Az úrvacsora szakramentumi értelmezése.* A róm. katolikus egyház szerint a mise Jézus Krisztus engesztelő áldozatának titkos ismétlése. Az ortodox egyház szerint az úrvacsorai szolgálat Krisztus testet öltésének időbeni meghosszabbítása. A protestánsok – az adventisták is – úgy tartják, hogy Jézus Krisztus egyszer s mindenkorra feláldozta önmagát, és hogy az engesztelés egyszeri, ismételhetetlen, általános érvényű és örök.

c) *A szakramentális vita.* A vita lényegében arra a kérdésre keres választ, hogy a kegyelem a szakramentum jegyeiben, vagy jegyei által jut-e a hívek birtokába. Augustinus azt tartotta, hogy a jegy önmagában nem szakramentum az Ige kiegészítő jelenléte nélkül. Zwingli szerint a szakramentum ereje isteni erő, s ezt a hívő hitében kell keresni, vagyis abban, aki elfogadja a szakramentumot. A róm. katolikus egyház úgy hiszi, hogy a szakramentum ereje benne van magában a felhasznált jegyben. A jegyekben benne van az Ige, de a jegyeknek Krisztus valóságos testévé való átlényegítése folytán. Az így átlényegített jegy aztán függetlenül munkálkodik a hittől, „ex opere operato”, magának a kiszolgáltatásnak az ereje által. Luther a katolikusokéhoz közel álló álláspontra helyezkedett, amikor elfogadta először, hogy Krisztus teste jelen van a jegyben, másodszer pedig, hogy jelen van a hitben. Nem vette át a transzszubsztanciációt, de beszél konzubsztanciációról. Megfogalmazza a híres lutheri tézist, az „ubiquitást” (mindenütt jelenvalóságot). Kálvin tanítása szerint a szakramentum a hitet jutalmazó ajándék, amelyet a Szentlélek által, a szakramentális jegyek által és jegyekben kap a hívő.

Napjainkban egyre nagyobb az érdeklődés a korai egyházatyák írásai iránt, s mindez az ökumenikus szellem hatására. Nehéz előre látni az új filozófiai irányzatoknak a kereszteni szakramentum-teológiára gyakorolt esetleges hatását. A várható új helyreigazítások kétségtelenül érintik majd a titkot is és a rítust is, vagyis bármely szakramentum alkotóelemeit. A kutatások azt ígérik, hogy új távlatokat nyitnak meg a szakramentumok megértése irányában, értve ez alatt egyrészt az emberek

egymással való közösségét, másrészt az embernek Istennel való közösségét is.

d) *A szakramentum teológiája.* A szakramentum szó etimológiájával Zwingli foglalkozott. Az ő szófejtése, eredetkutatása szerint a „sacramentum” jelentése: hűségeskü, zálog, fedezet, amelyet a peresek letétbe helyeznek, s aki megnyeri a pert, megnyeri a letétbe helyezett javakat is. Ezért gondolta Zwingli, hogy a szakramentum nem eszköze a kegyelemnek, nem is a hit ébresztője, hanem bizonyosága. Az úrvacsora szakramentuma a Krisztus helyettes áldozata által nyert élet biztosítéka.

Szakramentumok az adventista egyházban. Az adventisták a keresztséget és az úrvacsorát szakramentumnak tekintik. Elismerik, hogy ezek a szertartások az isteni kegyelem benső, azaz a szívben való munkálkodásának külső jegyei. Mégsem hiszik, hogy ezek a rítusok önmagukban nyújtanának kegyelmet, hanem társulnak a kegyelem munkájához, s a résztvevők a kegyelmet hit által nyerik el. Ez az oka annak, hogy az adventisták nem is használják a szakramentum szót. Ez a sajátos teológiai szakkifejezés ugyanis sokszor azt érzékelteti, hogy maga a rítus nyújtja a kegyelmet. Az adventista egyházban csakis felszentelt prédikátor vagy felszentelt gyülekezeti vén vezethet szakramentális istentiszteletet. Nagyobb gyülekezetekben felszentelt diakónusok segédkeznek.

Eucharisztia. Az Újszövetségből vett kifejezés hálaadást, köszönetnyilvánítást, dicsőítést jelent. 1Kor 11:24-ben az úrvacsorával kapcsolatban említi Pál apostol. A róm. katolikus teológiában az úrvacsorára vonatkozó szakkifejezés. Az eucharisztia a római istentisztelet (mise) csúcspontja.

Transzszubsztanciáció. A római katolikus egyházban azt a titkos, lényegbeli átalakítást jelenti, amelynek eredményeképpen a kenyeret és bort Krisztus valóságos testévé és vérévé változtatják át (átváltoztatás). A Tridentiumban a következő határozatot találjuk: „Exkommunikációt érdemel az, aki tagadja, hogy az eucharisztia szent szakramentumában

az Úr jelen van testileg, vérével, lelkével, Isten-voltával, a valóságban, igazán, és mint szubsztancia van jelen, tehát Krisztus egészében.”¹⁶ Az átváltoztatás – amint állítják – az „ex opere operato” elv alapján történik abban a pillanatban, amikor a pap a Szentírásból felolvassa a szakramentum rendelésének szövegét.

Konszubsztancia, vagyis az ubiquitous tézise (ubique = mindenütt, bárhol). Ez a tan Luthernek ama kísérletére mutat, hogy megmagyarázza Krisztus valóságos jelenlétét az eucharishtiában. Ő a „communicatio idiomatum” (tulajdonságok, sajátosságok átruházódása) révén próbálkozik. Hitte ugyanis, hogy Krisztus emberi természete (a véges) képes magába foglalni az Ő isteni természetét (a végtelent). Azt tanította, hogy Krisztus emberi természete az isteninek minden tulajdonságát megkapta, beleértve azt is, hogy egy időben mindenütt jelen lehet (ubiquitas). Luther kísérlete téves az „unio hypostatica” (Kalcedonium, 451) tétel értelmezését illetően, mivel a két természet egysége nem jelenti az emberi természet istenivé nyilvánítását. A két természet nem keveredik, és elválaszthatatlan marad Jézus Krisztusban. Míg a római kat. teológia felfogása szerint Krisztus „realiter” van jelen (tárgyi értelemben) a transzszubsztancia révén, Luther szerint „corporaliter” (test szerint), a konszubsztancia által, vagyis a „multivolipraesentia” elve alapján. A jegyek mutatta valóságok elemei a rendelési ige nyomán új „existentialis relatio”-ba kerülnek – s a szakramentum közölte kegyelem hordozói lesznek.

„Luther szerint egyvalami egy bizonyos helyen háromféle módon fordulhat elő: 1. localiter, vagy circumscriptive, ahogyan a bor van a hordóban, és ahogyan Krisztus járt a földön testileg; 2. definitive, ahogyan egy angyal lehet ott az egész házban, vagy ahogyan a hang terjedhet a legkülönbözőbb közegekben, vagy ahogyan Krisztus teste megjelent a zárt ajtón keresztül; 3. repletive, azaz ahogyan valami egyidejűleg lehet minden helyen, és betölt minden tért. Ez a létmód egyedül Isten sajátja. Luther azt állítja, hogy Krisztus teste ebben az utóbbi értelemben van jelen minden teremtményben, kőben, tűzben, vízben, még az úrvacsora elemeiben is, még akkor is, ha a szereztetési ígéket Krisztus nem mondta volna el. Luther gondolatai ennél a pontnál a panteizmus határát súrolják, és

valóban ehhez a kérdéshez vezetnek: Mi jelentősége van még egyáltalán Isten Fia testté lételének?”¹⁷ Erre a kérdésre felelt Kálvin ismert tanításával, amit teológiai nyelven úgy neveznek, hogy „extra- et intra-calvinisticum” (Lásd a 3. fejezet Kiegészítő teológiai jegyzeteit).

Közös vagy egyéni pohár. Egyesek az úrvacsoránál használt közös pohárban az egység, az egy test gondolatát látják megvalósulni. Ez bibliailag nem tartható fenn. 1Kor 10:16-17-ben az apostol az „egy test” gondolatát az „egy kenyérben” látja, de nem folytatja a gondolatot a pohárnál is. Miért? Az első gyülekezet egyik kiváló ismerője a következőket írja: „Pál apostol a megtört és darabokra osztott kenyérben a gyülekezetet szemlélte, mint Krisztus testét. Amennyiben a kenyér, amelyben mindnyájan részesülnek, egy és ugyanaz, azonképpen a gyülekezetet alkotó tagok is ugyanazon gyülekezet egységében egymással mindnyájan egyek.”¹⁸

Mi az oka, hogy az idézett szövegből hiányzik az „egy” pohárra való utalás, holott ez a testvéri egységet jelképezne? A választ a kereszténység történetében kell keresnünk. Egyes szövegmagyarázók úgy tartják, hogy az első gyülekezetben egyéni poharat használtak. Szerintük erre enged következtetni Lk 22:17 verse: „Vegyétek ezt, és osszátok el magatok között.” A qumráni gyülekezet alapszabálya segít a dolgok megértésében: „Az akkori vallásos gyülekezetek a legmesszebbmenően figyelmet tanúsítottak az egészségi kérdések iránt. Ha valaki a másik poharából ivott – megbüntették.” Vannak adatok a római birodalom korából, amelyekből leszűrhetjük, hogy a szolgának tilos volt ura poharából innia. A keresztény gyülekezet is figyelmet tanúsított az egészségügyi követelményeknek. Az adventista egyház úgy tekinti, hogy a közös pohár kizárólagos használata nem tartható fenn lelki jelentőség megfontolásából, ezért – egészségi megfontolásból – használ egyéni poharakat.

A lábmosás

a) A Bibliában

Keleten a mezítlábas vagy nyitott, egyszerű szandálban való járás szükségessé tette a lábmosást, amikor valaki vendégként érkezett va-

lahová. Nem udvariasság kifejezése volt tehát, hanem mindennapos egészségügyi követelmény. Családfő esetében ez a feladat a feleségre vagy gyermekekre hárult. Rendkívül megtisztelt vendég esetén maga a gazda végezte ezt a szolgálatot (Lk 7:44), és ezzel szeretetét, megalázódását, a vendég iránti különleges tiszteletét fejezte ki.

A megalázkodás eme kifejezését Jézus feszült, lelki válsággal telített pillanatban állította a figyelem középpontjába. A tanítványok ugyanis azon vitatkoztak, hogy „ki legyen a nagyobb” közöttük (Lk 22:24-27). Ez a lelkület eredetileg magának Lucifernek a lelkülete, és ellentétes Krisztus szolgálatkész lelkületével. Mielőtt életét adta volna érettünk, „önmagát megüresíté, szolgálai formát vévén föl” (Fil 2:7), ami a testet öltés csodájában vált ténnyé. Lelkületileg a felházban is ez nyert kifejezést. János apostol evangéliumának 13. fejezetében részletesen leírja a történeteket. Amiképp a keresztség a bűnnel való szakítás nagy döntésének jelképe, úgy a lábmosás is az „apróbb nézeteltérések” elosztatásának mozzanata, vagyis mindannak, ami árnyékot vethetne a mindennapi hitéletben a testvéri szeretetre (Jn 13:10). Pál apostol utal erre a szokásra, mint általános gyakorlatra az első keresztény gyülekezetben (1Tim 5:10).

b) *Az egyháztörténelemben*

Vannak rá bizonyítékok, hogy az apostoli kort követő időkben a gyülekezetek gyakorolták a lábmosást, de nem mindig az úrvacsorával kapcsolatosan, hanem olykor a keresztség után. Origenész szükségesnek tekintette a lábmosást, mint a megalázkodás jelképét. Az elvirai zsinat (306) 48. kánonja azonban megtiltja az egyházi szolgáltnak, hogy megmossák az újonnan kereszteszteltek lábát. Ambrosius is ellene volt a lábmosásnak, de Augustinus védelmébe vette, mondván, hogy az nemcsak az alázatosságot fejezi ki, hanem még a kölcsönös megbocsátás kifejezése-képpen is gyakorolni kell. Később a megalázkodás szertartása feledésbe merült, s a toledói zsinaton (694) elhatározták az újraélesztését. A határozat így hangzik: „A lábmosást úrvacsorai napon, mivel egyes helyeken kiment szokásból, újra be kell vezetni.”¹⁹ A keleti egyházban egy ideig szakramentumnak tekintették.

A középkori katolikus egyházban sokáig gyakorolták a lábmosást, sőt, szakramentumnak is tekintették. Íme, egy idézet Bernhard de Clairvaux-tól (1091–1153), a cisztercita mozgalom alapítójától: „A szakramentum valóban szent és titkos. Az Úr, látván a szenvedéseket, láthatatlan ajándékot adott (kegyelmet) látható jegyben. Ő mindenik szakramentumot ilyen szándékkal rendelte (az úrvacsorát, a lábmosást, a keresztséget)... Hogy ne kételkedjünk a naponkénti bűnbocsánatban, Ő a lábmosás »jelképét« hagyta ránk” (Sermo in Coena Domini).²⁰ Ma már nem szakramentum a római egyházban a lábmosás, hanem „szakramentális cselekmény”. Nagy különbség van a kettő között. A szakramentális cselekményeket ugyanis „nem Krisztus rendelte el, hanem csupán egyház által bevezetett gyakorlatoknak kell tekinteni” (!!), s ebből következik, hogy nincs „ex opere operato” ereje, hanem csak közvetett, az egyházi közvetítés általi korlátozott érvénye. Nem is gyakorolják bibliai szellemben (allélon = egymás... lábát megmosva), hanem a pápa választ 13 öreget, kiknek nagycsütörtökön jelképesen megmossa a lábát. Ez a gyakorlat, a nagyhét új liturgikus rendjének megfelelően (1955. szept. 16), bevezethető bármely templomban. E látványos szertartások azonban kevésbé állnak közel a bibliai lábmosás szelleméhez.

Luther elutasította a megalázkodás szertartását. Lehet, hogy inkább a külszínes római gyakorlatot vetette el, és nem magát a bibliai rendelést. Kálvin a lábmosást a bibliai kor testi tisztálkodási módjának tekintti. Az anglikán és a brandenburgi evangélikus egyház egy ideig gyakorolta, és Zinzendorf (1700–1760) is bevezette, mondván: „Amiképp már jól ismert dolog, újra bevezettük a lábmosást, s mind ez ideig számomra a legszívesebben végzett és legnagyobb tiszteletet érdemlő szertartás maradt”.²¹ A herrnhutiták 1818-ig gyakorolták az alázatossági szertartást.

A hetednapi adventisták 1845-től gyakorolják.

1) E. G. White: *Jézus élete*. 652.2. o.

2) *Uo.* 652.3. o.

- 3) Az Úrvacsora leírása (gör. – kyriakón deipon) 1 Kor. 11:20-ban olvasható. Ott Pál apostol megkülönböztetésül használja a „to idion deipon”-nal szemben (a tulajdonképpeni vacsora, 21. v.), vagyis különbséget tesz az agapéra hozott eledel és a szakramentális vacsora közt.

Az úrvacsoráról írt fejezetben (D. A. 652–661) E. G. White négyszer használja a szakramentum szót, „sacramental service” (653), „sacramental supper” (655), „administration of the sacrament” (659), és „every meal a sacrament” (660) kifejezésként. E szó használata meglepheti azokat, akik nem szokták meg a teológiai szakkifejezéseket. A hetednap adventisták szakramentumnak ismerik el az úrvacsorát és a keresztséget. Az adventista szakramentális teológiát illetőleg lásd ennek a fejezetnek a teológiai jegyzeteit.

- 4) E. G. White: *Pátriárkák és próféták*. 539.5. o.

- 5) E. G. White: *Jézus élete*. 653.2. o.

- 6) Millar Burrows: *A Holt-tengeri tekercesek*. Gondolat Kiadó. Budapest. 1961. 290–291. o.

- 7) Ezek a bibliaversek valószínűleg az Újszövetség legvitatottabb helyei. Ebben a kérdésben két táborra szakadt az elején a reformáció. Akik az Úrvacsorában Krisztus valóságos vagy testi jelenlétét tanítják, az „eimi” (lenni) igét hangsúlyozzák, ahogy ott az alany és tárgy közé ékelődik: „... az én testem *eimi*... étel, és az én vérem *eimi*... ital”. (Ez *eimi* az én testem). Ezek a magyarázatok nem veszik figyelembe a hermeneutika azon szabályát, mely szerint a szövegeket összefüggésükben és hasonlóságuk alapján kell értelmezni. Az Üdvözítő kijelentéseiből sok más hasonló kitételt idézhetnénk, például:

„Én *vagyok* az élet Kenyere” – Jn 6:48.

„Én *vagyok* a juhoknak ajtaja” – Jn 10:7.

„Én *vagyok* az ajtó” – Jn 10:9.

„Én *vagyok* az út” – Jn 14:6.

„Én *vagyok* az igazi szőlőtő” – Jn 15:1.

„A köszikla... Krisztus *volt*” – 1Kor 10:4 (a „lenni” [eimi] segédige itt múlt időben).

Milyen következtetésre jutnánk, ha ezekben az egyszerű mondatokban egyenlőségjelét tennénk az alany és az utána következő tárgy közé? De ha itt a kenyeret, ajtót, utat stb. képletesen értelmezzük, miért ne tennénk ezt akkor is, amikor a kenyérről és borról van szó? Zwingli Ulrich (1494–1531) a latin szöveget vizsgálva („hoc est corpus meum”) megjegyzi, hogy itt az „est” egyenlő értelmű a „significat”-tal. Egyébként a waldensek, Wicliffe, Honius szintén így értelmezték.

A szövegmagyarázók felhívják a figyelmet, hogy Krisztus kijelentésében a „vér” szót az izraelita gondolkodásmód figyelembevételével kell értelmezni. A vért tilos volt elfogyasztani, mert az életet jelképezte (1Móz 9:4). Krisztus szavainak hallgatói tehát úgy kellett, hogy értelmezzék „testének evését”, „véreinek ivását”, mint ami az Üdvözítő életének hit általi

elsajátítását fejezi ki. A következő idézet is egyértelmű ezzel kapcsolatosan: „Krisztus testét enni és vérét inni annyit jelent, mint elfogadni személyes Üdvözítőnknek, hinni, hogy megbocsátja bűneinket, és tökéletesekké tétetünk Őbenne. Ha magával ragad szeretete, megmaradunk benne, és folyton iszunk belőle, az Ő természetének részeseivé válunk. Ami az eddel a testnek, az Krisztus a léleknek. A táplálék csak akkor használ, ha esszük, ha lényünk részévé válik. Így van Krisztussal is: nem lehet hasznunkra, ha nem ismerjük el Őt személyes Üdvözítőnknek. Csupán elméleti ismerete nem hoz semmi jót. Táplálkoznunk kell Vele, szívünkbe kell fogadnunk, hogy így élete életünké váljék. Szeretetét, kegyelmét magunkba kell, hogy szívjuk” – E. G. White, *Jézus élete*. 389. o.

- 8) Neill-Goodwin-Dowle: *i.m.* 193. o.
- 9) E. G. White: *Jézus élete*. 656.5. o.
- 10) Neill-Goodwin-Dowle: *i.m.* 193. o.
- 11) *Uo.* 193. o.
- 12) E. G. White: *Jézus élete*. 650. o.
- 13) *Uo.* 650.4. o.
- 14) *Uo.* 656. o.
- 15) *Adventista alapszabályzat* (r.). 29/9. o.
- 16) Denzinger: *i.m.* 883. o.
- 17) W. Niesel: *i.m.* 267–268. o.
- 18) F. Ch. Baur: *i.m.* 375. o.
- 19) Hefele: *Konzillengesch.* III, 586. o. Idézi Heinz: *i.m.* 216. o.
- 20) Heinz: *i.m.* 216. o.
- 21) A. G. Spangenberg: *Leben des Herrn Nicolaus Ludwig Grafen und Herrn von Zinzendorf und Pottendorf*. 1772. 549. o. Idézi Don F. Neufeld és Julia Neuffer: *S. D. A. Bible Student's Source Book*. 1962. X. 434. o.

22. Keresztény sáfárság

Alapszöveg: „Úgy tekintsen minket az ember, mint Krisztus szolgáit és Isten titkainak sáfárait. Ami pedig egyébiránt a sáfároknak megkívántatik az, hogy mindenik hívnek találtassék.” (1Kor 4:1-2)

Bevezető: „Isten nem azért ad pénzt, hogy magunknak szerezzünk vele megbecsülést és dicsőséget, hanem hogy hűséges sáfárokként Isten felmagasztalására és megdicsőítésére használjuk fel. Egyesek azt gondolják, hogy anyagi javaiknak csak egy része az Úré. Miután ezt az egy részt félretették vallási és jótékony célokra, a maradékot sajátjuknak tartják, amelyet felhasználhatnak úgy, ahogyan nekik tetszik. Nincs igazuk. Minden, amink van, az Úré, és számot kell adnunk neki arról, hogy miként használtuk fel. Minden egyes fillér felhasználása tanúsítja, hogy szeretjük-e Istent mindenek felett és felebarátainkat mint magunkat, vagy nem.”¹

I. Minden az Istené

1. Kié a föld és minden, ami rajta van? 3Móz 25:23; Zsolt 24:1; 5Móz 10:14; 1Kor 10:26

2. Kinek adta Isten a földet? Zsolt 115:16

Megjegyzés: Isten a földet és a javakat nemcsak egyeseknek adta, hanem az egész emberiségnek, hogy mindenek javára használják.

Éppen ezért Isten egyházának tiszta lelkiismerettel támogatnia kell minden olyan közös összefogást, amelynek célja reformok létrehozása, hogy méltányos részesedést biztosítsanak minden

embernek, korlátok közé fogják az emberi önzést, és kölcsönös szeretet és felelősségérzet töltse be mindenkinek a szívét.

3. Milyennek kell lennie a hívő felfogásának a földi javak tekintetében? 1Kor 4:1-2; 1Pt 4:10

Megjegyzés: „Sáfárai vagyunk az ajándékoknak, amelyeket Isten adott... Isten jóságából a magunk hasznára mindent csak megőrzésre és sáfárkodásra kaptunk, és egyszer el kell számolnunk velük. Úgy kell tehát gazdálkodnunk ezekkel, hogy közben fülünkben mindig visszhangozzanak a szavak: *Adj számot sáfárkodásodról!* (Lk 16:2). Eszünkbe kell jutnia annak is, hogy ki követel ilyen számadást. Az, aki önmagunk megtartóztatását, a mértékletességet, a becsületességet, a szerénységet nagyon dicsérte, a fényűzést, a fennhéjázást, a dicsekvést, a hiúságot pedig nagyon kárhóztatta; aki a javakkal való gazdálkodást csak úgy helyeselte, ha az összekapcsolódik a szeretettel.”²

II. A rendszeres adakozás

1. Milyen adakozási formát rendszeresített Isten az Ószövetségben, mert emlékeztetni akarta népét, hogy javai felett Ő az Úr? 3Móz 27:30; 1Móz 28:20-22

Megjegyzés: „Mi, akik az evangélium teljes világosságát és kiváltságait élvezzük, kevesebbet adjunk-e Istennek, mint azok, akik a korábbi, kevésbé kedvező korban éltek? Nem! Ahogy nagyobbak azok az áldások, amelyeket élvezünk, nem nőnek-e hasonlóan a kötelességeink is?”³

2. Elmélkedj a következő bibliaverseken, amelyek bizonyítják, hogy a tizedrendszer az Újszövetségben is érvényes: Mt 23:23; Zsid 7:8.

3. Hogyan fejezi ki Pál apostol Istennek ama szándékát, hogy az Újszövetségben is fenntartsa a tizedrendszert? 1Kor 9:13-14

Megjegyzés: „A tized szent, az Úr magának tartja azt fenn. Be kell azt hoznunk kincstárába, és az örömhír munkásainak eltartására fordítanunk. Hosszú időn át megraboltuk az Urat, mert némelyek nem akarják megérteni, hogy a tized Istennek fenntartott rész.”⁴

Milyen lelkiület lehet a keresztény ember hűségének az alapja? 2Kor 9:7; ApCsel 20:35

Megjegyzés: „A rendszeres adakozás ne váljék rendszeres kényszerre. Isten az önkéntes áldozatot fogadja el. Az igazi keresztény jótékonyság a hálás szeretet elvéből fakad. A Krisztus iránti szeretet nem élhet azok iránti szeretet nélkül, akiket megváltani a földre jött.”⁵

III. A hűség próbaköve

1. Miben teheték próbára az Urat a hajdani izraeliták? Mal 3:8

Megjegyzés: Amiképpen Édenben Isten visszatartott magának egy fát, vagy a hét napjaiból egy napot, hogy Neki szenteljék, úgy a nekünk ajándékozott javakból is fenntart egy részt annak elismerése jeléül, hogy mindent, amit szereztünk, Istentől kaptunk.

„Isten az embernek adta a kilenc tizedet, a tizedik részt viszont szent célokra szánta. Ugyanígy hat napot az embernek adott a maga munkájára, de a hetediket magának tartotta fenn. Mert mint a szombat, a tized is szent, Isten magának tartja fenn.”⁶

2. A kihívás Isten részéről, hogy tegyük Őt próbára, egyben a hűség próbakövévé is teszi a tizedet. Mal 3:10; ApCsel 5:3-4

Megjegyzés: Sokan megkísértetnek, és Anániás és Safira bűnébe esnek. Bűnük az, hogy a *keveset*, amit az oltárra hoznak, *teljesként*, egészen Istennek hozott *áldozatként* tüntetik fel. A hűség sem többet, sem kevesebbet nem jelent, mint visszatéríteni Istennek annyit, amennyit Ő mond, vagy kér tőlünk. Istent meghazudtolni

annyi, mint egy nem mindeneket ismerő és nem mindeneket látó Istenben hinni. Ez nemcsak az igaz Isten ismeretének hiányáról tanúskodna, hanem még bálványimádásnak is minősülne.

Ismétlés

1. Ki az igazi tulajdonosa javainknak?

Válasz: Mivel Isten a föld Teremtője, minden, amit teremtett, az Övé. Ő a tulajdonosa tehát mindennek, ami csak létezik a földön.

2. Milyen minőségünkben mieink is a földi javak?

Válasz: Mi csupán sáfárai, tisztartói vagyunk az Istentől ránk bízott javaknak.

3. Mi által ismerjük el Isten tulajdonjogát minden javunk felett, amink csak van?

Válasz: Mivel Isten az Ő tulajdonát képező javakat rendelkezésünkre bocsátotta, nekünk is, mint hűséges sáfároknak, el kell ismernünk az Ő tulajdonjogát. Vissza kell térítenünk jövedelmünk tizedrészét arra a célra, amelyre az igazi tulajdonos rendelte.

4. Milyen céllal létesítette Isten a rendszeres adakozást?

Válasz: A rendszeres adakozást (tizedet) Isten a világon és világegért végzett munkájának céljaira rendelte.

Összegző bibliai igazságok

Isten sáfárai vagyunk. Ő bocsátott rendelkezésünkre időt, lehetőségeket, képességeket, javakat, áldást és mindent, amit csak nyújthat a föld, de felelősek vagyunk mindezek helyes felhasználásáért. Isten és felebarátaink javára fordított hűséges szolgálatunk által elismerjük az Ő tulajdonjogát mindennek felett, amit teremtett. Ezt tesszük, amikor visszatérítjük a tizedet a Tulajdo-

nosnak, aki azt az evangélium művének fenntartására rendelte. A sáfárság Isten részéről minket megtisztelő kitüntetés, az a kiváltság, hogy növekedhetünk a szeretetben, és legyőzhetjük az önzést, a telhetetlenséget. A sáfár örvend az áldásoknak, amelyek hűsége által másokra áradnak.

Ránk háruló erkölcsi kötelezettségek

Sáfárnak lenni annyit jelent, mint más javaival gazdálkodni a tulajdonos megbízásából. A hívő ember kettős sáfárság felelősségével rendelkezik: 1) a mindennapi életben, a munkahelyen a közös javak sáfára, 2) a hitéletben – Isten sáfára. Az első esetben kötelessége becsületesnek lenni a közösség javaival való gazdálkodást illetően, a második esetben kötelességét a „hűség” szó fejezi ki. Mindkét sáfárság alapja és őrizője a nyolcadik parancsolat elve: „Ne loj!” A hűség és becsületesség személyes benső elvből kell, hogy fakadjon, a lelkiismeret indításából, ami parancsoló akkor is, ha senki sem áll mellettünk felügyelőként. Tehát nem csupán törvényes előírásoktól függ a becsületesség. Nincs benne ellenőrkötől, hamis eljárások felfedezésétől való félelem, hanem az az elv vezérli, amely a hűség méltóságán alapszik, s amelynek ellenőre az Isten Lelkétől megvilágosított lelkiismeret. Ez az elv az Isten Törvénye és az Isten egyházában megállapított rend iránti önkéntes engedelmségből áll.

Kiegészítő teológiai jegyzetek

A rendszeres adakozás a Hetednap Adventista Egyházban

Kezdetben a munkát személyes és alkalmi adományokból támogatták. Sokan pénzzé tették javaikat, hogy segítsék a mű előmenetelét. Joseph Bates a házat áldozta fel, hogy kinyomtathassanak egy brosúrát a szombatról. J. White kőtörőként dolgozott a vasútnál, és az így gyűjtött kevésből támogatta munkába küldött társait. 1858 áprilisában egy

Bibliát tanulmányozó csoport J. N. Andrews vezetésével (1829–1883)⁷ felismerte, hogy a rendszeres és jövedelemmel arányos adakozás az igazi bibliai elv. Azonnal javasolták is a „rendszeres jótékonytságot”, amit 1859. január 16-án lelkesen el is fogadtak a Battle-Creek-i gyülekezetben. A tervet hamarosan más gyülekezetek is támogatták, s e szerint mindenki, tehetségéhez képest hetente egy bizonyos összeget ajánlott a munka javára. 1861. ápr. 9-én J. White terjeszti tanulmányozásra először a bibliai tized-elvet a *Review and Herald* hasábjain. 1876-ban D. M. Canright (1840–1919) felhívja az egyház figyelmét, hogy az Isten szolgálóinak felajánlott tized „Isten tulajdona”. A Legfelsőbb Tanács 1876. okt. 5-én hozott határozata nyomán egyházunkban elv lett a rendszeres adakozás (tized). 1878 decemberében vezették be az egyház általános gyakorlatába.

A tized elve az egyházak történetében

Sem az első gyülekezet, sem az apostolok korát közvetlenül követő időszak nem ismert más adakozási rendszert. Cyprianus írásaiból azonban kiderül, hogy hanyatlott a keresztények hűsége ezen a téren (III. sz.). Hieronimus, Ambrosius, valamint Aranyszájú Szent János is gyakran felhívja a hívek figyelmét arra, hogy a tizedfizetés keresztény kötelesség. Augustinus úgy ítélte meg, hogy a germán népek beözönlése isteni csapás, ami azért sújtott le rájuk, mert a keresztények elhanyagolták a tizedfizetést.⁸ Aranyszájú Szent János, amikor hallja, hogy egyes keresztények csodálkoznak, ha hittársuk tizedet ad jövedelméből, kijelenti: „Micsoda szegény! Ami egykor az izraeliták számára magától értetődő volt, manapság a keresztények közt csodálkozás tárgya lett.”⁹ Ha méltatlan dolog volt akkor a tized visszatartása, akkor – gondoljuk csak meg – mennyivel méltatlanabb dolog ma keresztény ember részéről.

A VI. századig a tizednek önkéntes jellege volt. Ettől fogva egyre szaporodik a kánonok száma, amelyek anatemizálás terhe alatt kötelességül írják a tizedet. Míg a II. Tours-i Concilium (566) még csak ajánlja a tizedben való hűséget, a II. Macon-i Concilium (585) törvényjogú rendelettel, a karoling törvényhozás pecsétjével kötelezi Frankhon keresz-

tényeit a plébániák támogatására.¹⁰ Nagy Károly egész országa területére bevezette az ószövetségi típusú tizedrendszert. Nem fizetését bűnnek nyilvánították, és meg kellett gyónni. Az Arles-i zsinat (813) kijelenti, hogy tizedet kell adni nemcsak a mező terméséből, hanem a kereskedésből származó jövedelemből is. Ebben az időszakban a bibliai elv elveszítette önkéntes jellegét. Inkább erőszakkal kicsikart adónak mondható. A skolasztika nagy teológusa, Aquinói Tamás isteni jogot látott a tizedben, ami megilleti az Úr szolgáit.

A reformátorok nemigen vitatták a tizedrendszer kérdését. Inkább alkalmazták azt az akkor ismert egyházi gyakorlatnak megfelelően. Aki mégis nyíltan véleményt mondott, épp Luther Márton volt. Tőle idézünk: „A tized méltóságot sugárzó isteni intézmény, és megérdemelné, hogy a kereszténység megmaradjon ama szokásánál, hogy papjait a tizedből fizesse”.¹¹ Az 1525-ben felzendült parasztok kijelentették, hogy egyetértenek a tizedrendszerrel, de nem a túlkapásokkal. A reformáció, valamint az azt követő ortodox protestantizmus kora a tizeden kívül nem ismert más rendszert a reformáció gyülekezeteinek fenntartására Erdélyben. Fővárosában ma is létezik a Dézsma utca. Nevét az egyház magtáiról kapta, ugyanis ebben az utcában volt a természetben fizetett adományok begyűjtési központja.

Abban az időben a római katolikus egyház minden olyan kísérletet visszautasított, ami a tizedrendszer eltörlésére irányult volna. A tridenti zsinat (1545–1563) egyetértett a tized-elv bibliai alátámasztásával, kijelentvén, hogy az a hívek Isten iránti kötelessége.

1789-ben a francia forradalom eltörölte Franciaországban a katolikus egyház tizedgyakorlatát. A protestáns országokban, valószínűleg az egyházak tagjainak hűtlensége miatt, az önkéntes adományozást előírt hozzájárulással helyettesítették, vagyis egyfajta egyházi adóval.

Ha szem előtt tartjuk, hogy a teológiában a dogmatikai megalapozás esetében a Bibliára való építés jut mindinkább előtérbe, megértjük, miért éledt fel a tizedrendszer több egyházban is. Napjaink elvhű keresztényei kezdenek megismerkedni az Ige iránti hűség áldásaival. Ennek az elvnek a kivonatos áttekintését hadd zárjuk a jelenkor egyik

legnagyobb evangélistájának ezen a téren kinyilvánított állásfoglalásával: „A Biblia tanítja a tizedre épülő adakozást. A tized a tiszta jövedelmed egytized része. Ez az egytized rész az Úr.”¹²

-
- 1) E. G. White: *Krisztus példázatai*. 351.2. o.
 - 2) Kálvin János: *Institutio*. III. 7, 5; 10, 5.
 - 3) E. G. White: *Pátriárkák és próféták*. 188.1. o.
 - 4) E. G. White: *Bizonyágtételek*. 9. köt., 249.1. o.
 - 5) E. G. White: *Bizonyágtételek*. 3. köt., 396.2. o.
 - 6) *Uo.* 395.2. o.
 - 7) J. N. Andrews, az első adventista misszionárius Poland (Maine) észak-amerikai helységben született, és Bázelen, Svájcban halt meg 54 éves korában. 17 évesen kezdte ünnepelni a szombatot, 21 éves korában az evangélium szolgálatába hívták, és 1853-ban prédikátorrá szentelték. Teológusként aktív részt vállalt a Hetednap Adventista Egyház alapelveinek kidolgozásában, valamint az egyházszervezet tökéletesítésében. Emlékét két intézmény is őrzi: az Andrews Memorial Hospital Kingstonban (Jamaica), és az Andrews University Berrien Springs-ben (Michigan államban).
 - 8) H. Heinz: *i.m.* 227. o.
 - 9) *Homilie über den Epheserbrief*. Idézi W. Eberhardt: *i.m.* 287. o.
 - 10) *Die Religion ist Geschichte und Gegenwart*. V. 2087. o.
 - 11) *LW. XXXIII.* 302. o.
 - 12) Billy Graham: *Békesség Istennel*. 185. o.

23. Testünk – Isten temploma

Alapszöveg: „Avagy nem tudjátok-é, hogy a ti testetek a benne-tek lakozó Szent Léleknek temploma, amelyet Istentől nyertetek; és nem a magatokéi vagytok? Mert áron vétettetek meg; dicsőítétek azért az Istent a ti testetekben és lelketekben, amelyek az Istenéi.” (1Kor 6:19-20)

Bevezető: „Az a tudat, hogy az embernek Isten templomává, dicsősége lakhelyévé kell lennie, legyen a fizikai képességeink óvására és fejlesztésére ösztönző legnagyobb erő! Félelmetesen és csodálatosan formálta meg a Teremtő az emberi testet. Arra szólít fel bennünket, hogy tanulmányozzuk azt, értsük meg szükségleteit, és tőlünk telhetően védjük az ártalmaktól és a tisztátalanságtól.”¹

I. Élő templomok vagyunk

1. Hogyan fejezi ki Pál apostol a nagy igazságot, hogy kettős értelemben is tulajdonai vagyunk Istennek? 1Kor 6:19-20

Megjegyzés: Kétszeresen is tulajdonai vagyunk Istennek: a teremtés és a megváltás révén. „Testünk Istené. Ő fizette a megváltás árát mind a testért, mind a lélekért... A Teremtő őrzi az emberi test gépezetét, és Ő tartja azt működésben. Az Ő szüntelen gondoskodása híján érverésünk megszűnne, szívünk megállna, agyvelőnk nem teljesítené szolgálatát.”²

2. Milyen kötelesség hárul ránk, ha tudjuk, hogy testünk Isten temploma? Róm 12:1; 2Kor 7:1

Megjegyzés: „A test nagyon fontos eszköz az értelem és a lélek fejlődésén keresztül a jellem kialakításában. [...] A fizikai mivoltunkban rejlő hajlamok minden bizonnyal romlást és halált hoznak, ha nem kerülnek magasabb rendű képességeink uralma alá. Testünket lényünk magasabb rendű képességei kell, hogy uralják. Értelmünk, fizikai állóképességünk és életünk hossza változhatatlan törvényektől függ. E törvények iránti engedelmesség által az ember legyőzheti önmagát, saját hajlamait.”³

II. Egészségi elvek a Bibliában

1. Milyen szabályokat írt elő Isten az Ő gyermekeinek a táplálkozással kapcsolatban? 5Móz 14:3-20; Ésa 66:16-17

2. Mit mondott Isten a vért illetően? 3Móz 17:10-11; ApCsel 15:20

3. Milyen magatartást tanúsítson az ember a dohányzás szenvedélyével szemben? Gal 5:24; 5Móz 29:18. u. r.

Megjegyzés: 1950-ben két orvos, Winder és Graham 684 tüdőrákos esetet vizsgált meg. Ebből 605 férfi, és csak 8 nem dohányzó. Angliában kivizsgáltak 1357 tüdőrákos esetet, és az áldozatok közt csupán 7 nem dohányzó volt.⁴ „35.000 a tüdőrák évi áldozatainak száma, és meghaladja a többi rákfajta bármelyikét. A korai és kínos halált legegyszerűbben úgy szerezhetjük be, ha kis csomagokban megvásároljuk (cigaretta!)”⁵ „A cigarettát korporsószeghez hasonlítani több, mint szellemes humor.”⁶

III. Az önmegtartóztatás és mértékletesség a hívó életében

1. Mi a bibliai álláspont a szeszes italok tekintetében?

- a) az Ószövetségben: Péld 20:1; Ésa 5:11; Péld 23:29-35; Hab 2:15
- b) az Újszövetségben: Gal 5:21; Lk 1:15; Ef 5:18

Megjegyzés: A latinok a szeszt spiritusnak nevezik, mert hatása hasonlít a gonosz „lélek” hatalmához. Kifinomult érzékű keresztény ember előtt két választási lehetőség áll: vagy aláveti magát a Szentlélek hatalmának, vagy a szesz rabja lesz. Nincs középút. A két hatás kizárja egymást. Az ittasság megszünteti a józan gondolkodást, mivel a szesz megbénítja az agyat. Nem a tántorgás a veszedelme a részegségnek, hanem az idegen, ellenőrizhetetlen hatás, az excitáció hatása. Bizonyított, hogy egyetlen pohár sör már tompítja a reflexeket, az ember tehát nincs képességei magaslatán. Az ilyen már csak félig ember. Hiányzik az ítélőképessége, cselekedeteit képtelen a tetteivel összehangolni. „Az ittas ember hamar kisebb-nagyobb összetűzések forrása lesz. Agyveleje úgy működik, mint ködben a gépkocsivezető: nő a balesetek esélye.”⁷⁷ Erkölcsi szempontból nemcsak az a vétkes, aki iszákosok módjára fogyasztja az alkoholt, hanem az is, aki csupán kis mértékben iszik a bénító italból, s ezzel kiszolgáltatja magát ellenőrizhetetlen körülményeknek. Pál apostol kétféle poharat említ: az Úr poharát és az ördög poharát (1Kor 10:21). Az utóbbi pohár használata kizár Isten országából, akárcsak a paráznaság, telhetetlenség, rablás vagy bálványimádás (1Kor 6:9-10).

2. A mértékletesség nemcsak a sportolók, hanem a jellemüket formáló keresztények számára is törvény. 1Kor 9:25-27

Megjegyzés: Juvenalis gondolata: „Mens sana in corpore sano” (ép testben ép lélek) mára már szállóigévé vált. Az emberi történelem széle-hossza bizonyítja e mondás igazságát, milliók sikere, vagy még inkább bukása tanúsítja igaz voltát. Ez utóbbiak sokszor későn ébrednek rá, hogy a józan gondolkodás mennyire függ a test egészséges állapotától.

„Az élet Isten ajándéka. Testünket azért kaptuk, hogy Isten szolgálatára használjuk, ezért elvárja, hogy gondozzuk és megbecsüljük. Az Úr felruházott testi és szellemi képességekkel. Az indulatok és szenvedélyek székhelye a test, ezért semmit ne tegyünk,

ami beszennyezné kincsünket, amelyet Isten bízott ránk. Testünket a lehető legjobb erőnlétben kell megőriznünk, a legnemesebb lelki befolyások alatt, hogy talentumainkat a lehető legjobban gyümölcsöztethessük.”⁸

3. A vallás reformot követel nemcsak a hitéletben, hanem egészségügyi téren is. 1Pt 2:11,12; Gal 5:16

Megjegyzés: „Isten megengedte, hogy az utolsó napokban az egészségügyi megújulásnak a fénye ránk ragyogjon, hogy a világgosságban való járás által sok veszélytől megmeneküljünk, melyeknek ki leszünk téve. Sátán nagy erővel azon mesterkedik, hogy rávegye az embereket az étvágy kielégítésére, a hajlamok kedvezésére, és arra, hogy ostobaságokkal töltsék napjaikat. A csábító dolgokat önző élvezetként és érzéki örömként nyújtja. A mértéktelenség meggyöngíti az értelem és a test erőit. Akit így legyőzött, az az ördög területére helyezte magát, ahol kísértések és bántalmak érik, végül pedig az igaz élet ellensége kénye-kedve szerint uralkodik rajta.”⁹

4. Milyen eszménykép lebegjen a Krisztus visszajövetelét váró keresztény ember szeme előtt? Róm 13:13-14; Tit 2:12-13

Ismétlés

1. Milyen jelentősége van a keresztény ember számára annak, hogy teste az Isten temploma?

Válasz: Ha élő templomok vagyunk, akkor nem vagyunk a magunkéi, hanem Isten tulajdonai a teremtés és a megváltás révén.

2. Milyen elemi kötelezettségeink vannak emez élő templom tekintetében?

Válasz: Az egészség törvényeinek való engedelmesség révén kötelességünk megőrizni egészségünket és életképességünket.

3. Milyen káros szokásokat ítél el a Szentírás?

Válasz: Istennek Igéje elítél minden olyan szokást, amely alássa a testi és lelki egészséget. Tiltja a tisztátalan eledelek és a szesz italok fogyasztását, a káros szenvedélyeket, mint például a dohányzást, kábítószeres használatát stb.

4. Milyen világosságot kapott a maradék egyház az egészséges életre vonatkozóan?

Válasz: Az utolsó egyház az egészségügyi reform világosságában részesült.

Összegzendő bibliai igazságok

Mivel testünk a Szentlélek temploma, gondozzuk értelmes módon. Megfelelő mozgás és pihenés mellett rá kell térnünk az egészséget legjobban szolgáló étrendre, és tartózkodnunk kell a Szentírásban tisztátalannak nevezett eledelektől. Mivel a szesz ital, dohány és kábítószer ártalmas a szervezetnek, teljesen le kell mondanunk róla. Cserében testünket-lelkünket mindenestől Krisztus befolyásának kell alávetnünk, mert Ő egészségünket, örömünket, javunkat akarja.

Ránk háruló erkölcsi kötelezettségek

Az önmagunk iránti felelősség tekintetében Isten kettős kötelezettséget ró ránk: legyen gondunk a lelkünkre (üdvösségünkre), és ne hanyagoljuk el a testünket (egészségünket), amely élő templom. A Biblia nem ellentétes (dualista) viszonyban tárgyalja a test és a lélek kapcsolatát. A testi természet és a lélek valóban ellentétesek, de a testnek és a léleknek össze kell fognia, egymás segítségére kell lennie. Önmagunk iránti kötelezettségeink tekintetében azonban ellentmondásba ütközünk: le kell győznünk ugyanis önzésünket, ami testünkben gyökerezik, és mégis gondoznunk kell testünket, hogy jó egészségben maradjon!

Ezen a téren két véglet fenyeget. Az első a test és az egészség értékének lebecsülése, egészen az önmagunkkal szembeni felelőtlenségig. A második a test és az egészség bálványozása, úgyannyira, hogy a test és az egészség túlzott védelmének gondolata önző, csupán önmagunknak való életbe sodor. Ez a pogány vallások jellegzetessége, amelyekben a test gondozása az önmegváltás egyik útja.

Krisztus tanítványának lenni a magunk keresztiének felvételét és hűséggel való hordozását jelenti. A keresztfeszítetést jelent, a testi természet megfeszítését, vagyis az alantas vágyak, bűnös szenvedélyek, egészségtelen szokások felszámolását. A test ilyen módon történő megfeszítése áldást jelent, segít az egészség és életerő megőrzésében, egészséges gondolkodással, élénk lelkiállattal, derűlátással, jóindulattal jutalmaz.

Kiegészítő teológiai jegyzetek

A Bibliában említett borfajták. Mivel a Biblia fordítói nem tulajdonítottak nagy jelentőséget a bibliai borfajták feltüntetésének, az alábbiakban megpróbáljuk a lehető legpontosabban megmagyarázni az Ószövetségben és az Újszövetségben használatos megnevezéseket.

a) *Oinos* (gör.), a Septuagintában a héber „yayin” és „tiros” fordítása. Az Újszövetségben az „oinos” egyaránt jelent erjedt és erjedetlen bort.

b) *Sekár* (héber), a „sákár” igéből, jelentése: „ittasnak lenni”, „lerészegedni”. Davidson fordítása szerint „bor, erős ital, részegítő ital”.¹⁰ Gesenius szerint ezt az italt szőlőből, gabonából, gyümölcsből, mézből és datolyából készítették. Véleménye szerint Ésa 5:22-ben fűszerezett, erős italról lehet szó, amit az asszírok „sikarn” néven ismertek.¹¹ Íme néhány ószövetségi ige, melyben a „sekár” szóval találkozhatunk: 3Móz 10:9; 4Móz 6:3; 28:7; Péld 20:1; 31:6; Ésa 5:11,22; 24:9; 28:7; 29:9; Mik 2:11 stb.

c) *Yayin* (héb.) közönséges erjedt bort jelent. Szőlőbor. Előfordul: 1Móz 9:21; 14:18; 3Móz 10:9; 23:13; 4Móz 6:3; Ésa 5:22; Ez 44:21; Hós 4:11 stb. verseiben.

d) *Tiros* (héber). Ennek eredetét Davidson szerint a „yárás” igében kell keresni, de főnévi alakját mustnak, újbornak kell fordítani.¹² Reinecker megjegyzi, hogy az ókorban „a szőlő levét erjedetlenül itták (tiros), és zsengeként hozták áldozatként a templomba.”¹³ Gesenius leszögezi, hogy a „tiros” mustot jelent, erjedetlen bort, amely jelentős kánaáni termék volt.¹⁴ Történeti szempontból azonban „italnak” nevezhető-e az erjedetlen bor (must)? Arisztotelész beszél egy bizonyos édes borról, amely nem részegítő (Meteorológia, 14/9), és amely egy Isten által megáldott ital (Ésa 65:8 – tiros). Az izraelitákat ilyen ital fogyasztására buzdították ünnepeik alkalmával (Neh 8:10). Íme, néhány ószövegi íráshely, ahol „tiros”-t olvasunk: Bír 9:13; Péld 3:10; Ésa 24:7; 65:8; Hós 2:8, 21; 4:11; 9:2; Mik 6:15 stb.

e) *Asis* (héb.) Ámos 9:13-ban olvassuk, és „gyümölcslevet” jelent.¹⁵ Az értelem tisztázása céljából Herzog-Hauch megjegyzi, hogy a „»tiros« jelentése elsősorban a szőlőből frissen sajtolt lé, az »asis« pedig a »tiros« költői szinonimája.”¹⁶

f) *Debus* (héb.) Ez 27:17-ben Gesenius szerint e szónak kettős értelme van: 1) méz; 2) szőlőszirup – sűrűre főzött must.¹⁷

A mértékletesség a Bibliában és az egyházatyáknál

a) *Nazireusok* (4Móz 6:1-8): „Különlegesen Istennek szentelt egyének, akik Izraelben valószínűleg már az ősi korban voltak, de életmódjukat törvénnyel csak Mózes szabályozta a Sínai-hegynél. A nazireusok fogadalmat tettek arra, hogy bizonyos időre elkülönítik magukat az Úr számára. De azért nem vonultak magányba, nem folytattak különc aszkétikus életet sem. Legalább 30 napon át tartózkodniuk kellett minden szesztől, halott érintésétől, és a hajukat sem vágathatták le.”¹⁸

b) *Rékábiták*: Jósias király idejében tűnnek fel, és valószínűleg a mértékletességi elvek legrégibb képviselői (Jer 35:1-11,18-19). Közösségük több mint 250 évig fennmaradt, és mindvégig szigorúan betartották atyjuknak, Jónadábnak, a Rékáb fiának parancsát, hogy ne igyanak bort, sem részegítő italt.

c) *A qumráni gyülekezet.* Már az egyik megelőző fejezetben láttuk, hogy e gyülekezet tagjai önmegtartóztatók voltak, és alapszabályzatuk a „tiros” (must) fogyasztását engedélyezte, a „yayin”-t meg a „sekár”-t tiltotta.

d) *A mértékletesség a Bibliában*

Nagy Szent Vazul (330–379) mondotta: „... a Paradicsomban nem volt bor, nem vágtak le állatokat. A vízőzön után jött a bor. A vízőzön után mondta Isten: »Minden mozgó állat, amely él, legyen nektek eledelel, mint a zöld füvet, nektek adtam mindazokat«”.¹⁹ A nép erjedt bort ivott, és viselnie kellett szokása következményeit. Istennek el kellett néznie ezt. A magyarázat az, hogy az isteni kijelentés fokozatosan bővülő. A tudatlanság homályában élő ember élete másképp esik latba Isten előtt. Egy ideig Istennek lépést kellett tartania az ember lelki ítélőképességével. A tudatlan, lelkileg vak ember kevésbé felelős (Jn 9:41). Jézus azonban eljött és kinyilatkoztatta a teljes igazságot (Jn 18:37). Ezzel véget vetett a tudatlanság idejének (Jn 15:22), és hívja a bűnösöket, hogy térjenek meg az isteni kinyilatkoztatás mértékében (ApCsel 17:30).

Isten eltúrta a rabszolgarendszert, de védte a rabszolgát az igazságtalansággal szemben (2Móz 21:16,20). Sosem rendelte el a többnejűséget vagy a válást, de elszenvedte azt „az emberi szív keménysége miatt”. Jézus eredeti magaslátára állította vissza a házasságot (Mt 19:8-9), és Pál is ezt védte (1Tim 3:1-2; Tit 1:6). Nyilván nem azt akarta mondani, hogy a keresztény erkölcs csak az egyházi tisztviselőkre nézve kötelező.

Így vagyunk a mértékletességi elvekkel is. A régmúlt időkben nem hangzott el tiltó parancs a szeszes italokra vonatkozóan, de használatuk még Isten gyermekei utódainak esetében is szomorú következményekkel járt (1Móz 9:21-27; 13:31-36). Mindazonáltal a régi időkben is, ha valaki Istennek szentelt életet kívánt élni, teljesen lemondott a szeszes italok fogyasztásáról. Ezenfelül, az Ószövetség lapjain, az idő múlásával mind több és több intő és tiltó igével találkozunk a részegítő italok ellen (Péld 20:1; 23:29-32). Mi több, Isten még azt is elítéli, aki részegítő italt

ad felebarátjának (Hab 2:15). Gyermekai örömére viszont „édes italokat” ajánl (Neh 8:10).

Pál apostol felhívja a figyelmet, hogy ivással is lehet dicsőíteni Istent, amiképpen megbántani is (1Kor 10:31), a hívő teste ugyanis a Szentlélek temploma (1Kor 6:19). Nem szabad tehát beszennyezni azt, mert Isten büntetésére számíthatunk (1Kor 3:16-17). Ez az oka annak, hogy az apostolok az Újszövetségben annyit hangsúlyozzák, hogy a hívő legyen „éber”. Az alábbiakban látni fogjuk, hogy az éberség, az ébrenlét mennyire összefügg a mértékletességgel:

e) *Nepho* – *nephalia*. Jelentheti: „józnak lenni, távol állni minden szellemi és lelki túlzástól, ébernek, higgadtnak, előrelátónak lenni.”²⁰ Liddell-Scott nagy görög szótára felhívja a figyelmünket, hogy a szó eredeti értelme: józnak lenni, tartózkodni a bor fogyasztásától.²¹ A részegségről írt tanulmányában Alexandriai Philo a „nephalia” szót említi: „Az igazán bölcs ember igyekszik önmegtagadó áldozatot hozni, és minden erejével ellenáll a szeszes italok fogyasztásának, mert az minden rossznak a forrása.”²² Souter véleménye szerint „nephaliós” legajánlatosabb fordítása: józan, bortól nem befolyásolt.²³ Nepho és nephalia helyes fordítására világitanak rá Gustav Tobler következő érvei is: „Nepho azt jelenti, hogy bor nélkül, bortól tartózkodva, bor hatásától mentesen. Ez a szó elsődleges értelme. Jelképes használat esetén a szónak csak akkor helyes a másodlagos jelentése, ha jól kiérződik elsődleges értelme.”²⁴ Ez a görög szó ma már szociológiai szakkifejezés. Az etnográfiai és egyháztörténeti szaknyelv része, és várja, hogy a teológia is felfedezze. Íme, néhány példa: „néphalisme” = „teljes tartózkodás a szesztől” (Dictionnaire Encyclopédique Quillet, Paris, 1935); „nephalist” = „aki teljesen lemondott a szeszes italok fogyasztásáról” (Webster, Approved Dictionary, 1949). „Nephalist” – az Egyesült Államokban „prohibitionist”²⁵ Fontos megemlítenünk a Grand Larousse magyarázatát: „Nephalion” = libatio, (italáldozat) tiszta vízzel, vagy vízzel és mézzel.²⁶ Amikor nefáliáról beszélünk, mindig alkoholmentes italáldozatokra gondolunk, amilyeneket a pogányok hoztak, különösen a művészetek istennőinek

(édesvízzel, tejjel stb.). Így ítélvén meg a dolgokat, örömeire szolgál a Biblia olvasójának, ha a következő szövegeket most már a fentiek ismeretében újraolvassa: 1Thess 5:6 (néphomen); 1Tim 3:2 (néphalion); 1Tim 3:11 (néphaliusz); Tit 2:2 (néphaliusz); 1Pt 1:13 (néphontesz); 1Pt 4:7 (népszaté); 1Pt 5:8 (népszaté). Ezek alapján könnyen végezhetünk exegézist, és ez segítségünkre lehet prédikációink anyagának bővítésében, s a magunk meggyőződésének formálásában.

f) Egyházatyák a mértékletességről

Néhány idézettel szeretnénk bizonyítani, hogy a szeszes italoktól való teljes tartózkodás az igazi keresztény jellem egyik mindenkori ismérve volt, az ma is, és az is marad:

Nagy Szent Vazul (330–379): „A bor kiegoeti az értelmet s a gondolatokat, viszont felzavarja, akárcsak egy méhraj, a kívánságokat és a szenvedélyeket”.

Augustinus (354–430): „A borivó utálatos Isten előtt, visszataszító az angyalok előtt, gúny tárgya emberek előtt, pusztá az erények tekintetében, és játék az ördögök kezében.”

Aranyszájú Szent János: „A részeg eleven holttest, önszántából lett ördög, megbocsáthatatlan okból beteg, kíméletet nem érdemlő, népünk szége.”²⁷

-
- 1) E. G. White: *A nagy Orvos lábnyomán*. 271.1. o.
 - 2) Ellen G. White: *Counsels on Health*. 586. o.
 - 3) E. G. White: *Próféták és királyok*. 488.4. o.
 - 4) S. I. McMillen: *None of these Diseases*. 1968. 29–30. o.
 - 5) *Uo.* 30. o.
 - 6) *Uo.* 32. o.
 - 7) *Uo.* 27. o.
 - 8) E. G. White: *Counsels on Health*. 41. o.
 - 9) E. G. White: *Étrendi és táplálkozási tanácsok*. 22.4. o.

- 10) Davidson: *i.m.* 716. o.
- 11) Gesenius: *i.m.* 855. o.
- 12) Davidson: *i.m.* 350. o.
- 13) *Lexicon zur Biebel.* 1518. o.
- 14) *Uo.* 877. o.
- 15) R. Balgur – A. Amir: *Héber-román szótár.* 93. o.
- 16) *Realien Encyclopedia für prot. Theol.* XXI. Idézi Heinz: *i.m.* 232. o.
- 17) Gesenius: *i.m.* 178. o.
- 18) Czeglédy-Hamar: *i.m.* 774. o.
- 19) H. Heinz: *i.m.* 232. o.
- 20) Kiss Jenő: *i.m.* 115. o.
- 21) Liddell-Scott: *i.m.* 1175. o.
- 22) Gustav Tobler: *Leben ohne Alkohol.* Zürich. 1974.
- 23) A. Souter: *i.m.* 166. o.
- 24) G. Tobler: *i.m.* 160. o.
- 25) *Uo.* 160. o.
- 26) *Uo.* 160. o.
- 27) Heinz: *i.m.* 232–233. o.

24. Keresztény eszmények

Alapszöveg: „Továbbá, Atyámfiai, amik csak igazak, amik csak tisztességesek, amik csak igazságosak, amik csak tiszták, amik csak kedvesek, amik csak jó hírűek; ha van valami erény és ha van valami dicséret, ezekről gondolkodjatok.” (Fil 4:8)

Bevezető: „A krisztusi élet a legnyomósabb érv, melyet fölhozhatunk a kereszténység mellett. Másrészt az értéktelen keresztény jellem nagyobb kárt tesz a földön, mint a világi jellem. Az összes könyv sem tölti be az istenfélő élet szerepét. Az embereket nem az győzi meg, amit a lelkész hirdet, hanem a gyülekezet élete. A szószékről elhangzó beszédet gyakran ellensúlyozza azok életének beszéde, akik az igazság védelmezőinek mondják magukat.”¹

I. Hivatásunk világosság lenni

1. Milyen eszményképet tűzött Isten gyermekeinek szeme elé? Mt 5:14

Megjegyzés: „A keresztények hivatása, hogy a menny felé vezető úton a világosság hordozói legyenek, és a Krisztusról rájuk sugárzó fényt szétáraszsják az egész világra. Legyen életük és jellemük olyan, hogy általa Krisztusról és szolgálatáról az emberek helyes fogalmat alkothassanak.”²

„A jelen igazság hatalmasan jelenjék meg azok életében, akik hisznek benne, és adják azt tovább a világnak. A hívők élete az igazság megszentelő, nemesítő hatalmát hivatott képviselni.”³

2. Milyen jelentőségük van az apró dolgoknak a keresztény életben? Lk 16:10; Mt 25:21

II. A keresztény jellegű felüdülés

1. Isten nincs ellene az ártatlan örömöknek.

Megjegyzés: „(Isten) azt akarta, hogy a földet öröm és béke töltsse be. Az embert boldogságra teremtette, és hő vágya, hogy az emberek szívét a menny békéjével tölthesse be. Azt szeretné, ha földi családja a nagy mennyei családot szimbolizálná.”⁴

„Azok a keresztények, akik állandóan szomorkodnak, zúgolódnak és panaszkodnak, helytelen színben tüntetik fel Istent és a keresztény életet. Azt a benyomást keltik, mintha Istennek nem tetszene gyermekeit boldognak látni, és így hamis bizonyágot tesznek mennyei Atyánkról.”⁵

„A szabad levegőn való testmozgás és a hasznos munka a test és a lélek felüdülésének egyik legjobb eszköze.”⁶

2. Isten mégis ellene van a bűnös örömöknek, szórakozásoknak, mulatozásoknak. Péld 28:7; Tit 2:11-12

Megjegyzés: „Az az örömforrás, amelyre Isten áldását kérheted, veszélytelen. De minden olyan szórakozás veszélybe sodor, amely képtelenné tesz arra, hogy titkon imádkozz, áhítatot tarts vagy részt vegyél egy ima-összejövetelen.”⁷

III. A keresztény ember és olvasmányai

1. Annak idején, amikor még nem voltak mai értelemben vett könyvtárak, Pál apostol féltve őrizte könyveit (tekerseit). 2Tim 4:13

Megjegyzés: A jellemes ember gondosan megválogatja olvasni-valóját, hiszen a jellem a felvett lelki táplálékhoz hasonul. „Vallásos élményetek nagymértékben meghatározza, hogy milyen könyvet olvastok szabadidőtökben.”⁸

Vannak jó könyvek, és vannak rossz könyvek. Egy neves tanító a következő mondatokkal fejezte be előadását: „Adok egy tanácsot a magam tapasztalatából. Sose olvassatok jó könyveket!”

Aztán hozzátette: „Jól hallottátok! Ne vesztegessétek az időt jó könyvek olvasásával, mert egy egész élet sem elég arra, hogy mind elolvassátok a nagyon jó könyveket.”

John Lubbock (1834–1913) az élet gyönyörűségeiről írva, az olvasmányoknak szánt fejezetben száz címből álló jegyzéket állított össze, azzal a megjegyzéssel, hogy aki ezeket nem olvasta, nem tarthatja magát művelt embernek. A felsorolt könyvek élén a Biblia áll.

„Ha szereted a Szentírást, és kutatod, amikor csak lehetőség nyílik rá, hogy magadévá tedd gazdag kincsét, akkor biztos lehetsz benne, hogy Krisztus vonz magához.”⁹

IV. A keresztény ember és a művészet

1. A talentumok és művészi adottságok Isten ajándékai. 2Móz 31:1-6; 1Krn 25:7; Zsolt 150:3-6

Megjegyzés: „Isten, aki minden szépség szerzője, maga is szereti a szépet, ezért gondoskodott arról, hogy kielégítse gyermekeinek a szép iránti szeretet-igényét. [...] Helyes, ha szeretjük és kívánjuk a szépet [...]”¹⁰

2. A Szentírásnak melyik erkölcsi feltétele érvényes a művészi szép megítélésakor? Fil 4:8

A talentum nagy áldás, ha a jó és igaz szolgálatában áll, de tragédia, mihelyt a gonosz csaló fegyvertárába kerül. Az adventisták hite szerint a szépnek, ha nincs erkölcsi tartalma, akkor csak formai szép. Ilyen esetben érvényes bölcs Salamon megállapítása, hogy „hiábavaló a szépség” (Péld 31:30). Az igazi szép tartalmában kötelezően igaz is, jó is, hatása felemelő, gyakorlati szempontból pedig hasznos a társadalomnak és az egyháznak egyaránt.

Az adventista hívő nem ítéli el a szépet, bármelyik legyen is a művészeti ág, amely elének tárja, de feltételhez köti: ha szép, akkor legyen a jó erkölccsel egyező, és ne istenítsen a bűnt és a bű-

nöst. Íme, miért fordulunk el a gyilkosokat, betörőket, paráznákat elének vetítő filmekről, ahol az említettek olyan magukkal ragadó jelenetekben tűnnek elének, hogy nem is gondolunk cselekedeteik megvetendő jellegére, sőt, igazi hősök hamis bűvkörében tündökölnék.

V. A keresztény házasság

1. A házasság isteni intézmény. 1Móz 2:18; Mt 19:4-5

Megjegyzés: „Egyedül Krisztus kegyelme képes a házasságot azzá tenni, amivé Isten rendelése folytán lennie kell – az emberiség áldására és nemesbítésére szolgáló intézménnyé. Így a földi családok is jelképezhetik – egységük, békéjük és szeretetük által – a mennyei családot.”¹¹

2. Az Üdvözítő – egyetlen kivétel említésével – a válás ellen nyilatkozott. Mt 19:6; Mt 5:32

Megjegyzés: „Ha nehézségek, problémák és csüggesztő körülmények támadnak is, se a férj, se a feleség ne adjon helyt annak a gondolatnak, hogy házasságuk tévedés vagy csalódás! Határozatok el, hogy mindaz lesztek egymás számára, ami csak lehetséges! Folytassátok a korábbi figyelmességeket; minden módon bátorítsátok egymást az élet harcaiban! Legyen gondotok egymás boldogságának elősegítésére! Szeressétek egymást, és legyetek türelmesek egymáshoz! Akkor a házasság, ahelyett hogy a szeretet végét jelentené, a házassággal kezdődik el igazán. Az őszinte barátság melege, a szíveket egymáshoz kapcsoló szeretet a mennyei boldogság előíze lesz.”¹²

VI. A hívő és öltözete

1. A bűnbeesés után maga Isten gondoskodott az első emberpár öltözetéről. 1Móz 3:21

2. Milyen főbb utasításokat ad a Szentírás a hívő öltözködésére vonatkozóan? 1Tim 2:9; 1Pt 3:3-5

Megjegyzés: „Előjogunk, hogy minden dolgunkban tiszteljük Teremtőnket, aki megkívánja tőlünk, hogy ruházatunk csinos és egészséges, megfelelő és illendő legyen.

Egy ember jelleme ruhájának szabásáról is megállapítható. A kifinomult ízlés és a művelt elme az egyszerű és megfelelő ruházat kiválasztásában is megnyilatkozik. Ha a ruházkodás tisztasága és egyszerűsége szerény magatartással párosul, hozzájárul ahhoz, hogy a fiatal nőt a tartozkodás olyan légkörével vegye körül, amely pajzsként védi meg ezer veszélytől.”¹³

Ismétlés

1. Mi az igazi hívő rendeltetése a világban?

Válasz: A hívő rendeltetése az, hogy jelleme és nemes cselekedetei által világosság legyen.

2. Hiányozniuk kellene-e a keresztyén életből az ártatlan örömöknek?

Válasz: Nem, mert Isten szeretné, hogy az emberek örvendjenek és békességben éljenek. Ő csak a testünkre, lelkünkre, elménkre nézve bűnös, kárt okozó gyönyöröket, kedvteléseket ítéli el.

3. Milyen magatartást tanúsítson a hívő a kultúra értékei iránt?

Válasz: Kereszténynek lenni nem jelenti azt, hogy kultúraellenesek vagyunk. A hívőnek azonban, mivel felelős lelki tisztaságért, megfelelő módon meg kell válogatnia lelki táplálékul szolgáló olvasmányait, a művészetben pedig azt választja, ami formai szépsége mellett megfelelő erkölcsi tartalommal is rendelkezik.

4. Mit tanít a Szentírás a házassággal kapcsolatban?

Válasz: A házasság isteni intézmény. A házasfelek kölcsönös hűségének feltételével megkötött házasság az egész földi életre

kötelező szövetség, s az egyetlen ok, amiért feloldható, az a bibliai ok, vagyis a hűtlenség.

5. Milyen eszmények lelkesítsék a hívőt az öltözködés terén?

Válasz: A hívő öltözete legyen méltó hivatásához, tehát egyszerű, tiszta, rendes, személyéhez és személyiségéhez illő.

Összegzendő bibliai igazságok

Hivatásunk az, hogy Isten gyermekei legyünk, akik az isteni elvekkel összhangban élnek, éreznek és cselekednek. A Szentlélek újjászült bennünket, hogy az Úr jellemét hordozzuk magunkban, és csak olyan dolgokba vegyüljünk, amelyek az Övéhez hasonló lelki tisztaságot, egészséget és örömet biztosítják. Ez azt is jelenti, hogy a mód, ahogyan a felüdülést keressük, megfelel a keresztény ízlés és szépérzék legmagasabb követelményeinek.

A művészetek tekintetében az adventisták hite szerint a „szép” nem lehet öncélú, hanem meg kell felelnie az „erkölcsös – hasznos – gyönyörködtető” hármas követelménynek.

A házasságot Isten alapította Édenben. Jézus szavai szerint egy nő és egy férfi közt létrejött kölcsönös szövetségen alapuló és egész életre szóló egységet jelent. Maga ez a kapcsolat természeténél fogva kölcsönös tiszteletet, becsületességet és felelősségvállalást feltételez, ami a szeretetet, szentséget, a Krisztus és egyháza közti kapcsolat szorosságát és állandóságát tükrözi. A válásról Krisztus kijelentette, hogy az a fél, aki házasságtörés okán kívül elválik és mással lép házasságra – paráználkodik.

Ami az öltözetet illeti, az adventista hit szerint, legyen egyszerű, de gondosan rendben tartott, találó azokhoz, akiknek igazi szépsége nem a külső díszítgetése, hanem a csendes és romolhatatlan lélek ékessége.

Ránk háruló erkölcsi kötelezettségek

A világosságban élt élet a leghathatósabb érv az evangélium és annak átalakító ereje mellett. A szószékről elhangzott prédikációt kövesse gyakorlati életünk, cselekedeteink prédikációja a munkahelyeken – műhelyekben, mezőn, irodákban – és minden társadalmi kapcsolatunkban.

Isten azt szeretné, ha az emberek örvidenének és boldogan élnének a földön. A hívő örömei azonban legyenek ártatlanok: építsek a testet, lelket, szellemet. Meghívhatjuk, és meg is kell hívnunk Istent örömeinkbe. Ezáltal nem szenved csorbát sem az öröm, sem a hit, és nemesebbé válik az élet is. Istent nem alacsonyítjuk le, hanem felmagasztaljuk, kikapcsolódásainkat pedig értékesebbekké tesszük. Hívő ember tulajdonképpen nem is lelheti örömét olyan kedvtelésekben, amelyekben Isten nem lehetne jelen.

A hívő nem lehet szellemileg tunya. Ellenkezőleg: szüntelen kutat, gondosan megválogatja olvasmányait tudván, hogy a jellem a felszívott táplálék szerint alakul. A hívő szereti a szépet mint Isten ajándékát, miáltal szélesedik látóköre, művelődik szépérzéke, finomul ízlése. Ennél az oknál fogva elutasít minden olyan művészi megnyilatkozást, amely tartalmában nem felel meg az erkölcsi szempontból támasztott követelményeknek.

A házasság hűség, kölcsönös szeretet és megértés örök szövetsége. Egy férfi és egy nő közt jön létre, akik hasonló hitet, életeseményeket, ízlést és elveket választottak. A házasság alapját képező elv – amelyen áll vagy bukik ez a kapcsolat – a hűség és az önfeláldozás. Így tekintve, a házasság a keresztény élet tökéletesítésének iskolája. Keretében szépen kifejlődik a házasfelek kölcsönös felelősségtudata. Az érzelmi egység és erkölcsi feddhetetlenség megőrzése céljából a házasfelek őrizkedjenek nemcsak a hűtlenség bűnétől, hanem a rossz látszat árnyékától is.

A hívőnek tudnia kell, hogy nem a ruha teszi az embert, de elárulja, hogy ki is az az ember. Igyekezni fog tehát, hogy külseje

megfeleljen a hit és erkölcs legmagasabb eszményeinek, és ne legyen szakadék aközött, amit állít önmagáról, és aközött, amit öltözete elárul róla. A gondosan megválogatott ruhadarabok összhangjában fejeződjék ki az „én”-ről való lemondás, vagy más néven: az egyszerűség.

Kiegészítő teológiai jegyzetek

A művészetek a keresztény egyházban.

Kezdetben a keresztények nem jelentek meg pogány színházakban, cirkuszokban. Tertullianus elítélte nemcsak a színházat és a cirkuszt, de még a sportjátékokat is. Alexandriai Kelemen tanácsolja az ifjakknak, hogy gyakorolják a szabadban való mozgást, mivelhogy az hasznos a test és a lélek erősítése, gyarapítása szempontjából.

Miután a keresztény vallás államvallássá lett, kialakult egy bizonyos kultúra, amely tartalmában keresztény maradt, miközben a művészetet alárendelte a kultikus életnek. A középkorban az élet és a művészet egyaránt az egyház hatáskörébe tartozott.

a) *A zene.* Az első keresztény gyülekezet két forrásból kölcsönözhetett énekeit: a héber és a görög zenéből. A görög zene mérsékelt dinamikájú volt. Szépsége a nyugalmában, egyensúlyában rejlett. A héber énekek inkább rögtönzések voltak, pillanatnyi hangulatot fejeztek ki: benső tépelődést, küzdelmet, túlfeszített érzelmeket, égő vágyakat, mindazt, ami különösen az izraelita hívőt jellemezte. Ezek az énekek a keleti ember lelkivilágát tükrözték. Kezdetben a héber zenei légkör volt az uralkodó a keresztény istentiszteleteken. Utóbb a statikusabb görög zenének jutott szerep. Augustinus és Cassiodorus felfogása szerint a zene szerepe a szív felvidítása és a fül gyönyörködtetése.

Következett egy időszak, amikor tudatosan kezdték leszűkíteni az egyházi éneklés nyújtotta lehetőségeket mind az eszközök, mind a szerep és hatás tekintetében. Az egyházi zene a kolostori gondolkodásmódot kezdte tükrözni, s ezzel a zenében különvált egymástól a „szent” és a „világi”. A szent zene fejlődésképtelenné, aszketikussá vált leszűkített

formai szabadsága miatt mind a dallam, mind a ritmus tekintetében. Kialakult a gregoriánus éneklési mód – az egyedül megengedett a középkori templomokban. A gregorián stílus egyetlen vonzó eleme a nyugalom és megbékélés, s mondhatni, sosem létezett egyházból éneke gregoriánusnál. Kibontakozásának tetőfokát Giovanni Pierluigi Palestrina (1526–1594) művészetében érte el. „Missa Papae Marcelli” címet viselő miséjét a Tridentium kánonul szabta minden egyházi zeneszerzőnek.

A reformátoroknak nem volt egységes nézetük a zenét illetően. Zwingli például – ő maga tizenegy hangszeren játszott – semmiféle éneklést, semmiféle zenét nem tűrt meg az istentiszteletek keretében. Kálvin csak a zsoltárok közös éneklését engedélyezte, azt is csupán egy hangon. Megtiltotta az orgonajátékot és a hangszeres zenét. A dordrecht-i zsinat (1578) elrendelte az orgonák lebontását szerte a református templomokban.

Luther volt az egyetlen, aki felismerte a zenének mind liturgiai, mind kerigmatikus szerepét. Az ő felfogásában a zene az első helyet foglalja el a teológia után. Gazdag zenei kultúrával és tehetséggel, ismeretekkel rendelkezvén, a mértéktartóbb népi énekekből zsoltárokat szerzett, s így új zenei stílussal ajándékozta meg a protestáns egyházi zenei életet: megjelent a korál. Ne csodálkozzunk, hogy a lutheri protestáns zenekultúra talajából nőtt ki a legbibliaibb egyházi zene. Gyökerei mélyen a lutheri zeneteológiába mélyednek. Az ő teológiáját aztán követői mindinkább továbbfejlesztették, mind világosabban körülírva a protestáns zene egyéni és közösségi, gyülekezeti szerepét. Végül is az, aki a kerigmatikus egyházi zene piramisának csúcsára jutott, helyezte az utolsó téglát ennek a zenei teológiának a magaslatára. Neve Johann Sebastian Bach, minden idők legnagyobb zeneszerzője. Partitúráin ott díszeleg az „S.D.G.” – Soli Deo Gloria, azaz Egyedül Istené a Dicsőség –, ami a nagy mester zenei hitvallását is kifejezi. Egyik nagy didaktikai művében a számozott baszusról írva így fogalmazza meg a maga zenei teológiáját:

„A számozott baszus a zene legtökéletesebb formája. Mindkét kézzel kell játszani, és pedig a bal kéz játssza az előírt hangjegyeket, a jobb kéz pedig a consonansokat és dissonansokat, hogy kellemes hangzati hatás

keletkezzen Isten dicsőségére és a lélek gyönyörködtetésére. (Zulässiger Ergötzung des Gemüths). Mint bármely zenében, úgy itt is a számozott basszus végső célja legyen Isten dicsősége és a lélek felüdülése (Recreation des Gemüths). Ahol nem veszik figyelembe mindezeket, ott nem beszélhetünk zenéről, hanem csak üvöltözésről meg ördögi kintornálásról.”¹⁴

Az adventisták egyetértenek a zene végcéljának bachi megfogalmazásával, és mivel a zene testnek, léleknek, értelemnek egyaránt szól, szívesen helyet adunk a lelki, intellektuális zenének. Elutasítjuk a testnek szóló érzélgős vagy tobzódó zenét, mint alkalmatlant a jellem fejlesztése céljából.

b) *A képzőművészetek.* A zsidók megengedték a hímezést és a képeket (festészetet), de nem a szobrászatot, mivel azt ütközni látták a II. parancs kitételeivel (2Móz 20:4). Emiatt ritkán hallunk zsidóról, aki szobrászattal foglalkozik. A szobrokat a keleti (ógörög) egyház sem fogadta be.

A kereszténység első három évszázadában nincs nyomuk szent képeknek az istentiszteleti helyiségekben. Az elvirai zsinat (302) már tiltotta azokat, tehát minden bizonnyal már kezdtek előbukkanni. Ismeretes a szentkép-üldözések két szakasza a Bizánci Birodalomban (726–787 és 815–843 közt), amikor erőszakkal eltávolították a szentképeket a templomokból. Ám 843-ban Theodora császárné, Theophilosz bizánci császár felesége végképp bevezette azokat. Sztudita Szent Theodórosz, ismert keleti teológus megírta a szentképek festésének és használatának szabályait, s azok a bizánci dogmatika ikonográfiai teológiájának alapjai maradtak. A szentképek négy szerepet töltenek be a templomban: 1) esztétikai; 2) pedagógiai; 3) tisztelettárgyi (latreutikai), és 4) kegyelemközvetítői szerepet.

A reformátorok közül Kálvin volt a legszigorúbb az egyszerűség védelmében. Egyetlen szentképet sem engedélyezett a templomokban.

Az adventisták felfogása szerint a képzőművészeti alkotások, ha az erkölcsi jót szolgálják, helyet kaphatnak a magánéletben (esztétikai és pedagógiai szerep!). Istentiszteleti helyiségeink egyszerűek, mentesek a túlzott díszektől, és nem tartunk szentképeket bennük.

- 1) E. G. White: *Bizonyságtételek*. 9. köt., 21.1. o.
- 2) E. G. White: *Jézushoz vezető út*. 115.2. o.
- 3) E. G. White: *Bizonyságtételek*. 9. köt., 22.2. o.
- 4) E. G. White: *Krisztus példázatai*. 290.2. o.
- 5) E. G. White: *Jézushoz vezető út*. 116.1. o.
- 6) E. G. White: *Nevelés*. 278. o.
- 7) E. G. White: *Üzenet az ifjúságnak*. 386.3. o.
- 8) E. G. White: *Bizonyságtételek*. 7. köt., 204.1. o.
- 9) *Uo.* 204.2. o.
- 10) E. G. White: *Nevelés*. 41., 249. o.
- 11) E. G. White: *Gondolatok a Hegyibeszédről*. 65.1. o.
- 12) E. G. White: *A nagy Orvos lábnymán*. 360.2. o.
- 13) E. G. White: *Nevelés*. 248. o.
- 14) Philipp Spitta: *Johann Sebastian Bach*. II, 915–916. o.

25. A keresztény ember és a polgári hatóságok

Alapszöveg: „És felelvén Jézus, monda nékik: Adjátok meg, ami a Császáré, a Császárnak, és ami az Istené, az Istennek. És elálmétkodának Őrajta.” (Mk 12:17)

Bevezető: Róm 13:4-6 verseiben Pál apostol két kifejezéssel nevezi meg a polgári hatóságot: 1) diakonosz és 2) leitourgosz. Az első jelentése: szolga, segítség, felszolgáló; a másodiké: pap, Isten szolgálja, liturg. E kifejezések mutatják, hogy az állam mint intézmény isteni rendeltetésű. Benne van Isten tervében mint a társadalmi élet szervezője, irányítója és védelmezője, a rend, a szabadság és a béke fenntartása céljából. Izraelben kezdetben a polgári és vallási vezetés egybeolvadt, teokratikus államrendről lévén szó, de idővel a kettő különvált egymástól. Az egyházra hárult a hívek lelki szükségleteinek gondozása, az államra pedig a polgárok anyagi, testi és társadalmi jólétéről való gondoskodás. A keresztény egyház hosszú és forгатagos története folyamán gyakran történtek kísérletek mindkét részből az egymás fölé emelkedésre. Hol az egyház kívánta igazgatni az államot, hol az állam próbált uralkodni az egyházon. Valahányszor az egyház elfeledte, hogy szolgálja, és megkísérelte kezébe kaparintani a polgári hatalmat, mindig ízét vesztett sónak, véka alá rejtett gyertyának bizonyult.

Bibliai értelemben az egyház is, a polgári hatalom is isteni rendelésű. Mindkettő szolga, s mindkettő a maga hatáskörében maradvá kellene, hogy szolgálja azok közjává, akiket Isten hatalmukba rendelt testi, lelki gondozás és oltalmazás céljából.

I. A polgári hatóság rendelése

1. Ki rendelte az állami hatalmasságokat? Róm 13:1; Jn 19:11

Megjegyzés: Az állam isteni rendeltetésű. Mint intézmény, az emberi együttélés biztosítására rendelt szervezett keret. Tulajdonképpen három ilyen keretet különböztetünk meg: 1) a család – az életközösség; 2) az állam – a jogi közösség; 3) az egyház – a lelki közösség kerete. A társadalmi fejlődés mai fokán beszélhetünk még munkaközösségekről is. A keresztény élet zavartalan folyamata csak akkor nyer biztosítást, ha elvű módon be tud illeszkedni az említett közösségek mindenikébe, és ha tiszteletben tartják mindenik közösség alá-, mellé- vagy fölrendeltségi viszonyát.

2. Melyik parancsolat hatáskörébe tartozik az engedelmesség, amelyet Isten a polgári hatóságok iránt kér tőlünk? 2Móz 20:12; Róm 13:2

Megjegyzés: „Az ötödik parancsolat nemcsak azt követeli meg a gyermekektől, hogy adják meg szüleiknek a köteles tiszteletet és engedelmességet, hanem azt is, hogy szeressék szüleiket, legyenek hozzájuk gyengédek, könnyítsék terheiket, őrizzék és óvják tekintélyüket, öreg korukban támogassák és vigasztalják őket. Ez a parancsolat magában foglalja a lelkészek, sőt az uralkodók és mindazok iránti tiszteletadást is, akiknek Isten tekintélyt és hatalmat adott mások, elsősorban a gyermek és az ifjak felett.”¹

II. A polgári hatóságok szerepe

1. Hivatása vigyázni a társadalmi rendre. Róm 13:4

2. Hivatásának teljesítésébe tartozik a gonosztevők megbüntetése és a jó cselekvőinek megdicsérése. 1Pt 2:13-14; Róm 13:3

3. Hivatásának betöltésével kit szolgál az államhatalom? Róm 13:6

Megjegyzés: „Leitourgoi Theou” jelentése „Isten szolgálói”, vagy „Isten papjai”. Meg kellene gondolkoztatnia annak a körülménynek, hogy amikor az apostol ezeket a szavakat írta, az államhatalom pogány volt, és nemcsak ellenséges a keresztény hittel szemben, hanem maga a kereszténység is válságos helyzetben volt, mert fájdalmasan üldözték „Istennek ezek a papjai”. Elvileg és polgárilag Isten Lelke mégis tiszteletet és engedelmességet kér a törvényes felsőbbség iránt, amelynek isteni rendeltetését az apostol elismeri.

III. A hívő kötelességei a polgári hatóságok iránt

1. A Biblia lelkiismeretből fakadó engedelmességet kér az ország törvényei iránt. Róm 13:5; Tit 3:1; 1Pt 2:13

Megjegyzés: „Ez azonban korántsem jelenti azt, hogy a felsőbb-séggel ellentétbe jussunk. Mérlegeljük gondosan, mit beszélünk vagy írunk, hogy elkerüljünk mindent, ami azt a látszatot keltené, hogy szembeszállunk a törvénnyel és a fennálló renddel! Ne tegyünk és ne mondjunk semmi olyat, ami fölöslegesen elzárhatja előttünk az utat!”²

2. A Biblia int, hogy legyünk hűségesek az adó és hozzájárulások fizetésében. Róm 13:6; Mt 22:21

3. A polgári hatóság megérdemli alattvalói részéről a tiszteletet. Róm 13:7

Megjegyzés: „Nem bölcs dolog szüntelen csak hibát lelteni abban, amit a kormány vezetői tesznek. Nem a mi dolgunk akár egyéneket, akár intézményeket támadni. Viselkedjünk körültekintően, nehogy az emberek azt gondolják, hogy ellenezzük a polgári hatóságokat.”³

4. A Szentírás arra buzdít, hogy imádkozzunk a kormányzatért. 1Tim 2:1-3

5. Hozzá kell járulnunk a közösség jólétéhez. Jer 29:7

6. Van-e határa a polgári hatóság iránti engedelmességnek? ApCsel 5:29

Megjegyzés: Mivel a szöveg feltételt és határt szab az engedelmességnek, rosszindulattal kiforgatható olyan értelemben, mintha helyeselné a polgári hatóságnak való ellentmondást. Lásuk tehát, mit is mond a szöveg.

A papok tanácsa megkövetelte az apostoloktól, hogy ne cselekedjék azt, amit Isten parancsolt. Ők lelkiismereti okból elutasították a parancsot, mert engedelmességükkel a hatóságnak adták volna azt, ami az Istené. Ám ha a polgári hatóság nem kéri, hogy hűtlenek legyünk Istenhez, hanem az alkotmány által még szavatolja is a vallás- és lelkiismereti szabadságot, a hatalom szervei által pedig gondoskodik, hogy ezek a jogok érvényesülhessenek a valóságban, akkor említés sem esik az engedelmesség határáról, mert nincs összeütközés. Mindkét fél a maga részéről tiszteletben tartja a másik hatáskörét, és elvszerűen együttműködik a közjó érdekében. Így kell értelmeznünk E. G. White idevonatkozó kommentárját:

„Isteni intézkedésnek kell elismernünk az emberi kormányzatot. Az iránta való engedelmesség – jogos határain belül – szent kötelességünk.”⁴

Annálfogva, hogy a Biblia leitourgosznak (Isten szolgájának vagy papjának) nevezi a polgári hatóságot, Barth az államhatalom szolgálatát „politikai istentiszteletnek” tekinti, ha ez a szolgálat az Istentől rendelt keretek közt, a nép jólétét és békességét célozza.

Ismétlés

1. Mit mond a Biblia a polgári hatóságok rendeléséről?

Válasz: A polgári hatóságokat Isten rendelte, és az ötödik parancsolatban tiszteletet ír elő iránta, mint Tőle kinevezett hatóság iránt.

2. Mi a polgári hatóság szerepe?

Válasz: A Biblia „Isten szolgálójának” nevezi, mert a közjó érdekében őrökdi a közrend felett.

3. Milyen kötelezettségei vannak a hívőnek a hatóságok iránt?

Válasz: A hívőnek kötelessége tiszteletben tartani a felsőbbtség törvényeit, és magát a felsőbbséget. Kötelessége fizetni az adókat, és imádkoznia kell a kormányzatért.

Összegző bibliai igazságok

A felsőbb hatóságok Istentől vannak. Az adventisták tudatában vannak az államszervezet fontosságának, mivel elfogadják, hogy a Szentírás szerint minden nemzetnek Istentől származó történelmi rendeltetése van. Az adventisták elismerik, hogy a hatalmasságokat Isten rendelte a rend, jogosság és biztonság fenntartására, és támogatni kell törvényes feladatának teljesítésében, mert abból közjó származik.

Az Úr Jézus megtanított, hogy adjuk meg a császárnak, ami a császáré, és Istennek, ami az Istené. Innen következik, hogy a hívőnek is kötelessége teljesíteni állampolgári minőségében a ráháruló részt.

Az adventisták elfogadják az állam „iura circa sacra” jogát, vagyis a külső kormányzat jogát, a polgári és vallásos élet ellenőrzésének jogát, hogy a felekezetek tevékenysége ne ütközzék a törvényekkel és jó erkölccsel. Az adventisták elismerik, hogy a Biblia értelmében kötelesek engedelmeskedni az állam törvényeinek, odaadóan dolgozniuk kell az ország jólétének emelése céljából, fizetniük kell az adókat, tiszteletteljes magatartást kell tanúsítaniuk a hatalmon levő személyek iránt, és imádkozniuk kell a hatóságokért.

Ránk háruló erkölcsi kötelezettségek

Mivel az államhatalom isteni rendelésű, akárcsak a család vagy az egyház, az iránta köteles tisztelet az erkölcsi Törvény ötödik parancsában jut kifejezésre.

Az adventisták hiszik, hogy Isten közvetlenül érdekelt a világ történetében, és hogy csak Neki van joga megszabni népek és nemzetek rendeltetését. Ebből következik, hogy engedelmeskedniük kell a hatóságoknak.

Az adventisták örömmel vesznek részt minden társadalmi összefogásban, amelynek célja a felemelkedés, a szenvedések enyhítése, a béke fenntartása, valamint a népek közti biztonság. Meggyőződésük, hogy becsületes munkájukkal, lelkiismeretes-ségükkel gyakorlatilag bizonyíthatják a hatóságok iránti elvszerű tiszteletüket, amelyet Isten is előír gyermekeinek.

Kiegészítő teológiai jegyzetek

Az egyház és az állam viszonya. A történelem folyamán ez a viszony számos rendszerben jutott kifejezésre.

a) *Cezaropápizmus.* Az ilyen rendszerben az állam és az egyház egyetlen főt ismert el, és egyazon törvényt állampolgárok és egyháztagok számára egyaránt. Az egyházból való kiközösítés az államtól való elszakadást is jelentette. A császári katolicizmusban létezett ilyen kapcsolat az állam és az egyház közt.

b) *Uralkodó vallás.* Ebben a rendszerben az állam kiváltságos jogokkal ruházott fel egy bizonyos vallást. Az állam kormányzata és az uralkodó vallás kormányzata külön érvényesült. Az uralkodó vallás mellett létezettek más – jogaikban korlátozott vagy megtűrt – vallások is.

c) *A „Recepta religio” rendszere* (bevett vallások). Ez a rendszer a reformációt követően alakult ki. A tordai diéta alkalmával (1564) a világon először hoztak a vallásszabadságra vonatkozó határozatokat. A szabad-

ságjog mégis csak a törvényben említett vallásokra vonatkozott (katolikus, lutheránus, református és unitárius, az ortodox vallás bevonása nélkül).

d) *Felekezetek nélküli állam*. A felvilágosult abszolutizmusban született meg ez a rendszer. A felekezeteket az állam segítőinek tekintik a nép nevelésében és megfékezésében. Azt hangoztatták, hogy az állam nem avatkozik bele egyetlen vallás dolgába sem. A valóság mégis egészen más volt.

e) *Szabad állam – szabad vallás*. Cavour elképzelése volt, hogy kiszabaduljon a pápai világi hatalom béklyóiból. Utóbb, rövid időre megvalósult az elgondolása Franciaországban, a forradalom nyomán, majd az Egyesült Államokban. Ebben a rendszerben egyetlen vallás sem kiváltságos, mindenik szabadon szervezi az életét, ha nem mond ellent a törvényeknek és a jó erkölcsnek. Szükséges, hogy legyen törvényesen elismert szervezeti szabályzata.

f) *Alkotmányilag biztosított lelkiismereti jogon alapuló viszony*.

A „*iura in sacris*” és „*iura circa sacra*” elv kölcsönös elismerésén alapszik.

A „*Iura in sacris*” az egyház önkormányzathoz való jogát, s a belső sajátos adminisztrációhoz való jogot jelenti. A következőkben nyilatkozik meg:

a) *Ius docendi*: vallásos neveléshez való jog, az egyházi szolgák kiképzéséhez való jog.

b) *Ius liturgicum*, a felekezet maga szabja meg istentiszteleti formáit.

c) *Ius arbitrii*, a felekezet maga ítélkezik alkalmazottai felett. Joga van a maga határozta belső rendtartást betartatni.

A „*Iura circa sacra*” tartalmazza az államnak azokat a jogait, amelyek magából az állami szuverenitás gondolatából származnak, tehát hivatottak megakadályozni valamely felekezetet abban, hogy állammá ne váljék az államban. A következő jogokról van szó:

a) *Ius supraemae inspectionis*: fenntartja az állam jogát arra nézve, hogy ellenőrizze a felekezetek működését a törvény és az erkölcs tiszteletben tartása szempontjából. Ez a jog felhatalmazza az államot arra,

hogy jóváhagyást bocsásson ki vagy vonjon vissza egyházi vezetők és alkalmazottak esetében, és hogy jóváhagyja a felekezetek szervezeti és működési szabályzatát.

b) *Ius cavendi*, védelmezi az államot a vallási szervezetek vagy azok alkalmazottai részéről ellene irányuló ellenséges akciókkal szemben.

c) *Ius advocatiae*, fenntartja az állam jogát, hogy maga határozzon, milyen módon és eszközökkel segíti egyik vagy másik egyházat (az egyházi szolgák fizetési alapjához való hozzájárulással, a vallásos történelmi műemlékek karbantartásához történő segélynyújtással, ösztöndíjakkal stb.). Ebbe tartozik a vallás szabad gyakorlásának biztosítása is, mert elismert felekezet működésének csorbítása bűncselekménynek számít, és törvény bünteti. Megjegyzendő, hogy senki nem vonható felelősségre vallásos hitéért vagy hitetlenségéért. Az állam mindkettőt egyformán védi az alkotmányos előírások szellemében.

d) *Ius placeti*, az állam jogát jelenti az egyházi határozatok, körlevelek engedélyezésére, elismerésére, mielőtt közzétennék azokat, s ugyanúgy a kinyomtatandó anyagot illetően, hogy elejét vegyék a felekezetek közti esetleges túlkapásoknak, akár a hitetlenek felfogásának tiszteletben tartása céljából.

Elveinek megfelelően, az Adventista Egyház nem igényel az állam részéről anyagi támogatást.

1) E. G. White: *Pátriárkák és próféták*. 308.2. o.

2) E. G. White: *Apostolok története*. 69.1. o.

3) E. G. White: *Bizonyágtételek*. 7. köt., 394.1. o.

4) E. G. White: *Apostolok története*. 68.2. o.

26. A Hetednapi Adventista Egyház szervezete

Alapszöveg: „Mert az Isten nem a visszavonásnak, hanem a békességnek Istene; miként a szentek minden gyülekezetében. Mindenek ékesen és jó renddel legyenek.” (1Kor 14:33,40)

Bevezető: „Az angyalok egyetértésben fáradoznak. Tökéletes rend jellemzi minden mozdulatukat. Minél szorosabban követjük az angysereg összhangját és rendjét, annál eredményesebb lesz a mennyei eszközök értünk tett erőfeszítése. Ha nem látjuk be az összecsendülő tettek szükséges voltát, ha fegyelmezetlenek, szervezetlenek, szétszórtak vagyunk, akkor a teljesen megszervezett, tökéletes rendben cselekvő angyalok nem fáradozhatnak értünk eredményesen. Szomorúan elfordulnak, mert nincsenek felhatalmazva megáldani a zűrzavart, figyelmetlenséget, fegyelmezetlenséget. Aki a mennyei hírnökök együttműködését szeretné, egyetértésben kell fáradoznia velük. Aki felülről jött áldásnak, kenetnek örvend, minden igyekezetében bátorítani fogja a rendet, fegyelmet, egyesült igyekezetet, és akkor Isten angyalai együttműködnek vele.”¹

I. A szervezet az Őszövetségben

1. Milyen tanácsot kapott Mózes Izrael megszervezését illetően? 2Móz 18:17-22

Megjegyzés: „Izrael kormányzását a legalaposabb szervezés jellemezte. Csodálatos volt tökéletessége és egyszerűsége. A rend

feltűnően megmutatkozott Isten minden teremtett műve tökéletességében és elrendezésében, mely a héber gazdasági életben is kifejezésre jutott. Isten volt a vezetés és a kormányzat középontja, Izrael uralkodója. Mózes az Isten által kijelölt látható vezetőként állt a nép élén, hogy Isten nevében gondoskodjék a törvények betartásáról és végrehajtásáról. Később a törzsek véneiből egy hetven tagból álló tanácsot választottak meg, hogy ez támogassa Mózeset a nép általános ügyeinek intézésében.”²

2. Később nem tartották tiszteletben a szervezetet, mert megvetették Istent. Hós 8:3-4

II. A szervezet az Újszövetségben

1. Mit tudunk a szervezet kialakulásáról az első keresztény gyülekezetben? Mk 13:13-14; ApCsel 6:3-5; 1Kor 12:28

Megjegyzés: Az említett bibliaversekből kitűnik, hogy az első gyülekezet szervezete két elven alapult: a lelki ajándékon és az egyház részéről való megerősítésen (kézrátétel, szentelés, rendelés). A lelki ajándék benső elhívás, vagyis Isten részéről történő képesítés, ami talentumokban, tehetségben nyilvánul meg. A felavatás, szolgálatra rendelés a külső elhívás, amikor a szemmel láthatóan tehetséggel megáldott személyt az egyház szervezeti úton elkülöníti a szolgálatra. A Szentlélek rendelte így, ennél fogva nem megengedett dolog, hogy valaki saját magát tisztviselővé nyilvánítsa (Zsid 5:4).

2. Az egyházi szolgák milyen csoportjai ismeretesek az első keresztény gyülekezetben?

- a) Apostolok (Ef 4:11).
- b) Evangélisták, tanítók. Általában ezek alkották a második rendet. Az apostolok közvetlen munkatársai voltak, elkísérték őket útjaikon, megbízatásokat kaptak az apostoloktól.

c) Elöljárók (1Thess 5:12,31).³ Ők álltak a gyülekezet élén. Jó cselekedetekben példásak, a rend védelmében hűségesek voltak.

d) Presbiterek (Tit 1:5). Presbyteros – vént jelent, és nyilván a keresztyén gyülekezet vezetője volt.

e) Püspökök (Tit 1:7). Ők voltak a gyülekezet felvigyázói, a javak őrizői.⁴

f) Diakónusok (1Tim 3:8). Diakonos – a szolga volt, aki az asztalnál szolgált.

3. Mi volt a szervezet célja az egyházban? Kol 2:5

III. A szervezet az Adventista Egyházban

1. Milyen elveken alapul az Adventista Egyház szervezete?

a) A közösségi elv alapján (Ef 2:19-22).

Megjegyzés: Ennek az elvnek megfelelően az egyház a gyülekezettel kezdődik, s akár a ház, alulról épül felfelé. A gyülekezet tagjai választják a feletteseket. A gyülekezetek egységét az egyház kebelében a közös tanok elfogadása, a gyülekezet autonómiáját (önrendelkezési jogát) pedig az a tilalom biztosítja, amely szerint egy gyülekezet sem avatkozhat bele más gyülekezet lelki életébe, sem nem parancsolhat más gyülekezetnek. Sem a magasabb vezetőség, sőt, még a helyi gyülekezet vezetősége sem zárhat ki – hogy mást ne említsünk – valakit a gyülekezetből, hanem csakis a szabályszerűen összehívott gyülekezet maga. A rend, amely a gyülekezetek jogait és kötelességeit szabályozza, az egyház szervezeti szabályzatában jut kifejezésre, részletezve pedig a Gyülekezeti kézikönyvben.

b) A szolgálat elve (Ef 4:11-12).

Megjegyzés: A tisztviselőket bizonyos időre rendelik, lelki szolgálatra. Tisztviselőnek lenni szolgálatot jelent, nem uralkodást. Az egyházban nincsenek életre szóló, autonóm tisztségek, hanem

csakis időre szólóak, feltételesek és szolgálat jellegűek. Papi rend sincs, hanem csakis a hívek általános papsága (1Pt 2:5-9). Az egyházban ismert legmagasabb tisztség a prédikátori megbízás. A prédikátorra szentelés örök jellegű, de az újra és újra elismerés feltételéhez van kötve. Sem felszentelt tisztviselő, sem felszentelt prédikátor nem szolgálhat tisztségének megfelelően, ha nem újítták meg szolgálatra való rendelkezését.

A szolgálatnak kettős képviseleti jellege van: 1) A tisztviselő képviseli Krisztust (Lk 10:16). 2) Képviseli a gyülekezetet. Az első a lényege, a második a formája a szolgálatnak. A szolgálat lényege isteni, mert isteni rendelésű, a forma emberi, mert a megbízás emberektől jön, emberek tervezése és választása nyomán, ezért a tisztviselő képviseli választóit is.

2. Mi a kötelessége a gyülekezeti tagnak az egyházi szolgák tekintetében? 1Thess 5:12-13; 1Tim 5:17; Zsid 13:17

3. Milyen kötelezettségei vannak a gyülekezeti tagnak?

- a) „A tag kötelessége összhangban élni az egyház vallási elveivel, és önkéntesen hozzájárulni a gyülekezet fenntartásához.”⁵
- b) Pontosan vegyen részt az istentiszteleteken.
- c) A gyülekezeti helyiségben viselkedjék kegyesen és illendően.
- d) Szívesen fogadjon tisztséget, ha kéri, és tehetségéhez mértén szolgáljon.
- e) Engedelmeskedjék az egyház határozatainak.
- f) Tartsa tiszteletben a gyülekezet rendjét és szervezetét.
- g) Éljen gyülekezeti tagságából származó jogaival. Javaslati és szavazása által vegyen részt a gyülekezet határozataiban.
- h) Szívesen fogadjon el tanácsot, ha megintik, és a maga részéről tanúsítson építő lelkületet más hibázók, tévelygők iránt.

4. Milyen végső célt tart szem előtt az egyházi szervezet? Jn 17:21

Megjegyzés: „A különböző jellemű emberek között uralkodó összhang és egység a legmarkánsabb tanúságtételünk, hogy Isten küldte Fiát a világra a bűnösök megmentéséért. [...] Az apró nézeteltéréseken való időzésünk a keresztyének közösségét szétzúzó tettekre vezet. [...] Majd ha Isten népe teljesen elhiszi Krisztus imáját, ha beleviszik mindennapi életükbe imája utasításait, akkor majd egységes tetteket látunk soraikban. Krisztus szeretetének arany köteléke testvért testvérhez fog kötni. Ezt az egységet csak Isten Lelke érheti el. [...] Amikor úgy törekszünk erre az egységre, amint Isten megkívánja, akkor az meg is valósul.”⁶

Az egységnek ezt a keresztyén eszményét találóan fejezi ki Augustinus mondása: „Egység a szükségesekben, szabadság a nem szükségesekben és szeretet mindenekben.”⁷

Ismétlés

1. Kitől származik Isten egyházának a szervezete?

Válasz: Az egyház jó megszervezése nem emberi gondolat, hanem isteni, és még az izraelita gyülekezet idejéből való.

2. Melyik két elv volt az első keresztyén gyülekezet szervezetének az alapja?

Válasz: A keresztyén egyházszervezet két alapelve a lelki ajándékon és az egyházi elhívatáson alapuló szolgálat. Ez volt annak idején, és ez ma is.

3. Milyen elveken alapul az Adventista Egyház szervezete?

Válasz: Az Adventista Egyház szervezete a közösségi és szolgálati elven alapul.

4. Mit értünk közösségi elven?

Válasz: Ez az elv kifejezi, hogy az egyház a gyülekezettel kezdődik, és hogy az egyház Isten lelki háza. Építése alulról kezdődik

és felfele folytatódik, vagyis a gyülekezet, az egyház tagjai választják a feletteseket.

5. Mit értünk a szolgálat elvén?

Válasz: A szolgálat elve emlékeztet, hogy az egyházi tisztviselet szolgálatot jelent, nem rangot, és kettős képviselési jellege van: a tisztviselő képviseli Krisztust is, a gyülekezetet is. A szolgálat lényegét illetően isteni, formáját tekintve emberi.

6. Milyen kötelezettségek hárulnak a gyülekezet tagjaira?

Válasz: Kötelessége összhangban élni az egyház hitelveivel, tiszteletben kell tartania a szervezetet, hozzá kell járulnia Isten művének fenntartásához, részt kell vennie az istentiszteleteken, hordoznia kell a szervezet keretében rá rótt terheket, alá kell vetnie magát az egyház határozatainak, hozzá kell járulnia a rend és fegyelem megőrzéséhez a gyülekezetben, élnie kell tagsági jogával, véleménynyilvánítása és szavazata által részese kell, hogy legyen a gyülekezet határozatainak.

Összegzendő bibliai igazságok

Az Úr Jézus az egyházra világszéles feladatot rótt, és ennek teljesítése szükségessé teszi az egyházi szervezetet. Ez segítségére van az egyháznak küldetése betöltésében.

A „test”, „ház”, „templom” szavak az egyház jelképezésére használva szervezett közösséget jelölnek. A „test” a tagoknak egymással, és valamennyinek a fejjel ápolat élő kapcsolatát fejezi ki. A „ház” jelképezi az egyházszerkezet felépítését, az alap és tető közti kapcsolatot. Az egyházi szervezet alulról indul felfelé, és nem fordítva.

A tisztségek a benső elhívás alapján oszlanak meg. Az elhívás, képesítés isteni eredetű, és az egyház ezt elismeri a külsővel, vagyis a tisztségbe rendeléssel, a felszenteléssel. A tisztségek

az egyházban időre szólóak, feltételhez kötöttek és szolgálat jellegűek.

Az Adventista Egyházban egyetlen pap szolgál: Jézus Krisztus, a nagy Főpap, és egyetlen papság létezik: keresztség által gyülekezeti tagokká vált hívők egyetemes papsága. Ezt mutatják a rendszeres istentiszteletek is, mivel ezek liturgikai elemeiben a testvériség együttműködve szolgál.

Az Adventista Egyházban minden egységet – az alapegységektől a fölérendeltekig – a jeruzsálemi apostoli tanács mintájára (ApCsel 15), meghatározott időre választott bizottságok vezetnek.

Ránk háruló erkölcsi kötelezettségek

Az egyház Isten földi családja. A test mindenik tagjának engednie kell a Fejnek, vagyis Krisztusnak. Ő egynek nyilvánítja magát a tisztviselőkkel, akiket Ő rendelt a szervezet útján. Így a tisztviselő iránti engedelmesség és köteles tisztelet elvben benne van a Tízparancsolat ötödik törvényében, kifejtve pedig az újszövetségi levelekben. Mivel a gyülekezetben viselt tisztség lelki kegyelem, ezért bármilyen kísérlet a lelki természetű tisztségek egyéni erőfeszítés, vagy bármilyen módszer általi megszerzésére, ellentmond az evangéliumi szolgálat szent elvének. Ha viszont a szervezet útján Isten hív valakit, hogy felelősséget helyezzen a vállára, akkor kiváltság és megtisztelő kötelesség helyet adni az isteni elhívásnak.

Kiegészítő teológiai jegyzetek

A szervezet az apostoli egyházban. Teológiai szinten heves viták tárgya ez a kérdés. Az egyik végletet Günther Holstein képviseli. Ő az apostoli egyház mai szervezetében az egyházi szervezet és egyházjog ókori formáit látja. Ez persze túlzás. Másoknak az a véleménye, hogy az Újszövetségben nem lehet beszélni későbbi időre mérvadó szervezetről.

Rudolf Sohm még tovább megy, amikor azt mondja, hogy az első gyülekezet „pneumatikus anarchiában” élt. Közelebb vannak az igazsághoz azok a teológusok, akik szerint a Krisztus közeli visszajövetelére vetett hit fényében a szervezeti kérdések másodrendűeknek tűntek az apostoli gyülekezetben.

Az apostoli folytonosság. Akik erre hivatkoznak (a katolikus, ortodox, anglikán, skandináv lutheránus egyházak), azt hangsúlyozzák, hogy felszentelés csak akkor lehet érvényes, ha ki lehet mutatni, hogy a felszentelések vonala sosem tört meg az apostoloktól a felszentelendőig errefelé. A protestáns egyházak elutasítják az apostoli folytonosság elvét, ami a kézrátételt illeti, de nem a tanítást illetően. Az apostoli tisztaság örökölhetetlen. Az apostolok szemtanúi voltak az Úr Jézus cselekedeteinek, tehát ismétlődhetetlen történeti körülményről van szó, amely még azzal a nemzedékkel együtt véget ért. A tisztségre való felszentelés az egyház feladata, nem az apostoloké. Az adventisták nem hisznek az apostoli folytonosság elvében.

Egyházkormányzati formák. A történelem folyamán a következő fontosabb egyházkormányzati formák fejlődtek ki:

a) Epizkopális, amely szerint a „kulcsok hatalma”, amellyel Krisztus Péter apostol felruházta, az apostoli folytonosság elve alapján a pápába torkollik.

b) Szinodális – amikor az egyházat vezető hierarchia alárendeltje a szinódusnak.

c) Területi – Hugo Grotius (1583–1645), teológus és jogász elképzelése. Szerinte a lelki kérdések személyes, bensőséges, a lelkiismeret érintő kérdések, amelyek minden egyes személy saját jogkörébe tartoznak. A vallási élet külső formája azonban az uralkodó hatáskörébe tartozik. Ebből a felfogásból született a protestantizmus kebelében a „cuius regio, eius religio” elve, vagyis: akié a terület, azé a vallás. Ennek az elvnek az alapján kerültek a fejedelmek kezébe a vallásszabadsági kérdések.

d) Kollegiális – ellentéte a területinek. Christian Mathias Pfaff dolgozta ki ezt az egyházkormányzati formát, amelynek lényege, hogy a vezetés szabad határozat alapján választott kollégium feladata.

e) Presbiteriális-szinodális – amikor a gyülekezeteket presbitérium vezeti, a szinódus pedig a legfelsőbb jogrendi fórum.

f) Képviseleti – Ez a demokratikus egyházvezetési forma biztosítja az egyháztagok jogát minden felettes vezetőszer megválasztásához. Az Adventista Egyház ezt a szervezési formát fogadta el.

1) E. G. White: *Bizonyágtételek*. 1. köt., 649.2. o.

2) E. G. White: *Pátriárkák és próféták*. 374.2. o.

3) Proistamenoí (proistemi = menni): a menetoszlop élén haladni, az élén állni, vezetni; tehát az előljárók vezetik a gyülekezetet. A másik terminus, a „hégumenos” (Zsid 13:17) jelentése: az, aki vezet, irányít, parancsol.

4) Episkopos (episkopeo = valamire tekinteni, valamire vigyázni, gondoskodni valamiről, de „betegeket látogatni” is [Mt 25:36]) – tehát felügyelőt, felvigyázót, gondnokot jelent.

5) *Adventista alapszabályzat* (rom.). 11. és 12. cikkely.

6) E. G. White: *Bizonyágtételek*. 8. köt., 242–243. o.

7) „In necessariis unitas, in non necessariis libertas, in omnibus caritas”.

BIBLIOGRÁFIA

- Adelma, Vay-Wurmbrand: *Aeonok*. Budapest. 1926.
A Heidelbergi Káté. Budapest. 1965.
- Aland, K. – Black, M.: *The Greek New Testament*. 1977.
- Althaus, Paul: *Die christliche Wahrheit*. Gütersloh. 1952.
- Augustinus: *Gratia Christiana*.
- Bacchiocchi, Samuele: *From Sabbath to Sunday*. Rome. 1977.
- Balbur, R. – Amir, A.: *Dicționar de bază ebraic – român*.
- Barth, Karl: *Kis dogmatika*. Budapest. Országos Református Missziói Munkaközösség.
Isten kegyelmi kiválasztása. Négy Előadás az eleve elrendelésről. Debrecen. 1937.
Kirchliche Dogmatik. I.1.–IV.4. 1932–1967.
Gotteseerkenntnis und Gottesdienst nach reformatorischer Lehre. 1938.
Theologische Fragen und Antworten. Theologischer Verlag. 1986.
Die kirchliche Lehre von der Taufe. Zürich. 1943.
- Baur, Christian F.: *Az őskereszténység története*. Budapest. 1874.
- Bonhoeffer, Dietrich: *Követés*. Magyarországi Evangélikus Egyház Sajtóosztálya. Budapest. 1996.
- Botoșăneanu, Calist I.: *Istoria bisericească*. București. 1903.
- Bullinger, Heinrich: *A második Helvét hitvallás*. Budapest. 1965.
- Burrows, Millar: *A Holt-tengeri tekercek*. Gondolat Kiadó. Budapest. 1961.
- Casanova, Antoine: *A II. vatikáni zsinat*. Kossuth Kiadó. 1971.
- Conradi, L. R.: *Die Geschichte des Sabbats*. Hamburg. 1912.
- Cullmann, Oscar: *Immortality of the Soul or Resurrection of the Dead?* New York. 1958.
- Czeglédy-Hamar-Kállay: *Bibliai lexikon*. I-II. Budapest. 1933.
- Davidson, Benjamin: *The Analytical Hebrew and Chaldee Lexicon*. London. 1978.
- Delafield, D. A.: *Ellen G. White und die Gemeinschaft der Siebenten-Tags-Adventisten*. Hamburg. 1963.
- Denzinger, Henry: *Enchiridion Symbolorum definitionum et declarationum de rebus fidei et morum*. Freiburg. 1947.
Dicționarul explicativ al limbii române. 1975.
Die Religion in Geschichte und Gegenwart (RGG)
- Eberhardt, Walter: *Des Christen Lehre und Leben*. Berlin. 1960.
- Eszenyeiné, Széles Mária: *Ótestamentumi Biblika Theologia*. Kolozsvár. 1976.

- Facsimile of the two Earliest S.D.A. Periodicals.* Review and Herald Publishing Association. 1946.
- Froom, LeRoy Edwin: *The Coming of the Comforter.* Review and Herald Publishing Association. 1928.
Fellow Travelers of Spiritualism. Review and Herald. 1963.
- Geréb, Pál: *Dogmatika. Szisztematikus teológiai kurzus.* Kolozsvár. 1974.
Etika. Szisztematikus teológiai kurzus. Kolozsvár. 1975.
- Gesenius, Wilhelm: *Hebräisches und Aramäisches Handwörterbuch über das Alte Testament.* Leipzig. 1890.
- Graham, Billy: *Békesség Istennel.* Magyarországi Szabadegyházak Tanácsa. Budapest. 1985.
- Halverson, Marvin – Cohen, Arthur: *A Handbook of Christian Theology.* London-Glasgow. 1960.
- Harnack, Adolf: *Lehrbuch der Dogmengeschichte. Tübingen.* 1910.
Dogmengeschichte. Tübingen. 1905.
- Heinz, Hans: *Dogmatik.* Bern. 1974.
- Heppe, Heinrich: *Dogmatik.* I–II.
- Învățătura de credință creștină ortodoxă. Editura Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor. Craiova. 1952.
- Jenni, E. – Westermann, C.: *Theologisches Handwörterbuch zum Alten Testament.* München-Zürich. 1979.
- Juhász, István: *Jézus Krisztus egyháza. Az egyháztörténet vázлата.* Kolozsvár. 2015.
- Kálvin, János: *Institutio. A keresztyén vallás rendszere.* I–IV. Budapest. 2014.
Evangéliumi Harmónia. I. Kolozsvár. 1939.
- Kiss, Jenő: *Újszövetségi görög-magyar szótár.* Sopron. 1975.
- Kiss, Sándor: *Újszövetségi görög-magyar szómagyarázat.* Budapest. 1956.
- Liddell, H. G. – Scott, R.: *A Greek-English Lexicon,* Oxford. 1968.
- Loughborough, J. N.: *The Great Second Advent Movement, Its Rise and Progress.* 1909.
- Luther, Márton: *Luther válogatott művei 8. Asztali beszélgetések.* Budapest. 2015.
Weimarer Ausgabe (WA).
- McMillen, S. I.: *None of These Diseases.* 1968.
- Melanchthon, Philipp: *Apologia Confessionis.*
- „Mi az igazság?” Útmutató a Biblia otthoni tanulmányozásához. Advent Kiadó. Budapest. 1999.
- Misciattelli, Piero: *Savonarola.* Budapest. 1936.

- Neill-Goodwin-Dowle: *Concise Dictionary Of The Bible*. 1967.
- Neufeld, Don F. & Neuffer, Julia: *S.D.A. Bible Student's Source Book*. IX. 1962.
- Newman, Henry A.: *A Manual of Church History*. I–II. 1933.
- Niesel, Wilhelm: *Az evangélium és az egyházak*. Kolozsvár. 1979.
- Pache, René: *Die Wiederkunft Jesu Christi*. 1985.
- Pierson, Robert H.: *Though the Winds Blow*. Nashville. 1968.
- Platón válogatott művei. I–II. Budapest. 1893.
- Popa, Dumitru: *Fiul lui Dumnezeu și Fiul Omului*. București. 1977.
- Popescu-Neveanu, Paul: *Dicționar de psihologie*. Editura Albatros. 1978.
- Rahner, K. – Vorgrimler, H.: *Teológiai kishótár*. 1980.
- Rămureanu-Șesan-Bodagae: *Istorie Bisericească*. București. 1975.
- Read, W. E.: *The Ministry*. The Review and Herald Publishing Association. 1964.
- Rienecker, Fritz: *Lexikon zur Bibel*. Brockhaus. 1973.
- Sprachlicher Schlüssel zum Griechischen Neuen Testament*. 1977.
- Schweitzer, Adolf: *Die Lehre der Ehrfurcht vor dem Leben*. 1963.
- Seventh-Day Adventist Bible Commentary*. I–VII. 1953–1957.
- Seventh-Day Adventist Bible Dictionary*. Commentary Reference Series. VIII. 1960.
- Seventh-Day Adventist Encyclopedia*. Commentary Reference Series. X. 1966.
- Smith, Uriah: *The Review and Herald*. 1884, 1893.
- Souter, Alexander: *A Pocket Lexicon to the Greek New Testament*. Oxford. 1925.
- Spicer, William A.: *The Gift of Prophecy in the SDA Church*. 1937.
- Spitta, Philipp: *Johann Sebastian Bach*. I–II.
- Statutul de organizare și funcționare a Cultului Creștin A.Z.Ș. din R.P.R.* București, 1952.
- Szirmai, Kornél: *Okkultisták – médiumok, tagadók – csalók*. Budapest. 1941.
- Tavaszy, Sándor: *Református Keresztény Dogmatika*. Kolozsvár. 1932.
- Tertullianus művei. *Ókeresztény írók XII*. Szent István Társulat. Budapest. 1986.
- Tobler, Gustav: *Leben ohne Alkohol*. Zürich. 1974.
- Torrey, R. A.: *The Fundamentals*. I. Testimony Publishing Company. Chicago. 1910.
- Vaucher, Alfred: *L'histoire du Salut*. 1921.
- Warns, Johannes: *Die Taufe*. Kassel. 1922.
- Wearner, Alonzo J.: *Fundamentals of Bible Doctrine*. Review and Herald Publishing Association. 1935.
- White, Ellen G.: *Jézushoz vezető út*
A nagy küzdelem

Bizonyságtételek I–IX.
Szemelvények I–III.
A nagy Orvos lábnymán
Jézus élete
Evangelizálás
Bizonyságtételek a prédikátoroknak
Counsels to Parents, Teachers, and Students. 1913.
The Review and Herald
Pátriárkák és Próféták
Az Apostolok története
Gondolatok a Hegyibeszédről
Krisztus példázatai
Üzenet az ifjúságnak
Counsels on Health. 1923.
Étrendi és táplálkozási tanácsok
Előtted az élet / Nevelés

Wilcox, Francis M.: *The Early and Latter Rain*. Review and Herald Publishing Association. 1938.

Vuilleumier, Jean: *Apocalipsul*. București. 1946.

Felhasznált, de nem idézett irodalom:

Alzog, Jean: *Histoire Universelle de l'Église*. Paris. 1881. I–IV.

Andreasen, M. L.: *The Sanctuary Service*. 1937

Bangha, Béla – Ijjas Antal: *A Keresztény Egyház Története*. Budapest. 1937. I–VIII.

Crisler, C. C.: *Organisation, Its Character, Purpose, Place and Development in the S.D.A. Church*. 1938.

Danielou, Jean: *The Theology of Jewish Christianity*. 1964.

Froom, LeRoy Edwin: *The Prophetic Faith of our Fathers*. Review and Herald. 1946. I–IV.

Movement of Destiny. Review and Herald. 1971.

Lecturi biblice asupra adevărului prezent. București. 1938.

Lengyel, Loránd: *Egyházjog kurzus*. Kolozsvár. 1975.

Lindsay, Thomas M.: *A History of the Reformation*. New York. 1931.

Manea, Mihail: *Manual de studii biblice*. București.

Mihălcescu, Ioan: *Dogmele religiei creștine ortodoxe*. București.

Mueller, F. Konrad: *Die Frühgeschichte der Siebente Tags Adventisten*. Studia Irenica IV. Hildesheim. 1977.